

Alessandro Pronzato

PROVOKUJÍCÍ EVANGELIA

Od roku 1967, kdy vyšla poprvé, se kniha dočkala v Itálii už třiceti vydání, a přitom neztratila nic na své aktuálnosti.

Co jsme to jen s evangeliem udělali? „Světlo se ztlumilo, aby příliš neoslňovalo, sůl pozbyla chuti, protože tak to vyžaduje zdravý rozum, střelný prach navlhl, Slovo bylo zneškodněno a paradoxy z evangelia ztratily svou výbušnost.“ Alessandro Pronzato stírá z evangelijních příběhů nánosy prachu a zvykovosti, s níž je většinou vnímáme, takže se nám otevírají v úplně novém světle a průraznosti. Nenechávají nás v klidu. V podání autora jsou pro nás evangelijní příběhy znovu nepohodlné, otřásají našimi stereotypy, provokují nás k reakci a ke změně smýšlení. A jestliže nás tato kniha vyburcuje k přemýšlení a touze po opravdovém životě podle evangelia, pak splnila svůj účel.

Alessandro Pronzato (* 1932) je italský kněz a publicista. Teologii studoval v Casale Monferrato, na kněze byl vysvěcen v r. 1956. Místní biskup a později i sám Pavel VI. objevili jeho literární nadání a povzbudili ho, aby se věnoval také službě pera. Napsal desítky závažných i humor-
ných knih, které jsou překládány do všech světových jazyků.

ISBN 978-80-7195-411-8

9 788071 954118

KARMEITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDŘÍ

www.kna.cz

PROVOKUJÍCÍ
EVANGELIA

Alessandro Pronzato

Alessandro Pronzato

PROVOKUJÍCÍ EVANGELIA

„Budete-li mít víru jako hořčičné zrnko, můžete říci této hoře: 'Přesuň se odtud tam!', a přesune se.“ Pane, žádnou horu, ba dokonce ani kopec mého krásného Monferratu, jsem nikdy nepřesunul. Jsem si jistý, že se mi to nikdy nepodaří. Zázraky očekávám od tebe, můj Pane, a moc po nich toužím. Zapomínám, že zázraky jsi konal tehdy, když jsi viděl, že lidé kolem tebe už víru mají. Tvou všemohoucnost uváděla do pohybu právě víra, nikdy naopak. Víra je spolehlivá cesta k zázraku. Já však čekám na zázrak, který by mě teprve na cestu víry nasměroval. Existuje víra, která hory přenáší, a existuje i víra, která nepřenesla nikdy nic. Ta moje.

Provokující evangelia

ALESSANDRO PRONZATO

Provokující evangelia

KARMEITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDRŮ
2012

Pronzato, Alessandro

Provokující evangelia / Alessandro Pronzato ; [z italského originálu ... přeložila Markéta Štěpánková]. - Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2012. - 295 s.

Název originálu.: Vangeli scomodi

ISBN 978-80-7195-411-8 (brož.)

27-247 * 27-277 * 27-1/-9 * 27-4 * 27-184 * 27-277.2

- Bible. N.Z. Evangelia

- biblická interpretace

- křesťanské učení

- křesťanský život

- Bůh a člověk

- biblické citáty

- úvahy

2-23/-27 - Bible. Bibliстика [5]

*Matce
a otci,
prvním učitelům,
kteří mě svými skutky dovedli k pochopení,
že celé evangelium je strašlivě provokující.*

© 2007 by Piero Gribaudi Editore srl

20142 Milano - Via C. Baroni, 190

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Kostelní Vydří, 2012

ISBN 978-80-7195-411-8

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ

V evangeliích můžeme číst, že Ježíš svými slovy provokoval své současníky na každém kroku. Všude, kde znělo jeho slovo, nastal rozruch. Jeho slovo nenechalo nikoho lhostejným. Někteří nad tím novým učením žasli, jiní se cítili dotčeni. Ježíš někdy odpovídal na otázky, které mu lidé kladli, jindy schválně neodpovídal. Svými slovy i skutky ale také mnoho otázek provokoval. Jedni mu viseli na rtech, jiní přemýšleli, jak ho umlčet.

Od té doby uplynuly dva tisíce let. Byly i doby, kdy si křesťané mysleli, že pro svůj život s Bohem nemusejí evangelia ani slyšet, ani číst. Naše generace si zvykla slova Ježíšova poslouchat a někdy i číst, ale často je slyšíme, a neslyšíme; čteme, a nudíme se; čteme, a nerozumíme; snažíme se je nějak uchopit svým rozumem, ale srdce zůstává lhostejné. V horším případě čteme a vymýšlíme, co tím vlastně Ježíš myslel a proč už dnes jeho slova nelze chápat tak doslova. Přitom Ježíšovo slovo v evangeliích je stále živé a mocné, má moc nás probudit k životu... V čem je vlastně problém, že se to děje tak málokdy?

V Itálii vyšla kniha Dona Alessandra poprvé v r. 1967 a od té doby již v neuvěřitelných třiceti vydáních. Byla přeložena do více než dvaceti jazyků. Nejedná se o typický komentář k evangeliím, spíše o pokus přetlumočit poselství evangelia do současného jazyka tak, aby nás vyprovokovalo k reakci, aby nás nenechalo v klidu. Autor má vzácný dar zasadit texty evangelií do kontextu dnešního života, vyhmátnout naše předporozumění a úhybné manévry, jimiž se slovu Božímu s úspěchem bráníme. Kniha *Provokující evangelia* má sílu sejmout z našich myslí nánosy prachu zvykovosti i vyslechnutých bezzubých kázání. Kéž je i pro české čtenáře požehnáním!

P. VOJTĚCH KODET, O.CARM.

PŘEDMLUVA K 30. ITALSKÉMU VYDÁNÍ

„Mnoho křesťanů by se klidně pohodlně usadilo pod Kristovým křížem, jen aby o nic z té podívané nepřišli.“ Tento výrok připisovaný francouzskému spisovateli Georgi Bernanosovi vyjadřuje – snad s trochou nadsázky – skutečnost, kterou lze jen těžko popřít. Někteří naši současníci Krista důrazně odmítají, jako například „skandální“ americký spisovatel Henry Miller, který si dal vyrýt kříž do podrážek, aby na něj mohl stále šlapat, mnozí ho však spíš bez zájmu odsouvají stranou. Evangelium je v dnešním světě často přítomno jen jako pouhá zvuková kulisa, jako hudba v pozadí, kterou si člověk pustí pouze proto, aby se mohl lépe soustředit na něco jiného.

Dnešní křesťanství je netečné a ospalé. Bývá sice stále zahrnuto v nabídce, která se lidskému duchu hledajícímu potravu předkládá, ale je to jen jedna z mnoha položek, z nichž je možné si vybrat podle vlastního vkusu. „Světlo se ztlumilo, aby příliš neoslňovalo, sůl pozbyla chuti, protože tak to vyžaduje zdravý rozum, střelný prach navlhl, Slovo bylo zneškodněno a paradoxy z evangelia ztratily svou výbušnost.“ Tato slova nacházíme v knize, jejíž třicáté vydání držíte právě v rukou. Poprvé vyšla před čtyřiceti lety a za tu dobu byla přeložena do mnoha jazyků od španělštiny až po japonštinu. Vytkla si prostý, ale nesnadný cíl: hladit „proti srsti“, vybořit z řady stále stejných kázání, která jsou „jako meč Karla Velikého: dlouhá a plochá“ (jak ironicky poznamenal Voltaire), vytrhnout věřící ze světa útěšných a dobře známých pobožností a přimět je, aby se začali zabývat tím, co se ve společnosti děje, ale také vyburcovat lhostejné laiky, kteří už nemůžou kadidlo ani cítit.

Pronzato zvolil pro název přídavné jméno „nepohodlná“ (evangelia), které je pravým opakem slov „pohodlně se usadit“ z výše uvedené Bernanosovy věty. Výmluvná je etymologie těchto slov: italský výraz „comodo“ (pohodlný) vznikl z latinské předložky *cum* „s“ a podstatného jména *modus* „způsob“ a označuje vše, co je v souladu se zažitými zvyklostmi, co je uměřené, vhodné a výhodné. Týká se to i těch

nejobyčejnějších předmětů, s nimiž se každý den setkáváme: „comodino“ je noční stolek a „comoda“ je prostě babičkovská komoda. Pohodlné je to, s čím člověk počítá, na co je zvyklý, co ho nezneklidní a nerozruší, co před něj nestaví žádné otázky.

Evangelium je však něco úplně jiného: je to „osten zabodnutý do našeho pohodlíčka“, je to meč, který proniká nejen rodinné obyčeje, ale i kůži, maso, kosti a morek, je to bič na všechny šmelináře v domě Božím. Pokoj, který evangelium lidem dává, se paradoxně rodí z probdělé noci, plné napětí a chvění.

„Nepohodlnost evangelií“, jejich provokující síla, tak dobře vystižená donem Pronzatem, je po čtyřiceti letech snad ještě výraznější. Dnes je víra buď chladná, nemastná a neslaná, nebo rozohněná nad světem, který se od ní stále víc vzdaluje. Schází nám průzračné, silné a opravdové svědectví evangelia, schází nám pravdivost soli (a to je něco jiného než mazat lidem med kolem pusy) a jas světla (to však neznamená ničivý žár!).

Na následujících stránkách najdeme na padesát úryvků z evangelia v celé jejich provokující otevřenosti, nabroušenosti a vyhraněnosti. Je pozoruhodné, že autorův jazyk nezastaral, je prostý, přesný a přiléhavý, jako by kniha byla napsána dnes. Podobá se tak jazyku evangelií, která také nejsou psána vznosným, rétorickým stylem, ale jdou přímo k podstatě věci.

Hned na prvních stránkách si uvědomíme, jak nepohodlná, strmá a kamenitá je Ježíšova „úzká cesta“. První kapitola nás totiž vede k tomu, abychom „se naučili smutku Vánoc“, a to pro nás, kteří máme Vánoce spojeny s boucháním zátek od šampaňského, zářícími výlohami a zpíváním koled, rozhodně není snadné. Ten, kdo se v práci i ve vztazích „řídí spíš podle Machiavelliho než podle evangelia“, těžko dokáže uvádět v život rady z horského kázání. Prohnanému a nedůvěřivému člověku dnešní doby připadá divné, že by měl za vrchol lidské zralosti považovat dětství s jeho důvěřivostí, nevinností a prostotou. A ten, kdo hledá Boží tvář a je přesvědčen, že Boha obklopuje sláva a majestát, se jen těžko

smiřuje s tím, že je to tvář „až příliš známá“, tvář „žebráka, dítěte, kolegy, kuchařky, bezdomovce, který spí pod mostem, člověka, který ztratil práci, mého manžela, vlastní ženy, nadřazeného, paní na úklid, přistěhovalce, nemocného, pobudy, který nemá všech pět pohromadě, vězně...“

Člověk, který touží po zázracích a chtěl by, aby mu náboženství přinášelo stále něco neobvyklého a výjimečného, bude asi nemile překvapen tím, že Ježíš nestaví své zázraky na odív. Dokonce se ani nesnaží přilákat jejich prostřednictvím nové následovníky. Ježíš dělá zázraky v ústraní a „normální“ jsou pro něj ti lidé, které společnost odsuzuje a odvrhuje“. Nerozmnožuje zlato, šperky ani kaviár, ale chléb, a nutí nás tak, abychom ho nehledali v knihách, v nekonečnosti vesmíru ani v bohatství, které ukrýváme do šperkovnic. Chce, abychom se s ním setkávali u stolu, kde pro nás láme chléb. O shrbené a patetické uctívání nestojí, jde mu o to, abychom k němu přilnuli z vlastní svobodné vůle a každý sám za sebe. Jak zdůraznil Dostojevskij, Ježíš neuposlechl výzvy, aby všem ukázal svou všemohoucnost a sestoupil z kříže proto, že netouží po víře probuzené zázraky, ale po upřímné, svobodné lásce.

Ještě dlouho bychom mohli pokračovat ve výčtu provokujících úryvků z evangelia, které nám Pronzato předkládá v celé jejich nahotě a bez jakékoliv vyumělkovanosti či dvojznačnosti. Byl by to však výčet únavný, postrádal by jak svěžest, tak i drsnou působivost jeho komentářů. Uvedu jen jeden příklad, který mi padl do očí, když jsem tuto náročnou knihu nazdařbůh otevřel. Výzvu „nesoudit, abychom nebyli souzeni“, komentuje Pronzato těmito slovy: „Moje soudy a moje odsudky druhých lidí jsou vzácné zboží, které Bůh žárlivě střeží. Nic mu neunikne. A jednoho dne mi ten záznam přehraje. Všechno, co uslyším, bude jen a jen spravedlivé, nenapadnutelné, podle zákona. Tím terčem, tím odsouzeným však budu já. Proč se tomu divím? Vždyť jsem si to zavinil sám!“

Na závěr své předmluvy bych rád uvedl slova dvou autorových přátel, která s tím, co napsal don Alessandro, dokonale souzní. Obě citace sledují stejný cíl jako tato kniha: odhalit

před námi samotné jádro evangelia a burcující sílu Kristova poselství. Ježíš nepřišel proto, aby nás konejšil, ale proto, aby nás zachránil. O tom, jak silná a provokující byla jeho slova, nejlépe svědčí skalnatá vyvýšenina zkropená jeho krví, které v Jeruzalémě říkají Golgota. „Není možné vnést do davu pochodeň pravdy, aniž by se tu a tam nepřipálily vousy či paruka,“ prohlásil německý satirik Georg Lichtenberg. Z křesťanství se nikdy nemůže stát hnutí, jako je New Age, tedy jen jakési „fitness centrum“ duše, kde lze snadno zaměnit „message“ (poselství) za masáž¹ nebo jógu za jogurt.

Mario Pomilio, spisovatel, kterého si Pronzato i já velmi ceníme, ve svém románu *Quinto evangelio*² (1975) říká, že „Kristus nám postavil před oči tajemství. Postavil nás do stejné situace, v jaké byli jeho učedníci, když se jich zeptal: ‘A za koho mě pokládáte vy?’“ Tak jako tehdy, u pramenů Jordánu v kraji u Césareje Filipovy, Ježíšova otázka dotírá i na nás a vyžaduje jasnou odpověď: *Hymeis de tina me legete einai?* „A za koho mě pokládáte vy?“ (Mt 16,15). Dívat se jinam nebo odbýt ji zbožnou frází nelze. Kristus „je ustanoven k pádu a k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se bude odporovat, aby vyšlo najevo smýšlení mnoha srdcí“ (Lk 2,34-35). Jeho zneklidňující a zároveň spásonosná přítomnost vrcholí právě na Kalvárii, kde Kristus v plnosti zjevuje „skandál“ kříže a kde je naprosto zřejmé, jaké absolutní „nepohodlí“ si vtělený Boží Syn vyvolil, aby mohl být doopravdy jedním z nás.

K témuž vrcholu míří i druhé svědectví, které tu chci uvést a jehož autorem je rovněž jeden náš blízký přítel, otec David M. Turollo. Ten popsal skandální a provokující vyvrcholení Ježíšova života ve své sbírce *Canti ultimi*³ (1991) takto: „Ne, věřit o Velikonocích, to není / ta pravá víra: / o Velikonocích jsi prostě překrásný! / Pravá víra, / to je víra Velkého pátku, / kdy jsi tam nahoře / nebyl! Když na jeho výkřik / neodpověděla ani ozvěna, / když se tvá přítomnost / rovnala pouhému Nic.“ Velikonoční jitro je sice za dveřmi, ale o velkopátečním

1 V italštině je to slovní hříčka: *messaggio* e *massaggio*, pozn. red.

2 Páté evangelium, pozn. red.

3 Poslední zpěvy, pozn. red.

odpoledni mlčí Bůh stejně hrozivě a tíživě, jako mlčel ve chvíli, kdy Abrahám kráčel na horu Moria. Pouze tento Bůh nám však přináší spásu, pouze tvrdá a náročná slova, která zazněla z hory Sinaj a z hory Blahoslavenství, přinášejí osvobození. To nedokáže ani ta nejoslavnější zlatá modla.

GIANFRANCO RAVASI

CO JE TO VÁNOČNÍ SMUTEK

Když tam byli, naplnil se jí čas, kdy měla porodit. A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo (Lk 2,6-7).

Tři řádky, a dost. Nejpodivuhodnější událost světových dějin líčí Lukáš ve třech řádcích. Bůh přichází, „aby mezi námi rozbil svůj stan“, a evangelista to odbude třemi řádky! Vypadá to, že se sám musel hodně přemáhat, aby nepodlehл pokušení a nenapsal ani o řádek víc.

Tři řádky v záhlaví, a pak už jen prázdný list, na který se my pořád snažíme něco dopisovat.

Možná vám připadá zvláštní, že kniha nazvaná *Provokující evangelia* začíná zrovna vyprávěním o Ježíšově narození, které by v nás přece mělo vyvolávat jen lásku, pohodu a radost.

Pokud se nám podaří rozptýlit mlhu zrádného sentimentu, zjistíme, že tyto tři řádky z Lukášova evangelia jsou provokující až až. Tvrdě totiž napadají naše Vánoce překypující nadnesenými slovy a špatnou poezií, pestrobarevnými fangličkami a laciným dojetím.

Tři řádky. Náš vánoční scénář je oproti tomu nejen obudně předimenzovaný, ale také příšerně nevkusný. Vánoce jsme zavalili tunami sentimentu, folklóru a všemožného braku. *Vánoce jsou pro nás záminka*. Záminka pro poetické výlevy (pochybné kvality), příležitost k tomu, abychom se zas jednou předvedli jako ti správní křesťané, kteří pomáhají chudým a dokonce pro ně v rámci dobročinnosti nachystají štědrovečerní večeři. Zkrátka a dobře: Vánoce nás ujišťují o tom, že jsme slušní a spořádaní.

O Vánocích – jednou do roka – jsou z nás kladní hrdinové. Jednou ročně si dopřejeme ten luxus cítit se jako dobří lidé.

Vánoce jsme prostě a jednoduše zabili. Prostotu oněch tří řádků jsme dokonale zničili. Naše bohaté Vánoce nakonec ty pravé Vánoce o všechno obraly...

*Když hluboké ticho objímalo všechno
a noc ve svém běhu k polovině došla,
tvé všemocné slovo seskočilo z královského trůnu z nebe
jako nelítostný válečník do středu země, určené k záhubě
(Mdr 18,14-15).*

Boží slovo sestoupilo z nebe v naprostém tichu. Avšak toto ticho je nám nepříjemné, a abychom je nemuseli vnímat, bouchneme si láhev šampaňského.

Proč Kristus sestoupil z nebe? Proto, abychom se mohli cítit jako slušní lidé? Abychom se přejedli cukroví? Abychom do sebe nalili litry alkoholu? Abychom se dojali koledami? Abychom si užili radost z toho, jak se nám povedlo prostotu jeho příchodu mezi nás poničit?

„Zablokované“ Vánoce

... A položila ho do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo (Lk 2,7).

Později Ježíš prohlásí: „Tlučte, a otevře se vám!“ Avšak když ho matka nosila před srdcem, všechny dveře zůstaly zavřené na závoru a lidé za nimi, sobecky odhodlaní nikoho už dovnitř nepustit, se nenechali obměkčit.

Nebylo pro něj místo. Na svět přišel mimo město a mimo město také zemře.

Rozhořčovat se nad těmi, kdo před ním zabouchli dveře, považujeme za svou svatou povinnost.

Není však toto rozhořčení falešné? Není to jen pohodlné alibi?

Ve skutečnosti děláme něco horšího. Víme, co se sluší a patří, a nechat ho stát za dveřmi – to je vyloučeno! My jsme přece slušní lidé, kteří se umějí chovat. S těmi hulváty nemáme nic společného!

Venku ho stát nenecháme. Větríme sice nebezpečí, znepokojuje nás, je nám jasné, že se před ním musíme mít na pozoru, ale na mrazu ho přece jen nenecháme. Svou slušnos-

tí, způsobilostí a rafinovanou lstivostí ho nakonec dokonale odzbrojíme.

Vánoce se nám podařilo zablokovat. A to je ještě horší než nechat Krista přede dveřmi.

Jak jsme to dokázali?

Takhle: *Kristus nám chce přinést světlo.*

*Lid, který chodil ve tmě,
vidí veliké světlo,
obyvatelům temné země
vzchází světlo (Iz 9,1).*

To světlo svítí v temnotě (Jan 1,5).

Hned jsme pochopili, že toto světlo je dotěrné a nepohodlné, že pronikne do všech temných koutů a odhalí naši zbabělost, bídu a nedokonalost.

Slavnostně zářit mu nestačí, žádá po nás zásadní změnu života. Je to světlo ostré, nepříjemné a burcuující.

Nechceme před ním kapitulovat, nechceme mu dopřát vítězství, a proto se mu snažíme konkurovat. Stavíme proti němu naše směšné a ubohé barevné žárovíčky.

Chováme se jako děti: abychom se světlu, které ozářilo betlémskou stáj, ubránili, zakrýváme si před ním oči.

Barevné žárovíčky a pěstičky před očima: to je náš způsob, jak vánoční světlo oslabit a zneškodnit.

Kristus přišel, aby nám daroval radost. Anděl řekl pastýřům: „Nebojte se! Zvěstuji vám velikou radost, radost pro všechny lid“ (Lk 2,10).

Je to radost z toho, že máme Boha, který se o nás zajímá, sestupuje k nám, sblížuje se s námi a nakonec se stává jedním z nás, Boha, který kráčí cestou, po níž jdeme i my, který nás na ní doprovází a sdílí s námi naše bolesti, strasti, úzkosti i naděje, Boha, který všem lidem přináší spásu. Boha, který se nám zjevuje jako samo milosrdenství.

Nabízí se nám radost z toho, že se před námi otevřela neuvěřitelná, závrtná perspektiva. „Bůh se stal člověkem, aby

se člověk mohl stát Bohem.“ Když se nad tím zamyslíme, hrozí nám, že se zblázníme radostí.

Ale nic takového se ve skutečnosti neděje. Tuto radost odmítáme. Kristus přišel, aby nám přinesl štěstí, které nám svět nikdy dát nemůže, avšak my se na něj díváme jako na vetřelce a šfourala, který nám pokazí každou radost. Máme pocit, že nám chce ukrást náš svět a otrávit všechny pozemské slasti, kterých se nechceme za žádnou cenu vzdát.

Radost? Nech nás na pokoji v našem pelíšku vystlaném umírněným, neškodným sobectvím, kde budeme i nadále ohlodávat kosti ubohých pozemských slastí...

Kristus nám chce dát svůj dar. Nedává nám dárky. Sám se stává největším myslitelným darem.

My předstíráme, že jsme si toho nevšimli, vždyť nám dá tolik práce vybalit všechny ty dárečky, které jsme dostali pod stromeček!

Božský dar raději udusíme pod kupou pestrobarevných papírů, hraček a nejrůznějších zbytečností.

Operace se zdařila. Svou způsobilostí a vychovaností jsme Vánoce dokonale zablokovali.

Vánoce je nutné odblokovat

Vánoce musíme stůj co stůj „odblokovat“: Běda nám, kdybychom to nechali být tak, jak to je! V sázce je naše životní poslání.

Máme za úkol *proměnit se ve světlo*. Je třeba, aby nás Kristovo světlo dokonale prostoupilo a proměnilo, aby skrze nás zářilo co nejjasněji. Lidi, kteří ho v nás spatří, pak oslní a nadchne natolik, že je ani nenapadne zakrývat si před ním oči.

Máme za úkol *proměnit se v radost*. To znamená nebýt zahořklými, nerudnými, přísnými a hrůzu budícími strážci pravdy. Nebuďme vězňiteli ani policajty, ale svědky radosti, díky nimž lidé pochopí, že Kristova zvěst nikoho neodsuzuje, ale všem přináší spásu, že to není zvěst smutná a skličující, ale radostná a osvobozující.

Máme za úkol *proměnit se v dar*. O Vánocích si lidé přece dávají dárky. Vánoce, to jsou hory dárků, tuny balícího papíru, kilometry zlatých stuh a velkolepá vánoční přání. Máme za to, že tak lidem, kterým jsme za mnohé zavázáni, splácíme svůj dluh. Ale to je příliš snadné a pohodlné. Povinností nás křesťanů není dávat dárky, ale proměnit se v dar, darovat bez jakýchkoli výhrad vlastní život. Darovat ho všem, protože všichni lidé jsou našimi věřiteli a každý z nás je dlužníkem všech ostatních.

Především je však nutné dodat si odvahy a podívat se do zrcadla, které nám tyto tři řádky Lukášova evangelia nastavují. Je nutné rozloučit se s bombastickými oslavami Vánoc a znovu nalézt ztracenou prostotu a opravdovost. Je nutné objevit pravé Vánoce a poklad skrývající se v jejich chudobě.

• • •

Dříve než se oddáme vánoční radosti, měli bychom se možná oddat vánočnímu smutku nad tím, co jsme s Vánocemi provedli.

„Dobře víme, že jsme znesvětilé, a přesto Ježíše neděsí stát se jedním z nás. V jeho očích jsme ubozí hříšníci, kteří se i o letošních Vánocích radují, že byli spaseni, a také se hluboce rmoutí nad tím, že křesťany zdaleka ještě nejsou“ (P. Mazzolari).

POROUCHANÉ JESLIČKY

V té krajině nocovali pod širým nebem pastýři a střídali se na hlídce u svého stáda. Najednou u nich stál anděl Páně a sláva Páně se kolem nich rozzářila a padla na ně veliká bázeň. Anděl jim řekl: „Nebojte se! Zvěstuji vám velikou radost, radost pro všechny lid: V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel – to je Kristus Pán. To bude pro vás znamením: Naleznete děťátko zavinuté do plének a položené v jeslích.“ A náhle bylo s andělem celé množství nebeských zástupů a takto chválili Boha:

„Sláva na výsostech Bohu

a na zemi pokoj lidem, v kterých má Bůh zalíbení!“

Když andělé odešli od nich do nebe, řekli si pastýři mezi sebou: „Pojďme tedy do Betléma podívat se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil!“ Pospíchali tam a našli Marii a Josefa i děťátko položené v jeslích. Když ho uviděli, vypravovali, co jim bylo o tom dítěti pověděno. Všichni, kdo to slyšeli, podivili se tomu, co jim pastýři vyprávěli. Maria však to všechno uchovávala v srdci a rozvažovala o tom.

Pastýři se zas vrátili. Velebili a chválili Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo řečeno (Lk 2,8-20).

První liturgie církve chudých

Přišel na svět, ale nepočínal si jako diplomat. Mocné a urozené lidi, ba ani kněze o svém příchodu neuvědomil. Správným hierarchickým postupem se nezabýval.

Žádná tisková konference, na níž by byla ta senzace oznámena, se nekonala.

Přesto mu leželo na srdci, aby o jeho příchodu někdo věděl. Někdo, kdo měl právo dozvědět se o něm jako první.

Proto posílá své posly k pastýřům, kteří nocují a hlídají své stádo pod širým nebem.

Ježíš se narodil jako chudé dítě, a ještě k tomu mimo domov. Nejdřív ze všech se chce ukázat lidem, kteří jsou na tom podobně: také nemají domov a spořádání lidé jimi opovrhují. Pastýři žijí nejen na okraji společnosti, ale i na okraji

své náboženské komunity. „Zbožní lidé“, farizeové, na ně hledí úkosem, protože jsou nevzdělaní, a tudíž neznají Zákon. Nežijí podle náboženských předpisů, a proto jsou odsouzeni k zavržení.

Kristus chtěl, aby andělé ohlásili jeho příchod právě těmto vyděděncům.

No to je tedy chování! Zrovna tihle mají mít přednost?

Kristus chce, aby v tom všichni měli hned od začátku jasno. Dává nám jednoznačně na srozuměnou, že jeho preference se od těch našich hodně odlišují nebo jsou s nimi dokonce v rozporu. Náležitýho úředního postupu se od něj nedočkáme, naše výsady nebude brát v úvahu, nebude dodržovat předepsané ceremoniály.

Vidí svět vzhůru nohama. Velcí jsou v jeho očích malí, poslední jsou první, z vyvrhelů jsou obletovaní hosté.

Právě pastýři počíná řada nepříjemných překvapení, která nám evangelia přichystala. Nové věci, které křesťanství přináší, jsou v první řadě zvěstovány těm, kdo jsou „mimo“, a právě tito lidé se jich zmocňují jako první.

Ty, kdo jsou „uvnitř“, kdo jsou součástí instituce, bude Ježíšovo počínání opakovaně uvádět do rozpaků.⁴

Zvenčí, z ciziny přicházejí i mudrci. Herodes, který je uvnitř, se o narození „židovského krále“ dozvídá právě od nich.

Ježíš bude mít dvanáct přátel, první vůdčí osobnosti své církve. Kříž s ním však neponesou apoštolové, ale člověk, který mezi ně nikdy nepatřil: Šimon z Kyrény.

Že je Mesiáš, odhalí Ježíš před Samaritánkou, ženou, která není součástí vyvoleného národa, jíž se nedostalo Božího zaslíbení a u níž navíc nemůže být ani řeči o příkladném životě.

„Nové přikázání“ neilustruje Ježíš ani na knězi, ani na levitovi, ale na Samaritánovi, muži zvenčí, jehož národ Židé nenáviděli.

„Prvním člověkem, který se spolu s Kristem dostal do nebe, tedy prvním křesťanským světcem je vrah, který o Kristu nikdy neslyšel.“

⁴ Tyto úvahy jsou inspirovány knihou FABRIZIA FABBRINIHO, *Giuda il prediletto*, Locusta 1965.

Pastýři dostali přednost přede všemi a rozhodně toho chtějí využít: „Řekli si mezi sebou: 'Pojďme tedy do Betléma podívat se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil!'“ (Lk 2,15).

Boha, který se stal člověkem, jako první spatřili vydědenci a přivlastnili si ho.

„Pastýři, kteří se přicházejí poklonit narozenému Kristu – to je církev chudých; Kristus, který ještě neumí mluvit, a pastýři, kteří také mlčí nebo nanejvýš prohodí dvě tři slova, to je první liturgie církve chudých“ (U. Vivarelli).

A co my? My, ti první a privilegovaní, nemáme na vybranou: nezbyvá nám než ustoupit stranou a dovolit této spodičně společnosti, těmto vyvrhelům, aby nás předběhli.

A můžeme být rádi, když budou tak hodní a alespoň něco nám o svém setkání s Kristem povědí. „Když ho uviděli, vypravovali, co jim bylo o tom dítěti pověděno“ (Lk 2,17).

Může se dokonce stát, že povolení ke vstupu nám obstarají právě ti, kdo přišli zvenčí. Musíme se však zavázat, že jejich liturgii tvořenou tichem, do něhož sem tam zazní jen pár slov, nebudeme ani v nejmenším rušit.

Drobná závada

„Nalezli Marii a Josefa i děťátko položené v jeslích“ (Lk 2,16).

Celé jesličky jsou jen v těchto několika slovech. Jsou to jesličky opravdové, jesličky, v nichž nic nechybí, jesličky, které „fungují“.

Moje vlastní jesličky mi už nějakou dobu dělají těžkou hlavu. Něco je špatně. Je tu nějaká závada a mně se nedaří zjistit, v čem spočívá.

Vylepšuji je už celé roky. Každý rok o Vánocích přidám něco nového, na cenu nehledím. Světýlka, mech, figurky, sních, domečky, hory. Nejmodernější technické vymoženosti, aby ta podívaná doopravdy stála za to. Kamarádi valí oči – panečku, to se hned tak nevidí! – a občas se někdo dokonce i dojme.

S jesličkami je však něco v nepořádku. Je tu nějaká závada, a já netuším, kde asi.

Zkusím přidat další barevná světýlka a další postavičky. Vymyslím stále nové a stále účinnější světelné i zvukové efekty.

Závadu se mi však odstranit nepodařilo, jesličky nefungují.

Zdá se mi, že vůl, osel, ovečky i velbloudi jsou den ode dne větší a tlustší a že rostlinná dekorace je stále bujnější.

Znepokojuje mě, že Ježíšek je čím dál menší a hubenější. Úplně se ztrácí před očima.

Nevím, co si počít.

Pečlivým pozorováním jsem dospěl k závěru, že závadu způsobují vnější vlivy. Jesličky nefungují, vůl, osel, ovečky a velbloudi zabírají stále víc místa a Ježíšek hubne a hubne, ale chyba není v jesličkách, je mimo ně. Moje jesličky se porouchaly proto, že je v nepořádku něco, co s nimi na první pohled nesouvisí.

Musím tomu přijít na kloub.

Pátrání po příčinách mi dalo pořádně zabrat. Konečně je mi jasné, o co jde, ale radost z toho rozhodně nemám!

Přišel ke mně jeden člověk a byl celý zoufalý. Dal jsem mu pár zbožných rad a pokryteckých doporučení, jen abych ho měl co nejdřív z krku. Potřeboval si promluvit s přítelem, ale narazil na odtazižitého poradce.

Neměl jsem na něj čas.

Cestou na „svou“ mši jsem potkal sešlého, otrhaného a špinavého bezdomovce. Táhl z něj jako ze sudu. Dal jsem mu pár drobných a pospíchal do kostela, abych po té „své“ almužně nezmeškal „svou“ mši.

Stavil jsem se v domově důchodců u „své“ stařenky a přinesl jí velký dárek. Ale když mi snad už postě začala líčit, kde a co jí bolí, rychle jsem se s ní rozloučil. Dneska mám ještě spoustu práce. Tak zas někdy příště... Zůstávejte tady s Pánem Bohem! Měl jsem na práci hromadu důležitějších věcí. A ona držela v rukou velký balík, dívala se za mnou a z její tváře šlo vyčíst velké zklamání.

„Už nevím, jak dál. Nemám tušení, kde je manžel... Námjy se zvyšují... A víte, majitel... Můj nejstarší syn...“ Co

jsem s tím asi tak mohl dělat? „Milá paní, musíte být trpělivá. Svěťte se do rukou Božích. Uvidíte, že vás Pán Bůh neopustí. Svatý František Saleský říká, že...“ Ano, je třeba, aby křesťan uměl snášet utrpení. A úplně nejlíp se snáší utrpení těch druhých.

Zahlédl jsem před sebou chlápka, s nímž jsem se den předtím do krve pohádal. Abych ho nemusel pozdravit, zdálky jsem se mu vyhnul.

Jednomu známému se stala velká nespravedlnost. Hrozně ho to vzalo. Měl bych něco říct, zasáhnout, začít s tím něco dělat, ale nakonec jsem neudělal vůbec nic. Tohle je choulostivá záležitost. Nechci, aby si o mně lidé říkali, že je se mnou těžké pořízení nebo že pořád jen něco kritizují. Proto je na místě opatrnost. Nedovolím, aby mě každý jen využíval...

Právě jsem nesl domů spoustu balíčků (byly v nich další doplňky pro mé jesličky), když jsem potkal cikánku. Měla dlouhé, černé, lesklé vlasy a v náručí držela neduživé děcko. Nemám drobné. (Kdyby radši pořádně pracovali jako všichni slušní lidé!)

Doma mě čekaly mé porouchané jesličky.

Hubeňoučké, téměř průsvitné Dítě Ježíš.

Muž, který ode mě odchází stejně zoufalý, jako ke mně přišel, a odnáší si pár banálních rad, vrávorající bezdomovec, stařenka, která marně čeká, až jí věnuji trochu svého času, žena, které jsem kázal o trpělivosti, ale nechtěl vidět její trápení, protivný chlap, jehož jsem nepozdravil, mé zbabělé mlčení, cikánka, která se ode mě odvrací a jen potřásá hlavou... Právě proto se mi jesličky porouchaly, právě proto Ježíšek pořád hubne a ztrácí se mi před očima.

Šel jsem svou cestou. Nepoznal jsem, kým vlastně zoufalý muž, stařenka, bezdomovec, člověk, který se marně dovolává spravedlnosti, i cikánka ve skutečnosti jsou.

Dítě Ježíše jsem v nich neviděl.

Nedošlo mi, že se mu v mých jesličkách bude dařit jen tehdy, pokud ho dokážu rozpoznat v lidech na ulici.

• • •

Zjistil jsem, co bylo v nepořádku, dobral jsem se příčiny všech potíží a teď mi nezbývá než s tím začít něco dělat.

Bůh má přes pět miliard tváří.

Dítě Ježíš se se mnou setkává v každé z nich.

Díky tomu se k němu člověk dostane odkudkoli.

Přímo před Ježíše doputují jen tehdy, když budu s lidmi „ztrácet čas“.

Pokud v těch pěti miliardách tváří nerozpoznám božské Dítě, budu mít doma nádherné jesličky, které už ale nikdy nikdo nespraví.

CESTA PLNÁ PŘEKVAPENÍ

Když se Ježíš narodil v Betlémě v Judsku za času krále Heroda, přišli do Jeruzaléma mudrci od východu a ptali se: „Kde je ten narozený židovský král? Uviděli jsme jeho hvězdu na východě, a proto jsme se mu přišli poklonit.“ Když to uslyšel král Herodes, ulekl se a s ním celý Jeruzalém. Svolal všechny velekněze a učitele Zákona z lidu a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit. Řekli mu: „V Betlémě v Judsku, neboť tak je psáno u proroka:

‘A ty, Betléme v judské zemi,
nejsi vůbec nejmenší mezi judskými předními městy,
protože z tebe vyjde vládce,
který bude panovat mému izraelskému lidu.’“

Tehdy si Herodes tajně zavolal mudrce a zevrubně se jich vyptal na dobu, kdy se ta hvězda objevila, poslal je do Betléma a řekl: „Jděte a důkladně se na to dítě vyptejte. Až ho najdete, oznamte mi to, abych se mu i já přišel poklonit.“

Když krále vyslechli, vydali se na cestu. A hle – hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo dítě. Jakmile uviděli hvězdu, zaradovali se nevýslovnou radostí. Vstoupili do domu a spatřili dítě s jeho matkou Marií, padli na zem a klaněli se mu. Otevřeli své pokladnice a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. Ve snu dostali pokyn, aby se k Herodovi už nevraceli, proto se vrátili do své země jinou cestou (Mt 2,1-12).

Je tu všechno, co má správné vyprávění mít, a proto se k tomuto příběhu rádi vracíme: tajemné, téměř pohádkové postavy, cesta, která rozněcuje lidskou fantazii, hvězda, napjaté očekávání, jak to všechno dopadne, krutý král, na něhož hrdinové dokázali vyvrát, nádherné dary a nepostradatelný šťastný konec.

Když si je však přečteme pozorněji, poznáme, že se o žádné čtení pro chvíle pohody nejedná, právě naopak!

Soustředíme-li se na ty pasáže, které naznačují, že šlo o pěkně náročné a tvrdé putování, a zbavíme-li je onoho romantického hávu, do něhož je rádi halíme, objeví se před námi v celé své drsné nahotě.

Tento příběh zcela určitě patří mezi nepříjemná překvapení, která nám evangelia přichystala.

První překvapení: pouť za hvězdou

Mudrci spatřili hvězdu a následovali ji. Hvězda je však nevedla krok za krokem a nijak jim jejich putování neusnadňovala.

Putovali temnotou, museli čelit mnoha nebezpečím a určitě mnohokrát nevěděli, jak dál. Bylo to dobrodružství se vším všudy.

My křesťané býváme přesvědčeni, že naše životní cesta bude jistá, přímá a dokonalá, že to bude jakási *duchovní dálnice* se spoustou zdálky viditelných, přehledných ukazatelů, které nás vždy navedou správným směrem. Počítáme s tím, že na ní bude spousta semaforů, které nedovolí, abychom se odchýlili ze správného směru, které nám ukážou, kdy můžeme jet a kdy je nutné brzdit, které nás zkrátka povedou přímo do nebe.

Hlavně však počítáme s tím, že naše cesta životem bude vždy dokonale osvětlená. Na každou otázku chceme dostat správnou a přesnou odpověď. Křesťanství si představujeme tak trochu jako automat s předem připravenými odpověďmi, do něhož stačí vhodit žeton s otázkou a stisknout příslušné tlačítko.

Toužíme po klidu a míru, ale Pán Ježíš nám podává meč. Náš nespolehlivý a pomíjivý pokoj a mír s oblibou drtí jako křehkou skleněnou vázu a my ho pak musíme znovu skládat dohromady kousek po kousíčku. Vnitřní pokoj nepadá z nebe a bez boje ho nikdo nedosáhne. Čeká nás teprve v závěru nesnadné a náročné cesty.

V křesťanském prostředí je velká poptávka po pokoji falešném, zbabělém, pokryteckém a ochromujícím, po pokoji, který ničí naši upřímnost, věrnost i vnitřní opravdovost.

S tímto pokojem, který nemá s křesťanstvím nic společného, je třeba co nejdříve skoncovat. Buďme jako ryby, které

se hned tu a hned zas tam vymrští nad hladinu a uvádějí tak příliš klidné vody do pohybu. Křesťanství může být prudká horská bystřina i majestátně plynoucí řeka, ale rozhodně ne páchnoucí, nehybná tůň s podezřelým obsahem.

Vnitřní pokoj musíme budovat postupně, vlastníma rukama. Budeme muset přestat pár bouřek a přijmout důsledky svých rozhodnutí i rizika, která jsou s nimi spojena. Přesvědčíme se, že křesťanství je tvrdá dřina.

Nakonec však dosáhneme pokoje, který bude opravdu náš a který nám nikdo nebude moci vzít.

Toužíme po světle, přejeme si, aby všechno bylo jasné, přesné, dokonalé a logické.

Křesťanství však není žádná matematika. Krajina, do níž nás vede, nám může připadat hodně zvláštní, nikdy nevíme, co nás čeká za další zákrutou.

Pravda není kapitál bezpečně uložený v bance, k němuž máme kdykoli přístup a který nás ochrání před vším, co by nás mohlo ohrožovat.

Pravda není polštářek, který nám zajistí klidné spaní. Světlo? Proč pořád tak úporně, nutkavě a nedospěle hledáme světlo? Proč se nesmíříme – byť je to pro nás hodně bolestné – s tím, že naše cesta povede tmou? Proč se neodhodláme svítit druhým na cestu i tehdy, když je nám samotným na duši hodně těžko?

Světlo beze stínu nám bude po celou věčnost zářit v ráji. (A nebojme se, že bychom se tam nedostali. Pár mystiků se už prořeklo, že je tam místo i pro křesťany!)

Smířme se s tím, že naše cesta bude obtížná, nepohodlná a plná překvapení. Nebojme se putovat tmou, riskujme, naplno si své křesťanské dobrodružství vychutnejme.

Že si párkrát natlučeme nos? Co na tom? Mučedníci dorazili do nebe v mnohem horším stavu!

Druhé překvapení: profesionálové zákona

Když mudrci dorazili do Jeruzaléma, domnívali se, že jejich putování je u konce. Vždyť tam byl král, velekněží a znalci Zákona, kteří přece o tom dítěti museli něco vědět. A zatím...

Další paradox: neživá příroda plní svůj úkol být znamením na výbornou. Hvězda má za úkol být znamením Spasitelova narození a také jím beze zbytku je. Avšak vrchol stvoření, člověk, odmítá stát se znamením Krista.

A co my? Jsme znamením, nebo svou ustrašenou nevyhraněností Kristovu tvář spíše zakrýváme?

Odpověď, kterou velekněží a učitelé Zákona mudrcům poskytli, byla čistě teoretická, vědecká, vyčtená z knih. Byla přesná – to uznáváme –, ale také dokonale chladná.

Asi bychom očekávali odpověď mnohem lepší: „My už jsme tam byli, rádi vás tam doprovodíme.“

Dnešní svět od nás očekává případné, přílehavé odpovědi, pouhé teoretizování rozhodně odmítá. Lidem, kteří se nás ptají na Krista, na místo, kde ho lze najít, na jeho poselství, jeho blahoslavenství či jeho požadavky, musíme poskytnout odpověď založenou na osobní zkušenosti, na tom, co jsme my sami prožili a vytrpěli.

Být tím, kdo sice udává správný směr, ale nikdy na daném místě nebyl, je víc než snadné.

Mluvit o zemích, které jsme nikdy nenavštívili, je nadměru pohodlné.

Květnatě popisujeme betlémskou jeskyni a přitom si hovíme v teple domova či klášterní cely. Zakrýváme okna, aby nás nepohodlná realita okolního světa nebila příliš do očí, a raději se věnujeme pseudomystickému tlachání nebo jsme maloměřšťácky přesvědčeni, že se nás to netýká.

Dejme si pozor na to, abychom se neproměnili v automaty poskytující na každý problém a každé trápení předem připravenou odpověď, přestože je spousta potíží, nesází a také tragických událostí, které jsme na vlastní kůži nezažili, které se nás nikdy bolestně nedotýkaly a nerušily náš klidný spánek.

Snažme se méně mluvit a raději buďme znamením.

Zdalipak si mudrci uvědomili, že dítě, které navštívili, je tak vznešené, že jejich dary jsou v porovnání s ním nicotné? Cožpak jejich zlato, kadidlo a myrha mohly vyvážit jeho lásku? To bylo poslední bolestné překvapení, které je na jejich pouti potkalo. Dary, které přinesli, byly vzhledem k velikosti obdarovaného nepřiměřeně malé.

Svatý Ambrož pronesl slova, která nám dodnes vyrážejí dech: „Bůh se nestará o to, co mu dáváme, ale spíš o to, co si necháváme pro sebe.“

Tak, a teď si každý, kdo je s dary, které Pánu dává, spokojen, může konečně klidně vydechnout...

• • •

Už nějakou dobu mi evangelia, a to i ta, která čtu o svátcích „tak drahých našemu srdci“, nedají spát. Nijak poetická mi nepřipadají, spíš z nich mám výčitky svědomí. Možná, že se tak ohlašuje křesťanská dospělost.

Fantazírovat o hvězdě, která vedla mudrce, už nedokážu. S úžasem myslím na to, jak bylo jejich putování drsné a jaká překvapení je potkala.

Je to zvláštní. Bůh připravoval vyvolený národ po čtyři tisíce let. Zahrnoval ho nejrůznějšími dary a posílal k němu proroky, aby v čekání nepolevil. Avšak když Kristus přišel, slavnostně a oficiálně ho jako první uvítali cizinci – pohané, kteří k vyvolenému národu nepatřili.

Mějme se na pozor, aby se něco podobného nestalo i nám, kteří se také od Boha necháváme chovat jako v bavlnce. Možná, že jednoho dne i k nám dorazí cizinci z dalekých krajů a budou se nás na to dítě ptát.

A my budeme muset s ostudou přiznat, že *jsme se s ním nikdy doopravdy nesetkali, že jsme v té jeskyni v životě nebyli.*

Dorazí tam dříve než my a při zpáteční cestě se u nás už nezastaví a o tom, co tam spatřili, nám neřeknou ani slovo.

Jeho rodiče putovali každý rok do Jeruzaléma na velikonoční svátky. Když mu bylo dvanáct let, vydali se tam na svátky jako obvykle. A když ukončili sváteční dny a vraceli se domů, zůstal chlapec Ježíš v Jeruzalémě, a jeho rodiče to nezpozorovali. V domnění, že je ve skupině poutníků, ušli den cesty; teprve potom ho hledali mezi příbuznými a známými. Když ho nenašli, vrátili se do Jeruzaléma a hledali ho. Po třech dnech ho našli v chrámě, jak sedí uprostřed učitelů, poslouchá je a dává jim otázky. Všichni, kdo ho slyšeli, žasli nad jeho chápavostí a nad jeho odpověďmi. Když ho rodiče uviděli, celí se zarazili a jeho matka mu řekla: „Dítě, proč jsi nám to udělal? Hle, tvůj otec i já jsme tě s bolestí hledali!“ Odpověděl jim: „Proč jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je mého Otce?“ Ale oni nepochopili, co jim tím chtěl říci.

Potom se s nimi vydal na zpáteční cestu, šel do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka to všechno uchovávala ve svém srdci. Ježíš pak prospíval moudrostí, věkem a oblibou u Boha i u lidí (Lk 2,41-52).

A hned je tu další překvapení. Následuje jeden skandál za druhým. Pro toho, kdo má slabý žaludek, mohou být některé z těchto pilulek hodně hořké, ba dokonce nestravitelné. Tak ať! Evangelium tu přece není od toho, aby lidem zajistilo klidné zažívání!

Tohle určitě není obrázek ze života Svaté rodiny, jaký by naši duchovní mudrlanti od evangelisty očekávali. Žádná banální, kýčovitá idylka se nekoná!

Zdá se, že evangelista nám s pobavením popisuje událost, která se vymyká všem předem připraveným schématům.

Ježíš je pryč a rodina prožívá krizi. Jeho chování nás znepokojuje. Co se týče poslušnosti, přijdou si v tomto vyprávění na své jak nadřizení, tak i podřizení. Anebo si s ním spíše ani jedni, ani druzí nebudou vědět rady.

Je jasné, že v tomto příběhu jde v první řadě o poslušnost. Ježíš utekl rodičům z poslušnosti něčemu vyššímu: „Musím být v tom, co je mého Otce“ (Lk 2,49).

Poslušnost však nyní nechme stranou a soustředíme se na něco jiného.

Dítě roste a putuje. Odchází a my ho musíme s vypětím všech sil hledat.

Řekněme si to po pravdě. Ježíšek v jesličkách je pro nás nesmírně pohodlný. Můžeme si s ním dělat, co chceme, můžeme se s ním mazlit, můžeme ho hladit, kolébat a zahrnovat láskou (nebo spíš sentimentem?). To nám nedělá vůbec žádné potíže, právě naopak.

Ježíš, který roste a putuje, je nám nepohodlný. Dostáváme se s ním do situací, kdy se cítíme trapně a nevíme, co si počít. Každou chvíli se může zvednout a jít pryč a nám nezbyvá než ho následovat a putovat spolu s ním.

Mnozí z nás by určitě uvítali, kdyby jesličky trvaly celý rok nebo klidně i celý život.

Ježíše však musíme z našich bohatých a zároveň chudých, z papíru vystříhaných jesliček propustit. Vůl a osel se tam dobře napasou a jsou tam spokojení, avšak hlavní postava, Ježíš, v nich dlouho nevydrží. V ovzduší zamořeném kýchčem, nasládlou poetičností a spoustou směšných barevných světýlek Dítě Ježíš neroste ani nesílí.

Musí pryč. Potřebuje čerstvý vzduch, touží se volně nadechnout. S naším hýčkáním si už neví rady. Chce odejít. Chce putovat spolu s lidmi, jít jim v ústřety, vstoupit do jejich domovů, sdílet jejich trápení, očekávání, obavy, slzy, naděje i radosti.

Nebudme věznicí tohoto Dítěte! Chce ven, chce růst, chce jít lidem naproti.

Nechtějme ho mít jen pro sebe. Patří všem.

Nesme ho do světa. Celé evangelium je přece jedno velké putování. Putuje Panna Maria, když „spěchá“ za Alžbětou. Josef a Maria pak putují z Nazareta do Betléma, z Betléma do Egypta a z Egypta do Nazareta.

Ježíš putuje po celé Palestině. Svým učedníkům přikazuje: „Jděte a hlásejte evangelium!“

Snažili se ho zastavit jednou provždy, a tak ho přibili na kříž a zapečetili jeho hrob. Avšak netrvalo to dlouho a pu-

toval se dvěma nešťastnými učedníky do Emauz. Krista nic nezastaví.

„Jeho učedníci se dovolávali toho, že byl Žid, a chtěli ho zadržet v Palestině. On však byl v Antiochii, Alexandrii, Aténách a Římě dokonce ještě předtím, než tam apoštolové vůbec dorazili.

Chtěli mu udělit římské občanství, a on už pobýval u barbarů.

Vystavěli mu nádherné baziliky plné mramoru, zatímco on už byl hostem v chudičkových kláštorech na březích Mázy, Rýna a Dunaje.

Přidělili mu Středozemní moře, ale on mezitím s Kolumbem přeplul Atlantik.

Řeční vzdělanci rozumově zdůvodnili paradoxy z jeho evangelíí, právě když se on spolu s analfabety učil číst.

Feudálové ho chtěli hostit na svých hradech, on však dal přednost společnosti jejich nevolníků.

Králové ho jmenovali komořím či kaplanem, ale on byl raději galejníkem ve společnosti svatého Vincence z Pauly.

Aristokrati se domnívali, že ho i se všemi anděly a světci připoutali zlatými štuky do kleneb barokních chrámů, a vtom přišla francouzská revoluce a poslala ho do vyhnanství.

Buržoové se mu nejdřív posmívali, ale pak ho začali vyhledávat. Obyčejní lidé věřili a nadále věří, že patří především měšťákům, a on zatím putuje s nimi a sdílí jejich strasti a jejich naděje“ (P. Mazzolari).

• • •

Dávejme si pozor, abychom Krista v jeho putování nebrzdili a nechtěli ho mít jen pro sebe. Tomuto nebezpečnému pokušení my křesťané podléháme velmi často.

Kolik zábran a bariér jsme vystavěli! Kolik přesných tras jsme vytyčili! (On však na široké dálnice, které specialisté propočítali a vykolíkovali do posledního detailu, vůbec ne dbá; dává přednost obyčejným pěšinám.)

A hlavně – jaká lenost se za tím vším skrývá!

Měli bychom si osvěžit paměť. Rozhodli jsme se následovat Krista. Následovat můžeme jen člověka, který nestojí, ale

kráčí, to je snad každému jasné! Tak proč teď tolik voláme po tom, aby se hlavně s ničím nehýbalo?

Kristus se nenechá uvěznit v našich plánech a nedá se spoutat našimi hesly a koncepcemi.

On putuje. Je vždycky někde jinde, než bychom čekali. Neustále nám připravuje nová a nová překvapení.

Když je v našich kostelech, v našich katolických ghettech většina dveří a oken zabouchnutých, odchází pryč. Potřebuje volně dýchat.

A rád cestuje.

JE ČLOVĚK GORILA S PUŠKOU?

„Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: ‘Nezabiješ.’ Kdo by zabil, propadne soudu. Ale já vám říkám: Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu; kdo svého bratra tupí, propadne ve-
leradě; a kdo ho zatracuje, propadne pekelnému ohni. Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech tam svůj dar před oltářem a jdi se napřed smířit se svým bratrem, teprve potom přijď a obětuj svůj dar. (...)

Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‘Oko za oko a zub za zub.’ Ale já vám říkám: Neodporujte zlému. Spíše naopak: Když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i druhou; a tomu, kdo se chce s tebou soudit a vzít tvé šaty, tomu nech i plášť; a když tě někdo nutí, abys ho doprovázel jednu míli, jdi s ním dvě. Tomu, kdo tě prosí, dej a od toho, kdo si chce od tebe vypůjčit, se neodvracej. Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‘Miluj svého bližního’, a měj v nenávisti svého nepřítele. Ale já vám říkám: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují. Tak budete syny svého nebeského Otce, neboť on dává vycházet svému slunci pro zlé i pro dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým. Jestliže tedy milujete ty, kdo milují vás, jakou budete mít odměnu? Copak to nedělají i celníci? A jestliže pozdravujete jen své bratry, co tím děláte zvláštního? Copak to nedělají i pohané? Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,21-24.38-48).

„Ale vám, kteří posloucháte, říkám: Milujte své nepřátele, prokazujte dobro těm, kdo vás nenávidí, žehnejte těm, kdo vás proklínají, modlete se za ty, kdo vám ubližují.

(...) Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec!“ (Lk 6,27-28.36).

Z těchto slov musí být každému zřejmé, jak mají naše postoje a náš křesťanský život k evangeliu daleko.

Kristus se vyjadřuje jasně a jednoznačně, a tudíž by se dalo předpokládat, že těmito jeho slovy je otázka války a násilí vyřešena jednou provždy.

· Uběhly dva tisíce let, a diskuse stále trvá. Stále jsme svědky různých zpřesňování, polemik, hledání významových nuan-

cí, váhání, ospravedlňování, diplomatických úskoků a kompromisů. Donekonečna probíráme rozdíly mezi spravedlivou a nespravedlivou válkou, mezi napadením a obranou.

O těchto Kristových slovech se dokonce vtipkuje. Jeden namyšlený moralista nedávno v novinách, které o sobě prohlašují, že hájí „křesťanskou civilizaci“, uklidňoval v souvislosti s arabsko-izraelským konfliktem křesťanské svědomí těmito slovy: Kristus nám říká, abychom nastavili druhou tvář, ale ne tu třetí.

Doufám, že mu náš Pán toto slabomyslné rouhání odpustí.

Pravdou zůstává, že všemi těmi „ale“, která jsme kolem strohého „Nezabiješ“ nastavili, jsme rozvázali ruce zástupům hrdlořezů.

Díky podrobným učebnicím morálky se křesťané perfektně vyznají v kazuistice a dokážou odhalit každyčkový hřích ve všech jeho podobách. Když však mají jasně označit hřích Kainův, najednou váhají a jsou na rozpacích.

Stále je prolévána krev. Teologové už vypracovali kompletní směrnice týkající se nošení sutany, ale aby dali dohromady něco podobného, co by učinilo přítrž násilí, na to si ještě neudělali dost času.

Svět neví, co si s naším přešlapováním, vykrucováním a ospravedlňováním počít. Čeká od nás křesťanů jasné slovo.

A to musí znít: „Nezabiješ!“

Člověka zrodila zbraň

Kdosi přišel s hypotézou, že násilí je člověku vrozené, že nenásilný člověk musí být nenormální.

Člověk prý nepochází z ledajaké opice, ale z kruté, „vraždicí opice“. Jako důkaz se uvádí nález pozůstatků opice vybrojené kostí antilopy, kterou se bezesporu chystala rozbít lebku nějakému svému soupeři.

Pramátí „homo sapiens“ je tedy nejen opice, ale rovněž zbraň. „Člověka zrodila zbraň.“⁵

5 ROBERT ARDREY, *African Genesis*, Atheneum, New York 1961.

Pro člověka je tudíž největším potěšením stisknout spoušť nebo alespoň mávat holí.

U Bernanose najdeme na téma opice a násilí jeden poučný příběh, který pěkně – formou paradoxu – ukazuje, jak to dopadá, když člověk nebere příkázání „Nezabiješ!“ vážně.

„V poslední válce zahynuli všichni lidé, až na dva nepřátelské letce, jejichž letadla na sebe narazila nad jedním opuštěným ostrůvkem kdesi v Tichém oceánu. Samozřejmě na sebe zaútočili. Jejich souboj sledoval z kokosové palmy velký opičák se svou družkou. Při pohledu na hořící letadla padající do moře, opičák zamyšleně zamumlal: ‘Tak, a začínáme nanovo.’“

Sarkasmus stranou. Musíme si přiznat, že „my ozbrojené opice jsme nyní ve svém vývoji dosáhli kritického bodu. Pokud se nám nepodaří překonat úroveň, na níž jsme byli už před miliónem let, tedy pokud své problémy budeme i nadále řešit holí, a nikoliv rozumem, brzy vyhyneme podobně jako dinosaury.

Humorné na tom všem je, že jsme jediný druh, který má *na výběr*, zda přežije, nebo ne. Máme velké lebky a záleží jen na nás, zda je začneme používat i na něco jiného než jen na vymýšlení stále nových způsobů, jak všechno vyhodit do vzduchu“ (T. Merton).

Ponižující stav lidstva

Nauka o válce a míru, již obsahuje konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, sice není ani ucelená, ani nijak převratná, přesto však poskytuje nemálo podnětů, nad nimiž by se měl každý křesťan zamyslet.

Obraz dnešní situace, který před námi tato konstituce vykresluje, není vůbec růžový.

Naše současnost je v ní označena jako „nanejvýš rozhodující okamžik“ (čl. 77), a dokonce jako „ponižující stav lidstva“ (čl. 79).

„Nenechme se oklamat nesprávnou nadějí! (...) je možné, že lidstvo, které se navzdory svému podivuhodnému vědění

octlo už ve vážném nebezpečí, dospěje k té neblahé hodině, v níž nepozná jiný mír než hrozný mír smrti“ (čl. 82).

„Nedávné války způsobily našemu světu nesmírné škody hmotné i mravní, a přesto ještě teď den co den v některé části Země pokračuje válka ve svém ničivém díle. Používá-li se ve válce vědeckých zbraní jakéhokoli druhu, je nebezpečí, že její krutá povaha dovede válčící strany k daleko většímu barbarství než kdykoli v minulosti“ (čl. 79).

Těm, kdo jsou přesvědčeni, že závody ve zbrojení vytvářejí „rovnováhu sil“ nebo dokonce „rovnováhu strachu“, konstituce za pravdu nedává:

„Hrozí tak nebezpečí, že se příčiny války neodstraní, ale ještě zvětší. Na výrobu stále nových zbraní se vydávají obrovské sumy, a přitom je nemožné dostatečně odpomoci tolikeré bídě celého dnešního světa. Místo aby se neshody mezi národy uvedly opravdu a od základu do pořádku, *spíše se jimi nakazí* i další části světa (...). Je velký důvod k obavám, že bude-li se v nich [závodech ve zbrojení] pokračovat, *způsobí nakonec všechny zhoubné pohromy, ke kterým už připravují prostředky*“ (čl. 81).

Přes to přese všechno je koncilní poselství především poselstvím naděje.

„Ale Kristova církev, když to vyslovuje uprostřed úzkostí naší doby, nepřestává skálopevně doufat“ (čl. 82).

Tato naděje pramení z přesvědčení, že křesťané budou o mír usilovat opravdu ze všech sil.

„Boží prozřetelnost na nás důrazně žádá, abychom se osvobodili od odvěkého otročení válce. Odmítneme-li vynaložit takové úsilí, nevíme, kam dospějeme po této *neblahé cestě*, kterou jsme nastoupili“ (čl. 81).

Konstituce *Gaudium et spes* rovněž „s rozhodností a bez váhání“ odsuzuje „každou válečnou akci směřující bezohledně k zničení celých měst nebo rozsáhlých území i s jejich obyvateli“. To je „zločin proti Bohu i proti člověku“ (čl. 80).

Gaudium et spes se nevyjadřuje pouze obecně a abstraktně. Dospívá ke zcela konkrétním závěrům, které jsou nesmírně důležité a aktuální zvláště v těchto třech bodech:⁶

⁶ Nástin, který zde uvádíme, představil kardinál Giacomo Lercaro ve svém proslavu na boloňské univerzitě 26. dubna 1967.

1. *Povinnost a právo* jednotlivce odmítnout poslušnost rozhodnutím a rozkazům představitelů státní moci, pokud jsou v rozporu s vyššími principy.

„Tváří v tvář tomuto ponižujícímu stavu lidstva chce koncil především připomenout trvalou platnost přirozeného mezinárodního práva a jeho všeobecných zásad. Svědomí lidstva vyhlašuje tyto zásady pevně a s rostoucím důrazem. Jednání, které jim vědomě odporuje, i rozkazy, jimiž se takové činy nařizují, jsou zločinné, a ani slepá poslušnost nemůže omluvit ty, kteří jich uposlechli“ (čl. 79).

2. Oprávnění odmítnout vojenskou službu z důvodu svědomí. Právní normy by měly s touto možností počítat a uznávat ji.

„Mimoto se zdá být správné, aby zákony měly vlídné pochopení pro lidi, kteří odmítají používat zbraně z důvodu svědomí, ovšem pokud jsou ochotni sloužit lidskému společenství jiným způsobem“ (čl. 79).

3. Překonání falešné představy, že není jiná možnost než buď použít vojenskou sílu, nebo – jako stoupenci pacifismu – nečinně přihlížet. Existují však i *nenásilné* prostředky řešení konfliktních situací.

„Vedení týmž duchem, musíme pochválit ty, kteří se nechtějí domáhat svých práv násilím a uchylují se k obranným prostředkům, které mají po ruce i slabí, pokud se ovšem neporušují práva a povinnosti ostatních nebo společnosti“ (čl. 78).

Kdosi poznamenal, že některá vyjádření tohoto koncilního dokumentu jeho celkovému ladění odporují. Týká se to především „obránné války“.

„Válka ovšem nebyla zatím z lidského světa vymýcena. Dokud bude hrozit nebezpečí války a nebude existovat příslušná mezinárodní autorita vybavená dostatečnými mocenskými prostředky, dotud se nebude moci upřít vládám právo na spravedlivou obranu, ovšem po vyčerpání všech prostředků mírového vyjednávání“ (čl. 79).

Také se poukazuje na to, že koncil neučinil očekávané prorocké gesto a *vlastněni* ani *použití* atomových zbraní jednoznačně neodsoudil.

Abychom měli v této záležitosti jasno, stačí postavit vedle tohoto koncilního dokumentu rozhodné tvrzení Jana XXIII. obsažené v encyklice *Pacem in terris*:

„Proto se přičií rozumu, že by v naší době, která si hrdě říká atomová, mohla být válka prostředkem k znovunabytí porušených práv“ (čl. 127).

Myslet je problém

Poselství II. vatikánského koncilu je prodchnuto nadějí, již lidé už pomalu ztrácejí.

Svůj příspěvek na Týdnu francouzských katolických intelektuálů (v únoru 1967)⁷ zakončil Raymond Aron těmito slovy:

„Upřímně přiznávám, že stále ještě mám naději, že lidstvo zvítězí. Nikoliv nad násilím, neboť člověk je tvor násilnický a násilí ho pravděpodobně nikdy provázet nepřestane, nevyučuji však možnost, že lidstvo dosáhne ne snad trvalého míru – ten je mimo naše možnosti –, ale postupného zmírnění těch nejvíce vyostřených konfliktů.“

Klíčem k Aronovu proslvu je právě toto „ale“. Neznám jiný text, který by dramaticnost naší doby vystihoval lépe a děsivěji.

Smutné je, že i ti nejváženější a nejlivnější komentátoři označili Aronův projev za „ve své podstatě optimistický“.

Myslitelé, kteří vidí dál než Aron, jsou přesvědčeni, že člověk udělá první krůček z „jeskyně“ teprve tehdy, až odhodí svůj kyj. Teprve pak bude možné mluvit o pokroku.

Připomeňme si verše jednoho moderního básníka:

*Stále máš, člověče, v rukou kámen a prak.
To tys byl v letadle se zlověstnými křídly
a slunce na hodinách ukazovalo smrt.
Viděl jsem tě uvnitř ohnivého vozu,
na šibenici i na mučidlech.*

⁷ Příspěvky z tohoto setkání vyšly ve sborníku *La violence: semaine des intellectuels catholiques* (1er -7 février 1967), Desclée de Brouwer, Paris 1967.

*Viděl jsem tě - byl jsi to ty,
s tou svou exaktní vědou bez lásky a bez Krista,
vědou, která nás zahubí. Znovu jsi zabíjel,
tak jako odedávna, tak jako zabíjeli i tvoji otcové,
jako zabíjela zvířata, když tě poprvé spatřila.
Ta krev páchne stejně jako v den,
kdy bratr řekl bratru: Pojďme na pole!
Teď její mrazivý, neodbytný hlas
dospěl až sem, až přímo k tobě.
Synové, zapomeňte na krvavá oblaka
stoupající ze země a zapomeňte i na své otce:
jejich hroby se obrátí v prach
a jejich srdce přikryje vítr a černí ptáci.⁸*

Kdy konečně přestane barbarství triumfovát?
Kdy konečně zbankrotuje firma Vraždy, a.s.?
Opravdu budeme muset ze slovníků vymazat slovo „život“?
Bertolt Brecht napsal:

*Člověk je schopný všeho:
dokáže krást, dokáže zabít,
ale má to háček: dokáže také myslet.*

Kdy člověk tento „háček“, který má moc zachránit ho před hrozící zkázou, konečně vezme na vědomí?

Prorok - strážce

Vraťme se nyní k našim počátečním úvahám. Jaký konkrétní postoj k násilí má křesťan zaujmout?

Křesťan má především dvě základní povinnosti, o nichž snad není nutné dlouze se rozepisovat:

1. Násilí klíčí v lidském srdci. Abychom je vymýtili z naší planety, je nejprve nutné vymýtit je z vlastního nitra.

Zlo nejdříve nahlodá lidské svědomí a teprve potom se projeví navenek.

⁸ SALVATORE QUASIMODO, *Tutte le poesie*, Mondadori 1960.

„Svědomy už mnohokrát v dějinách pozvolna přestalo klást žádoucí odpor a stalo se spojencem války. Pokud nejsme mírumilovní uvnitř, v srdci, v duši a ve svědomí, nikdy míru nedosáhneme.

Ze všeho nejdřív musíme odzbrojit ode všech předsudků vlastní svědomí, a pak i svá srdce, zásobárny střelného prachu, který může kdykoli vybuchnout“ (U. Vivarelli).

2. Je nutné usilovat o to, aby ze světa vymizely příčiny válek, „je především zapotřebí, aby se vykořenily mezi lidmi příčiny nesvárů, které podněcují války; jsou to zvláště nespravedlnosti“ (*Gaudium et spes*, čl. 83).

Křesťan má být mimo jiné i prorokem, a proto je třeba, aby v případě nutnosti dokázal *hlasitě křičet*.

„Synu člověka, mluv k synům svého lidu a řekni jim: Jestliže přivedu na některou zemi meč a lidé té země si ustanoví ze svého středu strážného a on uvidí na zem přicházet meč, zatroubí na polnici a varuje tak lid. Jestliže se však ten, kdo slyší hlas polnice, nedá varovat, ať si přičte vlastní smrt, když ho stihne a zasáhne meč. Slyšel zvuk polnice, nedal se varovat, ať si přičte vlastní smrt; strážný však varoval, a tím i sama sebe zachránil. Jestliže však strážný uvidí blížít se meč a nezatroubí na polnici, takže lid není varován, a meč přijde a někoho zasáhne, ten bude postižen pro svou vlastní vinu, jeho krev však budu vymáhat z ruky strážného. Nuže, synu člověka, ustanovil jsem tě strážným pro Izraelův dům“ (Ez 33,2-7).

Žijeme v atomovém věku. Tváří v tvář hrozbě totální zkázy se křesťané musejí stát proroky, bdít a držet stráž.

Všichni lidé, i ti nejprostší a nejobyčejnější, mají právo slyšet jejich volání a dozvědět se pravdu.

Pokud na polnici nezadují, Bůh bude volat k odpovědnosti za smrt bratří právě *strážce*.

V jedné z nejvypjatějších scén filmu Clauda Autant-Lary *Tu ne tueras pas*⁹ jeden z hrdinů zoufale volá: „Jestli je Bůh proti válce, tak ať to řekne!“

⁹ *Nezabiješ*, pozn. red.

Totéž žádají naši současníci od nás: „Jestli jste proti válce, jasně nám to řekněte!“

Dva tisíce let od horského kázání má přece svět právo na jednoznačnou, nevyhýbavou odpověď.

Pokorně a s nesmírnou hořkostí musíme přiznat, že nám prorocké volání vázne v hrdle. Místo abychom prostě a jednoduše přijali to, co nám říká evangelium, chodíme se raději radit s Machiavellim. Stále ještě se dovoláváme dávno překonané teorie „oprávněné obrany“ a nedělá nám problémy měnit barvu jako chameleóni.

Dovolili jsme, aby blahoslavenství tvůrců pokoje bylo všem pro smích. Zamysleme se nad těmito trpkými, bolestnými slovy jednoho francouzského teologa:

„Je opravdu skandální, že ještě dnes se najdou biskupové, teologové, moralisté a tisíce obyčejných křesťanů, jimž nečiní žádné potíže studovat teologii teroru, kazuistiku krveprolívání či morálku vraždy. Pokud církev stále ještě nedokáže zajistit lidem mír, ať nás alespoň – pro lásku Boží! – neučí, jak se dostat evangeliu na kobytku. Bohužel, dobré důvody chopit se zbraní a zabíjet nám nikdy chybět nebudou a před státy, jichž se zmocnilo válečné běsnění, se vždycky budeme cítit slabí a bezmocní. Zálibu v prolévání krve už máme, tomu nás církev učit nemusí. Potřebujeme církev, která vysloví jasně *non possumus* a umožní nám tak spolu s ní odmítnout válku, potřebujeme církev, která nás podpoří ve chvíli, kdy válce a nenávisti řekneme ne, zatímco nás tělo i svět nutí říci ano.“¹⁰

Kdy je beránek silný

Tváří v tvář válce musí křesťan prosazovat nenásilí. Nejde však o nenásilí slabých, bezmocných a se vším smířených, ale o nenásilí silných.

Naše nenásilí musí vyjadřovat sílu.

Musíme se stát beránky. To je naše poslání, od něhož nás žádné úšklebky a posměch neodradí.

¹⁰ H. CHAIGNE OFM, předmluva ke knize DANIELA PARKERA a ROBERTA BONNIOTA, *Folie nucléaire*, Editions de L'Epi 1966.

„Válku mohou vést jen vlci s vlky vlčími metodami. Klást odpor je něco jiného: klást odpor může i beránek, který uvnitř nikdy nepřestane být beránkem a který neuznává jiné než beráncí metody.“

Zjištění, že ho beránek napodobuje, naplní každého vlka nesmírným potěšením.

Rozsápat beránka se zdá být snadné, ale zdání klame! Mnohem pohodlnější je zardousit vlka. Bečení nevinného beránka totiž proniká do hlubin srdce a zároveň stoupá k nebesům, zatímco vlčí vytí zanikne v horách bez povšimnutí.

Vlk, který se tváří jako beránek, je menší zrůda než beránek, který ze sebe dělá vlka. Vlk beránkovi tím, že přebírá jeho charakteristické znaky, vlastně prokazuje poctu, avšak beránek předstírající, že je vlk, jen dává najevo, že nevěří v žádné dobro.

Kdo zemře jako vlk, dostane vlčí odměnu, kdo zemře jako beránek, bude připodobněn k Beránkovi, 'který snímá hříchy světa'.

Křesťan, který ve svém boji se zlem používá stejné prostředky jako zlo, stane se nakonec jeho kořistí.¹¹

Svatý Jan Zlatoústý nás ujišťuje:

„Dokud jsme beránci, vítězíme. Stanou-li se z nás vlci, budeme poraženi, protože se nám nedostane pomoci od Pastýře, který nepase vlky, nýbrž jen beránky.“

Náš realismus

Někdo se teď možná soucitně pousměje a poznamená:

- To všechno je moc pěkné, ba přímo úchvatné, ale hodí se to tak leda do knih a do kázání. Realita je bohužel úplně jiná. Odložit kyj ve chvíli, kdy se ho všichni ostatní chystají použít, to přece znamená jistou smrt...

Takže se nedá nic dělat. Na násilí je nutno odpovídat zase jen násilím.

11 PRIMO MAZZOLARI, *Tu non uccidere*, San Paolo 1955.

Tento „realismus“ je pro nás nepřijatelný. Když budeme dál roztáčet spirálu násilí, nikdy je nezastavíme. Pořád budeme pokračovat ve vyjetých kolejkách, sice už na nepřítel nebudeme mávat kyjem, ale zato na něj pošleme balistické střely.

Z tohoto začarovaného kruhu je třeba vystoupit.

Řetěz násilí musíme přerušit tak, že do něj vložíme *něco naprosto nového*.

Musíme udělat *něco jiného*, něco, co náš protivník vůbec nečeká.

„Blahoslavení milosrdní. Blahoslavený ten, kdo umí odpouštět. Nebo jinými slovy: Blahoslavený ten, kdo se chopí iniciativy. Největší revolucionář je člověk, který zničením svému protivníkovi odpustí. Všichni jsme zvyklí se po druhých opičit. Ublížil jsi mi? Tak já ti to vrátím! Udělám ti to samé nebo něco hodně podobného! Takhle se ale moc daleko nedostaneme. Pořád se točíme v začarovaném kruhu, a už ho dokonce ani nevnímáme. Jaký pokrok můžeme očekávat, když jsme se všichni dohromady jednou provždy rozhodli, že na tom nechceme nic měnit?“

Východisko je jedno jediné: pokud člověku, který nemiluje, dáme najevo lásku, vytvoříme něco naprosto nového. Ten, kdo na ránu odpovídá ranou, nic nového nevytváří. Ale pokud svému protivníkovi ránu nevrátí, pokud mu odpustí, ukáže mu svou lásku a řekne mu: 'No tak, pojď sem, takhle to dál nejde; děláme hloupost a měli bychom s tím přestat', pak se na zemi objevilo něco naprosto neočekávaného. Takový člověk bourá vězení, do něhož konflikt protivníky postupně, ale nezadržitelně uzavírá.

Blahoslavení milosrdní, blahoslavený ten, kdo dokáže překonat netečnost a lhostejnost, která nám celý život brání vymyslet něco nového. Blahoslavený ten, kdo rozbíjí začarovaný kruh neustálého hašteření, zášti a nenávisti.

Udělejte něco nového, buďte vynalézaví jako váš nebeský Otec. Buďte tvořiví a milosrdní! Bůh se hříchem spoutat nechal. Zlobíš se na mě? Tak já se na tebe taky budu zlobit! Když se Adam skryl za stromy, Bůh se neschoval. Udělal první krok: 'Adame, kde jsi? No tak, pojď sem, můj nejmilejší, takhle to dál nejde!'

Reakce, které považujeme za jediné možné, nijak zvlášť ob-
jevné nejsou: půjčujeme těm, kdo nám půjčku bez problémů
vrátí, a na ty, kdo se na nás usmívají, se usmíváme také. Usmát
se na toho, kdo nám plivnul do tváře, nebo pomoci člověku,
který se k nám obrátil zády – teprve to je svobodný, tvůrčí čin.

Blahoslavení tvůrci pokoje: blahoslavený ten, kdo se s vál-
kou a nekonečnými konflikty nechce smířit.¹²

Francouzský teolog Jean-Yves Jolif¹³ poznamenal, že ději-
ny se nepohnou kupředu, dokud budou lidé přesvědčeni, že
ve vzájemných vztazích je vždy nutné dát druhému najevo,
že já jsem ten silnější.

Noviny na nás každý den chrlí nové a nové senzační zprá-
vy, ale *nic nového* se ve skutečnosti neděje.

Den za dnem se opakuje pořád to samé: umírají další lidé.
Ode dne, kdy Kain zabil Ábela, se nic nezměnilo.

I dnes se nás Otec ptá:

– Zase jsi zabíjel?

• • •

Jeden mladý režisér zakončil svůj film těmito prorockými
slovy:

„Na třicet metrů je nepřítel snadný terč.

Na tři metry je to člověk.“

Právě takto musí uvažovat křesťan, který se už nechce vy-
žít v zabíjení, který chce jednou provždy svůj kyj odhodit.

Nepřítel? Ne. Jen pojd' blíž, přístup až těsně k němu.

Nalezneš člověka.

A za ním ukřižovaného Krista.

Pořád ještě máš kuráž? Tak stiskni spoušť!

ODPUŠT NÁM NAŠE ŠEDINY

Přinášeli mu děti, aby jim požehnal. Ale učedníci to matkám
zakazovali. Když to Ježíš viděl, rozmrzelo ho to a řekl jim:
„Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takovým
patří Boží království. Amen, pravím vám: Kdo nepřijme Boží
království jako dítě, vůbec do něho nevejde.“ Bral je do náručí,
kladl na ně ruce a žehnal jim (Mk 10,13-16).

V té chvíli přišli učedníci k Ježíšovi s otázkou: „Kdo je vlast-
ně v nebeském království největší?“ Tu zavolal dítě, postavil ho
před ně a řekl: „Amen, pravím vám: Jestliže znovu nebudete ja-
ko děti, jistě nevejdete do nebeského království. Kdo se tedy po-
níží jako toto dítě, ten je v nebeském království největší. A kdo
přijme jedno takové dítě kvůli mně, mne přijímá“ (Mt 18,1-5).

Ježíš mu odpověděl: „Amen, amen, pravím ti: Jestliže se nena-
rodí někdo znova, nemůže spatřit Boží království“ (Jan 3,3).

Tato scéna inspirovala mnoho významných i méně význam-
ných umělců, kteří ji zvětčili (tak se to přece říká!) na stov-
kách obrazů.

Nesmrtelnosti se však těší nikoli díky štětcům (některé
z nich se zmožily jen na přeslazené kýče), ale především díky
peru evangelisty Marka, jediného ze synoptiků, který zazna-
menal i její drsné stránky a také její láskyplné vyústění.

Muselo tam být tehdy rušno. Markovi tento příběh bezpo-
chyby vyprávěl apoštol Petr, který pravděpodobně zapříčinil
Ježíšovu rozmrzelost.

Učedníci v čele s Petrem se starali o to, aby mezi Ježí-
šovými posluchači vládla kázeň a pořádek. A najednou se
k Ježíšovi přihlížela spousta uličníků, doprovázených téměř
jistě maminkami a babičkami, a všechno bylo rázem vzhůru
nohama.

Co tu ta drobotina pohledává? Kázání o Božím království
ti prckové přece nemůžou rozumět. Nic nechápou a navíc
jsou hluční a neposední. Není slyšet vlastního slova! Musíme
je odsud co nejrychleji vyprovodit!

12 LOUIS EVELY, *Sei tu, quest'uomo*, Marietti 1965.

13 *Perché la guerra?*, La Locusta 1967.

V tom okamžiku Ježíšovi došla trpělivost a doopravdy se rozzlobil.

Chtějí odehnat nejvýznamnější hosty jeho království, jedině, kteří tam mohou vejít! Ježíš musí zakročit a vyjádřit se tak, aby v tom všichni měli jasno: jeho lid tvoří děti.

Ježíš má děti rád z mnoha důvodů.

„Miluji malé děti, říká Bůh, protože můj obraz v nich ještě není zakalen.

Jsou nové a čisté, bez šmouh a škrábanců, ještě nesou mou podobu.

Když se k nim s láskou skláním, poznávám se v nich“ (M. Quoist).

Občas se v novinách dočteme o šílenci, který vnikl do galerie a poškodil tam nějaké významné umělecké dílo.

Stejného zločinu se dopouštíme i my, aniž si někdo něčeho všimne, aniž někdo zaznamená důsledky. S chladnou rozhodností potají a nezadržitelně v sobě ničíme Boží obraz.

Předvádíme světu, do jaké míry lze vrcholné umělecké dílo znetvořit.

Člověk rád ničí svaté obrazy, ale to pravé obrazoborectví se odehrává uvnitř.

Kristův pohled proniká do lidského nitra a nic z toho, co si na sebe věšíme pro okrasu, ho nezastaví. Pozlátka odsouvá stranou a napjatě pátrá uvnitř. Hledá svůj obraz.

Čeká ho smutné překvapení: jeho obraz je zneuctěn. Zakouší hořké zklamání: z jeho obrazu zbyly jen cáry plátna. „Cos to udělal?“ (Gn 4,10).

Bohužel dobře ví, co je v člověku (srov. Jan 2,25).

Dospělí, to je neštěstí. Pusto a prázdno. Myslí si, kdovíjak jsou moudří, ale ve skutečnosti dokázali jen všechno zničit.

Právě proto k sobě Ježíš volá děti. Na tu hanbu a spoušť se už nemůže dívat.

Děti jsou nové, „vypulírované“. Ještě neumějí zrazovat a ničit jeho obraz. Kristus v nich vidí sám sebe.

Dětství je vrchol zralosti

„Takovým patří Boží království.“ „Kdo nepřijme Boží království jako dítě, vůbec do něho nevejde.“

Kristovy výroky se pohybují jako kyvadlo mezi dvěma krajními body. Oba se týkají Božího království a souvisejí spolu. Boží království je jednak „místo“, kam jsme všichni povoláni, jednak možnost, která se nám nabízí a kterou můžeme buď přijmout, nebo odmítnout.

Do Božího království vstoupíme jedině tehdy, pokud je přijmeme. A přijmout Boží království znamená přijmout je „jako dítě“.

Jak tomu máme rozumět?

Na jedné straně se od nás požaduje dospělá víra a na straně druhé máme přijmout Boží království jako děti. Není v tom rozpor?

Udělejme si v tom jasno.

1. Ježíš řekl: „Jestliže *znovu nebudete* jako děti, jistě nevejde do nebeského království“ (Mt 18,3).

Tedy nikoliv *zůstat* dětmi, ale *znovu se jimi stát*. Nejedná se o stagnaci, o ohlížení se nazpátek, ale o pokrok, o boj za něco nového.

Vrcholem zralosti je být jako děti.

Člověk o sobě může prohlásit, že je dospělý, teprve tehdy, když získá ducha dětství.

2. „Být jako děti“ nás neopravňuje k dětinskosti a pošetilosti. Slova svaté Terezie z Lisieux, která tento Kristův požadavek překrásně a dokonale ztělesnila, byla bohužel často překrucována a její pojetí duchovního dětství v ústech vykladačů nebezpečně sklouzávalo do kýčovitě infantilní, která nemá s opravdovým duchovním dětstvím vůbec nic společného.¹⁴

Jen si vzpomeňte na všechny ty křesťany, kteří neumějí stát na vlastních nohou a zuby nehty se drží svého duchovní-

¹⁴ Dnes se naštěstí mnoho omylů odvážně vyjasňuje a začíná se otevřeně mluvit o překrucování jejího učení, viz např. úvahu A. LEVINO, *Teresa di Lisieux*, Vallecchi 1967.

ho vůdce, kteří hledají ochranu u autorit, jsou poslušní hlavně proto, aby nemuseli nést žádnou odpovědnost, a nečiní žádná důležitá rozhodnutí, aby nemuseli nést jejich důsledky.

Jen si vzpomeňte na všechny ty toporné, afektované křesťany, kteří pořád jen pofňukávají a nade vším dlouze váhají.

Dětinskost je směšnou napodobeninou pravého duchovního dětství. A jak tomu bývá vždycky, největším nepřítelem kvalitního produktu je právě náhražka.

„Být jako děti“ znamená přijmout Boží království s čistou prostotou, nekonečnou důvěrou, dokonalou oprostěností a nadšenou velkorysostí.

Dospělí jsou komplikovaní a namyšlení, ode všeho si udržují odstup a snadno přistoupí na kompromis.

Dospělí Boží království nepřijímají, ale brání se mu, protože už se považují za „hotové lidi“.

Děti se naopak teprve nechávají utvářet.

Moudrost je neřest starců

„Jestliže se nenarodí někdo znova...“

Když Nikodém slyšel tento neuvěřitelný Kristův požadavek, určitě nevěřil vlastním uším. Stejně jako my všichni považoval za hotovou věc, že „člověk žije jen jednou“.

A teď mu najednou Kristus říká, že člověk může žít dvakrát!

Křesťanovou povinností je narodit se podruhé. Musí ze sebe setřást zátěž prožitých let a rozběhnout se k vábívému cíli – k dětství. Běda těm, kdo zůstanou dospělí! Běda těm, kdo se uzavrou do bezpečí své stařecké moudrosti!

Georges Bernanos v této souvislosti rozhořčeně poznamenává:

„V člověku není nic hnusnějšího než jeho domýšlivá moudrost, zrno, z něhož nikdy nic nevyroste, kamenné vejce, které starci předávají novým generacím a čas od času se je snaží zahřát mezi svými ledovými stehny. Marně se je Bůh pokouší přesvědčit, marně je prosí, aby tu směšnou věc nechali na pokoji a raději hledali ryzí zlato blahoslavenství.“

Hledí na něj, srdceryvně vzdychají a vyděšeně se jim přitom klepe brada. V evangeliu se přece říká, že moudrost je bláznovství, tak proč si z tolika bláznovství volit právě tuto pošetilost? *Moudrost je neřest starců*, avšak starci svou neřest nepřezijí a vezmou si její tajemství do hrobu.“

„Staří“ křesťané, kteří nedokážou kráčet *cestičkou* duchovního dětství, předkládají Bohu do detailů vypracovaný program a chtěli by, aby se jim pod něj podepsal. Je tak dokonalý, že Bůh, který by k němu chtěl podle svého zvyku něco dodat a, pokud možno, ho převrátit vzhůru nohama, vůbec nemá šanci. Staří křesťané si nasadili pevný krunýř, kterým nic nepronikne, skrz který k nim Bůh nic nového nemůže prostrčit. Říkají tomu zkušenost.

Náboženství chápou jako úhledný balíček, v němž se skrývá všechno úsilí, které na cestě k Bohu vynaložili. Odříkání a dobré skutky jsou pro ně schůdky do nebe. Zdolávat je dá pěknou námahu, ale jsou si jisti, že svého cíle nakonec dosáhnou.

Neuvědomují si, že podstatou náboženství je dovolit Bohu, aby přišel k nám, že ze všeho nejvíc máme usilovat právě o to.

Žádný kvietismus v tom není, je to úmorná práce spočívající v odstraňování překážek, které Bohu stojí v cestě.

Naším úkolem není dospět až k Bohu, Bůh chce přijít k nám.

Tak mu to alespoň nedělejme ještě těžší!

Svatost vlastníma rukama nevybudujeme, musíme se „nechat utvářet“.

Právě proto je naprosto nezbytné vrátit se k pramenům, vrátit se k dětství.

Pouze tam se lze setkat s Bohem.

Neboť Bůh poznává sám sebe pouze v dětech.

Prodej všechno, co jsi

Kristově výzvě, abychom Boží království přijali „jako děti“, předchází doporučení panického a panenského stavu a po ní následuje hned doporučení chudoby.

Tomu, kdo chce vidět Boha, usnadňuje cestu panictví a chudoba, ale „být jako děti“ je *podmínka* pro vstup do Božího království *nezbytná*.

„Jdi a prodej všechno, co máš,“ říká Ježíš bohatému mladíkovi.

Zde mi však říká – a cítím, že je to ještě naléhavější a pro mě ještě bolestnější:

– Jdi a prodej všechno, co jsi.

Prodej tu svou intelektuální překomplikovanost, své zajeté způsoby uvažování, své kompromisy, svůj zdravý selkový rozum, svou opatrnost, své váhání i svou zkušenost.

Prodej konečně to svoje „prefabrikované“ křesťanství.

Prodej všechno, co jsi, a najdeš dětství.

Tvé šediny ti budou odpuštěny jen tehdy, když se znovu staneš dítětem.

Učedníci diskutovali o tom, kdo je v nebeském království největší. Chtěli dosáhnout povýšení.

Kristus před ně postavil dítě a prohlásil, že ono je největší. Jediné povýšení, které u Ježíše něco znamená, je povýšení dospělého na dítě.

„Bral je do náručí, kladl na ně ruce a žehnal jim.“

Nekažme tuto krásnou scénu žádnými trapnými komentáři.

• • •

Bernanos často opakuje slova: „Ten chlapec, jímž jsem kdysi byl.“

My můžeme říci: Ten chlapec, jímž budu.

K radosti svého Otce.

ZNALI HO, A PROTO HO NEPOZNALI

Ježíš přišel do Nazareta, kde vyrostl, a jak měl ve zvyku, šel v sobotu do synagogy. Povstal, aby předčítal z Písma. Podali mu knihu proroka Izaiáše. Otevřel ji a našel místo, kde stálo:

„Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal,
poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst,
abych vyhlásil zajatým propuštění
a slepým navrácení zraku,
abych propustil zdeptané na svobodu,
abych vyhlásil milostivé léto Páně.“

Pak zavřel knihu, vrátil ji služebníkově a usedl. A všichni v synagoze na něho upřeně hleděli. Začal k nim mluvit: „Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.“ Všichni mu přisvědčovali, divili se milým slovům z jeho úst a říkali: „Není to syn Josefův?“

Řekl jim: „Jistě mi připomenete přísloví: Lékaři, uzdrav sám sebe! Udělej i tady ve svém domově to, o čem jsme slyšeli, že se stalo v Kafarnau.“ Dále řekl: „Amen, pravím vám: Žádný prorok není vítáný ve svém domově. Říkám vám podle pravdy: Mnoho vdov bylo v izraelském národě za dnů Eliášových, kdy se nebe zavřelo na tři léta a šest měsíců a nastal velký hlad po celé zemi; ale k žádné z nich nebyl poslán Eliáš, jen k vdově do Sarepty v Sidónsku. A mnoho malomocných bylo v izraelském národě za proroka Elizea, ale nikdo z nich nebyl očištěn, jenom Náman ze Sýrie.“

Když to slyšeli, všichni v synagoze vzplanuli hněvem. Zvedli se, vyhnali ho ven z města a vedli až na sráz hory, na níž bylo vystavěno jejich město, aby ho srazili dolů. On však prošel jejich středem a ubíral se dál (Lk 4,16-30).

Ježíš odešel odtamtud a šel do svého domova. Učedníci ho doprovázeli. Příští sobotu začal učit v synagoze. Mnoho lidí ho poslouchalo a říkali celí užaslí: „Kde se to v něm vzalo? Jaká moudrost mu byla dána! A takové zázraky se dějí jeho rukama! Copak to není ten tesař, syn Mariin a příbuzný Jakubův, Josefův, Judův a Šimonův? A nežijí jeho příbuzné tady mezi námi?“ A pohoršovali se nad ním. Ježíš jim řekl: „Nikde prorok nezna-

mená tak málo jako ve své vlasti, u svých příbuzných a ve své rodině.“ A nemohl tam udělat žádný zázrak; jenom na několik málo nemocných lidí vložil ruce a uzdravil je. A divil se jejich nevěře. Obcházel pak okolní vesnice a učil (Mk 6,1-6).

Do vlastního přišel, ale vlastní ho nepřijali (Jan 1,11).

Tato slova platí i o Ježíšových nejbližších. Jeho působení se snažila zarazit i jeho vlastní rodina.

Jan nás zpravuje o tom, že „ani jeho příbuzní v něho nevěřili“ (Jan 7,5), a Marek se vyjadřuje ještě otevřeněji: „Jeho příbuzní se vypravili, aby se ho zmocnili; říkalo se totiž, že se pomátl na rozum“ (Mk 3,21).

Měli ho zkrátka za blázna.

Jeho nepřátelé soudili, že patří na kříž, ale jeho příbuzní si o něm mysleli ještě něco horšího: podle nich byl zralý na svěřací kazajku.

Další trpké zklamání Ježíše čekalo ve městě, kde vyrůstal.

Do Nazareta určitě mířil s velkou nadějí. Před očima se mu vynořovala krajina jeho dětství, studna, ulice, kde si hrál s kamarády, otcova dílna. Pravděpodobně tam dosud bydlela jeho matka.

Určitě znal i „kostelníka“, který mu v synagoze podal svitek Písma svatého.

Celá tato scéna je jak intimní, tak i velkolepá: „Všichni v synagoze na něho upřeně hleděli“ (Lk 4,20).

Uslyšeli slova, která sice byla poněkud tajemná, ale přesto neponechávala žádnou pochybnost o tom, na koho Ježíš proroctví vztahuje: „Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli“ (Lk 4,21).

Byl to jeden z těch několika málo silných okamžiků, v nichž Ježíš naprosto nečekaně a spontánně vyjevil, kým opravdu je.

„Já jsem to, který s tebou mluvím“ (Jan 4,26).

„Věříš v Syna člověka?“ Odpověděl: ‘A kdo je to, pane, abych v něho uvěřil?’ Ježíš mu řekl: ‘Viděls ho: je to ten, kdo s tebou mluví.’ On na to řekl: ‘Věřím, Pane!’ a padl před ním na kolena“ (Jan 9,35-38).

Avšak obyvatelé Nazareta rozhodně nebyli připraveni padnout na kolena před svým rodákem, kterého – jak se domnívali – přece tak dobře znají.

Vždyť ho znají!

Vykladači Písma svatého tvrdí, že Ježíš navštívil Nazaret nejméně třikrát. Jako by se nedokázal vzdát naděje, že se mu od Nazareťanů konečně dostane uznání.

Poprvé byli ohromeni a nechyběl ani obdiv.

Podruhé (Mk 6 a Mt 13) narazil na neprostopnou hradbu nedůvěry: „Copak to není ten tesař, syn Mariin a příbuzný Jakubův, Josefův, Judův a Šimonův? A nežijí jeho příbuzné tady mezi námi? A pohoršovali se nad ním“ (Mk 6,3).

Potřetí už do nich vjel vztek: „Všichni v synagoze vzplánili hněvem. Zvedli se, vyhnali ho ven z města a vedli až na sráz hory, na níž bylo vystavěno jejich město, aby ho srazili dolů“ (Lk 4,28-29). Nikdo však k tomu neměl dost odvahy.

Lukáš spojil všechny Ježíšovy návštěvy v Nazaretě do jedné. To, co se při nich událo, líčí v jednom jediném obraze.

Závěr je jednoznačný: Ježíšovi krajané *ho nepoznali*.

Proč?

Jeho moudrost uznávali a také náležitě obdivovali: jako správní patrioti byli pyšní na to, že takhle dokáže mluvit jeden z nich.

Avšak Ježíše jako Mesiáše s pohrdáním odmítli.

Ne, to je nesmysl. Vždyť ho tady všichni znají. Všichni vědí, odkud je. Žil tu bezúhonně, to ano, ale taky skromně a naprosto obyčejně. Prostě jako jeden z nich.

Vídali ho hrát si na náměstí a později nosit po městě na ramenou trámy. Obyčejný tesař, nic víc. Pamatovali si ho, jak se skláněl nad hoblíkem, vlasy plné pilin. Pracoval v potu tváře jako všichni ostatní. Co si to teď o sobě myslí?

Mesiáš? Hloupost! Vždyť to je ten tesař, Mariin syn.

„Vytvořili si o Bohu určitou představu, a dokud jim ji Bůh naplňuje, je všechno v pořádku. Když ne, odmítnou ho... Jejich Bůh byl pouhá modla a oni se rozhodli pro ni“ (F. Chalet).

Nazareťané si Mesiáše predstavovali jako velkolepou osobnost. Musí to přece být někdo mimořádný a zcela výjimečný. Nedokázali se smířit s tím, že by to mohl být prostý, obyčejný člověk.

Proto ho vyhnali.

Když Ježíš procházel jejich středem, cítil velkou hořkost a tížilo ho hluboké zklamání.

Odcházel do vyhnanství.

Potíže s příliš známou tváří

Rozhořčovat se nad tím, jak se Nazareťané k Ježíšovi zachovali, nám nečiní vůbec žádné potíže. Rozhořčujeme se však neprávem. Provinili jsme se stejně jako oni.

Mýlíme se úplně stejně.

I my Krista známe, ale nejsme schopni ho poznat.

O Bohu si vytváříme svou vlastní představu, a když jí Bůh neodpovídá, odmítáme ho.

Hledáme Boha „venku“, zatímco on je přítomen uprostřed našich životů.

Napínáme zrak, protože se domníváme, že je někde hrozně daleko, a on je zatím od nás jen kousek, právě prochází kolem.

Představujeme si ho kdesi v oblacích, a přitom ho každý den potkáváme na ulici.

Očekáváme od něj něco mimořádného, chceme vidět zázraky, a on zatím nosí prosté šaty a je až nepříjemně obyčejný.

Odmítáme Boží vtělení.

Odmítáme vidět Boha s tváří člověka.

Při nanebevstoupení Kristus zemi neopustil. Louis Evelyn zdůrazňuje, že odchod není totéž co zmizení.

Odchod znamená nepřítomnost, zatímco zmizení je *skrytá přítomnost*, přítomnost „maskovaná“.

Rozhodující zkouškou křesťanského života je nanebevstoupení.

Ježíš od nás neodešel. Zůstal tu s námi, pouze se skryl. Chodí v převlečení a vypadá úplně obyčejně.

Od té doby je pro křesťany největším nebezpečím roztržitost. Často se zpovídáme z toho, že jsme byli „roztržití při modlitbě“. Na roztržitost v běžném, každodenním životě však ani nevzpomeneme. Krista jsme už nesčetněkrát potkali, a vůbec jsme si ho nevšimli. Nepoznali jsme ho.

Potíž je v tom, že má až příliš známou tvář.

Tvář žebráka,

dítěte,

kolegy,

kuchařky,

bezdomovce, který spí pod mostem,

člověka, který ztratil práci,

manžela,

manželky,

nadřízeného,

paní na úklid,

přistěhovalce,

nemocného,

pobudy, který nemá všech pět pohromadě,

vězně.

Ty tváře dobře známe, ale Krista v nich rozpoznat nedokážeme.

Je stále ve vyhnanství. I mezi svými.

- Čeká na vás nějaký pán. Prý jste spolu už mluvili. Říká, že jeho šéf...

- To je ale otrava, že dorazil právě teď! Vyříd' mu, že teď nemám čas, ať přijde zítra. Mám důležitou práci: musím psát *Provokující evangelia!*

A muž odchází zklamaný a celý shrbený.

Další rozčarování.

Znovu zůstal nepoznán.

Znovu zkoušel zabušit na dveře vlastního domu, a jeho vlastní ho nepřijali.

ŽÁDNÉ SLEVY NA VSTUPNÉM SE NEPOSKYTUJÍ

„Nebude-li vaše spravedlnost mnohem dokonalejší než spravedlnost učitelů Zákona a farizeů, do nebeského království nevejdete“ (Mt 5,20).

„Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Odvádíte desátky z máty, z kopru a z kmínu, ale zanedbáváte, co je v Zákoně daleko důležitější: spravedlnost, milosrdenství a věrnost“ (Mt 23,23).

„Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech tam svůj dar před oltářem a jdi se napřed smířit se svým bratrem, teprve potom přijď a obětuj svůj dar“ (Mt 5,23-24).

Starý pan farář z mé vesnice připevnil na kostelní dveře velkou ceduli s nápisem: „Ženy, které vstupují na toto posvátné místo, musejí mít: zakrytou hlavu, rukávy (alespoň) k loktům, sukně pod kolena a náležitě chování.“

Pravidla pro muže zdaleka tak komplikovaná nebyla: stačilo „neplivat na zem“.

Můj starý pan farář byl velký optimista. Měl za to, že podmínky vstupu na „posvátné místo“ jsou prostinké, že je to otázka více či méně zakrytého těla u žen a slušného chování u mužů.

Lépe by udělal, kdyby vyrobil o něco větší nápis, na němž by byly jen ony tři věty z Matoušova evangelia, které jsem uvedl na počátku této kapitoly. Kdyby je však lidé vzali vážně, hrozilo by nebezpečí, že se jeho kostel rychle vyprázdní, že i ty „zbožné duše“, které ho navštěvují každé ráno a bezzubými ústy drmolí své modlitbičky, se náhle vypaří. Nicméně by si mohl být naprosto jistý tím, že pro vstup na „posvátné místo“ stanovil přesně tytéž podmínky, jaké určil sám Pán Ježíš.

Všichni, a hlavně ženy, které měly dojem, že je ten neblahý nápis poškozující, o mém starém panu faráři prohlašovali, že je moc přísný. Vůbec si neuvědomovali, že z toho vyvázli opravdu hodně lacino!

Tak to dříve (alespoň v mé rodné vesničce) chodívalo.

„Nebude-li vaše spravedlnost mnohem dokonalejší než spravedlnost učitelů Zákona a farizeů, do nebeského království nevejdete“ (Mt 5,20).

Co bylo na spravedlnosti učitelů Zákona a farizeů tak špatné? Za svou povinnost považovali jen přísné dodržování Zákona, nic víc. Domnívali se, že s Bohem se lze setkat jedi- ně prostřednictvím náboženského kultu.

Něco podobného si myslí i mnoho dnešních křesťanů. Neoprávněně oddělují náboženství a život, sebe jako křesťany a sebe jako lidi, náboženské povinnosti a spravedlivé zacházení s druhými lidmi. Domnívají se, že cesta ke kostelu je krátká, že to je jen těch pár metrů, které ujdou (nebo ujedou autem) ze svých domovů.

Mše, svátosti, pobožnosti, přikázání (některá, pravda, bráná na lehkou váhu nebo dokonce opomíjená, vždyť nic se nemá přehánět: máme přece zkrácenou pracovní dobu, tak proč by nemohla být i „zkrácená přikázání“?). Kapitulu s názvem „Bůh“ tím můžeme uzavřít.

Kapitola „Bůh“ je však vstupní branou k mnoha dalším tématům.

O tom však nemají ani tušení. Jejich vlastní spravedlnost je spravedlnost učitelů Zákona a farizeů, ale jim to tak úplně stačí.

Bůh nechce mít s nespravedlností nic společného

V celém Starém zákoně se Bůh znovu a znovu snaží dovést „lid tvrdé šíje“ k poznání, že bohoslužba a život spolu úzce souvisejí, že náboženské úkony nejsou samy o sobě ničím a že uctívat Boha může jen ten, kdo předtím splnil určité přesně definované požadavky. Především proroci se k tomuto tématu neustále vraceli.

Důraz kladli hlavně na spravedlnost.

Spravedlnost je nastolena tehdy, jsou-li uznávána práva každého člověka. „Slovo ‘právo’ má v Bibli hluboký význam. Používá se vždy pouze v souvislosti s právy chudých a opomíjených.“

Vždy, když Bible mluví o právu, jedná se o právo ohrožené nebo pošlapané, o právo chudých. Je třeba, aby se práva dostalo vdovám, sirotkům, chudým lidem či cizincům, tedy lidem, kteří si ho sami vynutit nedokážou. Pokud je jejich právo porušováno, znamená to, že ve společnosti vládne nespravedlnost“ (J. Guillet).

Nářek ubožáka lidé neslyší. Soustředí se jen na vlastní život a na své záležitosti. Bída je všude kolem nich, ale oni ji nevnímají. Nezastaví se, protože mají moc práce. Mají se moc dobře na to, aby pro ni měli pochopení.

Bůh Izraele však nářek ubožáka slyší.

„Nesužuj přistěhovalce a neutiskuj ho, neboť sami jste byli přistěhovalci v egyptské zemi. Neubližujte vdově a sirotku. Jestliže jim ublížíš a oni budou ke mně volat, uslyším jejich křik, můj hněv vzplane...“ (Ex 22,20-23).

A o kousek dál se dočítáme:

„Vezmeš-li si jako zástavu plášť svého bližního, vrať mu ho do západu slunce. Je to jeho jediná pokrývka, plášť pro jeho tělo. V čem by měl spát? *Bude-li si mně stěžovat, vyslyším ho, neboť jsem soucitný*“ (Ex 22,25-26).

To předepisovaly Izraelitům zákony.

Jinde v Písmu svatém najdeme ještě tvrdší slova:

„Pro útisk ubohých, sténání chudých už povstanu, praví Hospodin“ (Žl 12,6).

„Prosba chudáka jde přímo do Božího ucha a hned se mu dostane spravedlnosti“ (Sir 21,5).

Možná prozrazujeme víc, než bychom měli, ale nelze nevidět, že větší pozornost než prosbám „zbožných duší“ věnuje Bůh nářku ubožáků. A co víc: nářek člověka, který trpí nespravedlností, dokáže napáchat spoustu „škod“, kvůli němu nemožno některé zbožné úkony vůbec proniknout k Božímu sluchu.

Zvláště proroci se snažili zastoupit cestu do chrámu každému, kdo nekoná spravedlnost. Říkali jasně a jednoznačně, že Hospodinu se některé modlitby hnusí, že za žádnou cenu nechce brát naši nespravedlnost na sebe:

*Nenávidím vaše svátky a pohrdám jimi,
ani cítit nemohu vaše shromáždění.*

*I když mi přinášíte celopaly,
nelibují si ve vašich obětech,
neshlízím na díkůčinění z vašich tučných telat.
Pryč s krákoráním vašich písní,
brnkání vašich harf nechci slyšet!
Ať se valí právo jako voda,
spravedlnost jako mohutný potok!
(Am 5,21-24).*

Izaiáš vkládá Hospodinu do úst slova, nad nimiž bezpochyby jímá útlocitné křesťany hrůza.

*Nač je mi množství vašich obětí?
- praví Hospodin.
(...) Když ke mně přicházíte,
kdo to od vás žádá?
(...) Nenoste už nicotné oběti;
kadidlo je mi odporné,
novoluní, soboty, shromáždění nesnesu,
nesnesu bezbožnost při svaté schůzce.
Vaše novoluní a svátky nenávidím z duše,
jsou mi břemenem, s únavou je snáším.
Když vztahujete své ruce k modlitbě,
zakrývám své oči před vámi;
když se ještě víc modlíte,
ani neposlouchám.
Vaše ruce jsou plné krve!
Umyjte se čistě!
Odstraňte své špatné skutky pryč z mých očí;
přestaňte jednat zle,
učte se jednat dobře:
hledejte spravedlnost, přispějte utlačенému,
sirotku pomozte k právu, zastaňte se vdovy
(Iz 1,11-17).*

Jen tak mimochodem: někteří „správní křesťané“ se vždycy, když z kazatelný zazní slovo spravedlnost (moc často to, pravda, nebývá), pohoršují a stěžují si na demagogii. Škoda,

že si občas neotevřou některou z prorockých knih: to by teprve (a bylo by to jediné dobře!) viděli, zač je toho loket! Ale oni si přece musejí ze všeho nejdřív přečíst svůj „nezávislý“ deník, aby se ujistili, že všechno – a hlavně jejich bankovní konto – je v naprostém pořádku. Proroci jim nic takového zaručit nemohou, tvrdí, že dostat se do ráje je pro boháče pěkná dřina, a navíc jim ještě házejí klacky pod nohy. Proboha, co je to jen popadlo! Vždyť peklo máme už teď na zemi: takových starostí, aby obchody pořádně vynášely!

Dobrá, už končím. Nicméně jedné utkvělé představy se pořád ne a ne zbavit. Co by se asi tak stalo, kdybychom věřícím ke čtení nepředkládali pořád dokola přihlouplé zbožné příručky a kromě nich ještě „přípravu na svaté přijímání“, plnou frází o tom, co se sluší a patří? Co kdybychom jim jednou dali přečíst pár drsných stránek z Písma svatého?

Co by se stalo? Nic zvláštního. Jen by si naši milí bratři a sestry museli konečně uvědomit, že Bůh se nedá tak snadno obalamutit, jak si dosud mysleli. Konečně by pochopili, že zbožné vzdechy a pohledy k nebesům nemají cenu, pokud jejich pohledy nesměřují rovněž k zemi: k lidské bídě.

Ta správná spravedlnost

Dnes se často diskutuje o tom, jaký je vztah mezi spravedlností a křesťanskou láskou, a odborníci sepisují na toto téma náročná pojednání. Musím se přiznat, že se v té spleti jemných pojmových nuancí a „implikací“ vůbec nevyznám. Na vině je samozřejmě ta moje hloupá hlava.

Podle mě je to totiž docela prosté.

Z křesťanského úhlu pohledu nemohou být nikdy spravedlnost a křesťanská láska dvě různé věci. Navzájem se totiž doplňují a jsou si oporou.

Láska si tváří v tvář spravedlnosti nikdy nemůže umýt ruce.

A spravedlnost – pokud nechce zplanět a stát se „nespravedlivou“ – musí nechat lásce volný průchod.

Jich vzájemný vztah podle mého soudu nejlépe osvětlil Umberto Vivarelli:

„Všichni dobře víme, že lidská spravedlnost není dostačující. Nechce-li být spravedlnost jen pokryteckou zákonností, musí sama sebe neustále převyšovat.

Připomeňme si, jak je spravedlnost obvykle definována: Spravedlnost spočívá v tom, že dáváme každému to, co mu patří. Tato definice má však jeden háček. Copak vy jste schopni říct, co ‘patří’ tomu druhému?

Svatý Pavel říká: ‘Všecko je vaše. Vy však patříte Kristu a Kristus Bohu.’

Tak je odstupňovaná i spravedlnost.

Chceme-li tedy dát každému, co mu patří – a slovem *každý* míníme opravdu každého jednotlivce, tedy samozřejmě i každého člověka žijícího v bídě –, musíme mu dát všechno to, co Bůh dává všem.

Mám dojem, že spravedlnost vůbec není snadná ctnost.

Oproti tomu zákonnost je mnohem snazší.

To, co každému patří, se stanoví zákonem. Žádný zákon není dokonalý: vytvářejí ho ti, kdo mají moc a kdo si dokážou jeho dodržování vynutit. Na lidi, kteří moc nemají, zákony příliš nemyslí.

Zákon například stanovuje, za jakých okolností mohou o svých botách prohlašovat, že jsou ‘moje’, ale pokud žádné boty nemám, rozhodně z nich kvůli mně nepůjde vyzout někoho jiného.

Každému, co mu patří, a ten, komu nepatří nic, tudíž nedostane nic!

Pokud v druhém člověku nevidím bratra a nepřistupuji k němu s láskou, pokud zkrátka a jednoduše lidi nemiluji, nikdy mi nedojde, co jim dlužím.

Mechanicky vykonávaná spravedlnost, spravedlnost, která nejde od srdce – to žádná spravedlnost není.

‘Správně’ spravedlivý je jen ten, kdo vidí dál než zákon, kdo nahlíží do lidského srdce toužícího po důstojnosti a přátelství.

Spravedlnost dá člověku nějakou jednotlivost nebo na nejvyšší pár drobností, ale láska dává sama sebe.“¹⁵

15 UMBERTO VIVARELLI, *La Chiesa dei poveri*, La Locusta 1967.

Jaká spravedlnost se tedy od křesťanů žádá? Spravedlnost *šitá každému na míru*. Žádá se po nás, abychom ve svých bližních neviděli jen hladové žaludky, věšáky, na které odkládáme šaty, misky, do nichž házíme almužnu, ale bytosti, které máme chápat a milovat.

„Dát každému, co mu patří“ pro křesťana znamená dát každému člověku tolik lásky, na kolik má nárok.

Vrcholem spravedlnosti je pro křesťana láska.

Když do spravedlnosti pronikne láska, rozšíří ji až do nekonečna.

Razítko od všech bratří

Vraťme se k tématu, jímž jsme tuto kapitolu začali: k podmínkám, které je nutno splnit, chce-li člověk vstoupit do chrámu, ke vztahu mezi bohoslužbou a životem.

Kristus stále jen zdůrazňoval požadavky, které najdeme už ve Starém zákoně.

Ke slovům proroka Ozeáše se vrací hned dvakrát: „Chci lásku, a ne obět“ (Oz 6,6); „Milosrdenství chci, a ne obět“ (Mt 9,13; 12,7).

Mnoho křesťanů o sobě tvrdí, že se snaží být dokonalí tak, jak to od nich požaduje sám Ježíš: „Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). Často je to však pouhá výmluva, zapomínají totiž na to, jak Ježíš toto přikázání upřesnil: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36). Milosrdenstvím zde však není míněn povrchní soucit s neštěstím druhých lidí, toto slovo pro Ježíše znamená „přijmout lidskou bídu do srdce“, vzít trápení svého bratra *na sebe*.

Podle Ježíšova učení musí naše vstupenka do kostela nést razítko ode všech našich bratří. Pokud jedno jediné razítko chybí, musíme mši odsunout na později a rozběhnout se za bratrem, který nám je ještě nedal.

„Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech tam svůj dar před oltářem a jdi se napřed smířit se svým bratrem, teprve potom přijď a obětuj svůj dar.“

Druhý vatikánský koncil tato slova nejen nádherně vyložil, ale také se jimi sám řídil. Než totiž přinesl k oltáři svůj dar (Konstituci o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*), vyběhl ven, aby se ze všeho nejdřív s celým lidstvem smířil (Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*).

„Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu... [Církev] cítí, že je opravdu těsně spjata s lidstvem a jeho dějinami“ (*Gaudium et spes*, čl. 1). Copak toto není smíření se vším všudy?

Přistupujeme-li pravidelně ke svátostem, neznamená to, že můžeme problémy dnešního světa klidně hodit za hlavu. K Bohu nelze dospět tím, že svět „přeskočíme“. Pokud nás náboženství připravuje o lidskost, stává se opravdu „opiem“.

Ten, kdo zrazuje zemi v domnění, že tak se nejlépe přiblíží k Bohu, zrazuje rovněž Boha. Charles Péguy se v této souvislosti vyjadřuje naprosto jednoznačně:

„Ti, kdo si od světa drží odstup, chtějí svět pokořit a povznést se nad něj, se ve skutečnosti nikam nepozvedají, ale zůstávají tam, kde byli. Cíl, o němž se domnívají, že ho už dosáhli, je však jen propad do hlubin, pokoření světa. Jsou teď ještě níž než na počátku. Neměří výšku svého vzletu, ale jen hloubku, do níž svět pokořili.“

Skutečně se povznášejí a vzlétají jen ti, kteří ponechávají světu jeho výšku a povznášejí se až nad ni.

Tím, že stoupá, si může být jist jen člověk, který nechává svět tam, kde je, a z této roviny vychází.

Pokořit pozemskost, abychom se pozvedli k věčnosti, nestačí. A stejně tak nestačí pokořit přirozenost, abychom dosáhli milosti, ani pokořit svět, abychom se povznegli k Bohu.

[Náboženští horlitél] nemají sílu (ani milost) náležet k přirozenosti, a proto se domnívají, že náležejí k milosti.

Schází jim obyčejná, pozemská odvaha, a tak si myslí, že už pronikli do věčnosti.

Nemají odvahu být ze světa, a proto věří, že jsou z Boha.

Nemají odvahu patřit do nějaké pozemské strany, a tak si představují, že jsou na straně Boží.

Protože nepatří k člověku, myslí si, že patří k Bohu.

Nikoho nemilují, a tak se domnívají, že milují Boha.¹⁶

Bůh od nás „neodvrátí svou tvář“ (Tob 4,7) jedině tehdy, když ani my od nikoho tvář neodvrátíme.

• • •

Spolu s Robertem Escarpitem¹⁷ – vypůjčíme-li si a malinko upravíme jednu větu z jeho knihy *Honorius, pape* (Papež Honorius) – můžeme říci: *Být křesťanem by byla ta nejjednodušší věc na světě, pokud by tu bylo jen náboženství. Potíž je v tom, že je tu i ten zbytek.*

Kdyby tu bylo jen velikonoční svaté přijímání (v přítomnosti všech zaměstnanců a Jeho Excelence či Jeho Eminence), neměl by žádný podnikatel s křesťanstvím ani ten nejmenší problém.

Kdyby tu byl jen „ctnostný život“, bylo by křesťanství pro každou řeholnici hračka.

Kdyby tu byla jen nedělní mše svatá, bylo by křesťanství pro každého muže „naprosto v pohodě“.

A kdyby tu byly jen první pátky v měsíci, zvládaly by matky křesťanství levou zadní.

Křesťanství však bohužel není jen „náboženství“. Nejsou to jen růžence, novény, střelné modlitbičky, pobožnosti, víra ve schopnost svatého Antonína najít ztracenou věc, křížek na čelo před spaním či zázračná medailka na krku.

Je tu i ten zbytek.

Čili „spravedlnost, milosrdenství a opravdovost“.

Právě kvůli nim je křesťanství nesmírně namáhavé a určitě nestačí věnovat se mu jen ve volném čase.

Nápis, který můj starý pan farář pověsil na dveře do kostela, sršel naprosto neopodstatněným optimismem.

BŮH MÁ VOLNO, KŘESŤAN PRACUJE

Hned pak vstoupil se svými učedníky na loď a připlul do dalmanutských končin. Přišli farizeové a začali se s ním přít; žádali od něho znamení z nebe, aby ho pokoušeli. Zhluboka vzdychl a řekl: „Proč toto pokolení žádá znamení? Amen, pravím vám: Tomuto pokolení žádné znamení dáno nebude!“ A nechal je, vstoupil znovu na loď a odplul na druhý břeh (Mk 8,10-13).

Tehdy mu na to řekli někteří z učitelů Zákona a farizeů: „Mistře, chceme od tebe vidět znamení.“ Ježíš jim odpověděl: „Pokolení zlé a nevěrné hledá znamení, ale jiné znamení mu dáno nebude než znamení proroka Jonáše“ (Mt 12,38-40).

Kolem Ježíšových zázraků je plno nejasností.

Na jedné straně evangelium zázraky přímo oplývá. Ježíš je koná po celou dobu svého pozemského působení: ochrnutí vstávají ze svých lůžek, mrtví se probouzejí, voda se proměňuje ve víno, sítě se trhají pod nápořem ryb, bouře se utišují a do nehybných rukou se vrací život. „Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou očišťováni, hluší slyší, mrtví vstávají“ (Lk 7,22).

Na druhé straně Kristus vystupuje téměř jako odpůrce zázraků. Koná jich spoustu, ale nechce být považován za divotvůrce. Nepřišel na svět kvůli zázrakům, ale kvůli tomu, aby lidi spasil. Dychtění po senzaci se mu protiví a nehodlá ohromovat davy svou mocí.

Zázraky si na něm musejí lidé vynutit, musejí je od něj přímo „vyškemrat“. Aby Ježíš učinil zázrak, je třeba splnit alespoň jednu ze dvou podmínek.

1. *Prosebník musí mít víru.* Tváří, v níž se zračí víra a úpěnlivá prosba, Ježíš nedokáže odolat. Pro víru má vždycy slabost. Občas dokonce udiveně poznamená: „Ženo, jak veliká je tvá víra!“ (Mt 15,28). V takové situaci není schopen zázrak odmítnout. „Ať se ti stane, jak si přeješ...“

2. *Prosebník musí být v opravdu těžké situaci.* Když se Ježíš na své pouti setká s lidskou bídou, cítí téměř jako svou

16 CHARLES PÉGU, *Note conjointe sur M. Descartes et la philosophie cartésienne*, La Nouvelle Revue Française.

17 ROBERT ESCARPIT (1918–2000), francouzský spisovatel a sociolog literatury, pozn. red.

povinnost učinit zázrak. V mnoha případech ani není nutné ho o to výslovně požádat. Lidská bolest stačí. Slzy matky doprovázející ke hrobu jediného syna, vyhaslé oči, zmrzačené tělo... Na nic nečeká, nesnese, aby někdo trpěl.

Dvě věty se při líčení Ježíšových zázraků stále opakují: „Ježíš s ním měl soucit“ a „když Ježíš viděl jejich víru“. Ježíš činí zázrak jen tam, kde je přítomna víra a lidské neštěstí.

Dychtění po zázracích

Mnozí křesťané touží po zázracích ber kde ber. Jejich víra se spíše než o Boží slovo opírá o zázraky. Jejich křesťanství se točí kolem mimořádných událostí a při pohledu zvenčí působí poněkud výstředně.

Nepochopili, že k zázraku je nutná víra, a ne naopak.

Postupují úplně opačně, než postupoval Kristus. Z evangelia naprosto jasně vyplývá, že Pán Ježíš lidskou svobodu respektuje, nechává dveře otevřené a nikoho nenutí, aby vešel. Omračující podívaná, to není jeho styl.

Mnoho křesťanů by určitě stálo o takové zázraky, jimiž by Kristus jednou provždy vyřídil své protivníky. Ve skutečnosti jejich víra založená na podobných touhách vyřazuje ze hry samotného Krista.

Zapomínají, že *pravý Bůh je nenápadný*. „Bůh je tak nenápadný, až to vypadá, že vůbec není. Nejlepším důkazem Boží nenápadnosti je ateismus. Zásahy nenápadného Boha lidé přecházejí bez povšimnutí. Pravda je, že zázraků by bylo mnohem víc, kdyby příliš důvěřiví lidé nebo lidé, kteří ty druhé rádi obelhávají, nevymýšleli zázraky falešné. Zázrak, který způsobí senzací, nese pečeť ďáblu: je za ním jen klam, svévole či rozjitřená fantazie. „Zázraky, které koná Bůh, se vyznačují nenápadností“ (J.-B. Thibault).

Křesťané dychtící po zázracích si neuvědomují, jak jsou ve skutečnosti malověrní. Na jejich rovnici „více zázraků rovná se více víry“ není vůbec nic pravdivého. Svou důvěřivostí jsou druhým pro smích a u rozumných lidí budí jen pohoršení.

Vlajka naší vlasti vyvěšená na cizím území

Avšak stejně nesprávný je i zcela opačný postoj: postoj křesťanů, kteří se zázraků obávají a téměř se za ně stydí.

Nejraději by Bohu zakázali být Bohem.

Nejraději by mu poradili, že není vhodné, že by bylo přece jen lepší – abychom se vyhnuli zbytečným komplikacím – přírodní zákony neporušovat. Snad jsou dokonce přesvědčeni, že úplně nejlepší by bylo, kdyby s nimi Hospodin každý projev své všemohoucnosti nejdříve konzultoval.

Zapomínají, že „dodržování či nedodržování určitých pravidel je projevem svobody člověka, zatímco *zázrak je projevem svobody Boží*“ (G. K. Chesterton).

Ano, Bůh si může dodržovat či nedodržovat, co chce, a nikoho, dokonce ani naše zapšklé mudrlanty, nemusí žádat o svolení. Bůh si může „hrát“, jak se mu líbí, může se tím, co stvořil, podle libosti bavit, může nad tím radostně jásat. Chesterton pokračuje:

„Děti mají rády věci, které se beze změny opakují. Říkají: ‘Ještě, ještě...,’ a dospělý jim vyhoví, přestože už je celý zmožený a monotónní opakování ho nedokáže těšit.

Bohu však síla nechybí a možná, že ho všechno, co se beze změny opakuje, naopak nesmírně těší. Není vyloučeno, že každé ráno osobně nařizuje slunci a každý večer zase měsíci, aby vyšly na oblohu. Možná, že za tím, že jedna růže je jako druhá, ve skutečnosti žádná mechanika přírody není: co když Bůh vytváří každou zvlášť, protože se toho nedokáže nabažit? Možná je už od věčnosti zvědavý a hloubavý jako dítě. My jsme zestárlí, protože jsme zhřešili, ale náš Otec je mnohem mladší než my.

Třeba je opakování v přírodě něco jako dovolávání se, třeba to funguje tak, jako když se herci na závěr představení děkují a jsou znovu a znovu vyvoláváni na scénu. Možná, že i nebesa volají na ptáky, kteří se chystají snést do hnízda vejce: *opakovat, opakovat!*“

Zázrak je však zároveň i „znamení“ předjímající příchod Božího království. Velice pěkně to popisuje Luigi Santucci. Škoda, že se na tato jeho slova často zapomíná:

„Pravda je jedna jediná: jsme zázrak, ze zázraku jsme se zrodili a pro zázraky jsme stvořeni.

Pokud si je člověk vědom toho, že život je zázrak, pak jiné zázraky vnímá jako docela obyčejný návrat domů. S poklidem vnímáme pohled na dělníka, který spadl z pátého patra, a nic se mu nestalo.¹⁸ Případají nám důvěrně známé rovněž rány, které se zahojily, když se k nim přiložila relikvie, nebo ty, které se zničehonic otevřely na rukou, nohou a v boku nějakého světce.

A naopak: pro člověka není nic cizejšího, nevysvětlitelnějšího a nesnesitelnějšího než příroda svazující ho svými zákony, strnulá a ubíjející kauzalita, která ho drží v zajetí, která způsobuje, že vyhozený kámen padá k zemi a že se srdce milovaného člověka zastaví, když se v něm porouchá jakási hloupá součástka.

Není pravda, že svět – vycházející měsíc, semínko, z něhož vyroste celá velká rostlina, mravenec shromažďující zásoby na zimu – je sám o sobě naprostý zázrak. Takové řeči prozrazují jen omezenost, svévoli a bezbožnost, a ti, kdo je vedou, se naprosto mýlí, a navíc lžou. Tento úchvatný svět není nic pro nás. My jsme se zrodili pro svět, kde mravenci umějí mluvit, kde se ze semínka magnolie narodí gazela a kde měsíc spadne do studně přesně tak, jak to popsali básníci.

Dnes žijeme po zázracích víc než kdy jindy. V dnešní temné a vyprahlé době vidíme všude kolem sebe zázraky vědy. Čím jsou složitější a podivuhodnější, tím větší ponížení pociťujeme. Nutí nás totiž uvědomovat si stále znovu, že žádné zázraky dělat neumíme, že dokážeme pouze obratně prolétat nitě tvořící onu síť zákonů, do níž nás příroda lapila.

(...) Každý lidský zázrak je uzavřen v magnetické cívce nebo laboratorní zkumavce a tam je také hned vysvětlen. V pohádkách našeho dětství žádné cívky ani zkumavky nebyly, ale byla tam třeba žába, kterou stačilo políbit a proměnila se v krásného prince. Právě proto i člověk, který má všechno, touží po zázraku. Zázrak, to totiž není na prvním místě pomoc v nouzi či užitečný, praktický dar zmírňující

18 Bylo to na přímilovu sv. Martina de Porres, pozn. red.

utrpení. Zázrak je ze všeho nejvíc úchvatné opojení, které známe z dětství a které se nás znovu přichází zmocnit, je to vítězství prvotní, nevinné moudrosti nad odvozeným, falešným poznáním. Je to vlajka naší vlasti, která vlaje nad cizím územím posetým balvany, z nichž každý zastupuje jeden den, kdy nežijeme doopravdy. Na této vlajce je namalován onen šťastný zámek, v němž jsme se zázračně narodili.¹⁹

• • •

Někteří křesťané chtějí mít kolem sebe spousty zázraků, jiní zas nechtějí žádné, a tyto dvě skupiny na sebe často narážejí. Jednu povinnost však máme všichni společnou: Kristus nám přikázal konat zázraky jako „znamení“ naší víry.

A co víc: *my sami se máme proměnit v zázrak:*
v zázrak sdílení,
věrnosti,
milosrdenství,
velkorysosti,
oddanosti,
pochopení.

„Pokolení zlé a nevěrné“ opět hledá znamení. A oprávněně je čeká od nás, kteří si říkáme křesťané.

Jaké „znamení“ světu nabízíme?

Jaké zázraky činíme?

Zázrakem může být i naše lhostejnost, průměrnost a malověrnost. Ale to jsou zázraky se záporným znaménkem.

Putujeme světem, který hladoví po chlebu i po lásce, světem churavějícím, zklamaným a znuděným, světem oslepeným násilím, světem, který zničilo sobectví.

Nestačí, když budeme na své pouti líčit pouze zázraky Ježíšovy.

Na jeho zázraky se pořád spoléhat nemůžeme, musíme se spoléhat i na ty, které konáme sami.

Zázraky svědčí o tom, že Bůh má volno a dělá si, co chce. A také o tom, že křesťan tvrdě pracuje.

19 LUIGI SANTUCCI – ANGELO ROMANÒ, *Chi è costui che viene?*, Mondadori 1953.

CHLĚB

Tu přistoupil pokušitel a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, řekni, ať se z těchto kamenů stanou chleby.“ On však odpověděl: „Je psáno: ‘Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst’“ (Mt 4,3-4).

Když Ježíš vystoupil, uviděl velký zástup a bylo mu jich líto, protože byli jako ovce bez pastýře; a začal je poučovat o mnoha věcech. Když se už připozdilo, přistoupili k němu jeho učedníci a řekli: „Toto místo je opuštěné a už se připozdilo. Rozpusť je, ať se rozejdou do okolních dvorců a vesnic a koupí si něco k jídlu.“ Ale Ježíš jim odpověděl: „Vy jim dejte jíst!“ Řekli mu: „Máme jít nakoupit za dvě stě denárů chleba a dát jim jíst?“ Zeptal se jich: „Kolik chlebů máte? Jděte se podívat!“ Když to zjistili, hlásili: „Pět, a dvě ryby.“ Nařídil jim, aby se všichni usadili po skupinách na zelené trávě. Usadili se ve skupinách po stu a po padesáti. A vzal těch pět chlebů a ty dvě ryby, vzhledl k nebi a požeňnal, lámal chleby a dával učedníkům, aby jim je předkládali. Také ty dvě ryby rozdělil všem. A všichni se najedli dosyta, a ještě sesbírali plných dvanáct košů kousků chleba i ryb. Těch, kdo jedli, bylo pět tisíc mužů (Mk 6,34-44).

Potom vzal chléb, vzdal díky, lámal ho a dával jim se slovy: „To je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku!“ (Lk 22,19).

Když se někde začne mluvit o civilizaci, popadnu tužku a papír a dám se – tak jako už mnohokrát předtím – do počítání.

Nad výsledkem výpočtů, k nimž mě slovo „civilizace“ vždycky znovu přiměje, se pak jen hořce usmívám.

Co mi tahle slavná civilizace dává? Pár hodin úžasu nad tím, jak lidé dobývají vesmír, mrazení, když si uvědomím, jak pronikavě se zkrátily vzdálenosti, a občas i opojení a nadšení nad nějakým pozoruhodným divem techniky.

Jedno její sdělení však považuji za nejdůležitější ze všech. Jde o pouhé číslo.

Spočítal jsem si to. Díky němu vím všechno, co potřebuji.

Zbrojní arzenály celého světa obsahují obrovské množství výbušnin. Pokud jsem se při počítání nespletl, připadá na každého obyvatele naší země dvacet tun tritolu.

Každý z nás má tedy právo na dvacet tun tritolu. Ta civilizace dokáže vymyslet krásné dárky, nemyslíte?

A až nějakému bláznovi rupne v bedně a stiskne knoflík, dopraví mi ho až do domu.

Ale mně to nestačí a počítám dál.

Odborníci tvrdí, že člověk k životu potřebuje dva tisíce sedm set kalorií denně. Pokud jich má méně než dva tisíce, trpí „chronickým hladem“.

Šedesát procent světové populace zažívá v současnosti „absolutní hlad“, který se týká jak kvantity, tak i kvality potravin.

Kvůli nedostatečné výživě zemře každý rok třicet miliónů lidí. Mají hlad. Nedostává se jim chleba.

Naše civilizace je schopná zajistit lidstvu tisíce megatun výbušnin, ale není s to zajistit všem chleba, dát denně každému člověku dva tisíce sedm set kalorií, které jsou nutné k tomu, aby přežil.

Naše civilizace nabízí každému z nás balíček s dvaceti tunami tritolu (tolik snad ani nepotřebujeme...), a zároveň každý rok posílá třiceti miliónům lidí ortel s rozsudkem smrti.

Zemřou hlady.

Můžeme tvářit v tvář těmto skutečnostem ještě mluvit o civilizaci?

Myslím, že vzdor nadzvukovým letadlům, orbitálním družicím obíhajícím kolem Země a všem ostatním „divům“ vyspělé techniky opravdová civilizace ještě nezačala.

Na první stránce dějin civilizace musí totiž stát toto prosťké sdělení: Každý na zemi má co jíst.

Dokud tato zásadní změna nenastane, budou naše dějiny pořád jen dějinami barbarství. Barbarství, které dokáže vynalézt úžasné a nevídané věci, ale přesto zůstává barbarstvím.

Evangelium naproti tomu voní chlebem.

Chléb zaujímá v evangeliu velmi významné místo, podobně jako v myšlenkách otce, který musí uživit velkou rodinu.

Kristus však k chlebu nepřistupuje jedním jediným způsobem. Jeho postoj k němu není jednoznačný.

V poušti, po čtyřicetidenním postu, nevyhověl ďáblu naléhání a neproměnil kameny v chléb.

V horském kázání nařizuje: „Nedělejte si starosti o svůj život, co budete jíst“ (Mt 6,25). Zároveň nás však učí modlit se: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“ (Mt 6,11).

Zástupy kárá tvrdými, hněvivými slovy: „Hledáte mě ne proto, že jste viděli znamení, ale že jste se dosyta najedli z těch chlebů“ (Jan 6,26). Nicméně chleby zázračně rozmnožil o své vůli, nikdo ho o zázrak nežádal.

Na jedné straně říká, že chléb není vůbec důležitý, a na druhé straně, že je nesmírně cenný.

Vybízí nás, abychom se o něj nestarali, a zanedlouho soustředí naši pozornost jen a jen na něj.

Každý z nás si z evangelia vybírá ty výroky a postoje, které mu vyhovují. Vracíme se především k těm příběhům, v nichž nacházíme oporu pro své názory.

Pokud jde o chléb, najdeme v evangeliu tvrzení, která si zdánlivě odporují.

Zásadní chyba spočívá právě v tom, že bereme v úvahu jen jednotlivé texty, ale zapomínáme na celek, opomíjíme to, co je navzájem spojuje.

Výrobní značka

„Nejen z chleba žije člověk...“ odpovídá Ježíš satanovi, který ho vybízí, aby učinil zázrak po vzoru alchymistického „kameně mudrců“.

Vykladatelé správně upozorňují na to, že proměnit kameny v chléb znamená získat „chléb bez potu“, že to znamená odstranit práci v potu tváře.

Zázračně vyřešit problém z oblasti ekonomie Ježíš odmítá.

„Ježíšova odpověď ‘Nejen z chleba žije člověk’ je narážkou na starozákonní zlořečení: ‘V potu tváře budeš jíst chléb’ a upozorňuje na novou hierarchii hodnot, na to, že nad hmotou vládne duch a nad nutností milost“ (P. Evdokimov).

Kristus nemá v úmyslu umetat nám cestičku a odstraňovat z ní jako mávnutím kouzelného proutku všechny překážky. Nechce, aby do našeho života co chvíli zasahovaly zázraky.

Chléb nemá být spojován s nimi, ale s namáhavou prací: „V potu tváře budeš jíst chléb“ (Gn 3,19).

„Kdo nechce pracovat, ať nejí“ (2 Sol 3,10).

Chléb nabývá důstojnosti, když je jeho výrobní značkou lidská námaha.

Odpusť nám soukromé vlastnictví

Kristus nicméně zázrak udělal. Jeho slova pronikla na dno ranečku, kde leželo pět zlatavých chlebů, a „neúprosná realita čísel vzala v tu chvíli za své“ (L. Santucci). Ježíš projevil svou moc, a náhle tu byly tisíce chlebů.

Tento zázrak – stejně jako všechny ostatní – však nesmíme vykládat svévolně.

„Ježíš zástupy, které nasýtil, i nemocné, které uzdravil, rychle opustil. Dal tak najevo, že učinil něco výjimečného, že zázrakem zareagoval na zcela konkrétní mimořádnou situaci, ale že ani lékařům, ani pekařům se do řemesla plést nehodlá. Lékařům, pekařům i všem ostatním lidem, kteří vykonávají nějaké zaměstnání, však ukázal nový význam a velikost práce: práci jako projev lásky. Zástupu rozdál chleba a ryb, ‘kolik kdo chtěl’ (Jan 6,11), ale určitě ne s cílem dát pekařům, kteří se v něm jistě také nacházeli, najevo, že svět se bez nich napříště obejde. Spíše je chtěl napomenout, aby i jejich chléb byl vždycky tak dobrý jako ten, který právě jedí, a aby při své práci mysleli i na ty nejchudší. Jejich řemeslo neodsuzuje, ale dodává mu hodnotu a připomíná, jak je má křesťan pojímat: jako projev starostlivosti o všechny, jimž je chléb určen, a s pomyšlením na radost, kterou jim svou prací můžeme přinést.“

Žít a šatit lidi, poskytovat jim pomoc a zajišťovat pro ně mír a spravedlnost, to jsou velké úkoly pro každého, komu záleží na tom, aby jeho práce měla smysl. Je to zároveň i lidská povinnost, na níž závisí přežití a rozvoj lidstva. Ježíšovy

zázraky tuto povinnost nijak neumenšují, ale naopak ji ještě zdůrazňují a dávají jí nový rozměr. Žít a šatit lidi, pomáhat jim a hájit je, to pro křesťana, který chce žít podle evangelia, znamená dívat se na ně jako Kristus a dělat pro ně to, co by dělal on. Znamená to brát vážně všechna nebezpečí, která jim hrozí, i všechny neoprávněné požadavky a nespravedlnosti, na něž narážejí, znamená to mít stále na paměti, kolik z bratří je nahých a bez domova, znamená to ztotožnit se s jejich utrpením. Křesťan, ať už je to zemědělec, lékař či státník, právě z tohoto důvodu nemá žádné právo se vyvyšovat nad své kolegy a považovat se za lepšího než oni.

Křesťanova nadřazenost – smíme-li vůbec tohoto slova použít – spočívá jen a jen ve zvýšené pozornosti, kterou věnuje lidské bídě, v odvážném úsilí o to, aby se každé bezpráví, na něž si většina lidí už zvykla, co nejrychleji napravilo, v důvěře v Boha, která jeho iniciativu nebrzdí, ale naopak umocňuje, v touze žít podle blahoslavenství, která mu přikazují zastat se ponížených a opuštěných, v bratrské blízkosti, díky níž se mu otvírají lidská srdce a soustředí se kolem něho.²⁰

Zázračné rozmnožení chlebů přináší cenné poučení pro každého z nás. Jedná se totiž o zázrak, který musíme zde na zemi dále rozvíjet.

„Kristus bere pár chlebů, které má před sebou, požehná je, poděkuje Otci, rozláme je a rozdává. V tomto jeho počínání je skryt celý křesťanský smysl vlastnictví. Poděkovat a požehnat znamená uznat absolutní Boží nadvládu nad vším tvorstvem. Jeho majitelem je pouze Bůh, nikoliv my lidé. My za ně neseme zodpovědnost, protože nám bylo svěřeno. Nejsme jeho vlastníky či majiteli, jsme jeho správci. Bůh nám je svěřil, abychom v něm respektovali jeho otcovskou vůli. Vlastníme, abychom spravovali, rozmnožovali a rozdávali. Něco vlastnit je právo, které hraje v lidském životě nesmírně významnou roli, a proto je to právo všech lidí: nejen těch, kteří mají víc než ostatní, ale především těch, kdo nemají nic. Je to právo, z něhož nelze nikoho vylučovat, je to povinnost sdílet to, co mám, s druhými, a spolupracovat s nimi“ (U. Vivarelli).

Nejsme povoláni k tomu, abychom vlastnili, ale abychom rozdávali. Právo něco vlastnit musíme ospravedlnit sdílením a rozmnožováním.

Chléb, který požíváme, musí nést nejen výrobní značku lidské námahy, ale také výrobní značku lásky.

Když trvám na tom, že chléb je „můj“, a ne „náš“, vyháním ze světa Boha.

„Jeho“ chléb

Když nám chtěl Ježíš při Poslední večeři dát ten největší dar, vzal ze stolu chléb. Byl to obyčejný chléb upečený z mouky, chléb, v němž se skrývala tvrdá lidská práce.

Eucharistie, chléb, který se stává tělem Kristovým a z něhož jsme živi i my, posvěcuje nejen všechny dary přírody, ale také lidské strasti, námahu a lásku.

Ježíš zdůrazňuje spojitost mezi chlebem, který rozdává apoštolům, a svým tělem, které bude brzy obětováno. Stává-li se chléb jeho tělem, znamená to, že jeho tělo je již pokrmem. „Mé tělo je skutečný pokrm,“ prohlásil už dříve v synagoze v Kafarnau (Jan 6,55). Pokrm musíme nejprve přijmout a vstřebat, jedině tak z něho můžeme načerpat živiny a energii. Ježíš se lidem rozdává tak bezvýhradně, že ho mohou dokonce požívat. Nic si neponechal pro sebe, ani další léta života, ani svou sílu, ani čest. Když proměňuje chléb ve své tělo, dává najevo, že jde opravdu do tuhého a že stejně jako chléb patří od nynějška i on všem lidem, a ti si s ním mohou dělat, co se jim zamane. Rozdrtí-li ho, uvolní tím jen všechnu energii, která je v něm skryta od okamžiku vtělení. Každé jeho slovo a každý jeho čin, každý úder jeho srdce a každý záchvěv jeho mysli byly svrchovaným projevem Boží moci, lásky a štědrosti a nevyčerpatelným zdrojem světla a síly pro každého člověka i celé lidstvo. Byly „chlebem života“.

„Síla, kterou nám Ježíš nabízí a která takto přechází do našeho života, musela projít skrz naši zemi. Ježíšova láska je božská, a aby nás mohla spasit, musela se stát láskou člověka, musela planout v Ježíšově lidském srdci a prostupovat jeho

20 JACQUES GUILLET, *Gesù Cristo ieri e oggi*, Edizioni Paoline 1965.

úzkost, námahu a utrpení. Svou lidskou podstatu, jež se neustále proměňovala v lásku, přijal Ježíš ze země, z pokrmů, jimiž se živil. Chléb, který při Poslední večeři pozvedá, aby ho několika slovy proměnil ve své tělo, je chléb, jímž se toto tělo po třicet let den co den živilo. O čemkoli, co pojídáme, můžeme plným právem prohlásit: stane se to mým tělem. Cizorodou substancí přetváříme ve vlastní tělo. Ježíš dělá při Poslední večeři něco odlišného, ale souvislost s pokrmem, který až do onoho dne přijímal, zůstává v jeho počínání zachována. Když dává své tělo a všechno, co má, svým učedníkům a následovníkům na věky věků za pokrm, dává jim zároveň i chléb, který jedl po celých třicet let a jímž se bude lidstvo živit až do skonání světa. Tento chléb se bude v církvi každodenně proměňovat v jeho tělo. Když umíral, rodilo se z jeho smrtelného těla tělo nové – církev. Proto není nic divného ani na tom, že se obyčejný chléb všude tam, kde se nad ním opakují Kristova slova, proměňuje v jeho tělo oslavené“ (J. Guillet).

Kristus dodal chlebu nejvyšší možnou důstojnost. Díky eucharistii má nesmírnou cenu nejen onen proměněný kousek chleba, ale všechno chléb na zemi.

My, kteří Kristovo tělo přijímáme, tím na sebe zároveň bereme i jistou zodpovědnost. „Chléb, který vzal Kristus do rukou při Poslední večeři, zastupoval v jeho očích všechny chleby, jichž se kdy dotýkal a z nichž jeho tělo, které se nyní chystal obětovat, čerpalo sílu. I nás eucharistický chléb, který z jeho rukou přijímáme, nutí myslet na chléb, který je naším každodenním pokrmem. Ve své lásce učinil Ježíš z chleba, jehož se zde na zemi dotýkaly jeho ruce, své tělo, které nám dává za pokrm. Když jeho tělo a jeho lásku přijímáme, máme sílu, kterou nám náš každodenní chléb dodává, proměňovat i my a nabízet ji Bohu a bratřím“ (J. Guillet).

Ten, kdo přijímá Kristův chléb, je povinen opakovat znovu a znovu i jeho zázračné rozmnožení chleba sloužícího k nasycení lidí hladových, nešťastných a zrazených. To je mnohem víc než zajistit, aby měl každý člověk co jíst. Znamená to ujistit každého o tom, že je milován.

• • •

Chléb získávaný v potu tváře, chléb pro všechny, chléb jako „svátost“ bratrské lásky.

Teprve takový chléb nabývá důstojnost nutnou k tomu, aby se mohl stát tělem Kristovým.

Proměnění v „jeho“ chléb a jeho tělo si zaslouží jen takový „můj“ chléb („můj“ proto, že práce vytváří mezi námi a tím, co vytváříme, důvěrný a pevný vztah), z něhož se stal „náš“ chléb.

„Když byl s nimi u stolu, vzal chléb, pronesl nad ním požehnání, rozlámal ho a podával jim. Vtom se jim otevřely oči a poznali ho“ (Lk 24,30-31).

Lidé dnes putují světem podobně jako učedníci jdoucí do Emauz. Jsou unavení, roztrpčení, nedůvěřiví, zrazení.

Ukradli jim Krista.

V knihách ani na orbitálních stanicích ho nenajdou, najdou ho jedině u stolu, kde pro ně láme chléb.

Toto setkání musíme připravit my, křesťané.

Ve znamení chleba.

DVA TISÍCE VEPŘŮ NA VÁHÁCH

Přeplavili se na druhý břeh moře do gerazenského kraje. Sotva vystoupili z lodi, hned proti němu běžel z hrobních slují člověk posedlý nečistým duchem. Bydlel v hrobových jeskyních a už ani řetězy ho nikdo nemohl svázat. Často ho totiž spoutali okovy na nohou a řetězy na rukou, ale on řetězy na sobě roztrhal a okovy rozlámал – nikdo neměl sílu ho zkrotit. Po celé dny a noci se potuloval po těch jeskyních a po horách, křičel a tloukl se kameny. Když zdálky spatřil Ježíše, přiběhl, padl před ním na zem a hrozně vykřikl: „Co je ti po mně, Ježíši, synu Boha nejvyššího? Zapřísahám tě při Bohu, netrap mě!“ Ježíš mu totiž řekl: „Nečistý duchu, vyjdi z toho člověka!“ Také se ho zeptal: „Jak se jmenuješ?“ Odpověděl: „Moje jméno je Pluk, protože je nás mnoho.“ A velmi ho prosil, aby je neposílal pryč z té krajiny.

Na stráni se tam pášlo velké stádo vepřů. Ti zlí duchové ho prosili: „Pošli nás do těch vepřů. Nech nás do nich vejít.“ Ježíš jim to dovolil. Nečistí duchové vyšli a vstoupili do vepřů. A to stádo se hnalo po příkrém srázu do moře – bylo jich na dva tisíce – a v moři se utopilo. Pasáci vepřů utekli a oznámili to v městě i po dvorcích. Lidé se šli podívat, co se stalo. Když přišli k Ježíšovi a viděli toho posedlého zlými duchy, který jich mival v sobě celý pluk, jak tam sedí oblečený a při zdravé mysli, padla na ně bázeň. Ti, kdo viděli, jak se to stalo s tím posedlým a s vepři, jim to vypravovali. Tu začali Ježíše prosit, aby z jejich kraje odešel.

Když nastupoval na loď, prosil ho ten bývalý posedlý, aby u něho směl zůstat. On mu to však nedovolil, ale řekl mu: „Jdi domů ke své rodině a vypravuj jim, jak veliké dobrodiní ti Pán prokázal a jak se nad tebou smiloval.“ Odešel tedy a začal v Desetiměstí rozhlašovat, jak veliké dobrodiní mu Ježíš prokázal. A všichni se tomu divili (Mk 5,1-20).

Zkusme se vžít do kůže Gerazenských. V jejich kraji nastalo hotové pozdvižení. Co se to, lidičky, děje? Přiběhli k moři a obě scény, které spatřili, jim bezpochyby vyrazily dech. Na jedné straně utopené stádo vepřů – jejich vepřů! – a na dru-

hé straně posedlý, ze kterého je najednou normální člověk. Uprostřed stojí Ježíš a dává jim na výběr: Tak co to bude? Dva tisíce vepřů, nebo člověk?

Stádo, které táhlo k čertu

Všichni ho dobře znali. Nezvladatelný šílenec, který jim dělal jen ostudu. Byli přesvědčení, že pro toho nešťastníka udělali všechno, co bylo v jejich silách. Nejdřív to zkoušeli po dobrém, ale nikam to nevedlo. Pak po zlém, ale on řetězy roztrhal, jako by byly z papíru.

A tak ho ponechali vlastnímu osudu.

S vepři je tolik starostí, že jim na nic dalšího už nezbyval čas!

Když je v ohrožení náš vlastní klid, snadno ztratíme zájem o neštěstí druhých lidí.

Je spousta důvodů, proč takového člověka ze společnosti vyloučit.

Tohle „monstrum“ naštěstí nikoho neobtěžovalo. Jak je to možné? Pobíhal sice venku nahý, ale to nikomu nevadilo, protože se zdržoval jen v hrobových jeskyních a v horách. Prostě vyděděnec, který má blíž ke světu mrtvých než k živým. Nikoho nerušil. Živí mohli usínat s klidným svědomím a ve dne se pak naplno věnovat své práci. Jinými slovy: vepřům.

Posedlý s sebou vždycky tahal kameny, a to nikomu na klidu nepřidá. Naštěstí měl dost rozumu na to, že je používal výhradně proti sobě. Možná si jednou natluče trochu víc než obvykle, a bude od něj konečně klid.

Lidé si o něm občas povídali, ale víc se jím nezabývali. Neměli pocit, že by se měli dál snažit, že by se pro něj mohlo ještě něco udělat.

Oproti tomu Ježíš...

Onu noc bojoval s rozbouřeným mořem. Okřikl vítr, pohrozil zuřícím žvlům a bouři zkrotil. Nyní stojí satanovi tvář v tvář. I nyní si je jist svým vítězstvím.

„Nečistý duchu, vyjdi z toho člověka!“ (Mk 5,8).

„Monstrum“ se může vrátit ke Gerazenským, kteří stále ještě nemohou uvěřit vlastním očím. Posedlý je najednou za-

se jedním z nich. Klidně sedí, usmívá se, a dokonce má na sobě i šaty!

Toto je jeden z největších Ježíšových zázraků. Ježíš nám vydědence a odsouzence vrací zpět jako *normální* lidi. Celníky, Samaritánku, hříšníky, Zachea, cizoložnici i lotry vrací zase mezi nás.

My jsme se mezitím smířili s tím, že jsou pro nás ztraceni, avšak díky Kristu jsou zase normální. Jsou opět jako my.

Za vysvobození člověka je však nutno zaplatit.

A platit mají Gerazenští. Cena, kterou po nich Kristus žádá, není vůbec nízká. Chce, aby ve svých srdcích vyměnili vepře za člověka.

Oni s ní nesouhlasí. V obchodování se vyznají a dobře vědí, že povznášejících pocitů se nikdo nenají. Zato vepřového ano.

O jednoho normálního člověka víc. O dva tisíce vepřů méně. Z pohledu účetnictví hotové šílenství.

Jak z té šlamastyky ven? Člověk, nebo stádo vepřů?

Vepři jsou to jediné, co mají.

Je to jejich živobytí.

Jejich blahobyt.

Jejich jediná jistota.

Musíme přece nějak žít rodinu!

Nemůžeme mít hlavu v oblacích!

Jeden člověk za dva tisíce vepřů nestojí.

„Tu začali Ježíše prosit, aby z jejich kraje odešel“ (Mk 5,17).

Nevyhnali ho násilím. Pravda, ze všeho nejvíc jim leží na srdci jejich peníze, ale také vědí, co se sluší a patří.

Nic mu nevyčítají.

Stádo, které táhlo k čertu, mu – to se musí uznat! – nepředhazují.

Náhradu té ohromné škody po něm nežádají.

Jen ho prosí, aby od nich odešel.

Už nechtějí nic riskovat.

Dva tisíce vepřů bylo až až. A o ně jde v první řadě. To by měl Ježíš přece pochopit!

Člověk jako riziko pro křesťana

Co pro vás znamená křesťanství?

Opravdu netuším, co by většina věřících na takovou otázku odpověděla. Mnozí by určitě řekli: příkázání, nedělní mši svatou a svátosti.

Někteří by asi šli víc do hloubky: křesťanství znamená přijmout Boha do svého života, směřovat celým svým životem k Bohu.

A měli by pocit, že ve zkoušce obstáli.

Nevšimli si však, že jeden stupínek přeskočili.

Bůh si není tak úplně jistý, zda s ním dokážeme vydržet, a proto nás chce nejdříve vyzkoušet. Žádá po nás, abychom pro začátek přijali člověka.

Jen ten, kdo vydrží s člověkem, vydrží i s Bohem.

Jen ten, kdo netrpí závratí před člověkem, nebude mít problémy ani na výšinách, kam ho pozvedne Bůh.

Bůh nabízí věřícím svá slova, svou lásku, svůj zákon a svůj život, ale ze všeho nejdříve jim nabízí člověka.

Mnoho křesťanů žije v nebezpečném omylu. Jsou přesvědčeni, že hledají Boha, a neuvědomují si, že na cestě k němu zabloudili. Už jejich první krok totiž vedl špatným směrem. Přeskočili člověka.

Nepřijmeme-li nabídku jménem člověk, stane se celý náš náboženský život tragickou iluzí.

Člověk byl pro Boha velké riziko. Bůh ho však podstoupil. Dal člověku svobodnou vůli, byť mu tím zároveň dal i možnost obrátit se proti němu.

Proto je člověk rizikem i pro křesťana. Nelze se mu vyhnout, jinak hrozí, že se náš vztah k Bohu jednoduše přeruší.

Kolik váží člověk na vahách tvého svědomí?

Jakou cenu pro tebe má? (A je jedno, jestli je bílý, žlutý nebo černý, jestli ti prokázal velké dobrodiní nebo ho osobně vůbec neznáš, jestli je to světec či podvodník, přítel či nepřítel. Jakou cenu pro tebe má člověk jako takový, nezávisle na tom, kolik má peněz, jakého vzdělání dosáhl, jakou stranu volí a jaké náboženství vyznává?)

Dokážeš dát člověku přednost před vším ostatním?

Před zákonem,
kariérou,
předpisy a nařízenými,
politickým kalkulem,
vlastním prospěchem,
rovnováhou sil ve světě,
ziskem,
výkonným strojem,
penězi

i před tím, co se vždycky uvádí slovy: „aby bylo pravdě učiněno zadost“?

Kristus nás staví před stejně závažnou volbu jako Gerazenské.

Na jedné misce vah je člověk, a na druhé všechno ostatní.

Která miska převáží? Zůstane Kristus u nás, nebo bude muset odejít?

To není nic pro mě

Odsuzuji-li Gerazenské, odsuzuji i sám sebe. Patřím k nim totiž i já.

I já mám majetek, který musím chránit.

I já mám stádo vepřů, o které se musím starat.

Můj život plyne klidně a spořádaně. Zaměstnání, rodina, kterou musím živit, obvyklé starosti. Pracuji, nikomu neubližuji, všichni si mě váží.

Rozhodně nemám zapotřebí, aby ten Cizinec narušil můj poklidný život.

Dobře vím, co by se stalo, kdybych mu popřál sluchu. Musel bych ve svém srdci provést namáhavý „úklid“, a nic by pak nebylo jako dřív.

Jeho láska dokáže tnout do živého, proniká do hlubin lidského nitra a rozdírá je.

Ne, to není nic pro mě.

Snad mě v mém pohodlném pelíšku, kde jsem se tak příjemně uvelebil, nenajde a nevyštve mě z něj.

Jeho nabídka mě nezajímá. Jde mimo mě.

Chodit do kostela, přispívat na dobročinné účely, více či méně dodržovat příkázání – to by ještě šlo.

Ale všechno změnit, to už je na mě moc. Úplně přeházet žebříček hodnot a upřednostňovat v srdci něco úplně jiného než dřív, na to prostě nemám.

Následovat ho? Ani nápad! Jít mu vstříc? Kdepak, kdo ví, kam by mě zavedl!

Před bláznovstvím kříže dávám přednost své spořádané existenci.

Moje bezpečí a jistoty jsou mi milejší než dobrodružství, do kterého by mě namočil.

Svoje štěstíčko musím chránit zuby nehty. Jeho „sny“ mi nic neříkají.

Ze mě prostě nikdy žádný světec nebude. K tomu jsou povoláni jiní, já si takový přepych nemůžu dovolit. Musím zůstat nohama pevně na zemi, a ne chodit s hlavou v oblacích.

Tak mě nech, prosím tě, na pokoji. Obrat' se na někoho jiného. Běž pryč.

Doufám, že to pochopí.

I já mám přece své stádo vepřů.

• • •

„Když nastupoval na loď, prosil ho ten bývalý posedlý, aby u něho směl zůstat. On mu to však nedovolil, ale řekl mu: 'Jdi domů ke své rodině a vypravuj jim, jak veliké dobrodiní ti Pán prokázal a jak se nad tebou smiloval.' Odešel tedy a začal v Desetiměstí rozhlašovat, jak veliké dobrodiní mu Ježíš prokázal. A všichni se tomu divili“ (Mk 5,18-20).

Naštěstí tam zůstal on a všem líčil Ježíšovy skutky.

Vysvobozený člověk, světec, zůstává s námi.

Žije mezi námi a neustále nám ztrpčuje naše pohodlí.

Neodešel, a proto musím pořád myslet na to, co jsem odmítl. Proto mi postupně dochází, jak byla moje „moudrost“ pošetilá. Proto si stále víc uvědomuji, jaká ohromná vzdálenost mě od něj dělí.

Ukazuje mi, že se váhy pokazily.

Pod tíhou stáda vepřů.

ZÁVIDÍŠ?

„Nebeské království je podobné hospodáři, který vyšel časně zrána najmout dělníky na svou vinici. Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici. Když vyšel kolem devíti hodin, viděl jiné, jak stojí nečinně na trhu. Řekl jim: 'Jděte i vy na mou vinici a dám vám, co bude spravedlivé.' A šli. Kolem dvanácti a tří hodin odpoledne vyšel znovu a udělal to zrovna tak. Vyšel kolem pěti hodin a našel jiné, jak tam stojí, a řekl jim: 'Co tu celý den nečinně stojíte?' Odpověděli mu: 'Nikdo nás nenajal.' Řekl jim: 'Jděte i vy na mou vinici!'

Když nastal večer, řekl pán vinice svému správci: 'Zavolej dělníky a vyplať jim mzdu, začni od posledních k prvním.' Přišli ti, kdo nastoupili kolem pěti odpoledne, a dostali po denáru. Když přišli první, mysleli, že dostanou víc, ale i oni dostali po denáru. Vzali ho, ale reptali proti hospodáři: 'Tady ti poslední pracovali jedinou hodinu, a dals jim zrovna tolik co nám, kteří jsme nesli tíhu dne i horko.' On však jednomu z nich odpověděl: 'Příteli, nekřivdím ti. Nesmluvil jsi se mnou denár? Vezmi si, co ti patří, a jdi. Chci však i tomuhle poslednímu dát jako tobě. Nesmím s tím, co je moje, dělat, co chci? Anebo závidíš, že jsem dobrý?' Tak budou poslední prvními a první posledními“ (Mt 20,1-16).

Co si myslíš o Bohu? Tuto zásadní otázku by si měl čas od času zodpovědět každý křesťan.

Mladí křesťané bývali donedávna opakovaně nabádáni k tomu, aby „drželi své smysly na uzdě“. Myslím, že mnohem důležitější je, aby si udrželi správnou představu o Bohu.

Voltaire sarkasticky poznamenal: „Bůh stvořil člověka k svému obrazu, a člověk mu to bez váhání vrátil.“ Opravdu musíme uznat, že představa, kterou si téměř bezděčně o Bohu vytváříme, se nám hodně podobá.

Propůjčujeme Bohu své vlastní rysy, postoje, myšlenky, úzkoprsé názory a malicherné soudy. Co se týče spravedlnosti, vkládáme mu dokonce do rukou svůj vlastní metr.

Odvážného křesťana, který se nezdráhá opustit při četbě evangelia pár falešných jistot, musejí stránky, jako je tato,

dovést k přesvědčení, že Bůh takový není. Pak už mu nezbyvá nic jiného, než aby svou představu o Bohu, kterou za ta léta dovedl téměř k dokonalosti, poopravil.

Měli bychom být Kristu vděční za to, že nás – pravda, trochu drsně – na náš omyl upozorňuje a umožňuje nám ho co nejdříve napravit. Nikdo z nás si přece nepřeje, aby nám slova „Bůh takový není!“ vmetl do tváře teprve v den Posledního soudu, kdy už bude na nápravu pozdě.

„Ochuzený“ Bůh

Jeden německý filozof prohlásil: „Bůh je blízko, ale je náročný.“ Pokud si tuto pravdu neuvědomujeme, může se snadno stát, že naše představa o něm bude spíše jen karikaturou, nepřijatelnou jak pro něho, tak i pro lidi, kteří nás obklopují. Podstatu dnešního ateismu lze vyjádřit otázkou: Jakého Boha lidé odmítají? Pravého Boha, nebo jeho nechutnou karikaturu, kterou jim předkládáme my, křesťané?

Ateista totiž často bývá zhrzený milencem.

Jean Rostand poukázal na to, že touha po Bohu je u nevěřícího mnohem hlubší než jakékoli *uspokojení*, jehož může dosáhnout věřící.

Mnozí křesťané věří až příliš snadno.

A mnozí ateisté nevěří jen s velkými obtížemi.

Za falešné představy o Bohu však nejsou zodpovědní pouze křesťané. Dialektický materialismus například tvrdohlavě líčí Boha jako nebezpečného soupeře člověka a tvrdí, že chce člověku ukrást zemi a ochudit ho, že mu zkrátka a jednoduše brání být člověkem.

Aby člověku zemi navrátil, vyrval ho z rukou Božích. (Zde je na místě otázka, co tím člověk získal. Sebekriticky si ji kladou i dnešní marxisté, kteří si uvědomují, jak je dnešní člověk osamělý.)

Na celou záležitost se lze podívat ze dvou různých úhlů:

- Opravdu Bůh člověka ochudil?

- A neochudili náhodou také lidé Boha? „Neodtělesnili“ ho až příliš? Nevládne zklamání a odcizení na obou stranách?

Tento druhý pohled (který ten první nepopírá, ale spíše doplňuje) nás přivádí k otázce, kterou si položil už P. Evdokimov. Feuerbachovu tezi obrátil a otázel se, co se stane, až si Bůh své „ochuzení“ uvědomí, lidství si zcela přivlastní – což vyjádřil pojmem *totus Christus* – a nastane Poslední soud?

Na pořadu jednání jsou odměny

Následující příklad svědčí o tom, nakolik se Boží nazírání liší od postoje, který Bohu přisuzujeme my lidé.

V Jeruzalémském talmudu najdeme vyprávění, které se v mnohém podobá Ježíšovu podobenství o hospodáři, který najímá dělníky na vinici. Pochází z doby kolem roku 325 po Kr.²¹

„Čemu se podobá případ rabbiho Bun bar R. Hijy? Králi, který najal do svých služeb několik dělníků a viděl, že jeden z nich je mnohem pracovitější než ti ostatní. Co tedy udělal? Vzal ho s sebou na pochůzky, které měl v úmyslu vykonat. Večer si dělníci přišli pro odměnu a král toho, který byl s ním, odměnil stejně jako ty ostatní. Jeho druhové si na to stěžovali: ‘My jsme se dřeli celý den a tenhle, který pracoval sotva dvě hodiny, má dostat stejně jako my?’ Král jim na to odpověděl: ‘Ale on udělal za dvě hodiny víc než vy za celý den.’“

Rabbi Bun studoval Zákon jen do svých osmadvaceti let, ale znal ho lépe než mudrc či zbožný muž, který by ho studoval až do sta let.“

Vidíme, že jsme se opravdu pěkně sekli. Ne, Bůh takový není. Bůh neuvažuje a nesoudí jako my. Ježíšovo podobenství je naprostým opakem podobenství z talmudu.

Ježíš svým podobenstvím jednou provždy odmítá naše měřítko spravedlnosti a odměňování a naše pojetí náležité mzdy a prémie za mimořádný výkon staví na hlavu.

Abychom jeho podobenství správně porozuměli, musíme ho zasadit do kontextu celého evangelia.

Bohatý mladík právě ukázal Ježíšovi záda a Ježíš toho hned využil k varování, jakým nebezpečím je pro člověka

²¹ Text je převzat z knihy L. CERFAUXE, *Le Trésor des Parables*, Desclée de Brouwer 1965, s. 129-130.

bohatství. Jeho slova učedníky hluboce otřásla. Úplně je to vykolejilo.

Petr Ježíše požádal o upřesnění, a to jménem všech svých druhů (předtím se určitě konala tajná porada). Rád by se ujistil, jak na tom budou oni:

„My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou. Co tedy budeme mít?“ (Mt 19,27).

Co nám dáš *výměnou* za to, že jsme se všeho zřekli?

Petr otevřeně uvádí na pořad jednání otázku náležité odměny. Každý dělník má přece na takovou otázku plné právo.

Ježíš Petra i jeho druhy ubezpečuje, že nepřijdou zkrátka. Slavnostně se zavazuje: „Usednete na dvanáct trůnů jako soudci dvanácti izraelských kmenů.“ Odpověď, kterou obsahuje následující podobenství, má však mnohem blíž k trpké výčitce. Jako by Ježíš říkal: „Tak vy po mně chcete, abych vám skládal účty? Bojíte se, že budu méně štědrý, než jste vy? Máte strach, že ta *výměna* pro vás nebude až tak výhodná? Myslíte si, že Bůh vás odmění podle vašich přizemních měřítek?“

Pak jim vypráví podobenství o dělnících na vinici a tak jim dává odpověď, která platí jednou provždy.

„Pán štědrosti“ – více než „pán vinice“

U tohoto podobenství – podobně jako u všech ostatních – by nebylo správné hledat odpovídající vysvětlení pro každý detail a vztahovat je k nějaké konkrétní životní situaci.

Tak například je úplně zbytečné lámat si hlavu nad tím, kdo jsou dělníci najatí časně zrána a kdo ti najatí v devět, v poledne či v pět.

Hlavní je, abychom pochopili, o co v tomto podobenství jde a o čem nás chce jeho prostřednictvím Pán Ježíš poučit.

Zachytit ústřední myšlenku tohoto podobenství není vůbec těžké. Poukazují na ni ostatně i všechny v něm uvedené detaily. Zní takto: základnou, na níž spočívá náš vztah k Bohu, není spravedlnost, ale jen a jen milost. Nelze ho redukovat na pouhé „má dáti – dal“, na vykonanou práci na

jedné a spravedlivou odměnu na druhé straně. Tento vztah je stejně nekonečný a nepředvídatelný jako Boží milosrdenství. Nejvýstižnější komentář k tomuto podobenství by zněl: všechno je milost.

Ten hospodář je opravdu podivín! Je to spíš pán vlastní štědrosti než pán vinice. Několikrát za den vyráží do ulic a všem, které potká, nabízí práci na vinici.

Žádné předběžné podmínky nestanovuje, jde mu jen o to, aby jeho nabídku přijali. Na hodiny nehledí, pro něj je vždycky ten správný čas. Doporučení od předchozích zaměstnavatelů nevyžaduje: ideálními dělníky na jeho vinici se mohou stát i celníci, hříšníci, lotři či pobudové.

Když mají být večer všichni odměněni, ukáže se, že hospodářova velkorysost nezná mezí.

Nic nezastírá a na nic se nevymlouvá. Nejdřív k sobě zavolá ty, kdo na vinici dorazili jako poslední, aby všichni ostatní viděli a pochopili, že se ve své štědrosti nenechá ničím omezovat. Denár, který dostanou, není odměnou za jejich práci, ale především projevem hospodářovy dobroty.

Proč jsou dělníci poslední hodiny hospodáři tak sympatičtí? To uhodneme docela snadno: žádné požadavky si nekladli, žádnou smlouvu nepožadovali, slepě věřili jeho štědrosti.

Ti první si pracovní podmínky předem vyjednali a s hospodářem si plácli. Dvanáct hodin práce a za odměnu jeden denár. Večer dostali to, co jim po právu náleželo.

Ti poslední se na peníze neptali, o odměnu se nezajímali. Prostě jen přijali hospodářovo vyzvání: „Jděte i vy na mou vinici!“ (Mt 20,7). Nic víc nepotřebovali, a proto se večer mohli tolik radovat z hospodářovy velkorysosti.

Spousta křesťanů si myslí, že náboženství spočívá v tom, co oni dávají Bohu.

Náboženství však spočívá v tom, co Bůh dělá pro nás.

Pro spoustu křesťanů není večerní zpytování svědomí zamýšlením nad tím, čím se vůči Bohu provinili, ale spíš vítanou příležitostí, jak mu připomenout, co všechno jim dluží. Předkládají mu detailní výčet svých dobrých skutků, a má-

lem natahují krk, aby zkontrolovali, zda si hospodář všechno pečlivě poznamenal.

Ani jeden večer nevynechají. Raději Pánu Bohu trochu osvěžíme paměť...

V hlavě nemají nic jiného než své kupecké počty a vůbec jim nedochází, že jsou jen „služebníci neužiteční“.

Nechápou, že žádat po Bohu, „jen to, co je spravedlivé“ (Mt 20,4), je zároveň i nesmírně nebezpečné. (Jaká domýšlivost chtít po Bohu, aby nám skládal účty! Co kdyby si jednoho dne usmyslel, že je máme do posledního haléře složit myjemu? Jak by to asi dopadlo?)

Boží srdce plesá nad dělníkem, který se o svůj plat vůbec nestará.

Poslední budou prvními, protože slepě věřili v hospodářovu dobrotu. A první, služebně nejstarší vzorní pracovníci, budou za to, že se s Bohem o svou odměnu handrkovali, výkázání v Božím království až na poslední místo.

Bůh svým dětem nevede žádné účty. Ve výpočtech dělá chybu za chybou a účetní knihy nemůže vystát. Nespoléhá se na čísla, ale jen a jen na vlastní milosrdenství.

Ten, kdo nechápe, jak je to krásné, kdo by místo Božího srdce raději viděl kalkulačku, není nic jiného než hanebný kupčik.

Ten denár jsem já

„... a dostali [každý] po denáru“ (Mt 20,9).

Je tento denár opravdu jen odměnou za vykonanou práci? Není to spíš sám život?

Tím denárem jsme my, náš život, naše nadání, naše svoboda, prostě všechno, co jsme, všechno, co nám Bůh daroval.

Ten, kdo reptá kvůli tomu, že dostal jen denár, se vlastně staví sám proti sobě. Dává tak najevo, že nedokáže sám sebe přijmout.

Když jsem se narodil, Bůh mi daroval denár. Tady máš denár – svůj život. Pojď na mou vinici, která se rozprostírá po celém širém světě, pracuj na ní, jak nejlépe umíš, a snaž se

nedělat hlouposti. Jako odměnu dostaneš každý den jeden denár. Den co den tentýž dar: život.

Každý den ti tak budu dávat najevo svou lásku.

Dnes je mi pětaticet let. Bůh mi svůj dar zopakoval už víc než dvanáct tisíc sedmsetkrát. Tolik mi důvěruje, že mi znovu a znovu svěřuje do rukou můj život.

Jen na mně teď záleží, zda si mince, kterou od něj každý den dostávám, uchová svou hodnotu.

• • •

„Závidíš, že jsem dobrý?“ (Mt 20,15). Jediným nepřitelem Božího milosrdenství je závist.

Závistivý člověk ohrožuje nejvíc sám sebe. Ve velkém ohrožení je totiž jeho věčný život.

Jestliže se i nadále necháme ovládat vypočítavostí a jestliže budeme i nadále chápat věčný život jen jako svou zaslouženou odměnu, nikdy nezažijeme to, co zažili dělníci najatí v pět hodin: nikdy se nás nezmocní úžas nad tím, jak nekořečně štědrý je náš hospodář.

Celou věčnost budeme sčítat své vlastní zásluhy a opravovat Boží výpočty.

Právě tak vypadá zatracení.

NA STVOŘITELOVO SLOVO ROZKVIETE I POUŠŤ

Když se k Ježíšovi sešel velký zástup a z mnoha měst k němu přicházeli, promluvil v podobenství: „Jeden rozséváč vyšel rozsévat. A jak rozséval, padlo některé zrno na okraj cesty; bylo pošlapáno a ptáci ho sezobali. Jiné padlo na skálu; vzrostlo síce, ale pak uschlo, protože nemělo vláhu. Jiné zrno padlo do trní; trní vzrostlo zároveň s ním a udusilo ho. Jiné padlo na dobrou půdu; vzrostlo a přineslo stonásobný užitek.“ A důrazně prohlásil: „Kdo má uši k slyšení, slyš!“ (Lk 8,4-8).

Evangelium se s námi – našťestí! – nemazlí. Nedávno nás obvinilo, že *závidíme*, že nedokážeme pochopit zákony Boží lásky a nutíme Boží milosrdenství, aby nám skládalo účty.

Nyní nám vytýká, že máme *tvrdé srdce* a přirovnává nás k půdě na okraji cesty, na skále či v trní, která není schopna Boží slovo náležitě přijmout.

Exegeté by nám teď jistě poskytli podrobný výklad o tom, jak to bylo v Palestině s ornou půdou, že přes pole často vedly vyšlapané cesty a že je tam dodnes mnoho skal.

Na své by si přišli určitě i *sociologové*. Jistě by nám vyložili, kdo je dnes oním zrnem na okraji cesty, na skále a v trní.

Toto podobenství se však týká především nás samotných. Nutí nás zamyslet se nad nároky, které na nás klade Boží slovo, a nad tím, jak na ně odpovídáme. Jakou zodpovědnost vůči němu máme? Co jsme s ním udělali? Co s ním hodláme dělat?

Náš problém můžeme formulovat takto: *Jak to, že nasloucháme správným slovům, ale když vyjdeme z kostela, děláme špatné věci?* Jak to, že posloucháme vznešená slova, ale konáme zlé skutky? Jak to, že nenásledujeme velké ideály, které vidíme před sebou, a spokojíme se s životem v zajetých kolejkách? Jak to, že nadšeně otvíráme srdce osvobodivému Božímu slovu, ale zakrátko jsou z nás opět shrbení otroci, kteří se nechávají ovládat vším možným, a ze všeho nejvíc průměrností?

Všichni lidé to znají. Pátrat po důvodech a příčinách však nikam nevede a nic to neřeší.

Musíme se hlouběji zamyslet nad tím, čím se Boží slovo vyznačuje, a pak i nad svým vlastním postojem k němu, s nímž je zcela určitě něco v nepořádku.

Čím se vyznačuje Boží slovo

Boží slovo má stvořitelskou moc. Bůh stvořil svět pouhým slovem. „Bud' světlo!“ (Gn 1,3).

Bůh spasil svět (druhé stvoření) tím, že poslal své Slovo na zem. „A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi“ (Jan 1,14).

V Božím slově je na rozdíl od slov lidských skryt život. Když nasloucháme lidským slovům, snažíme se doplnit jimi své vědomosti, vstřebat je, přivlastnit si je, ztotožnit se s nimi.

S Božím slovem je to jiné. Boží slovo má v sobě život, a pokud je následujeme, dokáže radikálně proměňovat a dělat zázraky, dokáže tvořit. Boží slovo si nemůžeme přivlastnit. Můžeme však podpořit onu životadárnou sílu, která je v něm skryta, můžeme poskytnout podmínky nutné k tomu, aby semeno vyklíčilo.

Jak tedy máme k Božímu slovu přistupovat? Buďme bdělí, vnímaví a učenliví a nekladme mu do cesty žádné překážky.

Jak zneškodnit Boží slovo

My se bohužel ze všeho nejvíc podobáme trní. Tam, kde roste trní, se nic jiného neuchytí. Podobně i my se tolik zabýváme sami sebou, že naše předsudky, zažitý způsob uvažování a to, čemu s oblibou říkáme zdravý rozum, Boží slovo spolehlivě udusí.

Boží slovo nám připadá příliš nebezpečné - vždyť bychom se pod jeho vlivem mohli začít chovat jako blázni a kazit druhým jejich pohodu -, a proto se před ním máme na pozoru.

V myslí pro ně máme speciální přihrádku a snažíme se je, jak jen to jde, uvést do souladu se svým uvažováním a posuzováním. Ze všeho nejlepší by bylo bezpodmínečně před ním kapitulovat, ale to nepřipadá v úvahu! Stále znovu a znovu si

je přizpůsobujeme podle svých potřeb. Právě z tohoto důvodu říká Ježíš, že se musíme znovu stát dětmi.

To však vůbec není snadné! Dítě nemyslí v obvyklých kategoriích a žádné ustálené způsoby uvažování, které by přijetí Božího slova bránily, nezná. Přijímá je se vším všudy a beze všech výhrad.

My se oproti tomu bojíme, aby nám Boží slovo příliš nezkomplikovalo život, a proto se je snažíme zneškodnit. V zájmu vlastní bezpečnosti děláme vše pro to, abychom jeho výbušnost co nejvíc utlumili.

Životadárnou a vším otrásající sílu Božího slova nepodporujeme, ale všemi možnými prostředky potlačujeme a oslabujeme. Jen tak je náš choulostivý žaludek schopen Boží slovo strávit.

Boží slovo je nabroušený meč, jehož ostří se snažíme otupit, aby nenapáchalo příliš škody.

Boží slovo je oslnivé světlo, před nímž se chráníme neprůhledným stínidlem.

Boží slovo je oheň, který ze všech sil hasíme svou obezřetností, takzvanou rozumností a nebetýčnou leností.

Máme tvrdé srdce, a proto Boží slovo ničíme a zrazujeme.

Je evangelium neobvyklé?

Na vině tedy není naše nedostatečné vzdělání (vždyť ani Ježíš si za učedníky nevybral žádné vzdělance s univerzitními diplomami) ani naše nehodnost (pravdu, kterou žárlivě tajil: „Já jsem to, který s tebou mluvím“, přece prozradil Samaritánce, ženě, která měla k ctnostnému životu hodně daleko). Pravou příčinou je naše tvrdé srdce, v němž pro Boží slovo nezbývá místo. Roztahujeme se v něm totiž my sami, naše utkvělé představy, naše předsudky, náš „zdravý rozum“.

Boží slovo v nás chce žít. Nechce zůstat jen na úrovni rozumu nebo nejasného citu. Chce se přetavit v život, protože jinak ztratí sílu, která je v něm skryta.

Co jsme s Božím slovem udělali?

Opravdu žijeme podle evangelia? Opravdu klademe evangelium na první místo? Rozumíme skutečně jeho prostotě

a ryzosti? Nebo se spíš utápíme v planém mysticismu a snažíme se do puntíku plnit dávno zastaralé morální příkazy?

Kde zůstalo evangelium? Evangelium v celé šíři a úplnosti, se všemi nároky, které na nás klade?

Můžeme s jistotou prohlásit, že jako jedinci i jako společenství vydáváme o evangeliu přesvědčivé svědectví?

Bruce Marshall ve svém románu *Dělníci na vinici*²² vypráví o ženě jménem Armelle, která se dostala na scestí a zemřela v nemocnici po porodu dítěte. Do nemocnice přichází pater Gaston a jeden nevěřící lékař se ho ptá:

„Co bude s holčičkou? Asi bude muset do sirotčince, že?“

„To nepřipadá v úvahu! Já se o ni postarám.“

„To je trochu neobvyklé, ne?“

„Křesťanství je neobvyklé,“ řekl otec Gaston. „To je ostatně jeho hlavní problém...“

Nepřispěli jsme náhodou také my k tomu, že lidem připadá evangelium „neobvyklé“? Naším úkolem přece je, aby ho všichni brali jako něco běžného a samozřejmého, aby postupovalo náš každodenní život a dostávalo se ke slovu ve všech životních situacích.

Je opravdová tragédie, že místo toho se evangelium jeví jako něco zvláštního a neobvyklého. Zodpovědnost za to, že ta hrstka lidí, která se jím v životě skutečně řídí, budí nefalšovaný úžas, z nás nikdo nesejme.

• • •

Kéž bychom Boží slovo konečně vzali vážně! Kéž bychom je den co den zcela konkrétně uváděli do života!

Je to – a na to nezapomínejme – slovo Stvořitele, slovo, které dává život. Z nás by se tak stali Boží spolupracovníci na druhém stvoření světa.

Nedivme se tomu, že rozsévač rozhazuje zrno i na okraj cesty, na skálu a do trní.

Pokud totiž budeme s Božím slovem spolupracovat, stane se zázrak: zrnko, které padlo na vyprahlou skálu, vyklíčí a poušť, jíž se dnešní svět podobá ze všeho nejvíc, rozkvetne.

BOHÁČI JSOU HLUPÁCI

A hle, nějaký člověk k němu přistoupil a zeptal se: „Mistře, co dobrého mám udělat, abych dosáhl věčného života?“ On mu řekl: „Proč se mě ptáš, co je dobré? Jenom jeden je dobrý. Chceš-li však vejít do života, zachovávej přikázání.“

Zeptal se ho: „Která?“ Ježíš odpověděl: „Nezabiješ, nezcizolozíš, nepokradeš, nevydáš křivé svědectví, cti otce i matku a miluj svého bližního jako sám sebe.“ Jinoch mu řekl: „To všechno jsem zachovával. Co mi ještě schází?“ Ježíš mu řekl: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej svůj majetek a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi. Pak přijď a následuj mě!“ Když jinoch to slovo uslyšel, odešel zarmoucen, protože měl velký majetek. Ježíš pak řekl svým učedníkům: „Amen, pravím vám: Bohatý jen těžko vejde do nebeského království. Znovu vám říkám: Spíš projde velbloud uchem jehly, než vejde bohatý do Božího království.“ Když to učedníci uslyšeli, velmi užasli... (Mt 19,16-25).

„Žádný služebník nemůže sloužit dvěma pánům. Buď jednoho bude zanedbávat a druhého milovat, nebo se bude prvního držet a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.“ To všechno slyšeli farizeové, kteří měli rádi peníze, a posmívali se mu (Lk 16,13-14).

„Byl jeden bohatý člověk, oblékal se do šarlatu a kmentu a každý den pořádal skvělou hostinu. U jeho dveří léhal jeden žebrák – jmenoval se Lazar – plný vředů a rád by utišil hlad aspoň z toho, co padalo z boháčova stolu; a ještě k tomu přicházeli psi a lízali mu vředy. Žebrák umřel a anděl ho odnesl do Abraháмова náručí. Pak umřel i boháč a byl pohřben. V pekle v mukách zdvihl oči a viděl zdálky Abraháma a v jeho náručí Lazara. A zvolal: ‘Otče Abraháme, slituj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň kousek prstu ve vodě a ovlaží mi jazyk, protože zakouším muka v tomto plamenu.’ Abrahám však odpověděl: ‘Synu, uvědom si, že ty ses měl dobře už zažíva, Lazar naproti tomu špatně. A nyní se tu on raduje, a ty zakoušíš muka. A k tomu ke všemu zeje mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo nemůže přejít odtud k vám, i kdyby chtěl, ani se dostat od vás k nám’“ (Lk 16,19-26).

²² Srov. Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 104, pozn. red.

Z Kristova pohledu se život boháče odehrává ve dvou etapách: nejprve je to smutek zde na zemi („odešel zarmoucen“) a pak věčné trápení („zakouším muka v tomto plameni“). Ježíšovo setkání s bohatým mladíkem a podobenství o boháči o tomto jeho názoru svědčí víc než výmluvně.

Lidé se odjakživa snažili najít důkazy svědčící proti této diagnóze, kterou evangelium boháčům vystavilo, a vyvrátit ji.

I dnes mnoho lidí bere jako samozřejmost, že bohatství přináší člověku radost. Nádherné domy, skvělá auta, zaoceánské plavby, luxusní hotely, ty nejrozmanitější a nejrafinovanější požitky: Není snad tohle všechno štěstí?

Není. Často je to jen pouhá hra na štěstí a jeho tragická parodie. Pod tím vším se skrývá propastná prázdnota, nuda a bezedný smutek. Duše si je totiž dobře vědoma toho, že jmění utlačuje bytí a nedovoluje mu růst. Bohatství ji dusí až k zalknutí a ona to právem vnímá jako svou potupu.

„Je hanebné být šťastný jen sám. (...) Život zaměřený na peníze je smrt“ (A. Camus).

Boháč je blázen: myslí si, že si štěstí obstará sám. Neuvědomuje si, že štěstí není cukroví, na které se potají chodí do spíže a které se pak vychutnává někde vskrytu. Štěstí totiž spočívá v tom, že se o to, co mám, dělím s druhými.

Boháč si na štěstí jen hraje – a věří mu to jen prostáčci.

Lidem nestačilo, že na tvář bohatého jinocha nasadili masku štěstí. Ve svém zpochybňování evangelia zašli ještě dál.

Uvědomili si, že děsivé podobenství o boháči a Lazarovi je jako závora, která jim přehrazuje cestu do nebe, a že na bráně ráje je přibit nesmlouvavý nápis podepsaný samotným Kristem: „Amen, pravím vám: Bohatý jen těžko vejde do nebeského království. Znovu vám říkám: Spíš projde velbloud uchem jehly, než vejde bohatý do Božího království“ (Mt 19,23-24).

Rozhodli se, že využijí všeobecného nezájmu o tato Kristova slova, a s pomocí úslužných a povolných exegetů závoru odstraní a bránu prorazí.

G. K. Chesterton by to vyjádřil takto: Požádali o pomoc průmyslníky a zoology. Ti první vyvinuli velké úsilí, aby nakonec vyrobili ohromnou jehlu, jejímž uchem by (jako triumfálním obloukem) velbloud bez potíží prošel.

Zoologové zase po mnoha pokusech vyšlechtili velblouda tak malého, že se do ucha této obrovité jehly pohodlně vešel.

Na neúprosnosti slov: „Amen, pravím vám...“ a „Znovu vám říkám...“ však tyto pokusy s jehlami a velbloudy nedokázaly nic změnit.

Někteří exegeté jsou tak namyšlení, že by jim člověk nejraději od plic řekl: Od evangelia pracky pryč!

Nebo spíš: Od evangelia pera pryč! Toho vašeho jemného rozlišování, žonglování s významy a věčného: „opravdu“, „avšak“, „skutečně“, „nicméně“ a „Kristus říká“, „my však musíme mít na paměti“ už bylo dost!

Vaše prášky na spaní a pastilky na uklidnění nepotřebujeme. Vaše otupující léky proti bolesti odmítáme. My (a určitě i vy) chceme dosáhnout spásy!

Nechte nás laskavě s těmito Ježíšovými děsivými slovy a prokletími o samotě!

Chceme být s evangeliem sami! O vaše uklidňující komentáře a chlácholivá ubezpečení nestojíme.

Když Kristus prohlašuje: „Běda vám, boháči!“, „Amen, pravím vám...“ a „Znovu vám říkám...“ nechceme být nikým rušeni.

Připraví nás určitě o klidné spaní.

Budeme se třást strachy.

Ale bude to jen k naší (a vaší) spáse.

Boháčova věrná podobizna

Velice realisticky boháče vykreslil Emmanuel Mounier.²³

„Boháč je synonymum pro člověka, jemuž nikdo a nic nemůže klást odpor. Boháč má dost prostředků na to, aby okolní svět prostě zrušil. S nikým se o nic nemusí přít. Mezi boháčem a ostatními lidmi vždy stojí peníze, které dokážou překonat každou námitku, pozměnit význam slov, proměnit chování. Čas od času sice nějaká nečekaná událost do jeho života zasáhne, ale i ta se dá docela dobře zvládnout: zdraví a rovněž i nemoc a smrt se dají koupit podobně jako vnější

²³ *Rivoluzione personalista e comunitaria*, Edizioni di Comunità 1955, s. 177n.

projevy lásky a přátelství. Boháč na sobě nechce a nemusí pracovat a žádné velké otřesy, samozřejmě až na rány osudu, jichž není ušetřen ani on, neprožívá. Sám si určuje, zda jeho život bude nudný či rozmařilý, vzrušující či požívačný.

Své bližní boháč prostě pustil z hlavy. Zrušil okolní svět, a proto si myslí, že mu celý svět patří. Svou pochybnou moc uplatňuje cizím prostřednictvím, a proto neví, co je to mít a darovat jen sám sebe. To vše se odráží na jeho tváři a v jeho životním stylu. Má o sobě vysoké mínění, ale vlastní nadutost si vůbec neuvědomuje. Na jeho rtech vždy hraje povýšený úsměv. Bohatství je slovo, které si boháči přisvojili neprávem. Je to maska, kterou si zastírají tvář a která jim zastírá pohled na svět. Jejich bohatství je nízké a temné, je to „bohatství“ plochých a zbabělých duší, které mají ze života strach. Úžasné bohatství, které svět člověku nabízí, dokáže rozpoznat jen duše obnažená a chudá, která už mnohé prožila, a proto sama sebe dobře zná.

Co se týče mezilidských vztahů, zná boháč jen jeden jediný: uznání. Co si o něm lidé myslí, ho nezajímá, hlavní je, aby jejich slova a jejich chování vyjadřovaly úctu a uznání. Uznání je vše, ostatní city se mu musejí podřídít. O lásce je boháč přesvědčen, že si ji lze koupit ve všech významech toho slova. Kupuje si ji pro potěšení i pro zapomenutí a také pro ještě větší uznání a postup na společenském žebříčku: máme na mysli manželství s příslušnými přesuny kapitálu a vše, čemu se říká manželská čest. Pokud jde o přátelství, přicházejí v úvahu především členové správních rad, trustů a kartelů a pak také pár kamarádů z mokré čtvrti. Jak vypadá boháčova rodina? Tvoří ji muž, žena a jejich milenci a milenky. Čas od času se její členové přeskupí a vymění si role. Rodinná čest nade vše!“

Co je boháč vlastně zač?

Portrét boháče, který jsme právě vykreslili, rozhodně nebyl lichotivý. Kam boháče zařadit z pohledu psychologie? Aby byla naše klasifikace co nejpřesnější a naše závěry co nejspolehlivější, poslechněme si, jak se na boháče dívá sám Kristus:

«Někdo ze zástupu ho požádal: „Mistře, řekni mému bratru, aby se rozdělil se mnou o dědictví!“ Odpověděl mu: „Človče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem nebo rozhodčím?“ Potom jim řekl: „Dejte si pozor a chraňte se před každou chamtivostí. Neboť i když má někdo nadbytek, jeho život není zajištěn tím, co má.“

Pověděl jim toto podobenství: „Jednomu bohatému člověku se na poli hojně urodilo. Uvažoval tedy sám pro sebe: ‘Co mám udělat? Vždyť už nemám, kam svou úrodu uložit! Tohle udělám,’ řekl si, ‘strhnu své stodoly, vystavím větší a tam složím všechno své obilí i své zásoby. Pak si mohu říci: Máš velké zásoby na mnoho let. Klidně si žij, jez, pij, vesele hoduuj!’ Bůh však mu řekl: ‘Blázne, ještě této noci budeš muset odevzdat svou duši a čím bude to, co jsi nashromáždil?’ Tak to dopadá s tím, kdo si hromadí poklady, ale není bohatý před Bohem“» (Lk 12,13-21).

Kristus označuje boháče za „blázna“.

Podle evangelia sedí kategorie pošetilců boháčům jako ušitá.

Říká se, že za peníze lze koupit vše. Možné to je, ale jednu věc za peníze nikdo nikdy nekoupí: nikdo už nedosáhne toho, aby tato sžíravá Kristova slova nebyla nikdy vyslovena.

Boháči jsou naši nejubožejší bratři, a proto je máme milovat. Naši lásku potřebují ze všech nejvíc.

Kdosi ironicky prohlásil: „To, čeho máte nadbytek, dejte bohatým!“ A my opravdu máme boháčům co nabídnout! Můžeme jim dát svou zbožnost, svou lásku, a především ta Kristova děsivá slova. Mlčení by bylo ze všeho nejhorší.

Vždyť jsou to takoví chudáci! Přece jim ještě nepřitížíme! Proto před nimi v žádném případě slova, která jim Ježíš adresoval, neskrývejme a nesnažme se jim je osladit.

Boháče zradilo zatím jen jejich bohatství. Nebylo by správné, aby je zradilo i mlčení křesťanů.

• • •

Dobře si uvědomuji, že jsem o boháčích mluvil tak trochu jako rasista. Patřím k nim však i já. Boháč se uhnízdil i ve mně. Víím to, protože Pán mě občas zavolá mým pravým jménem: – Blázne!

BOHÁČI JSOU SMOLAŘI

„Ale běda vám, boháči, neboť už máte své potěšení. Běda vám, kdo jste nyní nasyceni, neboť budete hladovět. Běda vám, kdo se nyní smějete, neboť budete naříkat a plakat“ (Lk 6,24-25).

„Vždyť co prospěje člověku, když získá celý svět, ale sám sebe zahubí nebo si uškodí?“ (Lk 9,25).

Boháči jsou nešťastníci.

Boháči jsou hlupáci.

A boháči jsou také velcí smolaři.

Největší ze všech pohrom, které na ně dopadají, spočívá v tom, že se nikdy nemohou setkat s chudým a trpícím Kristem.

Jednou jsem se ocitl na slavném poutním místě, kam právě doputovala skupina lidí z vyšších (ne-li přímo nejvyšších) kruhů.

Odpoledne měli na programu slavnostní křížovou cestu pod širým nebem. Nesením kříže byl poctěn jeden velmi zbožný a velmi zámožný statkář, majitel ohromných pozemků. Vyšší kruhy totiž nahlízejí na pokoru jako na luxusní zboží, jímž je třeba se přede všemi pochlubit, a jako na výsadu, kterou přece musejí uplatnit.

Křížová cesta měla každou chvíli začít, když vtom se k všeobecnému zděšení zjistilo, že chybí kříž, který by spočinul na přezbožných ramenou bohatého statkáře. Všichni začali běhat sem a tam, chytali se za hlavu a hledali vhodný kříž. Vznikl neuvěřitelný zmatek, ale kříž ne a ne najít. Přiznávám, že jsem se v tu chvíli docela dobře bavil.

Dodal jsem si odvahy a poradil jsem jim:

„Najděte si nějakého chudáka... Vy bohatí musíte po kříži pátrat, ale on ho s sebou určitě vláčí den co den.“

Nad mým návrhem se jen pohrdavě ušklíbli. Nenaléhal jsem, protože jsem nechtěl tu slavnost, tedy vlastně křížovou cestu, pokazit docela.

Celá tato příhoda pěkně ilustruje jak úděl boháčů, tak i jejich velkou smůlu.

Ztotožnit chudého člověka s Kristem není vůbec těžké, protože každý chápe, že se Kristu v mnohém podobá. Bohatě však s Kristem nikdo nikdy neztotožní.

Potíže s křížem, který není k nalezení, teď nechme stranou, bohatí se bez něj určitě docela dobře obejdou. Věnujme se raději výčtu všech nebezpečí, která jim hrozí. Přinese mnohá nepříjemná překvapení.

Peníze utlačují člověka

Bohatství cestuje vždy po stejné trase: z rukou k srdci, od srdce k očím a pak k mozku. Nakonec člověka z příbytku, kde byl až dosud pánem, vyžene.

První etapa je tedy z *rukou* (tím, jak se do nich dostalo, se nyní zabývat nebudeme) k *srdci*.

V biblickém slova smyslu je srdce středem lidské bytosti, právě z něj vychází vše, co člověk o své vůli koná. Bůh tento „strategický uzel“ žárlivě střeží, avšak když do srdce doputují peníze, nezbyvá mu, než je opustit. V srdci, jehož se zmocnilo bohatství, už pro víru není místo. Bůh a mamon v něm nemohou být pospolu.

Evangelium mluví v tomto ohledu naprosto jasně a dává nám na výběr: Buď Bůh, nebo bohatství. Buď vložíme svou důvěru v Boha, nebo v mamon. *Jedno i druhé mít nelze, je to buď - anebo.*

Malá odbočka do oblasti jazykovědy nám mnohé objasní. Ve významu „věřit“ používá hebrejšтина sloveso *'aman*, které znamená vlastně „nechat nést“. Kdo věří, dává se nést někým druhým, spoléhá se na něj, vkládá svou důvěru jen v něho. Kdo věří, „nechává se nést“ Bohem a spoléhá jen na něj.

Renomovaní biblisté tvrdí, že aramejské slovo mamon i sloveso *'aman*, které znamená věřit, pocházejí ze stejného kořene - 'mn.

Základ obou slov je tedy stejný a tím lépe vynikne dilema, před něž nás evangelium staví. Kým se necháme nést, Bohem, nebo mamonem? Spolehne se na Boha, nebo na bohatství?

„Základní hřích“ všech boháčů spočívá v tom, že Boha odsouvají do pozadí. Nepotřebují ho, své zabezpečení hledají jinde.

Teď už je nám jasné, proč Kristus boháčům tak spílá.

Boháč totiž popírá „pravdu o našem vertikálním vztahu k Bohu“ (Y. Congar). Pro boháče není Bůh nutnost, ale luxus. Bůh však nestrpí, aby ho někdo měl jen pro ozdobu.

V srdci, které se zabývá jen penězi, není pro Boha místo.

Ze srdce mívá bohatství k očím. Bohatství nezvratně poškozují zrak. Boháč má před očima clonu, přes niž na své bližní nevidí nebo je vidí zkresleně.

Boháči chudé lidi prostě přehlížejí a rozčilují se, když je na jejich existenci někdo upozorní. Přáli by si, aby žádní chudí nebyli.

Jedna bohatá paní s pověstí „vzorné křesťanské matky“ se mi po návratu ze zájezdu do Indie *důvěrně svěřila* s tím, že tam tu bídu, „kolem níž se nadělá takový povyk a o níž se občas dokonce i káže v kostele“, vůbec neviděla.

Není divu: za celý pobyt v Indii nevystrčila nos z nejhoršnějšího bombajského hotelu, kde měla pokoj s klimatizací a výhledem na moře.

Před chudobou boháči zavírají oči a žádná statistika jim je nedokáže otevřít.

Jeden pán známý svými vybranými způsoby zas jednou u stolu (nad plným talířem se to filozofuje!) vyslovil odvážnou teorii o tom, že *Boží prozřetelnost* vybavila lidi z chudých zemí tak malými žaludky, že „k jejich naplnění stačí jen velmi málo“. Opravdu by mě zajímalo, kde ten minižaludek viděl.

Pokud boháči chudé vidí, vidí je zdeformovaně.

Jsou pro ně nástrojem, s jehož pomocí se lze dostat do nebe. Boháč potřebuje chudáka, kterému by mohl dát almužnu, ale zároveň potřebuje, aby chudák chudákem zůstal (nechce ho chudoby *zbavit*). Komu by pak své almužny rozdával? A jak by mohl mít klidné svědomí, kdyby nebylo milodary komu dát? Jak by se pak dostal do nebe?

Bohatí vidí zkresleně nejen chudé, ale i všechny lidi, kteří je obklopují.

Nejsou totiž schopni vnímat je jako lidské bytosti. Jsou to pro ně jen *sloužící*.

Když peníze doputují od srdce k očím, začne člověk své bližní vidět zkresleně, jako přes příliš silné brýle.

Svatý František si byl tohoto nebezpečí velice dobře vědom. Když ho jeden bratr požádal o dovolení, aby mohl vlastnit žaltář, odpověděl mu:

„Až budeš mít žaltář, zatoužíš po breviáři, a až dostaneš breviář, uvelebiš se v křesle jako velký pán a začneš spoluobratřím prikazovat: ‘Přines mi můj breviář.’“

Důsledkem „nevidomosti“, která bohaté lidi postihuje, je přesvědčení, že ti druzí jsou tu od toho, aby jim sloužili.

Ve třetím stadiu postoupí bohatství *od očí k mozku*.

Peníze ho zatemní natolik, že boháč naprosto nerozumí smyslu dějin ani době, ve které žije.²⁴

Často slyšíme, jak tito pánové vyjadřují své pohoršení nad různými novotami (i v náboženské oblasti), a bezelstně přiznávají:

„Já tomu nerozumím ani za mák!“

Přesně tak. Jinak tomu ani být nemůže.

Bohatí nechápou, že dějiny uvádějí do chodu vždycky chudí a nemajetní, kteří si čas od času vynutí větší spravedlnost a změnu společenských struktur.

Bohatým jde naopak o to, aby se společnost nijak výrazně neměnila, aby je o jejich výsady nikdo nepřipravil. Jejich ideálem je *stabilní chaos*.

Když vidí, jak se nějaká oblast otřásá a dává do pohybu, opakují pořád do kolečka:

„Tomu já nerozumím!“

Nakonec se bohatství zmocní celé lidské bytosti. Už obsadilo všechny strategické body a nezbyvá mu než člověka ovládnout docela. Závěrečná fáze spočívá v tom, že člověka vyžene pryč. „Zapudí ho“ (E. Mounier).

²⁴ Toto téma rozvíjí A. PAOLI v jednom z nejvýznamnějších děl náboženské literatury 60. let 20. století: *Un incontro difficile*, Gribaudi 1966.

Tam, kde byl dřív člověk, je teď jen jeho obludná karikatura: sobectví.

Nejprve postupují peníze od rukou k srdci: boháč se od-poutává od Boha a ztrácí víru.

Pak zasáhnou oči: boháč se vzdaluje svým bližním.

Brzy nato i mozek: boháč přestává rozumět smyslu dějin.

A nakonec zachvátí celou lidskou bytost: boháč je z vlastního příbytku vyhoštěn.

Nemá ani Boha, ani bližního, ani dějiny, ani sám sebe. Je snad na světě větší nešťastník?

Jak boháče zachránit

Možnost záchrany však existuje. Ježíš sice řekl: „těžko“, ale nevyloučil ji. Aby byl boháč spasen, musí „rozpoznat“ chudého a dát mu přednost.

Chudí jsou v Božím království *vítanými hosty*. V horském kázání, které je jakýmsi ústavním zákonem křesťanství, Kristus říká: „Blahoslavení, vy chudí, neboť vaše je Boží království“ (Lk 6,20).

Tenkou nitku, na níž visí jejich spása, pomáhá boháčům najít J.-B. Bossuet:

„Církev je především společenství chudých. Troufám si říci, že boháči do něj nepatří a jsou v něm *pouze tolerováni*... Jakožto cizinci se do něj mohou začlenit pouze tehdy, budou-li chudým sloužit.“

Chce-li být boháč spasen, musí uznat práva a výsady chudých, pokorně před ně přestoupit a požádat je, aby mu pomohli získat v církvi domovské právo.

Musí se na ně přestat dívat jako na nástroj své spásy a pohlízet na ně spíše jako na pomocníky, kteří mu dovolují přiblížit se k nebi.

Boháči musejí uznat, že jsou v Božím království *vetřelci*, zatímco chudí jsou tam jako doma. Musejí je respektovat, ctít a milovat, a ne jim „prokazovat dobrodiní“ a čas od času poslat něco k jídlu. Musejí je s pokorou prosit, a ne povýšeně obdarovávat.

„Ať se nikdo nechlubí tím, že dává dary chudým. Ať si nikdo v srdci neříká: ‘Já dávám, a on bere; nemá střechu nad hlavou, ale já ho přijímám.’ Možná, že tobě chybí víc než jemu. Možná, že ten, jehož přijímáš, je člověk spravedlivý: potřebuje střechu nad hlavou, ale ty potřebuješ nebe; on nemá peníze, ale tobě chybí spravedlnost“ (sv. Augustin).

Boháče může spasit pouze mazanost. O vpuštění do ráje musí včas poprosit chudáky, kteří od něj mají klíč.

• • •

„Dlouho, jsem tě, Bože, prosil o zbohatnutí a neuvědomoval jsem si, že se tak dostávám do rozporu s evangeliem. Znal jsem je špatně, byla to kniha, kterou jsem bral do rukou jen málokdy. Je v něm psáno: ‘Běda vám, boháči.’ Tomuto zlořečení, které se kněží věřícím už neodvažují připomínat, anebo jim je podávají jen v nepatrných dávkách, jsem nikdy nevěnoval pozornost. Chtěl jsem být bohatý a dělal jsem vše pro to, abych měl na své straně i tebe.

Nevím, zda jsi mou modlitbu vyslyšel nebo zda za své bohatství vděčím jen své pracovitosti a dobré intuici. Svůj majetek jsem získal poctivě, žádné z pravidel, jejichž plnění naše společnost vyžaduje, jsem neporušil.

Zdědil jsem nějaké peníze po strýčkovi, který byl vyhlášený skrbník, a založil jsem malou firmu na dovoz a vývoz. Takových firem je spousta, ale já jsem dokázal šikovně využívat leasingu a rozdílů v měnových kurzech a v nákladech na pracovní sílu u nás a v chudých zemích, kde je nižší životní úroveň. Naskytly se mi výhodné příležitosti pro spekulace. Levně jsem nakoupil pozemky, jejichž hodnota se během jednoho roku mnohonásobně zvýšila.

Postavil jsem na nich domy, jejichž prodejem jsem vydělal desetinasobek toho, co jsem do výstavby vložil. Svým dělníkům a ostatním zaměstnancům jsem platil tolik, kolik by dostali i jinde; nebo vlastně možná o něco méně, přestože pracovali v hodně náročných podmínkách.

Občas jsem musel nějakému úředníkovi strčit do kapsy nadtou obálku, aby mé projekty dostaly zelenou. Čas od času, když se mi zveřejněné informace nelíbily, jsem podplatil i novináře.

Nad tím vším každý, kdo se v byznysu jen trochu vyzná, jen mávně rukou. Ve zpovědnici z toho taky nikdo žádný skandál nedělá: rozhřešení jsem dostal vždycky bez problémů. Jak by také ne! Kněží těmhle záležitostem vůbec nerozumějí, nanejvýš mi za pokání uložili přispět na dobročinné účely.

Pokaždé, když jsem na nějakém obchodu dobře vydělal, dal jsem nějaké peníze na charitu a podaroval jsem také všechny, kdo mě o nějaký příspěvek požádali. Popravdě musím přiznat, že z toho, co jsem si dokázal vydělat, to byl jen nepatrný zlomek. Stal se ze mě pracháč a těším se úctě, která je přímo úměrná mému majetku.

Všichni mě považují za správného křesťana. Když jsem si ale nedávno přečetl pár stránek z evangelia, úplně mě to vykolejilo. Lukášovo 'běda vám, boháči' mi od té doby pořád zní v uších. Moje bohatství je hradba, která se tyčí mezi mnou a tebou, je to propast, která mě odděluje od ostatních lidí.

Můj Bože, vysvobď mě od mého bohatství!²⁵

25 L. J. LEBRET, *Pregchiere*, SEI 1965.

ŘEMESLO, KTERÉ NEUSTÁLE PROSPERUJE

Ježíš odešel na Olivovou horu. Ale brzo ráno se zase objevil v chrámě a všechen lid přicházel k němu. On se posadil a učil je. Tu k němu učitelé Zákona a farizeové přivedli ženu přistiženou při cizoložství. Postavili ji doprostřed a řekli mu: „Mistře, tato žena byla dopadena v cizoložství při činu. Mojžíš nám v Zákoně nařídil takové ženy ukamenovat. Co říkáš ty?“ Tou otázkou ho chtěli přivést do úzkých, aby ho měli z čeho obžalovat. Ježíš se však sehnul a psal prstem na zem. Když na něj nepřestávali dotírat otázkami, vzpřímil se a řekl jim: „Kdo z vás je bez hříchu, ať po ní hodí kamenem první!“ A sehnul se opět a psal na zem. Když to uslyšeli, jeden za druhým se vytráceli, starší napřed, až zůstal on sám a žena před ním. Ježíš se vzpřímil a řekl jí: „Ženo, kam se poděli? Nikdo tě neodsoudil?“ Odpověděla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš řekl: „Ani já tě neodsuzuji. Jdi a od nynějška už nehřeš!“ (Jan 8,1-11).

O tom, jak je toto evangelium provokující, svědčí skutečnost, že v mnoha nejstarších rukopisech a překladech úplně chybí. Někteří biblisté soudí, že tento úryvek původně patřil spíše do Lukášova evangelia a že v tehdejší době, která na cizoložství nahlížela velmi přísně, býval vypouštěn z obavy, aby nenaváděl k přílišné shovívavosti. Ve skutečnosti však čtenáři, který k evangeliu přistupuje upřímně a bezelstně, žádné takové nebezpečí nehrozí: Ježíš cizoložství výslovně odsuzuje (a opakovaně stvrzuje posvátnost manželství). Zároveň však nikomu – ledaže by byl bez viny – nedává právo sbírat kameny a provinilce kamenovat.

Dnešní badatelé historičnost tohoto úryvku nezpochybňují ani v nejmenším, jen poukazují na to, že se nenachází na původním místě, neboť jeho styl se od stylu Janova evangelia dost výrazně liší.

Nedá se nic dělat. Kameny budeme muset odhodit.

Podívaná k nevydržení

Už nějaký čas jsou velekněží a farizeové s Ježíšem na kordy. Chtěli ho zatknout, ale stráže se vrátily zpět s prázdnými rukama, protože si je Ježíšova slova podmanila:

„Žádný člověk nikdy tak nemluvil“ (Jan 7,46).

„Farizeové jim na to řekli: 'I vy jste se nechali svést? Uvěřil v něho někdo z předních mužů nebo z farizeů?'“ (Jan 7,47-48).

Jinými slovy: Naslouchá mu snad také nějaká vážená osobnost?

Ne, protože nechodil do stejných škol jako oni, nemluví jako oni a nemyslí jako oni.

A navíc, nepožádal je o dovolení.

Všechno obrátil naruby.

Není co řešit. Věří v něj „leda jen tahle lůza, která nezná Zákon - kletba na ně!“ (Jan 7,49).

Odmítají Ježíše, protože nestudoval Zákon tak jako oni, a nadávají na nevědomý dav.

„A každý se vrátil domů“ (Jan 7,53).

Nazítří vypuká souboj nanovo. Tentokrát je to čelní střet.

Ježíš učí v chrámě. Najednou se posluchači rozestupují a vzniklou uličkou postrkuje rozzuřená smečka učitelů Zákona a farizeů nějakou ženu.

Dávají si pozor, aby se jí nedotkli, aby se neznečistili, vždyť oni jsou „čistí“, a ona ne.

„Mistře, tato žena byla dopadena v cizoložství při činu...“ Trpělivě ji sledovali a pak si na ni počíhali a přistihli ji. Jsou spokojení jako lovečtí psi, kterým se podařilo vyslídit a zardousit vyhlédnutou kořist.

„Mojžíš nám v Zákoně nařídil takové ženy ukamenovat...“ Přesně tak. Když se na hřích přiloží příslušný paragraf zákona, všichni mají hned jasno. Když se však zákon aplikuje ne na hřích, ale na lidskou bytost, je všechno jinak. Tomu se však lidé snaží vyhnout. Je to moc komplikované, musí se u toho přemýšlet a nikdo neví, kam nás to zavede. Nic takového! Ostatně kameny čekají a nás už svrbí ruce. Na hřích si ce žádný z nich nedopadne, ale za chvíli bude po hříšníkovi!

„Co říkáš ty?“

Zrádná past je nastražena a za chvíli sklapne.

Vždyť Ježíš sám řekl: „Nemyslete, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky“ (Mt 5,17). Podle Zákona ji tedy musí odsoudit. Avšak jestli ji odsoudí, lid v něm přestane vidět milosrdného učitele a přítele hříšníků a odvrátí se od něj.

Pokud ji osvobodí, moc si nepomůže. Všem na očích pošlape Zákon a oni ho budou moci označit za kacífe.

Vypadá to, že Ježíš o past, kterou mu nastražili přímo pod nohama, vůbec nedbá.

„Sehnul se a psal prstem na zem.“

Komentátoři Písma svatého vyslovili spoustu více či méně věrohodných hypotéz o tom, co Ježíš vlastně tehdy na zem psal.

Svatý Jeroným měl za to, že vypočítával hříchy těch, kdo ženu obvinili.

François Mauriac soudil, že na zem psal proto, aby nemusel ženě hledět do očí, neuváděl ji do rozpaků a nezahanboval ji tak ještě víc. Tato domněnka mě, přiznávám se, příliš nepřesvědčuje.

Spíš si myslím, že se nechtěl dívat na žalobce. Pohled do očí hříšníka, který se odvažuje odsuzovat svého bratra, je moc i na Ježíše. Je to něco tak nestydatého, že se od něj prostě musí rychle odvrátit.

Páchnoucí žumpa

Žalobci na Ježíše nepřestávají naléhat. Chtějí stůj co stůj slyšet jeho rozsudek.

Chtějí, aby prohlásil: „Tak ji tedy odsuďte a v souladu se Zákonem ukamenujte.“ To však Ježíš neudělal. „Vzpřímil se a řekl jim: 'Kdo z vás je bez hříchu, ať po ní hodí kamenem první!'“

Jako by někdo náhle zvedl kámen, který dosud zakrýval žumpu. Najednou to všude kolem hrozně páchne.

Každý ze žalobců musel se zápachem, který jeho hříchy, včetně těch nejpečlivěji skrývaných, začaly vydávat, něco dělat. Ten odér byl takový, že je zbavoval sil. Nezbyvalo jim,

než kameny, které dosud drželi v rukou, pustit na zem. Náhle byly k neunesení.

Ani teď se na ně Ježíš nepodíval. „A sehnul se opět a psal na zem.“ (Běda mi! Tato činnost, kterou se já zabývám několik hodin denně, je v evangeliích v souvislosti s Ježíšem zmíněna jen jednou. Kdo „žije“, nepotřebuje psát...)

„Když to uslyšeli, jeden za druhým se vytráceli, starší napřed.“ Čím to, že „starší napřed“?

Proto, že čím je člověk starší, tím víc hříchů napáchal?

Nebo proto, že ti starší se raději drželi v pozadí a dopředu, tam, kde mohly padat rány, nastrčili své mladší kolegy?

Pravděpodobně tak i tak. A ještě je tu třetí vysvětlení. Ti starší se s Ježíšem už párkrát dostali do křížku a tuší, že ani toto střetnutí pro ně nedopadne dobře. Hrozí jim, že opět před zraky všech „ztratí tvář“. Proto, jakmile zavětrí nebezpečí, raději zatroubí na ústup, aby nedošlo k nejhoršímu. Co kdyby Ježíše napadlo oslovit přímo někoho z nich:

– Poslyš, ty vzadu, vždyť ty jsi tehdy, v tolik a tolik hodin, tam a tam, udělal, řekl, pomyslel si...

Proto raději odcházejí. Vidí rudě, ale jdou pryč. Past bohužel nesklapla.

Najednou tu žena stojí sama. Soudci zmizeli.

„Zůstal on sám a žena před ním.“

Vzpamatovává se ze strachu, který ji ještě před chvílí neúprosně svíral.

„Ježíš se vzpřímil a řekl jí: ‘Ženo, kam se poděli? Nikdo tě neodsoudil?’“

Muž, který před ní stojí, na ni hledí bez dychtivosti a mluví s ní, aniž by ji ponižoval.

„Nikdo, Pane.“

Ten muž je bez viny, a proto mu právo hodit po ní kame- nem nemůže nikdo upřít.

„Ježíš řekl: ‘Ani já tě neodsuzuji.’“

Neodsuzuji tě, protože brzy budu odsouzen místo tebe. Za tvůj hřích zaplatím já.

Nevinnost zná jen jednu jedinou spravedlnost: trpět za viníka.

„Jdi a od nynějška už nehřeš!“

Přestaň ubližovat sama sobě i druhým.

„Od té chvíle už nehřešila. Jak by také mohla? Stále na sobě cítila Ježíšův pohled, který ji zachránil a chránil ji i na- dále. Stále vzpomínala na jeho dobrotu a soucitnost. Bylo pro ni nemyslitelné dál si ničit život hříchem. Její srdce bylo navždy plné vděčnosti, lásky a radosti. Odcházela od Ježíše omilostněná, nikoliv odsouzená“ (L. Evely). K tomu, aby tato žena povstala ze svých hříchů a její život se od základů změ- nil, stačil čistý pohled, vlídné slovo a přátelské gesto.

Když člověk dostane důvěru, má před sebou opět spoustu možností.

Odchází také Ježíš. Zas má o jednoho přívržence víc. A zas je to někdo ze dna společnosti, jeden z těch, které lidé s pohrdáním odsouvají na okraj.

„Syn člověka přišel zachránit, co zahynulo.“

Ještě že tu ti šibeničníci a vyvrhelové jsou! Alespoň jeho ráj nebude prázdný.

Ve společnosti hříchů

Snad by se někomu mohlo zdát, že jakmile křesťan uslyší příběh o cizoložnici, dá si velký pozor, aby už nikdy nikoho neodsuzoval ani netrestal.

Ale tak to bohužel není. Ani natolik silný a působivý pří- běh nestačí. Nejstarší a nejhlupejší řemeslo na světě – mlu- vení o hříších těch druhých – se provozuje vesele dál.

Je to zároveň řemeslo i společenská hra, do níž se s ob- libou zapojují i křesťané. Ať zvedne ruku, kdo se jí nikdy neúčastnil.

Tak primitivní a tak krutí jako farizeové a učitelé Zákona však nejsme!

Místo kamenů házíme pouze bláto.

Všechno známe, všechno víme. Jsme zároveň policajti, špióni, soudcové, prokurátoři i popravčí.

Je škoda, že zanedbáváme právě tu práci, které bychom se měli věnovat ze všeho nejvíc. Škoda, že skoro nikdy ne-

jsme zachránci a pomocníky. Prostě na to kvůli všem těm ostatním aktivitám nemáme čas a vůbec nás nenapadne věnovat se tomu alespoň ve svém volnu, nebo si z toho udělat koníčka.

Temné stránky církevních dějin, nad nimiž se začínáme hlouběji zamýšlet teprve teď²⁶ – když z hořících hranic zbylo jen pár vyhaslých uhlíků –, nám připomínají, jak vysokou a hrůznou cenu jsme museli zaplatit za to, že jsme příběh o cizoložnici tak dlouho odsouvali do pozadí.

„Já tě zabíjím ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého“: ano, až tam jsme my křesťané dospěli.

Ze všeho nejvíc mě však nyní zajímá můj vlastní život.

Mé hříchy mi nahánějí strach. Bojím se zůstat s nimi sám, a proto chci, aby mi dělaly společnost hříchy druhých lidí.

Mé ctnosti za moc nestojí, a proto je musím znovu a znovu podpírat a vyztužovat (skutečnými či domnělými) vinami těch druhých.

Se zodpovědností za zlo, které vidím kolem sebe, se dokážu skvěle vypořádat. Za tohle můžeš ty, za tamto zase on. Já jsem v tom nevinně.

Děsivá Kristova výzva: „Kdo z vás je bez hříchu, ať po ní hodí kamenem první!“ mi v situacích, kdy jsem někoho posuzoval a odsuzoval, v uších nezazněla. Asi je to proto, že já nemám nikdy v rukou kameny, ale vždy jen bláto. Nad blátem se přece nikdo nepozastaví, vždyť nikoho neporaní, pouze trochu ušpiní.

Člověk, který odsuzuje druhé lidi, musí být slepý:

„Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve svém oku nepozoruješ? Nebo jak chceš říkat svému bratrovi: ‘Dovol, ať ti vyndám z oka třísku’, a sám máš ve svém oku trám! Pokrytče! Napřed vyndej ze svého oka trám, a teprve potom budeš dobře vidět, abys mohl vyndat třísku z oka svého bratra“ (Mt 7,3-5).

26 Odvážným pokusem v tomto směru je knížka HANSE KÜHNERA, *I tabù della storia della Chiesa*, Gribaudi 1967.

Člověk, který odsuzuje druhé lidi, musí trpět ztrátou paměti. Jak jinak si vysvětlit, že zapomíná na něco tak zřejmého a nepopíratelného, jako je jeho vlastní hříšnost?

V *Životech pouštních otců* se můžeme dočíst:

„Jeden bratr upadl do hříchu a kněz mu nařídil, aby opustil kostel. Tehdy se abba Besarion zvedl a odešel spolu s ním, řka: ‘I já jsem hříšník.’“

Nebo:

„Abba Izák navštívil jednoho dne klášter bratří v Thébaidě.²⁷ Uviděl tam jednoho bratra, který zhřešil, a vyslovil nad ním rozsudek. Když se vrátil do pouště, přišel anděl Páně, postavil se před dveře jeho cely a řekl mu: ‘Dovnitř tě nepustím.’ Izák se ho otázal: ‘Z jakého důvodu?’ Anděl mu odpověděl: ‘Bůh mě sem poslal, abych se tě zeptal, kam má poslat toho bratra, jehož jsi vyhnal z kláštera.’ Abba se hned začal kát a zvolal: ‘Zhřešil jsem, odpusť mi!’ Anděl mu na to řekl: ‘Vstaň, Bůh ti odpouští, avšak od nynějška se měj na pozoru a nikoho neodsuzuj dříve, než ho odsoudí Bůh.’“²⁸

Jak už jsme uvedli, tohle řemeslo neustále prosperuje. Ale zároveň je to i řemeslo, které bude znamenat naše odsouzení. O tom nemůže být žádných pochyb:

„Nesudte, abyste nebyli souzeni. Neboť podle toho, jak soudíte, budete sami souzeni, a jakou měrou měříte, takovou se naměří vám“ (Mt 7,1-2).

Moje soudy a moje odsudky druhých lidí jsou vzácné zboží, které Bůh žárlivě střeží. Nic mu neunikne.

Jednoho dne mi tu pásku přehraje. Všechno, co uslyším, bude jen a jen spravedlivé, nenapadnutelné, podle zákona.

Tím terčem, tím odsouzeným však budu já.

Proč se divím? Vždyť jsem si to zavínil sám!

• • •

27 Kraj v horním Egyptě, jehož správním centrem bylo velmi staré město Théby, ležící na horním toku Nilu, pozn. red.

28 Převzato z: G. M. VANNUCCI, *Le parole dei Padri del deserto*, Edizione La Corsia dei Servi 1958.

Pomluvy, osočování, obviňování, odsudky. Kameny působí bolest.

Bláto však nikoli, bláto jen umaže.

Ano, pouze umaže, ale vždycky skončí i tam, kde jsme to nečekali.

Dívám se do zrcadla a zjišťuji, že jsem celý zablácený.

A že bláto dopadlo i na Ježíšovu zakrvácenou tvář.

POSVĚCENÍ U STUDNY

Musel projít Samařskem. Přišel tedy k samařskému městu zvanému Sychar, blízko pole, které kdysi odkázal Jakub svému synu Josefovi. Tam byla Jakubova studna. Ježíš, unavený chůzí, posadil se - tak, jak byl - u té studny. Bylo kolem poledne.

Tu přišla jedna samařská žena navázat vodu. Ježíš jí řekl: „Dej mi napít.“ - Jeho učedníci totiž odešli do města, aby koupili něco k jídlu. - Samařská žena mu odpověděla: „Jak to? Ty, Žid, žádáš o napítí mne, Samaritánku?“ Židé se totiž se Samaritány nestýkají. Ježíš jí na to řekl: „Kdybys znala Boží dar a věděla, kdo ti říká: ‘Dej mi napít’, spíše bys ty poprosila jeho, aby ti dal živou vodu.“ Žena mu namítla: „Pane, vždyť ani nemáš vědro, a studna je hluboká. Odkud tedy chceš vzít tu živou vodu? Jsi snad větší než náš praotec Jakub, který nám dal tuto studnu a sám z ní pil i jeho synové a jeho stáda?“

Ježíš jí odpověděl: „Každý, kdo se napije této vody, bude zase žíznit. Kdo se však napije vody, kterou mu já dám, nebude žíznit navěky, ale voda, kterou mu dám já, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“ Žena mu řekla: „Pane, dej mi tu vodu, abych už nikdy neměla žízeň a nemusela sem chodit čerpat.“ Ježíš jí řekl: „Jdi, zavolej svého muže a zase přijď sem.“ Žena mu odpověděla: „Nemám muže.“ Ježíš jí na to řekl: „Správně jsi odpověděla: ‘Nemám muže’; pět mužů už jsi měla, a ten, kterého máš teď, není tvůj muž. To jsi mluvila pravdu.“ Žena mu řekla: „Pane, vidím, že jsi prorok! Naši předkové uctívali Boha tady na té hoře, a vy říkáte: ‘Jen v Jeruzalémě je to místo, kde se má Bůh uctívat.’“ Ježíš jí odpověděl: „Věř mi, ženo, nastává hodina, kdy nebudete uctívat Otce ani na této hoře, ani v Jeruzalémě. Vy uctíváte, co neznáte, my uctíváme, co známe, protože spása je ze Židů. Ale nastává hodina - ano, už je tady - kdy opravdoví Boží ctitelé budou Otce uctívat v duchu a v pravdě. Vždyť Otec si vyžaduje takové své ctitele. Bůh je duch, a kdo ho uctívají, mají ho uctívat v duchu a v pravdě.“ Žena mu řekla: „Vím, že má přijít Mesiáš, nazvaný Kristus (Pomazaný). Ten, až přijde, oznámí nám všechno.“ Na to jí řekl Ježíš: „Já jsem to, který s tebou mluvím.“

Právě tehdy se vrátili jeho učedníci a divili se, že mluví se ženou. Přesto však se nikdo nezeptal: „Co jí chceš?“ nebo „Proč s ní mluvíš?“ Žena tam nechala svůj džbán, odešla do města a řekla lidem: „Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všechno, co jsem udělala. Snad je to Mesiáš?“ Vyšli tedy z města a šli k němu.

Mezitím ho učedníci prosili: „Mistře, najez se!“ On jim však řekl: „Já mám k jídlu pokrm, který vy neznáte.“ Učedníci se mezi sebou ptali: „Přinesl mu někdo něco jíst?“ Ježíš jim řekl: „Mým pokrmem je plnit vůli toho, který mě poslal, a dokonat jeho dílo. Říkáte přece: 'Ještě čtyři měsíce, a nastanou žně.' Hle, říkám vám: Zvedněte oči a podívejte se na pole: jsou už bílá ke žnám. Ten, kdo žne, už dostává svou mzdu a shromažďuje úrodu pro věčný život, takže se raduje zároveň rozsévač i žnec. V tom je totiž pravdivé přísloví: 'Jiný rozsévá a jiný sklízí.' Já jsem vás poslal sklízet, na čem jste nepracovali. Jiní pracovali, a vy sklízíte plody jejich práce.“

Mnoho Samaritánů z toho města v něj uvěřilo pro řeč té ženy, která svědčila: „Řekl mi všechno, co jsem udělala.“ Když tedy ti Samaritáni k němu přišli, prosili ho, aby u nich zůstal. Zůstal tam dva dny. A ještě mnohem víc jich v něj uvěřilo pro jeho řeč. Té ženě pak říkali: „Věříme už nejen proto, žes nám to pověděla, vždyť sami jsme ho slyšeli a víme, že je to skutečně Spasitel světa“ (Jan 4,4-42).

Ježíš přichází na území s bohatou historií, jehož obyvatele však Židé upřímně nenávidí.

„Čistí“ pohlížejí na Samaritány jako na míšence, považují je za příslušníky nižší rasy. I Ježíše jeho žalobci později pohrdlivě nazvali Samaritánem.

Jeden kněz, kterého vyhnal Ezdráš, se uchýlil do Sichemu, zavedl v Samařsku bohoslužbu a založil kněžskou linii. Hoře Sion začala konkurovat hora Gerizim, na níž byl vystavěn samařský chrám. Tím byla roztržka zpečetěna. Od té doby považovali Židé Samaritány za blázny a zavrženíhodné schizmatiky.

K setkání, které zachytil evangelista Jan, došlo v krásném údolí, nad nímž se tyčí dvě nejvyšší hory celé Palestiny: Ge-

rizim a Ebal. Vezmeme-li v úvahu území, kde se odehrálo, a osobu, s níž se Ježíš dal do řeči, „pohodlné“ toto setkání rozhodně nebylo.

V zemi odpadlíků postavil Ježíš tradiční židovské pojetí chrámu na hlavu.

A navíc: tajemství o tom, že je Mesiáš, prozradil ženě lehkých mravů.

Schůzka s pomstou

Jan uvádí i mnoho barvitých detailů. Snadno si dokážeme představit, jak se celé setkání odehrálo.

Polední vedro. Ježíš je po dlouhé cestě opravdu unavený a má žízeň. Přichází žena. Není hloupá a pro odpověď nikdy nejde daleko.

Ježíš se s ní dává do hovoru:

„Dej mi napít.“

Je to zvláštní. Kristus přišel na svět, aby nám přinesl spásu. Stal se pro nás tím největším darem, a přesto stále o něco žádá. Ještě než se narodil, žádal o souhlas svou matku. Prosil o místo v zájezdním útulku a pak Jana Křtitele o křest. Petra, Jana a další učedníky žádá, aby ho následovali, Léviho prosí o místo u stolu. Potom žádá o osla, aby na něm mohl slavně vjet do Jeruzaléma, a o místnost, kde by mohl slavit Velikonoce. Apoštoly, které nejvíce miloval, žádá, aby s ním hodinu bděli, a také jeho výkřik „Žízním!“ je vlastně prosba. Samaritánku prosí o trochu vody a po vzkříšení žádá apoštoly, aby mu dali najíst.

Stal se skutečně tím *nejposlednějším* ze všech, a právě proto všechny lidi potřebuje a všichni mu mohou něco dát.

Žena si ho chce i s ohledem na své krajany pěkně vychutnat. Židé Samaritány pohrdali a ti jim to opláceli stejnou mincí.

Teď najednou od ní Žid něco potřebuje a Samaritánka si takovou příležitost nemůže nechat ujít. Nejprve se tomu žíznivému poutníkovi vysměje a pak ho poníží. O vodu se nechá dlouho prosit.

„Jak to? Ty, Žid, žádáš o napití mne, Samaritánku?“

A v duchu dodává: „Kdybys tak věděl, co jsem zač...“

„Muž a žena zmizeli. Místo nich je tu Žid a Samaritánka, další z nálepek, které ve starověkých i novověkých dějinách sloužily a stále slouží k rozdmýchávání krvavých konfliktů. Příliš mnoho nálepek a příliš mnoho krveprolití!“ (P. Maz-zolari).

Když se přestane hledět na člověka a hledí se jen na to, ke které ze svářících se stran patří (a to se týká i církve), doplatí na to vždycky nejvíc Kristus.

Ježíš se od Samaritánky vyprovokovat nenechá. Nechce, aby se navzájem uráželi a dělali si naschvály. Když člověk vystavuje na odiv svou proradnost a aroganci, s Ježíšem to ani nehne. Ví, že to často bývá pouhá maska, za níž se skrývá velká bolest. Bývá křehká a ani dobře „nesedí“.

Ježíš na Samaritánčiny urážky nereaguje. Jeho odpověď je maličko ironická a hodně tajemná:

„Kdybys znala Boží dar a věděla, kdo ti říká: ‘Dej mi napít’, spíše bys ty poprosila jeho, aby ti dal živou vodu.“

Myslíš si, že mi dáváš kdovíjaký dar, ale ve skutečnosti tě obdarovávám já.

Z prosebníka se náhle stává dárcem. Žena není na takový obrat připravena. Už tuší, že držet krok s tímto neznámým poutníkem nedokáže. Začíná ho oslovovat „Pane“, ale přece jen se nechce vzdát tak snadno. Pochopila tři věci:²⁹

- ten muž není jen tak někdo;
- zná nějaké velké tajemství, nějaké kouzlo;
- chlubí se, že dokáže nabrat vodu přímo od pramene.

Ve své odpovědi na tyto tři skutečnosti reaguje po svém:

- ať jsi kdokoli, nemůžeš být „větší než náš praotec Jakub, který nám dal tuto studnu“;

- jaké je tvé tajemství?

- nemáš u sebe žádný nástroj ani nádobu, jak se tedy chceš dostat k pramenité vodě?

Ponoření do pravdy

Ježíš už na nic nečeká. „Nemůže se dočkat, až před ženou odhalí celou pravdu“ (F. Mauriac).

„Každý, kdo se napije této vody, bude zase žíznit. Kdo se však napije vody, kterou mu já dám, nebude žíznit navěky, ale voda, kterou mu dám já, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“

Kristus vodu z Jakubovy studny nehaní. Nevěší nad ni nápis: Tuto vodu nepijte, je zkažená! Poukazuje jen na to, že člověku *nedostačuje*. Lidskou žízeň žádný tvor s konečnou platností utišit *nedokáže*.

Pozemskou potravu Ježíš neznevažuje, pouze zdůrazňuje velikost člověka.

Nejde o to, že by prosté lidské radosti byly bezvýznamné, to jen lidské srdce je příliš velké. Stále v něm zůstává smutné prázdno, které volá *po něčem jiném*, dožaduje se něčeho lepšího.

Voda ze všech studní světa dokáže lidskou žízeň uhasit jen na chvíli. Žízeň nezmizí, ba je dokonce ještě větší a žádá si takového utišení, které by jí bylo hodno.

Lidé se jí snaží tišit po svém, ale Kristus nabízí něco úplně jiného.

Místo chleba, kterým se živí tělo, nabízí obyvatelům Kafarna a daleko lepší „chléb života“. „Kdo jí tento chléb, bude žít navěky“ (Jan 6,58).

Proti doušku vody z rukou Samaritánky u studny v Sycharu staví vodu „tryskající do života věčného“.

Je pravda, že Kristus zavrhuje pozemské kalné tůně a bere lidem jejich „cisterny rozpukané“, ale to vše dělá jen proto, aby jim výměnou poskytl něco lepšího.

Ničí sice naše doupata, ale místo nich nám chce poskytnout „příbytek věčný a nepomíjející“.

Rozvrací naše plány, protože nám chce nabídnout plán, který vyjde na sto procent.

Nedovolí nám snít naše nesmělé sny, z nichž po rozbřesku nezbude vůbec nic, abychom konečně spatřili skutečnost překonávající i ten nejsmělejší sen.

²⁹ R. BERNARD, *Le mystère de Jésus*, Salvator 1961.

A všechny naše čmáranice maže jen proto, aby nás konečně donutil začít pracovat na opravdovém uměleckém díle.

Samaritánka volá o pomoc

Žena je teď zahnaná do kouta a má pocit, že už pro ni není úniku. Chápe, že jí nezbude nic jiného než před pravdou kapitulovat. Přesto se ještě pokouší o nový výpad a na pomoc si bere ironii.

Vzpomněla si na svou každodenní dřinu, na únavné putování ke studni s amforou na rameni v žáru poledního slunce. Den co den tatáž cesta, třicet devět metrů hluboká studna, nekonečný provaz, vědro, na které se musí tak dlouho čekat. A pak cesta domů s amforou, která je teď pěkně těžká.

Žena předstírá, že myslí jen na vodu potřebnou na praní a na vaření.

„Pane, dej mi tu vodu, abych už nikdy neměla žízeň a nemusela sem chodit čerpat.“

Chce tím říci: No to by bylo něco! Dej mi ji a ušetříš mi tohle každodenní otravné putování ke studni. Vzdoruje a chrání se ironií. Snad o tom ani sama neví, ale z její ironické poznámky zaznívá volání o pomoc:

„Dej mi tu vodu.“

Volá SOS a Kristus o tom moc dobře ví.

Občas se stane, že maska spadne a pod ní se objeví naše pravá tvář. Odráží se v ní naše nespokojenost se životem, který vedeme. Z úsměvu je náhle znechucená grimasa, smích zní, jako když se sype rozbité sklo, a mění se v bolestné sténání. Uprostřed koncertu zazní náhle falešný tón, který v partituru nebyl, ale možná je to jediný pravdivý tón, který za celý večer zazněl.

Kdo to tak bolestně zasténal, aniž jsme si toho všimli? Bylo to bezpochyby naše nejhlubší a nejoprávdovější já, které už mělo dost toho druhého já naparujícího se před publikem.

Žena se bezděky chopila záchranné brzdy a zatáhla za ni. Kristus jí hned spěchá na pomoc.

„Jdi, zavolej svého muže a zase přijď sem.“

Jde přímo k věci. Bez okolků pojmenovává její trápení. Stačí jeden rychlý řez vedený jistou rukou a lékař má nádor jako na dlani.

Ježíš postupuje vždy stejným způsobem. Když má člověku zjevit sám sebe, zjeví nejprve člověka jemu samotnému.

Tak tomu bylo i se Samaritánkou. Nyní už nemusí sama před sebou nic skrývat a může přijmout Boží zjevení a evangelium.

Nezbývá jí nic jiného než se konečně vyzpovídat:

„Nemám muže.“

Odmílí se, ale Ježíš ji hned doplní:

„Správně jsi odpověděla: ‘Nemám muže’; pět mužů už jsi měla, a ten, kterého máš teď, není tvůj muž.“

Příkladný život to tedy není a šťastný také ne. Dosud v něm převažovala lehkovážnost, vzpurnost a nejistota, rozčarování na jedné i na druhé straně.

Všichni ve městě její smutný příběh znají. Tento neznámý muž však bez váhání její tajemství pojmenoval, obnažil její srdce a donutil ji přiznat si, jak neutěšený život vede.

Koktá: „Pane, vidím, že jsi prorok!“

Tento muž, který jí vidí do srdce, ji sice nanejvýš znepokojuje, ale přesto se nevzdává. Snaží se převést hovor, ve kterém už nechce za žádnou cenu pokračovat, na jiné téma. Obrátne ho stáčí k otázkám náboženství a bohoslužby:

„Naši předkové uctívali Boha tady na té hoře...“

Člověk stojící před nějakým radikálním rozhodnutím vždycky hledá únikovou cestu. „Obtíže intelektuální povahy“ nejsou ve většině případů nic jiného než vytáčka sloužící k tomu, aby člověk nemusel svůj život odevzdat Bohu. Někteří lidé (a potkáváme je často i na našich farách) se nedokážou odhodlat k tomu, aby konečně začali doopravdy žít, a tak pořád jen tlachají a všechno probírají kolem dokola.

Obrátit se a vzít na sebe s vírou spojené závazky je těžké. (Moderní svět vynalezl slůvko *zajímavé*, s jehož pomocí se závazkům ze všech sil brání.)

Je těžké udělat krok do prázdna.

Leckomu se zdá pokušení ze strany Boží ještě nebezpečnější než svody ďáblů.

Nový chrám

Samaritánčina otázka zní: Má se Bůh uctívat na hoře Gerizim, nebo v Jeruzalémě?

Do liturgického sporu se Ježíš zatáhnout nenechá. Dívá se na něj totiž z nadhledu. Jeho odpověď otvírá nové a netušené možnosti. Lidé většinou zůstávají na povrchu a snaží se podobné rozpory řešit tak, že odstraní příčiny, které jsou patrné na první pohled: do hloubky, ke skutečným kořenům konfliktu však neproniknou, protože jim k tomu schází odvaha.

Kristus jde s jistotou přímo k jádru věci a vyslovuje požadavek, který stojí v pozadí tohoto staletí trvajících sporů:

„Věř mi, ženo, nastává hodina, kdy nebudete uctívat Otce ani na této hoře, ani v Jeruzalémě. Vy uctíváte, co neznáte, my uctíváme, co známe, protože spása je ze Židů. Ale nastává hodina – ano, už je tady – kdy opravdoví Boží ctitelé budou Otce uctívat v duchu a v pravdě. Vždyť Otec si vyžaduje takové své ctitele. Bůh je duch, a kdo ho uctívají, mají ho uctívat v duchu a v pravdě.“

Je těžké představit si, jak asi Ježíš vypadal, když tato slova říkal. Jistě je pronášel slavnostně, jako by měl před sebou přinejmenším doktora teologie. Ve skutečnosti před ním stála žena – hříšnice.

Co se týče morálky, zasáhl ji tvrdě přímo do srdce a teď s ní vážně diskutuje o náboženských otázkách. Velké odhalení, kým ve skutečnosti je, učiní právě před touto hříšnicí.

Chrám lidí rozděljuje. Dvě posvátné hory spolu soupeří. Kristus však mluví o tom, kdo je nad chrámem i nad posvátnými horami: o Otci, který hledá „ctitele, kteří by ho uctívali v duchu a v pravdě“.

„Proti vyprázdněnému náboženství a povrchní teologii, které mu předkládá Samaritánka, staví Kristus náboženství ducha a teologii zkoumající Boží hlubiny. Chce, aby to, co je na povrchu, odpovídalo v oblasti náboženství i morálky

tomu, co je uvnitř“ (R. Bernard). Nejde mu o náboženství zbavené jakýchkoli hmotných opor, ale o náboženství, v jehož centru už nebude stát Jeruzalém a chrám, ale každý jednotlivý člověk.

Přichází čas opravdových Božích ctitelů, kteří budou Bohu uctívat:

– *v duchu*, to znamená tou částí sebe sama, která má k Bohu nejbliže;

– *a v pravdě*, neboť Bůh je pravda. To znamená, že pokrytectví a klam už nebudou mít v náboženství místo.

Místo, kde je Bůh přítomen, se v průběhu dějin několikrát mění. Boží přítomnost zasahuje stále větší okruh lidí. Nejprve je to stan v poušti, pak jeruzalémský chrám, po něm tělo Kristovo a nakonec Kristovo mystické tělo, církev. Svátý Pavel z toho vyvozuje tento závěr:

„Nevíte, že jste Božím chrámem a že ve vás bydlí Boží Duch? Kdo by ničil Boží chrám, toho zničí Bůh. Neboť Boží chrám je svatý, *a ten chrám jste vy!*“ (1 Kor 3,16-17).

Místo chrámu z kamene je tu chrám z živých kamenů.

Člověk se stává „příbytkem Božím“ a také knězem, který přináší *duchovní oběť*. Nejedná se však už o obětování něčeho vnějšího, ale o obětování vlastního života směřujícího ve víře a lásce k Bohu a k plnění jeho vůle.

„Neboť mně patří veškerá zvěř lesní a na svých horách mám zvířat na tisíce. (...) Kdybych měl hlad, nebudu ti o tom říkat, vždyť můj je svět se vším, co ho plní!“ (Žl 50,10.12).

„V obětních darech si nelibuješ, (...) celopaly a smírné oběti nežádáš. Tehdy jsem řekl: ‘Hle přicházím, (...) rád splním tvou vůli, můj Bože’“ (Žl 40,7-9).

Jediné, co od nás Bůh chce, neboť to nedostane, pokud mu to sami nedáme – a bez našeho souhlasu se toho nikdy nezmocní –, je naše srdce, my sami, živí lidé stvoření k jeho obrazu. Bůh je na svůj obraz, vtištěný do každého z nás, žárlivý. Chce však, abychom mu ho dali ochotně a z vlastní svobodné vůle.

Tak vzniká duchovní bohoslužba. Člověk se stává knězem i mimo chrám, obětuje Bohu sám sebe a svou vůli a podřizuje své plány úmyslům Božím.

„Pro Boží milosrdenství vás, bratři, vybízím: přinášejte sami sebe v oběť živou, svatou a Bohu milou! To ať je vaše duchovní bohoslužba“ (Řím 12,1).

Když na střep dopadne sluneční paprsek

Možná, že to žena nepochopila. Anebo je chytřejší, než se zdá, snaží se získat čas a odkládá zásadní rozhodnutí, až na dobu, kdy přijde Mesiáš:

„Vím, že má přijít Mesiáš, nazvaný Kristus (Pomazaný). Ten, až přijde, oznámí nám všechno.“

Kristus jí však nedovolí uniknout. Prohlášení, které následuje, je jako blesk z čistého nebe: „Já jsem to, který s tebou mluvím.“

Žena dosud skákala z jedné věci na druhou a Kristus ji následoval. Na každý její argument odpovídal myšlenkou, která zasazovala celou problematiku do mnohem širších souvislostí. Teď se jejich rozhovor blíží k závěru a konečně vychází najevo, kým ten neznámý muž, který jí sliboval živou vodu, ve skutečnosti je. Je to Pomazaný, kterého lidem seslal sám Bůh. Ježíšovi „vyklouzlo z úst“ tajemství, které si jinak žárlivě střežil (srov. Mk 8,30; Mt 16,20; Lk 9,21).

„Já jsem to, který s tebou mluvím.“

K tomuto úžasnému odhalení došlo u studny. Stojí tu Ježíš, sluncem spálený poutník, pokrytý prachem a prosící o doušek vody, a žena, kterou zapudilo už pět manželů a která teď žije na hromádce se šestým mužem.

Bůh nepřišel na zem s knihou v ruce a neposadil se za katedru, aby nám vysvětlil její obsah. Raději „vysvětluje sám sebe“ způsobem, který nikdo nečekal. Žádná kniha v ruce a poslušní žáci, ale unavený muž a žena, která je všechno jiné než „vzor všech ctností“.

„Když na skleněný střep ležící někde mezi smetím dopadne sluneční paprsek, vyšlehne plamen, který dokáže podpálit celý les“ (F. Mauriac).

Neznámý muž se nechá připravit o své tajemství a žena se špatnou pověstí zase o břemeno, které ji nesnesitelně tížilo.

Ubožák prosící o doušek vody daroval koketě s plnou amforou velké bohatství.

Posvěcení

Mezitím ke studni dorazili učedníci a teď vybalují zásoby. Žena využije nastalého zmatku, nechá džbán džbánem, běží do města a dům od domu tluče na všechny dveře.

„Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všechno, co jsem udělala. Snad je to Mesiáš?“

Hříšnice hlásá svým rodákům „radostnou zvěst“.

„V několika málo hodinách Samaritánka poznala, že je milována, dostalo se jí posvěcení a Pán Ježíš ji vyslal mezi Samaritány jako svou apoštolku. Během onoho krátkého setkání u Jakubovy studny se jí dostalo pomazání, aby mohla hlásat evangelium svým bratřím“ (sestra Marie-Thérèse).

Když Ježíš viděl, jak k němu přivádí zástup svých krajanů, byl jistě dojat stejně, jako když se k němu vracelo dvaasedmdesát učedníků. „V té chvíli zajásal v Duchu svatém a řekl: ‘Velebím tě, Otče, Pane nebe a země, že když jsi tyto věci ukryl před moudrými a chytrými, odhalil jsi je maličkým’“ (Lk 10,21).

Na jídlo nemá ani pomyšlení. Podívaná, kterou má před sebou, ho uchvacuje: „Zvedněte oči a podívejte se na pole: jsou už bílá ke žnám.“

A k těmto žnám je přizvána i taková žena, jakou je Samaritánka.

Neznámý poutník přestane žíznit a bude si moci odpočnout teprve tehdy, až bude celá úroda pěkně pod střechem v domě Otcově. Tehdy se i Samaritánka konečně vrátí pro svůj džbán zapomenutý u studny.

„Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všechno, co jsem udělala. Snad je to Mesiáš?“

Nepřehání ani nenadsazuje, jen se snaží pohnout lhostejností, probudit zájem, zasít semínko pochybností. Nehraje si na důležitou, drží se zpátky. Argumenty ze své konverzace s Mesiášem nikomu nevnucuje. Ví, že se každý musí přesvědčit na vlastní oči, že setkání s Mesiášem musí být osobní.

Během svého krátkého apoštolátu se Samaritánka naučila něco, co mnozí horliví křesťané ne a ne pochopit: pochopila, že *pravda musí být cudná*. O cudnosti se mluví – pokud vůbec! – pouze v souvislosti s šestým přikázáním.

Někteří komentátoři, působící spíš jako propagandisté nebo jako pouťoví vyvolavači, si neuvědomují, že hranice mezi vznešeným a směšným je velmi tenká. Stačí málo, a jsou všem pro smích.

„Dnešní svět, v němž je tolik proselytismu, zaznamenává především absenci primární cudnosti (úctyplnosti). Zatímco už cudnost těla vypovídá o smyslu pro posvátné, je tu ještě závažnější cudnost, jež je základem a garancí oné tělesné: jde o cudnost náboženskou (bázeň Boží)“ (G. Bevilacqua).

Cudnost není apoštolskému zápalu na překážku, pouze ho ukázněje, aby zachovával věrnost pravdě a nepotíral lidskou svobodu a důstojnost. Cudnost je pečeť pravosti každého apoštolátu.

Samaritánka si nehraje na Mesiáše. Pouze o něm svým rodákům vydává svědectví založené na bolestné osobní zkušenosti: „Řekl mi všechno, co jsem udělala,“ a přivádí je k němu.

To ostatní už je na něm. Ona zprostředkovala jejich setkání a teď se může stáhnout do pozadí. Z toho, že jí neprojevují žádnou vděčnost: „Věříme už nejen proto, žes nám to pověděla...“ si nic nedělá.

Jejich přezíravost ji netrápí, hlavní je, že uvěřili. Nestojí o to, aby ji vynášeli až do nebes. Komu záleží na uznání, ten hlavní postavu nakonec odsune do pozadí a přístup k ní druhým lidem spíše znesnadní.

„Prosili ho, aby u nich zůstal. Zůstal tam dva dny.“

Ježíš strávil na území exkomunikovaných Samaritánů celé dva dny a cítil se tam jako doma. Jen ať si nad ním „pravověrní“ klidně ohrnují nos!

Srdečné přijetí a pohostinnost oplátí Samaritánům tím, že právě Samaritána učiní nejsympatičtější postavou jednoho ze svých nejkrásnějších podobenství.

• • •

Rabíni byli přesvědčeni, že poučovat o něčem ženy je zbytečná námaha. Tvrdili, že „lépe je slova Zákona spálit než ztrácet čas tím, že je budete vysvětlovat ženám“.

Kristus našťestí do škol pro rabíny nechodil.

A žádné námahy se nebál.

„LEHKÁ“ ŽENA

Jeden farizeus ho pozval k jídlu. Vešel tedy do domu toho farizea a zaujal místo u stolu. V tom městě žila jistá žena, byla to hříšnice. Když se dověděla, že je u stolu v domě toho farizea, přinesla alabastrovou nádobu drahocenného oleje, přistoupila zezadu k jeho nohám a rozplakala se; slzami mu začala smáčet nohy a vlastními vlasy je utírat. Líbala je a mazala drahocenným olejem.

Když to viděl farizeus, který ho pozval, pomyslí si: „Kdyby to byl prorok, poznal by, kdo a jaká je to žena, která se ho dotýká – že je to hříšnice!“ Ježíš mu na to řekl: „Šimone, rád bych ti něco pověděl.“ On na to: „Jen mluv, Mistře!“ „Jeden věřitel měl dva dlužníky. První mu byl dlužen pět set denárů, druhý padesát. Když neměli čím dluh splatit, oběma odpustil. Kdo z nich ho tedy bude mít více rád?“ Šimon mu odpověděl: „Mám za to, že ten, komu odpustil více.“ Řekl mu: „Správně jsi usoudil.“ Obrátil se k ženě a řekl Šimonovi: „Vidíš tuto ženu? Vešel jsem do tvého domu. Vodu na umytí nohou jsi mi nedal, ona však mi nohy skropila slzami a utřela svými vlasy. Nepolíbil mě na pozdrav, ona však od té chvíle, co jsem vešel, mi nepřestávala líbat nohy. Nepomazala mi olejem hlavu, ona však mi drahocenným olejem pomazala nohy. Proto ti říkám: Muselo jí být odpuštěno mnoho hříchů, když mně nyní prokazuje tolik lásky. Komu se odpouští málo, málo miluje.“ Jí pak řekl: „Jsou ti odpuštěny hříchy.“ Ostatní hosté si začali sami u sebe říkat: „Kdo je to, že i hříchy odpouští?“ On však řekl ženě: „Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoj!“ (Lk 7,36-50).

Netuším, jestli už někdy někoho napadlo teologicky pojednat téma „Ježíš u stolu“. Myslím, že bychom se dozvěděli spoustu zajímavých věcí. Ježíšovo stolování a také stolování v podobenstvích málokdy proběhne v klidu. Téměř nevyhnutelně při něm dojde k nějakému incidentu. Vždycky se najde nějaký chod, se kterým se předem nepočítalo. A když pohodu nad plnými talíři nepokazí svými řečmi ti druzí, ujme se toho Ježíš a vykoná něco, co spolustolovníkům vyrazí dech.

Ani v domě farizea Šimona tomu nebylo jinak.

Drhne to hned od počátku. Pán domu neuvítal Ježíše právě vřele. Přivítání to bylo vlídné a zdvořilé, ale zároveň spíše chladné a obezřetné. Nebylo nepřátelské, ale nebylo ani přátelské. Šimon si prostě nechce zadat.

Odtaziťta zdvořilost může být urážlivější než hrubost a nevychovanost (znám člověka, který mi začne vykat vždycky, když mi chce dát najevo, že se na mě zlobí).

Naštěstí je tu hříšnice, která svou horoucí láskou farizeovu odtaziťtost rychle napraví a znovu nastolí rovnováhu.

Farizeus k sobě Ježíše pozval proto, aby ho mohl „studovat“. Hříšnice přichází nepozvána, aby mu dala najevo svou lásku. Farizeus chce hosta bedlivě zkoumat a udělat si o něm vlastní představu. Hříšnice ho zkoumat nepotřebuje. Vytušila, jaký je, a proto teď nikým nezávána vráží do dveří.

Vetřelkyně

„V tom městě žila jistá žena...“

Na seznamu hostů samozřejmě nebyla. Její příchod do domu tak vážené osobnosti působí jako provokace. Co tady pohledává? Taková drzost!

Její jméno neznáme, známe jen její povolání: hříšnice.

Vetřela se sem kdoví odkud a neuvedla do rozpaků pouze uhlazeného pána domu Šimona, ale také zástupy exegetů, kteří si už dlouhá staletí lámou hlavu nad tím, co to vlastně bylo za ženu. Vzrušené debaty na toto téma neberou konce. I toho nejbystřejšího detektiva by udolaly tisíce hustě popsaných stránek a hory argumentů, citací a nepřímých důkazů, které byly na toto téma sneseny.

Evangelium popisuje dvojí Ježíšovo pomazání: pomazání v Šimonově domě a pomazání „k pohřbu“. Pomazala Ježíše v obou případech táž osoba? A lze ji ztotožnit s Marií Magdalskou (Jan ji nazývá Marie z Magdaly), „z které vyšlo sedm zlých duchů“? Nebo je snad Marie Magdalská totožná s Marií z Betánie?

Někdo tvrdí: byla to jedna a tatáž žena. Jiní znalci jsou za se přesvědčeni, že se jednalo o dvě různé ženy. A ještě další

prohlašují, že ty ženy byly dokonce tři (o jednu hříšnici víc nebo méně, na tom přece nesejde: vždyť nás si s nimi nikdo splést nemůže!).

Na ženu, která se bez pozvání vetřela do Šimonova domu, čeká spousta práce. Nemá čas ukazovat exegetům svůj občanský průkaz. Na představování kašle. Jako by říkala: Ty drby na mou adresu vám přece musí stačit!

„V tom městě žila jistá žena, byla to hříšnice.“

Všichni ji znají. Je to „ta lehká holka“. Prostě poběhlice.

Pohrdají jí, ale zároveň ji využívají.

Potřebují ji i „vážení občané“. Vždyť jinak by nemohli sebeobdivně říkat: „To já jsem nikdy tak hluboko neklesl!“ Vlastně svatořečí sami sebe, ne však na základě svých dobrých skutků, ale odsuzováním zkaženosti těch druhých.

I ona ty muže dobře zná. Možná dokonce lépe, než oni znají sami sebe.

A prostřednictvím manželů zná i jejich ženy...

Zná kal usazený na dně zkažené společnosti.

Zná všechny „počestné občany“, kteří na sebe počestnost nanášejí jako vzácný parfém. Ona však ví, že za nátěrem spouštědla, mravopočestnosti, společenské přetvářky a zbožnosti se skrývá mnoho dalších věcí. Ne, ji nikdo falešným pozlátkem a honosnými vizitkami neoslňuje.

Ostatní musejí „hrát divadlo“, musejí neustále nosit masku.

Ona se za žádnou maskou neskrývá. Ukazuje světu svou pravou tvář. Není zrovna vymydlená, ale patří jen jí.

V hloubi duše možná skrývá tajemství, o kterém nesmí nikdo vědět. Zchudlí šlechtici živořící někde v podkroví a vděční za každý kousek chleba často skrývají v malé krabičce vzácný rodinný šperk, který jim připomíná zašlé časy. Něco podobného skrývá i tato žena, kterou život rozhodně nešetřil. Jedno zklamání za druhým, čím dál horší ponižování, a přesto naděje v jejím srdci stále ještě žije. Stále doufá, že najde někoho, kdo u ní nebude hledat jen vlastní uspokojení, někoho, komu dá nejen své tělo, ale i své srdce. Stále doufá, že bude moci začít znovu, od nuly, že jí konečně někdo porozumí.

Slzy jako druhý křest

„Když se dověděla, že je u stolu v domě toho farizea, přinesla alabastrovou nádobu drahocenného oleje, přistoupila ze zadu k jeho nohám a rozplakala se; slzami mu začala smáčet nohy a vlastními vlasy je utírat. Líbala je a mazala drahocenným olejem.“

Každý člověk se modlí jinak. Modlitbu hříšnice tvoří ticho a slzy. Při své bohoslužbě, prostoupené láskou, používá jako „posvátné předměty“ nádobu drahocenného oleje a vlastní vlasy. Obřady vynalézá sama.

Pravděpodobně už Ježíše někdy viděla a slyšela. Setkání s ním obrátilo její život vzhůru nohama. Možná ji zasáhl jeho vyčítavý a zároveň důvěřivý pohled. S jistotou vzal do rukou onen střípek naděje pečlivě skrývaný tam, kde její srdce zůstalo čisté. Její život se od základů změnil. V očích lidí to byla stále hříšnice, ale uvnitř už bylo všechno jinak. Měla pocit, že si ten muž „přisvojil její nitro“ (F. Chalet).

Teď mu za to přichází poděkovat.

„Neustříhla si vlasy na znamení kajcnosti, ale použila je k tomu, aby Krista oslavila. Do včerejška to byla svůdkyně, a přestože je teď pokorná a vděčná, o svůj ženský půvab nepřišla“ (sestra Marie-Thérèse).³⁰

Jedná naprosto jistě a samozřejmě jako žena, která ví, že je milována. Líbá nohy, které putovaly po všech cestách světa a hledaly ztracené ovce.

„Rozplakala se...“

I ji potkala jedna nečekaná komplikace. Pro nádobu s olejem se rozhodla už předem, ale se slzami nepočítala. Neváhá a jednoduše je do své dojemné bohoslužby začleňuje.

Mnozí křesťané pohlížejí na slzy jako na něco podezřelého a stydí se za ně. Považují je za projev slabosti.

Přinejhorším popotahují, ale nikdy nepláčou.

Blahobytní duchovní měšťáci, kterých je u nás bohužel víc než dost, si z „daru slz“ dokonce dělají legraci.

³⁰ *La femme et l'Evangile*, Les Éditions ouvrières 1967.

Slzy však v sobě mají cosi charismatického. Dosvědčují, že pokání bylo dovršeno.

Nic není křesťanskému duchu vzdálenější než „necitelnost kamenného srdce“.

Svatý Jan Klimak vyřkl slova, nad nimiž budeme asi nevěřičně kroutit hlavou: „Pramen slz po křtu je víc než sám křest.“³¹

Pláč je prostě druhý křest.

Je výrazem kajícnosti, očišťuje naši přirozenost a vrací všemu stvořenému krásu, neboť „nejkrásnější, nejrozzářenější tvář je tvář skropená slzami“ (Pavel VI.).

Slzy mohou být chápány dokonce jako povinnost. Svátý Jan Klimak dodává:

„Z toho, že jsme nevykonali žádný zázrak, nestali se teology a neměli vidění, obvinění nebudeme; avšak zcela jistě se budeme před Bohem zodpovídat z toho, že jsme nad svými hříchy neustále neplakali.“³²

Kajícnost doprovázená slzami se klene jako most mezi bázní a nadějí.

Svatý Izák Syrský to vyjadřuje slovy: „Kajícnost je úzkost duše před branami ráje.“

A nezapomínejme ani na jedno z blahoslavenství: „Blahoslavení, kdo nyní pláčete...“ (Lk 6,21).

Člověk, který dobře ví, že je hříšník, se za své slzy nestydí. Ví, že díky nim jeho oči opět spatří Pána.

Páchnoucí myšlenky

„Když to viděl farizeus, který ho pozval, pomyslně si: ‘Kdyby to byl prorok, poznal by, kdo a jaká je to žena, která se ho dotýká – že je to hříšnice!’“

31 „Tento výrok nám možná připadá paradoxní a pobuřující, nesmíme však zapomenout na to, že kajícnost je plodem milosti obdržené při křtu, milosti, kterou si člověk křtem osvojil a jejímž projevem je právě *dar slz*. Tento dar svědčí o tom, že lidské srdce taje v ohni božské lásky“ (V. Lossky, *La teologia mistica della Chiesa d'Oriente*, Il Mulino 1967, s. 197-198).

32 *Scala paradisi*.

Vyjadřuje tak nejen své pohrdání, ale také uspokojení: Vždyť jsem to věděl! Žádný pořádný prorok to není, jinak by přece nedovolil „takovéhle“ ženské, aby na něj sahala.

K tomu, aby svoje mínění řekl nahlas, mu schází odvaha. Mumlá si to jen pro sebe.

Řekni mi, co si myslíš o druhých lidech, a já ti řeknu, jaký jsi.

Někteří lidé jsou důslední jen v jedné jediné věci: to, co si myslí o těch druhých, přesně vystihuje jejich vlastní chování.

Dostojevskij říkával, že kdyby lidské myšlenky páchly, nedalo by se na celém světě vůbec dýchat a všechny by nás ten nesnesitelný zápach zahubil.

Kristus však tento zápach cítil a myšlenky, které ho vydávaly, četl nahlas jako otevřenou knihu:

„Šimone, rád bych ti něco pověděl.“

Farizeus je přistižen „přímo při myšlence“ a musí si vyslechnout lekci dobrých mravů.

A jako by takové ponížení a pokárání nestačilo, dává mu Ježíš ještě ke všemu jednání „hříšnice“ za vzor!

„Vidíš tuto ženu? Vešel jsem do tvého domu. Vodu na umytí nohou jsi mi nedal, ona však mi nohy skropila slzami a utřela svými vlasy. Nepochybně mě na pozdrav, ona však od té chvíle, co jsem vešel, mi nepřestávala líbat nohy. Nepomazala mi olejem hlavu, ona však mi drahocenným olejem pomazala nohy.“

Ježíš prostě namyšleného farizea pořádně setřel.

„Správně jsi usoudil.“

Někteří lidé všechno vědí a na všechno mají nějaký názor. Potíží je v tom, že – stejně jako Šimon – ničemu nerozumějí.

Incident je u konce a Ježíš už také dopověděl podobnoství, ke kterému dalo podnět jeho setkání s hříšnicí. Úplný závěr tohoto vyprávění je však poněkud překvapivý.

Podobenství samotné by nás mohlo svádět k závěru, že příčinou a měřítkem lásky je prominutí dluhu. Čím víc je člověk „omilostněn“, tím víc miluje. V případě této ženy by tedy platilo, že tolik lásky prokazuje Ježíšovi proto, že jí bylo odpuštěno mnoho hříchů. Znamenalo by to, že odpuštění lásku předchází a probouzí. Ježíš však – jak je jeho zvykem – ihned staví tento závěr na hlavu a vydává se úplně jiným směrem:

ženino srdce se od základů proměnilo už ve chvíli, kdy si přiznala, že je hříšnice. Všechno, co Ježíšovi prokázala, vycházelo ze srdce překypujícího láskou. Právě proto Ježíš říká: „Muselo jí být odpuštěno mnoho hříchů, když mně nyní prokazuje tolik lásky.“ Logicky bychom předpokládali, že odpuštění probouzí lásku, ale ve skutečnosti láska probouzí odpuštění a lze podle ní dokonce odpuštění měřit.³³

Pro muže platí jiný (logičtější) závěr: „Komu se odpouští málo, málo miluje.“ Důvod je prostý: málo se mu odpouští proto, že se za hříšníka nepovažuje.

„Ostatní hosté si začali sami u sebe říkat: ‘Kdo je to, že i hříchy odpouští?’“

I jim se teď honí v hlavě myšlenky, které si netroufají vyslovit nahlas. Jejich skrývané pobouření však nemůže Ježíšovi zabránit v tom, aby ženinu záchranu nedovedl až do konce. Nevyřčené odsudky hostů nemohou na tom, že Ježíš dává ženě slavnostní rozhřešení, vůbec nic změnit.

„Říká jí: Podnět k tomu, aby ti bylo odpuštěno, nevyšel ode mě, ale od tebe: *tvá víra tě spasila*. Z odpuštění plyne i pokoj, který si nyní odsud odnášíš. Ano, jdi v pokoji!“ (R. Bernard).

• • •

Žena odchází.

Všichni ji považovali za *lehkou ženskou*, ale ona se opravdu lehce cítí teprve teď.

Dostala nové, čisté srdce, neopotřebované jako srdce dítěte. Od nynějška může milovat doopravdy, protože ví, že je milována.

Až se farizeus bude chtít o Ježíšovi, kterého k sobě pozval, aby ho mohl pořádně „prostudovat“, doopravdy něco dozvědět, bude se muset obrátit na tuto ženu. A všichni „ctnostní a pořádaní“ budou muset učinit totéž.

³³ Kriticky a do velké hloubky toto téma rozpracoval R. BERNARD, *Le mystère de Jésus*, sv. 1, s. 354-355.

LUMP ZA KATEDROU

Řekl také učedníkům: „Byl jeden bohatý člověk a ten měl správce, kterého obvinili, že prý zpronevřuje jeho majetek. Zavolal ho a řekl mu: ‘Co to o tobě slyším? Slož účty ze svého správcovství! Správcem už dál být nemůžeš.’ Správce si řekl: ‘Co si počnu, když mě můj pán zbavuje správcovství? Kopat nemohu, žebrat se stydím. Už vím, co udělám, aby mě lidé přijali k sobě do domu, až budu zbaven správcovství.’ Zavolal si dlužníky svého pána, každého zvlášť, a zeptal se prvního: ‘Kolik jsi mému pánovi dlužen?’ Odpověděl: ‘Sto věder oleje.’ Řekl mu: ‘Tady máš svůj úpis, honem si sedni a napiš padesát.’ Pak se zeptal druhého: ‘Kolik ty jsi dlužen?’ Odpověděl: ‘Sto korců pšenice.’ Řekl mu: ‘Tady máš svůj úpis a napiš osmdesát.’ Pán pochválil nepoctivého správce, že jednal prozíravě. Synové tohoto světa jsou totiž k sobě navzájem prozíravější než synové světla. A já vám říkám: Získávejte si přátele z nespravedlivého mamonu, abyste - až ho nebude - byli přijati do příbytků věčných“ (Lk 16,1-9).

Určitě by bylo škoda odbýt tohoto správce, který okrádá svého pána a navíc dělá v účetnictví pěkný zmatek, jako pouhou legrační postavičku, která nám nemá co říct. Ježíš nám ho určitě nestaví před oči proto, aby nás pobavil, nýbrž jako výčitku.

Za katedru tedy dnes usedá tento předvídavý správce a bude nás učit, „co to znamená být křesťanem“. Ušetří nám lekci chytrosti a prohnání.

Jedná se bezpochyby o lekci mimořádného významu. Když nám totiž chce Kristus sdělit něco zásadního, vždy si vybírá profesory, kteří „spadli z nebe“, kteří nic nevystudovali a žádným diplomem se pyšnit nemohou, kteří „mezi nás“ prostě nepatří. Dělá to proto, aby nás donutil nějak zareagovat, chce námi - pro naše dobro - pořádně otřást.

Tak například v lekci věnované novému přikázání o lásce k bližním nevystupují jako vzory hodné následování ti, u nichž bychom to nejvíc očekávali - kněz a levita (ty bychom naopak nikdy napodobovat neměli!), ale heretik a odpadlík od pravé víry - Samaritán.

Podobně bourá Ježíš naše ustálené představy i v této lekci nazvané „povinnost být chytrý“. Jako člověka, od něhož se máme hodně co učit, nám představuje podvodníka a lumpa, který nám je možná docela sympatický, ale – málo platné – patří do kriminálu. A ještě k tomu nás Ježíš vybízí, abychom si z něj vzali příklad!

Ježíšovi je prostě tento „předvídavý správce“ sympatický. (Celá dlouhá staletí byl, pravda, označován jako *nevěrný*, ale správný výraz je *předvídavý*. Bystří exegeté³⁴ dokonce přišli na to, že výraz „nepoctivý“ je dodatek, který je duchu celého podobenství cizí. Jde o osobní podotknutí evangelisty Lukáše, který měl asi pocit, že by to bez jeho zdviženého ukazovaku takovému výtečníkovi prošlo moc snadno.) Ježíš naopak kárá ty, kdo předvídavého správce nedokážou následovat. Říká slova, která nám znějí jak šlehnutí bičem: „Synové tohoto světa jsou totiž k sobě navzájem prozíravější než synové světla.“

Ti z nás, kdo chtějí mít všechno přehledně rozškatlukované – my jsme tady, a oni tam, tady je dobro, a na opačné straně barikády zlo –, se teď asi tváří hodně kysele. Podobenství nás totiž nutí pohlédnout pravdě do očí: prozíravost nebydlí u nás, ale právě u těch druhých. U nás sídlí... Ale no tak! Jen to nepříjemné slovo, které je opakem prozíravosti, vyslovte pěkně nahlas! A když na ně nebudete moci přijít, klidně se podívejte do slovníku.

Je zvláštní, že „malé věci“ dokážou v lidech probudit velké vášně, zatímco „velké věci nechávají lidi většinou v klidu“ (U. Vivarelli). Stačí pomyslet na válku: kolik peněz je na ni třeba vynaložit, kolik vědců pracuje v jejích službách, jaké úsilí její vedení vyžaduje! Nebo si vezmeme obyčejné podnikání, živnost či řemeslo: i ty od člověka, který se za svou práci nechce stydět, vyžadují spoustu energie a velkou dávku vynalézavosti.

Jak je možné, že se my, kdo pracujeme pro „velkou věc“, nemůžeme – co se týče nadšení, vynalézavosti, podnikavosti a inteligence – lidem, kteří se věnují jen „drobnostem“, vůbec rovnat?

„Milujete ideje vášnivě? Milujete je tak, že byste se kvůli nim nechali zabít? Existuje myšlenka, která vám nedá spát,

o níž jste přesvědčeni, že je pro vás životně důležitá?“ (A. Camus). Tuto otázku bychom si měli položit i my, ale nikoliv v souvislosti s idejemi, ale s naším křesťanstvím, které je přece mnohem *víc* než obyčejná ideologie.

Pracujeme pro velkou věc: pro Boží království. Jak je možné, že pro ně pracujeme bez zájmu, bez zápalu, bez špetky fantazie, bez jediného nového nápadu?

Lajdáckost a nezájem stahují naši „velkou věc“ ke dnu. Hospodin opravdu neměl šťastnou ruku, když za správce svého majetku zvolil právě nás!

Proč považujeme chytrost za nezřízený přepych? Proč v ní nevidíme spíše Boží dar? Proč ji nechápeme jako svou povinnost? Proč se k ní stavíme podezíravě, jako by se v ní tajilo bůhvíjaké zlo? Proč jí, když se chce naplno rozvinout, hned házíme klacky pod nohy s odůvodněním, že se musí naučit pokoře, aby nezbloodila? Vůbec nám nedochází, že náhubek, který jí nasazujeme (a který je pro nás tak pohodlný), jí nedovoluje dýchat a nakonec ji může i zahubit. Vůbec nám nedochází, že největší herezí je v Božím království lhостejnost.

Proč přenecháváme fantazii básníkům a romanopiscům a domníváme se, že v křesťanství nemá co pohledávat? Proč pořád mechanicky opakujeme nezáživné, suché, nic neříkající pravdy?

Říkáme, že stojíme na straně pravdy, a skutečně tomu tak je. Ale to neznamená, že se máme odstěhovat do muzea a pečlivě to tam hlídat.

Říkáme, že konáme dobro, ale vůbec nás nenapadne, že konat dobro nestačí, že je třeba konat dobro *dobře*: tedy rozzumně, vynalézavě, prozíravě a s nadšením.

Říkáme, že se nám dostalo Boží milosti, což je bezesporu velký dar. Neznamená to však, že díky tomu už nemusíme být „lidštití“, že milost zakryje naše lidské nedostatky. Pro naši lenost a zanedbávání povinností, které na tomto světě máme, není žádná omluva. Na věčnost se nevymlouvejme, ta nám žádné alibi neposkytne. Svou věrnost tomu, co je věčné, dokážeme jediné tak, že budeme naplno žít *v současnosti*.

• • •

³⁴ Srov. L. CERFAUX, *Le Trésor des Parables*, s. 135.

Ježíš obdivuje mazanost prozíravého správce. Co z toho plyne pro nás? To, že nás, své liknavé a nepřipravené služebníky, asi moc nepochválí.

Ježíš nás učil, že máme být dobří. To však není totéž co pošetilí. Aby nás jednou provždy vyvedl z omylu, posadil za katedru tohoto šejdife, který je sice s poctivostí na štíru, ale myslí mu to jedna radost.

Necháme se od něj poučit?

Možná, že největší rozdíl mezi námi a prozíravým správcem spočívá v tom, že on se potýká s účty, které ne a ne vyjít, zatímco my žijeme v blažené jistotě, že naše účtování s Bohem dopadne vždycky v náš prospěch. Účty sedí, všechno běží jako na drátkách a my se necháváme ukolébat představou, že máme účetnictví v naprostém pořádku.

Čeká nás však drsné probuzení: „Co to o tobě slyším? Slož účty ze svého správcovství! Správcem už dál být nemůžeš.“ Bylo na čase, aby s námi náš Pán pořádně zatřásl. Servítky si při tom brát nebude: Koho jsem si to vybral? Těch škod, cos tady napáchal! Zklamal jsi mě. Už tě tady nechci ani vidět! Mým správcem už být nemůžeš, takového budižkničemu nepotřebuji.

Právě takový drsný vyhozov asi potřebujeme ze všeho nejvíc. Teprve pak nám totiž dojde, k čemu máme mozek, a že prozíravost by opravdu neměla být výhradním vlastnictvím „synů tohoto světa“.

Náš Pán prohlásil, že „nebeské království uchvacují násilníci“ (Mt 11,12). Po lekci, kterou nám udělil tento podfukář, se sluší poznamenat, že je uchvacují i chytráci, co mají za ušima.

Hlupáci a pošetilci však vyjdou naprázdno.

CO SCHOVÁVÁME NA PŮDĚ

Nyní si lekci, kterou nám prozíravý (dnes bychom řekli asi spíš „mazaný“) správce udělil, rozebereme podrobněji, abychom přišli na to, proč je Ježíšovi tak sympatický.

Lze to shrnout do tří bodů. Tenhle podvodník, nad nímž pohoršeně kroutíme hlavou, je chytrý, má fantazii a nebojí se riskovat.

Chytrost

„Správce si řekl: ‘Co si počnu, když mě můj pán zbavuje správcovství?’“

Když jeden staříčkový pan farář četl toto evangelium, dovolil si jednu barvitou vsuvku: „Správce se podrbl na hlavě a řekl si...“ Tato poznámka má bezesporu své opodstatnění a je doopravdy přílehlavá.

Správce si uvědomil, že je to s ním nahnuté. Ví, že přišel o všechno. Nezbyvá mu než vzít rozum do hrsti a rozmyslet si, co dál.

Je to typický příklad chytrosti ve službách nízkého cíle, ale nevím nevím, zda jsme my, „synové světla“, schopni postavit proti němu příklady chytrosti uplatněné k dosažení cílů vyšších. Vzhledem k tomu, co na toto téma prohlásil Pán Ježíš, si myslím, že to moc slavné nebude.

Už jsme uvedli, že chytrost není žádný přepych, ale holá nutnost a neopomenutelná povinnost. Proč ji tedy, když vy-dáváme svědectví o Kristu, tak málo využíváme?

Kdybychom chtěli vést proti křesťanům v této záležitosti soudní proces, přitěžující svědectví by se jen hrnula.

Bruce Marshall poznamenal, že ani to, že máme pravdu, nás neopravňuje psát špatnou angličtinou.

Stačí prolistovat pár časopisů, novin či věstníků, které vydávají diecéze, farnosti či řeholní instituty, a musíme uznat, že jeho slova platí i dnes.

Pane na nebi! Tolik gramatických chyb, vybočení z větné vazby, neznalosti, diletantství, pošetilosti, hlouposti, lico-

měrnosti a neschopnosti zabývat se skutečnými problémy, jako se najde v katolickém tisku, se hned tak nevidí.

Musíme uznat, že v posledních letech se situace přece jen poněkud zlepšila, ale i přesto je ještě spousta míst, kam chytrost doposud nepronikla.

Jakou váhu bude veřejnost přikládat stránkám sepsaným (přínejlepším!) perem sice „zbožným“, ale naprosto neohraibaným? Žádnou, a pokud alespoň nějakou, tak jen v případě, že jde o dobročinnost.

Chytrost v mnoha případech nedoputovala ani na kazatelnu. Tam najdeme většinou jen banality, naprosto odtažitý jazyk a nepřiměřený tón, kazatele, kteří nedbají na to, že posluchači jsou naladěni na úplně jinou vlnu, zcela podružná témata, liknavost a ledabylost, a také neschopnost vykládat dění ve společnosti a její palčivé problémy ve světle evangelia. Hrůza pomyslet, do jakých ubohých hadrů pravdu oblékáme! S „bláznovstvím kříže“ na mě nechodte! Tohle není žádná „ukřížovaná pravda“, za tím vším je jen úplně obyčejná lidská tupost. Pravdu jsme ponížili a vystavili posměchu. To kvůli naší netečnosti a našemu lajdáctví chodí světem v cárech.

Modlit se a mít hluboký vztah k Bohu je moc pěkné, ale neznamená to, že pak už můžeme být klidně s gramatikou, logikou a zdravým rozumem na štíru. Mnoho „zbožných duší“ toto mínění bohužel nesdílí a v tomto nebezpečném omylu setrvává.

A to ještě zdaleka není všechno. Mezi přitěžující důkazy patří i všechny ty hloupé a jalové zbožné knížky. (Jak by se tady hodil zásah bývalého Svatého oficía! Jen ať si pěkně shoří na hranici ve společnosti erotických časopisů... a autorům pěkně napráskat!)

Dalšími přitěžujícími důkazy jsou například: kupy medailek a přívěsků, které neslouží víře, ale spíš pověře, banální rozhovory na náboženská témata, ustrašené blekotání v oblasti liturgie a biblistiky, hrozivá neznalost katechismu, naprostá neschopnost porozumět dějinám a číst „znamení doby“ (a z ní pramenící tragické omyly v minulosti i v přítomnosti, týkající se jednotlivců i celých skupin), nechuč

chápat argumenty druhé strany (říkám argumenty, nikoliv omyly či viny!) a neschopnost navázat opravdový dialog.

Tak si to konečně přiznejme: proti chytrosti prozíravého správce nemůžeme často postavit nic jiného než horu hlouposti a tuposti.

„Hloupost je tak hanebná proto, že náleží do oblasti ducha. Hanebnosti tělesné tolik škodlivé nejsou. Kněží, kteří hřeší, mohou hlásat pravdu zaníceně a přesvědčivě, ale hloupí kněží bojují s pravdou, která jim má vládnout, a zjevují ji tak zmatečně, že se pak může lidem jevit jako hloupost“ (J. Green).

Tato obžaloba neplatí jen pro duchovenstvo, ale pro Boží lid jako celek.

Možná je na čase napodobit prozíravého správce. Začít můžeme stejně jako on: tím, že se podrbeme na hlavě a konečně přijdeme na to, že v hlavě nemáme seno, ale mozek.

V Božím království není intelligence považována za nevítaného hosta, právě naopak.

Fantazie

„Už vím, co udělám...“

Prohnaný správce už má perfektní plán, s jehož pomocí všem vypálí rybník.

Když se na světě objevilo křesťanství, byl to šok. Kristus přišel v horském kázání s něčím, co tu ještě nikdy nebylo. Svým „Ale já vám říkám“ posluchačům doslova vyrazil dech a mnohé z nich i pohoršil.

To nové, co evangelium do světa vneslo, pak svým naprosto originálním způsobem vykládali světci. Celý svět ohromili právě svým bláznovstvím, nekonformností, odvahou a průbojností. Troufám si tvrdit, že všichni žasli nad jejich nespoutanou fantazií.

My jsme však - možná dokonce ve jménu pravé víry! - fantazii a vynalézavost uklidili na půdu mezi staré krámy.

Unaveně omíláme pravdu, kterou držíme pěkně pod zámkem. Monotónně opakujeme stále stejná gesta a stále stejné myšlenky. Nezmůžeme se na nic jiného než na prázdné fráze.

Naše odpovědi jsou dokonale předvídatelné. Máme je pěkně po ruce, víme naprosto přesně, kam pro každou z nich sáhnout. Žádná otázka nás nepřekvapí. Vyčetli jsme je z moudrých knih a teď už stačí jen zamířit a vystřelit přímo na tazatele. Nezměníme ani písmenko.

Právě proto od nás už nikdo nic nového nečeká. Křesťanství v nás má své oddané byrokraty. Jsme rentiéři, kteří se o bohatství, z něhož žijí, ničím nezasloužili. Náš osobní příspěvek do shromážděného pokladu se rovná nule. Je naprosto logické, že od nás ti, kdo k nám na zkoušku zajdou, odcházejí zklamáni.

Nietzsche nás vykreslil opravdu krutě: „Jsou jeden jako druhý: maličcí, kulařoucí, přízpůsobiví a strašně nudní.“

Nemáme ani špetku fantazie. Postrádáme ji nejen při hlásání pravdy, ale také (a to často přehlízíme) při pomoci bližním, která by přece měla křesťanům ležet na srdci ze všeho nejvíc. Svůj důmysl a svou vynalézavost bychom měli rozvinout především tam. (Jen si vzpomeňme, jak úžasné „dílo lásky“ dokázali uvést do života světci!) Nám se podařilo jen to, že jsme charitu dokonale polapili do sítě svých zastaralých, úzkoprsých představ.

Vím, že teď prohlásím něco, nad čím psychologové jen ohrnou nos. Já se však nemohu zbavit dojmu, že nedostatek fantazie se projevuje u lidí, kteří nemají srdce. Jestliže stále jen omíláme to samé a nic nového nenabízíme, znamená to, že nemáme dost lásky.

Copak originalita svatých pramenila z něčeho jiného než právě z lásky?

Odvaha riskovat

„Zavolal si dlužníky svého pána, každého zvlášť...“

Aby si správce, který upadl v nemilost, pojistil svou budoucnost, hodně riskuje. Vydává se nebezpečnou cestou. Je jasné, že nemá jen chytrou hlavu a fantazii, ale také silný žaludek.

Pro nás naopak křesťanství představuje zabezpečení a jistotu. Žádná dobrodružství nás nelákají.

Podle Camuse je naše století stoletím strachu. Nezbyvá nám než si přiznat, že jsme se strachem nakazili i my, křesťané.

Máme rádi svůj klid a pohodlí. Za vrchol všech ctností považujeme opatrnost. Už nebojujeme v prvních řadách, ale stáhli jsme se do týlu, kde se člověk nemusí tolik namáhat a nehrozí mu, že bude zastřelen. Volný prostor nás neláká, co je to svoboda, jsme už zapomněli.

„Bojíme se přeskočit propast. Byli jsme vychováni tak, abychom se raději drželi zpátky. Všichni už jsou na druhé straně, a my nad okrajem propasti jménem budoucnost stále váháme“ (E. Mounier).

O své místo na slunci nebojujeme, v prvních řadách – tam, kde opravdu o něco jde – se vyskytujeme jen zřídka, a proto se nemůžeme divit, že nás moderní svět nebere vážně.

A to se považujeme za následníky těch, které před mnoha staletími obviňovali, že „rozněcují vzpoury po celém světě“ (Sk 17,6)!

Někdo možná namítne, že moje slova o tom, že křesťané netouží po dobrodružství, už teď, po koncilu, neplatí. Vždyť kolem nás je spousta křesťanů, kteří nehledí napravo nalevo a ženou se kdoví kam. To jsou však dobrodruzi jen na oko, kteří se, když jde do tuhého, rychle stáhnou do pozadí. Na druhé straně jsou pak ti, kteří se nad jejich výstřelky pohoršují a přejí si návrat ke starým pořádkům. Vůbec si neuvědomují, že jejich požadavky jsou ostatním jen pro smích. Louis Veuilleot o nich kousavě poznamenává: „Jeden kohout zazpívá hodně nahlas, a oni hned chtějí, aby na světě byli jen samí kapouni.“

Mnozí z nás se stali pouhými diváky. Prostě jen přihlížíme, co se kolem nás děje, ničím se neznepokojujeme, žádou úzkost, jak to dopadne, neprožíváme.

„Ti druzí“ se mezitím vydávají do neznáma, riskují a draze platí za každý nový objev. Prozkoumávají neznámé končiny a podnikají nebezpečné cesty, na nichž prožívají nečekaná dobrodružství. My, „synové světla“, tomu jen zpovzdálí přihlížíme. Když už žádné nebezpečí nehrozí, i my se konečně vydáme na cesty, které nám ti druzí otevřeli, a aby tak trochu patřily i nám, slavnostně je vykropíme a umístíme na ně své značky.

Je nutné, abychom znovu dostali chuť zdravě křesťansky riskovat, abychom vyšli ze svého zatuchlého skleníku na čerstvý vzduch a abychom s nadšením a odvahou vyrazili za dobrodružstvím.

Následující výzva je určena každému z nás: „Napni na hlavní stěžň tu největší plachtu, vypluj z přístavu, kde jen živoříš, nedbej na noc, která tě obklopuje, a namíř si to za tou nejvzdálenější hvězdou“ (E. Mounier).

• • •

Lekce, kterou nám prozíravý správce uštědřil, je v první řadě lekcí odvahy. I když jsme toho napáchali až až, nezapomínejme na to, že náš Pán se určitě moc rád „podívá“ i naší odvaze. Stačí snést z půdy a pořádně oprášit inteligenci, fantazii a chuť riskovat.

Možná tím celému světu znovu vyrazíme dech.

VÝČITKY Z FÍKOVNÍKU

Potom vešel do Jericha a procházel jím. Byl tam jistý člověk, jmenoval se Zacheus. Byl to vrchní celník, velmi bohatý. Rád by uviděl Ježíše, jak vypadá, ale nemohl, protože tam bylo plno lidí a on byl malé postavy. Běžel napřed a vylezl na fíkovník, aby ho viděl, protože tudy měl procházet. Když Ježíš přišel k tomu místu, podíval se nahoru a řekl mu: „Zachee, pojď rychle dolů: dnes musím zůstat v tvém domě.“ On rychle slezl dolů a s radostí ho přijal. Všichni, jakmile to uviděli, reptali a říkali: „Vešel jako host k hříšníkovi!“ Zacheus se zastavil a řekl Pánu: „Polovici svého majetku, Pane, dám chudým, a jestli jsem někoho o něco ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně!“ Ježíš mu řekl: „Dnes přišla do tohoto domu spása. Vždyť i on je potomek Abrahámův. Syn člověka přišel hledat a zachránit, co zahynulo“ (Lk 19,1-10).

Jericho, fíkovník a boháč, do jehož domu „přišla spása“.

Jedno z nejpozoruhodnějších setkání, jaká jsou v evangeliu zaznamenána, se odehrává v průsečíku těchto tří souřadnic. (Musíme být vděční Lukášovi, že pro nás toto setkání zaznamenal; ostatní evangelisté byli tak zaujati Ježíšovým putováním do Jeruzaléma, místa jeho umučení, že nepovažovali za vhodné popisem Ježíšovy návštěvy v Zacheově domě tok vyprávění přerušit. Svého slavného kolegu nepřipomněl dokonce ani bývalý celník Matouš.)

Představme si teď všechny tři hlavní aktéry tohoto vyprávění.

Jericho. Bylo to krásné a vyhlášené letovisko (dostalo se mu přezdívky „judské Nice“), kam přijížděli za odpočinkem významní politici a finančníci. Ve svém pohádkovém paláci zde pravidelně trávil zimu i král Herodes s celým svým dvorem (a zde také zemřel).

Jericho znamená v překladu „provoněná“. O vůni ctností se však s největší pravděpodobností nejednalo. V Jerichu totiž pobývalo i mnoho krásných a zámožných prostitutek, které se sem určitě nejezdily kát.

*Smokvoň.*³⁵ Přiznávám, že jsem nikdy v životě smokvoň neviděl a nedokážu ji přesně popsat. Odborníci tvrdí, že je to rostlina, jejíž listy se podobají morušovníku a plody vypadají jako fíky. Kořeny vystupují na povrch a obloukovitě nasedají na kmen, proto na ni dokáže vylézt i člověk, který – jako protagonista tohoto příběhu – vede sedavý, pohodlný život.

Zacheus. Mrňous, kterého všichni obyvatelé Jericha ze srdce nenávidí. Je to totiž vrchní celník, a tudíž už svou profesí spadá do kategorie „veřejný hříšník“.

Zacheus je bohatý. O tom, jak ke svému bohatství přišel, se můžeme domýšlet z poznámky, která mu bezděčně uklouzla: „Jestli jsem někoho o něco ošidil...“

A aby toho nebylo dost, jeho jméno Zacheus znamená v hovorové mluvě „čistý“. Další důvod k rýpavým poznámkám a komentářům místních obyvatel.

Právě na tohoto muže teď soustředíme pozornost. Určitě bychom měli odolat pokušení zjednodušit si práci a odbýt ho jako pouhou karikaturu. Pokud se neupneme k malebnému líčení jeho osobnosti, jehož je všude v náboženské literatuře plno, budeme si muset přiznat, že jeho chování, jednání a rozhodnutí jsou pro nás krajně nepohodlná.

Zacheus je umíněný. Vzal si do hlavy, že uvidí Ježíše: „Rád by uviděl Ježíše, jak vypadá“, a žádná překážka ho od tohoto úmyslu nemůže odradit. Co na tom, že je malý a má panděro? Nevzdá se, dokud svého cíle nedosáhne.

Věnujme teď pozornost třem částem Zacheova příběhu: nejdřív leze na strom, pak z něj slézá a nakonec pronáší svůj příslib. Ze svého domu, kam „přišla spása“, metá tento paličatý celník na náš dům, v němž léta vládne jen klídek a pohodička, jednu výčitku za druhou.

³⁵ Italština na rozdíl od češtiny překládá, že Zacheus „vylezl na smokvoň“; Český liturgický překlad Bible: „vylezl na fíkovník“; Český ekumenický překlad: „vylezl na moruši“, pozn. red.

Pověsit důstojnost na hřebík

„Běžel napřed a vylezl na fíkovník, aby ho viděl, protože tudý měl procházet.“

Ježíše obklopuje tolik lidí, že se k němu Zacheus nemůže dostat. Je malý a jeho společenské postavení je mu teď k ničemu. Žádná čestná tribuna není na dohled.

A tak prostě a jednoduše Ježíše předběhne. Jakmile spatří u cesty strom, neváhá ani chvíli, a už se na něj drápe. Uvelebí se ve větvích a čeká, až k němu Ježíš dorazí.

„Vylezl na fíkovník“: to se snadno řekne, ale hůř udělá. Než na něj začal šplhat, musel určitě odložit svůj plášť a s ním i svou důstojnost. Ten, kdo se nikdy netísnil v davu nedočkavě čekajícím, až kolem půjde nějaká významná osobnost, a nemá osobní zkušenost s tím, co dokáže napjaté čekání s lidmi udělat, nepochopí, o co tehdy v Jerichu šlo.

Lidé si únavné čekání krátí tím, že věnují pozornost každé maličkosti. Každá hloupost stačí k tomu, aby se začali navzájem pošťuchovat a pomrkat na sebe. Stovky očí se upřou stejným směrem, ozve se smích, všichni se najednou náramně baví.

O jízlivé komentáře není nouze.

V Jerichu tomu určitě nebylo jinak. Pan Zacheus, ředitel celního úřadu, se chová jako fanoušek, který si prostě nemůže nechat ujít pohled na svého šampióna. Peláší, jako by mu hořelo za patami, a pak šplhá na strom jako kluk, co vybírá ptačí hnízda. Všichni se smějí, až se za břicha popadají.

Zacheus však na svém rozhodnutí nehodlá nic měnit. Jen ať se chechtají, hlavní je, aby on „uviděl Ježíše“. Počiná si jako muž, který se chystá poponést těžkou skříň, a proto si nejprve svléká plášť a odkládá ho na nejbližší věšák. Podobně i ředitel celního úřadu Zacheus ze sebe shazuje plášť vážnosti a ctihodnosti, do něhož se doposud halil, a před očima stovek svých krajanů ho věší na hřebík.

Veřejný hříšník Zacheus vykonal skutek, který by neměl chybět v žádném pojednání o askezi. Svou důstojnost, vážnost a obezřelost odložil stranou. O žádné berličky, které mu jeho společenské postavení poskytuje, nestojí. K čertu s konvencemi! Balancuje v koruně stromu a nic nepředstírá. Je

jako dítě, a nic lepšího si Ježíš pro setkání s ním nemohl přát. „Jestliže znovu nebudete jako děti, jistě nevezdete do nebeského království“ (Mt 18,3).

Jízlivých komentářů si nevšímá, vtípkování a pokřikování jdou mimo něj. Hlavně, aby už konečně „uviděl Ježíše“.

Kdo chce vidět Ježíše, *nesmí brát ohledy* na davy okolo a chovat se tak, jak se od něj očekává. Nesmí se držet v bezpečném závětví, ale musí ze zástupu „vystoupit“, běžet kupředu a mít přitom oči na stopkách, aby setkání nepromeškal.

Musí vydržet posměch a hodit za hlavu všechny představy o tom, co se v jeho společenském postavení patří, a co ne, a jestli tím, co dělá, neškodí své pověsti.

Jedno z nejvážnějších nebezpečí, která křesťanství hrozí, spočívá v „nivelizaci“: nikdo nechce vyčnívat z řady (s evangeliem požadovanou pokorou a popřením sama sebe to však nemá nic společného, je to projev alibismu a zbabělosti). Jsme jako cyklisti v pelotonu: těžko poznat, kdo je kdo. Hlavní je ničím na sebe neupozorňovat.

Jsme žalostně ploší a zoufale nudní, a proto se nemůžeme divit, že svět už vůbec nezajímáme. Žádné pobouření nepůsobíme, nikoho v úžas nepřivádíme.

Světlo se ztlumilo, aby příliš neoslňovalo, sůl pozbyla chuti, protože tak to vyžaduje zdravý rozum, střílný prach navlhl, Slovo bylo zneškodněno a paradoxy z evangelia ztratily svou výbušnost. Z kvasu se stala vanilka.

Je třeba, aby se křesťanství přestalo ohlížet napravo nalevo a opět bylo samo sebou. Občas nás kvůli tomu někdo klepne přes prsty, ale přesto je nutné znovu uvádět do života křesťanské paradoxy: ztrácet, abychom získali, umírat, abychom žili, dávat, abychom dostali, *ne mít, ale být*.

Musíme znovu přijmout za svou logiku evangelia, která nás nabádá, abychom „zacházeli dál“. „Když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i druhou; a tomu, kdo se chce s tebou soudit a vzít tvé šaty, tomu nech i plášť; a když tě někdo nutí, abys ho doprovázel jednu míli, jdi s ním dvě“ (Mt 5,39-41).

Úctyhodnost a přizpůsobivost, to není nic pro nás: ty by nás jen svazovaly. Cesta z našeho domova do kanceláře, do

továrny či do kostela lemovaná patníky s nápisem „povinnost“ je pro křesťana příliš úzká. Kráčí krokem, který vyžaduje mnohem širší cesty.

Jak jsme domýšliví a samolibí, nám dojde teprve tehdy, až oprášíme a přijmeme za své nároky, které na nás klade evangelium. Abychom si dokázali představit, co křesťan doopravdy zmůže, musíme vzít v úvahu i kategorii „nemožné“.

„Není to tak, že cesta je nemožná, ale to, co je nemožné, se stává cestou“ (P. Evdokimov).

Správnou míru najdeme teprve v krajnosti.

Kde je dům Páně

„Když Ježíš přišel k tomu místu, podíval se nahoru a řekl mu: ‘Zachee, pojď rychle dolů: dnes musím zůstat v tvém domě.’“

Kristus Zacheovi jeho plány překazil, ale nabídl mu jiné, o jakých se mu ani nesnilo.

Nejdřív Zachea *vypudil* z jeho pozorovatelný: „Pojď rychle dolů.“ Pokaždé, když se chce Bůh v dějinách setkat s lidstvem, donutí člověka *vystoupit ze zajatých kolejí*.

Ježíš Zachea doslova a do písmene vybral z hnízda.

„Pojď rychle dolů.“ Že by se s ním chtěl seznámit?

Nejen to: „Dnes musím zůstat v tvém domě.“ Prý *musím!* A to ho nikdy předtím neviděl!

Bůh je trpělivý, dokáže čekat tisíce let. Jeho kalendář nemá s tím našim nic společného: „U Pána je jeden den jako tisíc roků a tisíc roků jako jeden den“ (2 Petr 3,8).

Když však vidí, že moje spása už nazrála, hoří netrpělivostí a nemůže se dočkat: „Pojď rychle dolů.“

Jeden komentátor poznamenal, že když lidé viděli, jak se Ježíš a ředitel celního úřadu, ubírají do Zacheova domu, museli být zklamaní a rozladění. Neměli by raději zamířit do synagogy?

Boží cesty dokáže člověk naplánovat dokonale. Jeho stará, nevyléčitelná touha být „ceremoniářem“ a mít vše pod kontrolou vystrkuje růžky i v situacích, kdy by to nikdo nečekal.

Místo, abychom se učili znát cesty Boží, snažíme se Bohu pošetile vnutit své cesty a své tempo.

Zapomínáme, že Duch vane, kam chce, kdy chce a jak chce. Nikdo ho neumlčí, nikdo si ho nepodmaní, nikdo ho nepřinutí vydat se jinudy. Cesty Boží nejsou cesty naše.

Ježíš a Zacheus spolu odcházejí a dav jen nechápavě kroutí hlavou. I Zacheovi jde z toho, co prožívá, hlava kolem.

Možná víme, kde přesně jsme se s Kristem setkali, ale určitě nevíme, kam nás toto setkání zavede.

Cesty, po nichž se s námi Kristus vydá, jsou nepředvídatelné. Ani učebnice mystiky nám žádnou přesnou mapu neposkytnou.

„V tvém domě.“ Kde je dům Páně? Zacheus si ke svému velkému překvapení uvědomuje, že je to jeho vlastní dům, dům hříšníka. Domem Božím je můj vlastní dům. Dům, v němž bydlím, pracuji, trpím, jím, spím a miluji.

Bůh žádný vlastní dům nemá. Bydlí v mém domě, ovšem za předpokladu, že mi můj dům doopravdy patří, že v něm přebývám.

„Jestliže od rána do večera, od matutina do kompletáře zpíváš v gregoriánském chorálu: ‘Toto je dům Páně, toto je dům Páně, toto je dům Páně’, a přitom v něm sám nejsi; pokud se tvůj duch toulá kdovíkam anebo je na cestě do domu tvého bližního, jemuž závidíš jeho lůžko a jeho ženu, jeho chléb a jeho víno, jeho práci a jeho odpočinek, pak klameš sám sebe. Nejsi ve svém vlastním domě, a proto nejsi ani v domě Páně, jsi v peleši lotrovské“ (G. Lemercier).

Vytesat nad bránu kláštera „Toto je dům Páně“ nestačí. Vůbec není jisté, zda tu Bůh přebývá doopravdy.

Do kláštera i do obyčejného bytu Bůh vstoupí jen tehdy, pokud tam skutečně budu i já. Pokud tam bude můj duch i mé srdce.

I mě Ježíš vyzývá: „Pojď rychle dolů. Následuj mě a já tě dovedu do svého domu. Dobře ho znáš: je to tvůj vlastní dům“ (G. Lemercier).

Dav to nechápe a pohoršuje se: „Všichni, jakmile to uviděli, reptali a říkali: ‘Vešel jako host k hříšníkovi!’“

Co by se stalo, kdyby vešel ke mně nebo k tobě? Vešel by do domu člověka spravedlivého, který je hoden poskytnout mu přístřeší?

Nikdo už nic nezmění na tom, že do Zacheova domu „přišla spása“. Dům hříšníka se stal domem Páně.

Z domu ředitele celního úřadu, což byl s velkou pravděpodobností zloděj a lump, se stal kostel. (Ne náhodou se toto evangelium čte o slavnosti posvěcení kostela).

A my reptáme. Raději bychom měli smeknout klobouk, vstoupit a pokleknout.

Zacheova závěť

„Polovici svého majetku, Pane, dám chudým, a jestli jsem někoho o něco ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně!“

Tak zní Zacheova závěť, která bez odkladu nabývá platnosti.

Vždycky mi připadlo zvláštní, že závěti obvykle začínají slovem. „Odkazuji...“ Mnohem přesnější by přece bylo: „Jsem nucen odkázat...“

Zacheus dává polovinu svého jmění chudým sám od sebe. Nikdo ho k tomu nenutí, nehrozí mu brzká smrt.

Neváhá ani chvílku, zátěže majetku se zbavuje ihned. Ví, že všechno, co dáváme chudým, jsou ve skutečnosti jen povinné restituce.

Chápe, že člověk, který toho příliš *vlastní*, nemůže zároveň naplno *být*.

Kdyby měl být šťastný jen sám, musel by se stydět.

Zbláznil se snad?

Jistě. Nic jiného se ani po setkání s Kristem nemohlo stát.

G. K. Chesterton poznamenal: „Judaismus nám sobě vlastním vznešeným a tajemným způsobem sdělil, že kdyby člověk spatřil Boha, zemřel by.“

Křesťanství je v tom ohledu ještě fatálnější: Soudí totiž, že pokud člověk spatřil Boha, bude žít navěky. V každém případě to, co nastane, bude zásadní a nezpochybnitelné. Člověk, který spatřil Boha, může zemřít. Jisté však je, že to bude něco úplně jiného než malá nevolnost, kterou spraví jeden prášek nebo přivolání lékaře.“

I Zacheus poté, co Pán Ježíš vstoupil do jeho domu, cítil něco mnohem horšího, než je běžná nevolnost. Bylo mu do

slova a do písmene zle. Pochopil, že musí svůj život od základů změnit, že se musí v očích světa zbláznit.

Náš problém spočívá v tom, že jsme se sice setkali s Kristem, ale pořád jsme moc „rozumní“. První zákon bláznovství jsme úspěšně zapomněli.

„Ať se nikdo neklame! Domnívá-li se někdo z vás, že je moudrý, jak to chce tento svět, musí se napřed stát ‘pošetilým’. Jenom tak se stane moudrým“ (1 Kor 3,18).

Svatý Pavel nám dává na výběr: buď budeme moudří před světem, ale pošetilí v očích Božích; nebo budeme pošetilí před světem, ale v Božích očích budeme moudří. „Moudrost totiž, jak ji chce tento svět, je v očích Božích pošetilost“ (1 Kor 3,19).

Podle otce Lebreta, dominikána, který hrál velmi významnou roli při vzniku encykliky *Populorum progressio*³⁶ nás bláznovství přivádí přímo k Bohu a je úzce spjata s vírou, nadějí a láskou.

Otec Lebret si často stěžoval, že dnešní křesťané jsou příliš moudří, obezřetní a vypočítaví.

S velkou bolestí mluvil o tom, že skoro všichni trpí přílišnou opatrností, že bláznovství z církve téměř vymizelo.

Mladým lidem, kteří se chtěli stát součástí jeho malých společenství (*équipe*), kladl jednu jedinou otázku:

„Jste blázni?“

Jeho modlitba zněla: „Bože, pošli nám blázny. Dnešní doba potřebuje blázny pro Krista...“

Pokud se křesťanství jeví světu jako velmi moudré a rozumné, neznamená to nic jiného, než že bylo zmrzačeno a zraženo.

Zacheus (další lotr, od kterého se máme učit) doplnil a zavřel lekci, kterou nám udělil prozíravý správce. Ten nás učí prozíravosti, zatímco Zacheus nám vysvětluje, co je to bláznovství. V logice křesťanství jde totiž o jedno a totéž.

• • •

Zacheovo setkání s Kristem se odehrálo ve třech etapách: nejprve paličatý Zacheus odhodil svou důstojnost, pak Kristus vešel do jeho domu a nakonec Zacheus vyslovil svou závěť.

Lidé si myslí, že se zbláznil, ale on zatím našel spásu.

A také radost ze života.

³⁶ Encyklika Pavla VI. o rozvoji národů z 26. března 1967, pozn. red.

TO, „CO ZAHYNULO“, ZAHYNULO KVŮLI NÁM

„Syn člověka přišel hledat a zachránit, co zahynulo“ (Lk 19,10).

Na svých cestách potkáváme stovky Zacheů. Stovky Zacheů čekají, až jim dáme znamení.

Ale my na ně nedbáme a jdeme dál. Sotva si je prohlédneme, vyfotíme si je, politujeme, zařadíme je do předem připravené škatulky, vyneseme nad nimi ortel a pokračujeme dál.

Naše cesta je pouť zmařených příležitostí.

Po nás musí stejnou cestou projít Ježíš a posbírat a znovu postavit na nohy to, „co zahynulo“. To, co zahynulo kvůli nám.

To, jak Ježíš jedná se Zacheem, jeho vytrvalé úsilí přinést do Zacheova domu spásu, jeho pohled, který bezpečně odhalil muže schovaného na fíkovníku, prostě všechno, co Ježíš pro Zachea udělal, je zároveň i tvrdá výtka namířená proti nám. Je to výtka určená naší nevšímavosti a smířenosti s daným stavem věcí, naší touze splynout s davem a nijak nevyčnívat.

Kristus se však zastavil.

Kristus Zacheovi pohlédl do očí a pochopil jeho tajemství.

Kristus mu dal znamení.

Proč se nezastavíme

Kristus se před Zacheem zastavil.

My si jen zděšeně zakryjeme oči, zacpeme nos a pádíme dál. Připouštím, že obraz, který se nám často naskytne, nebývá příliš povzbudivý.

Lidé, které na své cestě potkáváme, mají spoustu chyb a někdy jsou doopravdy zlí.

Jako naši „bližní“ dělají všechno pro to, aby nám znemožnili řídit se přikázáním lásky.

Jsou zlí, domýšliví, ctižádostiví a pokrytečtí.

Pomlouvají a závidí a tak otravují vzduch všem okolo.

Snaží se nás záłudně chytit do pasti.

Jsou to muži (a ženy) s ostrými zuby, nabroušenými drápy a jedovatým jazykem.

Anebo také ubožáci, kterým páchne nejen dech a oblečení, ale i duše.

Často jsme konfrontováni s lidskou hloupostí v jejich nejrozmanitějších a nejnesnesitelnějších podobách.

Vidíme ošklivé, těžké viny, které se nám hnusí. Dělá se nám z nich špatně, a proto co nejrychleji hledáme útočiště v našem chrámu. Možná se dokonce zúčastníme křesťanského setkání na téma „Dialog s těmi, kdo mají k církvi daleko“. (Ale kdo ti vzdálení vlastně jsou? Není to náhodou spíš tak, že si je sami držíme od těla, že jsme od sebe určité skupiny lidí odřízli?)

Shrňme to několika slovy: nejsou dost reprezentativní a neodpovídají našim požadavkům. My totiž nosíme v hlavě (naprosto falešnou) představu o tom, jak by měl takový chudák, ateista či bližní vypadat. A když pak máme opravdového chudáka, ateistu či bližního z masa a kostí přímo před očima, zkonstatujeme, že našim představám vůbec neodpovídá. Proto ho mineme bez povšimnutí.

Nedokážeme brát druhé lidi takové, jací jsou. Chceme je vši silou vecpat do předem připravených škatulek. A když se vzpírají, tím hůř pro ně.

My máme svědomí čisté. Diagnóza, k níž jsme dospěli, je pro ně krajně nepříznivá. Zní: „nevyléčitelný“. S tímhle člověkem už prostě nikdo nic nesvede.

A přitom by možná stačilo jedno jediné: zastavit se u něj.

Nespočívá snad vtělení právě v tom, že Bůh „přebývá mezi námi“?

Bůh se u nás zastavil, přestože s lidstvem to není v mnoha ohledech „žádná sláva“.

Abychom to pochopili, stačí zadívat se do vlastního nitra.

Jak čelit zlu

Kristus na Zachea pohlédl, odhalil jeho tajemství a vyřešil je.

Dokázal to proto, že ho miloval.

Opravdový vztah s druhými lidmi můžeme navázat pouze tehdy, když je milujeme. Všem živým bytostem darovalo

život láskyplné slovo Boha Stvořitele, a proto rozumějí jedině jazyku lásky. Tak zní základní zákon platný pro všechny. „Boží myšlenka nabývá v jednotlivých lidech konkrétní podobu, a proto lidé mohou pochopit sami sebe pouze na základě vzájemné úcty a lásky. Pokud se propojí srdce osoby kontemplující se srdcem osoby poznávané a kontemplané, pak je takové spojení dvojnásob plodné. Poznávající je díky lásce, která ho prostupuje, schopen lépe a hlouběji poznávanému porozumět a pochopit ho; *zatímco před tím, k němuž láskyplný zájem směřuje, se odhaluje poklad skrytý v jeho nitru*. Pro toho, kdo dokáže navázat s lidmi opravdový vztah, není ten druhý nikdy pouhým předmětem zkoumání, ale konkrétní jedinečnou bytostí, která v sobě skrývá božský Logos a Boží lásku“ (G. M. Vannucci).

Schopnosti člověka, který dokáže milovat, se rozšiřují a jeho smysly se zbystřují. Dokáže proniknout až tam, kde druzí lidé skrývají své tajemství.

Ten, kdo nemiluje, kdo jen odsuzuje a nikdy se u nikoho nezastaví, ochuzuje sám sebe. Druzí lidé si své tajemství zárlivě střeží a někomu takovému je nikdy nevyjeví.

Kvůli bídě, která nás obklopuje, nesmíme ztrácet odvalu. Je pravda, že kolem nás je spousta lumpů a ničemů, lidí prostředních, nebo dokonce zlých. Velmi často jsou ale takoví především proto, že je nikdy nikdo neměl doopravdy rád. Nedostalo se jim lásky, kterou potřebovali a na niž měli právo. Jsou malí, protože jim chyběla láska nutná k tomu, aby mohli vyrůst.

Vůči takovým lidem bychom se měli chovat tak, jak nás nabádá evangelium: k těmto Zacheům je třeba přistoupit a darovat jim lásku. Jedině tak se z nich stanou lepší lidé.

Opravdová křesťanská láska je tvůrčí a vynalézavá.

Zloba, viny ani „zápach“, který druzí vydávají, ji nezastaví. Jde dál, dokud nedosáhne svého cíle. Vytváří dobro, dělá zázraky.

Druhé lidi nemilujeme proto, že jsou dobří, ale stávají se dobrými proto, že je milujeme.

Chceme-li doopravdy čelit zlu, pak odsudky ani exkomunikace nestačí.

A nestačí na to ani sáhodlouhé diskuse. „Vždycky, když jsem zvítězil v nějaké debatě, ztratil jsem jednu duši“ (Mons. Fulton Sheen).

Zlu je možné čelit jedině láskou.

Tuto pravdu dokonale ilustruje jeden dialog ze slavného filmu *Nábřeží mlh*.³⁷

Hrdina, který dezertoval z války, se své dívce svěřuje s pocitem, že je sám sobě odporný. Dívka ho přeruší:

„Ty nemůžeš být špatný, protože já tě miluji!“

Tolik zla je ve světě proto, že jsme proti němu stavěli jen zhnusení, pobouření a příkré odsudky, zatímco jsme proti němu měli bojovat láskou.

Jedině láska umožní Zacheovi nebýt až do konce života špatným člověkem.

Boha „probudí“ jedině Bůh

Láska náš pohled pročištuje, díky ní vidíme ostřeji a jasněji.

Často se říká, že láska je slepá. Ve skutečnosti láska vidí dokonale, protože dokáže odhalit všechno to, co lhostejnému pohledu uniká: vidí krásu a bohatství i tam, kde jiní lidé nacházejí jen mravní bahno a tmu.

Jak lidé vnímali Zachea? Nenáviděli ho, protože ho považovali za bídáka a lumpa.

Marie Magdalská byla podle mínění svých krajanů poběhlice a Samaritánka veřejná hříšnice.

Za Zacheovy lumpárny, Magdalénino pohoršující řemeslo a Samaritánčiny hříchy nikdo nahlédnout nechtěl. Všichni hned vynesli ortel, proti němuž nebylo odvolání: s těmito lidmi nikdo nic nesvede. Jsou nenapravitelní.

Ježíš však nic takového neudělal a nenechal se prvním dojmem odradit.

Hledal to, co je uvnitř, co doposud překrývala chamtivost či lehké mravy. Tmavou chodbou úskočnosti a nemravnos-

³⁷ Film *Le quai des brumes* s Jeanem Gabinem byl natočen v roce 1938 podle stejnojmenného románu Pierra Mac Orlana z roku 1927, pozn. red.

ti pronikl jeho pohled až k neporušenému jádru, které mu umožnilo navázat s těmito lidmi kontakt.

„Zachee, pojď rychle dolů.“

Objevil v Zacheovi něco, co druzí neviděli.

Naším úkolem je přistoupit ke každému člověku a zadívat se „dovnitř“, za hradbu jeho špatností a zlých skutků. Tam možná objevíme nečekané bohatství. *Přistoupit k druhému znamená objevit bohatství, které je v něm skryto.*

Georges Bernanos říká: „Přišel jsem na to až hodně pozdě, ale teď vím, že lidskou bytost nelze vysvětlit na základě jejích neřestí. Lze ji vysvětlit jedině na základě toho, co je v ní čisté a nedotčené, co v ní zbylo z dětství a co se musí hledat hodně hluboko.“

A Paul Claudel dodává: „I v tom nejhamižnějším lakomci, i v nitru prostitutky či opilce je nesmrtelná duše, která chce dýchat a která koná noční adoraci, protože se nemůže projevat ve dne.“

Křesťanskou lásku lidské neřesti a jejich zápach nezastaví. Proniká do hlubin a hledá, odhaluje, probouzí a povzbuzuje to, co je i v té nejzrůdnější bytosti čisté a nedotčené. Odkrývá a probouzí v člověku jeho lepší já.

I v tom nejzavrženějším člověku je zrnko nevinnosti, k němuž dokáže proniknout zase jen nevinnost.

A zde se dostáváme k podstatě našeho úkolu: naše poslání spočívá v tom, nastavovat druhým lidem zrcadlo.

Jak se to dělá? V každém člověku je obraz Boží, který byl často napadán, hanoben a pošlapáván. Teď je – celý vybledlý a poničený – skryt kdesi hluboko v lidském nitru. Je pohřben pod silným nánosem zla a špatností a každá nová vina mu zasazuje další ránu.

Opravdový apoštolát si klade za cíl proniknout až k tomuto obrazu, očistit ho a vynést na světlo.

Právě proto je třeba nastavovat druhým lidem zrcadlo. To ale dokážou pouze lidé čisté a průhlední; lidé, kteří nosí v srdci Boha.

Teprve pak může dojít k *zázračnému setkání*: Bůh rozpozná Boha.

Bůh však odpovídá pouze Bohu.

Pouze Bůh dokáže probudit Boha spícího kdesi hluboko v lidské duši.

V každém Zacheovi, kterého na svých cestách potkáváme, je v nejtemnějším zákoutí duše skryt Bůh, který odpoví pouze hlasu Božímu.

Existuje bohužel i apoštolát jalový, který na potřeby bližního vůbec nedbá. Spočívá v tom, že nevystrčíme nos z našeho kostelíčku a hrajeme všichni podle stejných not.

Jeho poznávací znaky jsou: nejistý krok, odměřená gesta, krátkozrakost a srdce milující jen „za určitých podmínek“.

Jalový apoštolát vidí Zachea schovaného na fíkovníku a nechá ho tam, aby ještě dozrál. Slézt dolů může teprve tehdy, až bude vyhovovat našim požadavkům.

Až přijde na to, že nám chce dát peníze na dobročinnost, pak si s ním možná promluvíme.

Jinak zůstane *hřtšníkem*.

JE ZAKÁZÁNO TLESKAT PROROKŮM

„Jeruzaléme, Jeruzaléme! Zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo jsou k tobě posláni. Kolikrát jsem chtěl shromáždit tvoje děti, jako shromažďuje kvočna svoje kuřátka pod křídla, ale nechtěli jste. Proto váš dům zůstane opuštěný“ (Mt 23,37-38).

Cesta lidstva dějinami je poseta kameny, které sloužily ke kamenování proroků. V dějinách byli proroci vždy pronásledováni a zabíjeni.

Ještě horší než proroky kamenovat je však oslavovat je po smrti. „Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Stavíte náhrobky prorokům a zdobíte pomníky spravedlivých...“ (Mt 23,29).

„Vzpomínkové slavnosti bývají neobratným pokusem umlčet stále hlodající výčitky a zajistit si alibi“ (U. Vivarelli). Dokazují, že mnoho lidí má špatné svědomí.

Včera zbaběle mlčeli, a dnes jen žvaní a žvaní. Lhostejnost a podezřívavost vystřídaly oslavy a dokonce i spory o to, komu bude patřit prorokův hrob. „V tomto světě jsou lidé, kteří svědčí, a lidé, kteří jim ztrpčují život. Jakmile svědek zemře, jeho svědectví je rozmělněno mnoha dalšími slovy“ (A. Camus).

Když měli procházet městem a „hlásat ze střech“, schovávali se spolu s dalšími „obránci víry pravé“ v zapadlých uličkách, odkud stříleli na neozbrojené proroky nebo – a to je vlastně totéž – je nechávali zemřít žalem.

Dnes, když vyšlo najevo, že předvoj se dopustil jedné jediné chyby: totiž že měl pravdu několik desetiletí předtím, než ke stejným závěrům dospělo i celé vojsko, dnes, když už žádné nebezpečí nehrozí a slavnostní tribuny při veřejných oslavách nebude nikdo ostřelovat, proroky kdekdo květnatě oslavuje a stavějí se jim honosné náhrobky. Opožděně se tleská našim „velikánům“ (a ještě navíc mají mnozí tu drzost, že s nimi šermují před očima údajným „nepřátelům“: „Vidíte? My jsme už před třiceti lety říkali, my jsme už tehdy dělali...“). Myslí si asi, že tak se na naši nedávnou ustrašenost, zlostnatělost a zbedněnost snáze zapomene.

Camus tyto nechutné kejkle prohlédl a jasně pojmenoval: „V revolučních dobách umírají ti nejlepší. Zákon oběti zní, že nakonec mají slovo vždy jen opatrníci a zbabělci, protože ti ostatní vydali ze sebe to nejlepší, a tak o slovo přišli. Mluví ti, kdo dřív zrazovali.“

Proroci o náš potlesk nestojí.

Nechtějí, abychom je zavírali do muzea.

Požadují od nás, abychom vydávali svědectví stejně jako oni, abychom byli stejně odvážní, stejně jasnozřiví a stejně obětaví.

Doprovázet člověka

„Podle mých zkušeností se mnozí křesťané od spirituality, která je zradila, odpoutali. Teď chtějí žít jako normální lidé, věnovat se své práci a ničím se od ostatních nelišit. Zároveň zdůrazňují, že křesťany chtějí samozřejmě zůstat.“

Co to znamená *zůstat křesťany*? Nevidím jinou možnost než stát se proroky, lidmi, kteří vidí dál než ostatní. Proč by jinak *zůstávali křesťany*?“ (A. Paoli).

Křesťan, který se neorientuje v současném světě, jemuž uniká smysl dějinných událostí a který neumí lidí doprovázet, je k ničemu: všude jen překáží.

Kdo chce doprovázet druhé lidi, musí se nejprve stát prorokem.

Když Pavel VI. zahajoval čtvrté zasedání koncilu, zdůraznil, že církev „opět začíná prorokovat“.

V konstituci *Lumen gentium* se říká, že Boží lid je stejně jako Kristus *knězem, králem a prorokem*.

Aby se křesťané mohli stát opravdovými proroky, je třeba opravit některé zažitě a rozšířené omyly.

1. *Prorok čte přítomnost*. Lidé si proroky často představují jako podivíny či jakési mágy, kteří předpovídají budoucnost.

Ale tak tomu není. Prorok dokonale rozumí přítomnosti a chápe dějinné souvislosti. „Pochopil, co říká Boží slovo k situaci dnešního světa, do něhož ho Bůh jako svého svěd-

ka povolal. Je Božím vyslancem, jehož úkolem je porozumět dnešku a přijít na to, co Bůh současnými událostmi zjevuje“ (A. Paoli).

Prorokův zrak je tak pronikavý, že dokáže rozpoznat, kde se dnes Boží království prolíná se světem.

Prorok „dešifruje“ současné události, protože dokáže určit průnik, v němž se s nimi protíná věčné a neměnné Boží zjevení.

Pochopil minulost, nezaujímá obranný postoj vůči současnosti a je otevřený vůči budoucnosti. Zprostředkovává lidem Boží slovo, a tak tvoří živoucí svorník mezi minulostí, přítomností a budoucností.

2. *Prorok je svobodný.* Nehledí napravo nalevo a nenechá se ničím spoutat. Není to žádný taktik ani diplomat. Není svázán falešnými ohledy.

*Tak praví Hospodin o prorocích,
kteří svádějí můj lid:
Když mají do čeho kousat,
mluví o pokoji,
ale tomu, kdo jim nic do úst nedá,
vyhlašují svatou válku.
Proto budete mít noc bez vidění
a temnoty bez věštění (Mich 3,5-6).*

Na základě těchto slov můžeme prohlásit, že mnozí křesťané neplní své prorocké poslání a nejsou schopni pořádně křičet právě proto, že se vždy najde někdo, kdo jim dá „do čeho kousat“.

Opravdový prorok žádné „dobrodince“, jimž se cítí být zavázán, nemá. Vyjadřuje se naprosto svobodně:

*Já však jsem naplněn
silou Hospodinova ducha,
spravedlností a statečností,
abych vyčítal Jakobovi jeho zločin
a Izraeli jeho hřích (Mich 3,8).*

Lidé povrchní, bojácní a přizpůsobiví o něm prohlašují, že je to rebel. Prorok však nemá ani zdání, co je to kalkul, prospěchářství či kariérismus. Je svobodný, ale rebelem není. Jeho neposlušnost je neposlušnost ve jménu vyšší poslušnosti: poslouchá totiž jen vlastní svědomí a Boha.

Prorok je poslušný až k neposlušnosti. Ti, kdo se bojí vyčnívat z řady, jsou tímto paradoxem samozřejmě pohoršeni.

Proroka charakterizuje svoboda a láska.

3. *Prorok se nebojí budit pohoršení.* „Budít pohoršení“, to byl v církevních kruzích dlouho strašák, kterým se mávalo vhod i nevhod.

Samozřejmě existuje pohoršení, které si zaslouží Kristova příkrá slova. To bychom měli mít vždy na paměti.

Ale existuje také „pohoršení“, které je přímo povinností každého křesťana. Křesťan má povinnost odhalovat pokrytectví (zvláště to, jemuž se daří v církevním prostředí), poukazovat na problémová místa panujícího společenského uspořádání, pozvedat hlas ve jménu spravedlnosti, lásky a míru.

Posláním křesťana není být strážcem zavedeného společenského řádu. Spravedlnost není totéž co zákonnost.

„My křesťané musíme v každé době předkládat lidem Boží slovo a kriticky zkoumat každou společenskou strukturu, každý zákon a každou lidskou zkušenost. Právě z tohoto zkoumání se rodí křesťanský protest: my křesťané nemáme být *strážci* zavedených pořádků, jsme povoláni k tomu, abychom ve společnosti působili jako kvas.

Uvnitř nosíme cosi, co pouhou časnost *přesahuje*, a proto vnášíme do společnosti věčné napětí pramenící z toho, že zákonnost za spravedlností vždy pokulhává. Ztotožnit spravedlnost se zákonností je velmi snadné. Zákonnost, to jsou prostě všechny platné zákony jako celek. Ale kolik spravedlnosti v nich je? Pokud nebudeme tyto zákony a vládnoucí společenské struktury neustále zkoumat a prověřovat na základě toho, co sami prožíváme a co vidíme všude okolo, staneme se otroky zákonnosti. Spravedlnost nás oproti tomu pobízí, abychom hleděli kupředu. O zachování stávajících

pořádků jí nejde, nikoho spoutávat nepotřebuje. Působí ve společnosti jako kvas.“³⁸

Mezi námi jsou však i špatní proroci, kteří pohoršení chápou velmi zjednodušeně: jen jako záležitost týkající se sexuální morálky. Proti takovému pohoršení pak brojí ze všech sil, slovem i písmem. Ve chvíli, kdy by bylo třeba upozornit na neméně závažné pohoršení v jiné oblasti, mlčí jak zafazaní: „Co je vlastně pobuřující? Milovat se s někým? Není snad mnohem skandálnější obhajovat nespravedlnost jen proto, že mi chybí prorocká a duchovní prozíravost, jíž žádná nespravedlnost neujde? Mnohem skandálnější je bezesporu podléhat zájmům mocných, třást se před nimi strachy a nepožadovat spravedlivější společenské uspořádání, které může napomoci tomu, aby lidé byli opravdu takoví, jací by podle mých kázání měli být“ (A. Paoli).

Stejný požadavek vyslovuje i romanopisec Bruce Marshall: „Velký rozruch vznikl kvůli ženám, které v kostele ukazují kolena a na paži znaménko po očkování, ale zbrojení, krutost, útlak, podnikatelé, kteří nevyplácejí svým zaměstnancům spravedlivou mzdu, nemoci, neštěstí či falešné národní ideály nikoho nevzrušují.“

Dejme slovo ještě jednomu spisovateli: „Erotičnost a smyslunost zanechávají v člověku pocit smutku a zklamání, v ústech po nich zůstává jakási pachuč (zařídila to tak sama příroda), zatímco chamtivost, kariérismus, přehnaná ctižádost či finanční podvody mu přinášejí jen milióny a blahobyť. Vzduch kolem něj pak lahodně voní po jahodách a pomerančích“ (G. Marotta). Opravdový prorok má za úkol, aby tito lidé pocítili v ústech chuť popela.

Prorok pohoršuje všechny milovníky starých pořádků a bouří se proti všemu, co budí opravdové pohoršení.

Prorok nám připomíná, že síla evangelia je v protestu, nikoli v povolnosti.

4. *Prorok umí mlčet.* Je to muž slova, slova tvrdého a drsného jako kámen, ale je to také muž, který umí mlčet.

Nemluví do větru. Říká jen to podstatné. Každá jeho řeč pramení z mlčení, a právě proto je tak strohá a pobuřující.

Prorokovo mlčení je stejně zneklidňující jako jeho slova.

5. *Prorok je muž kontemplativní.* Díky kontemplaci prorokování dozrává. Na tuto pravdu dnešní křesťané velmi často a rádi zapomínají.

Prorok je především muž, který se umí modlit.

Nejde přirozeně o modlitbu zaměřenou na vlastní prospěch ani o modlitbu vyplývající z pouhého pocitu povinnosti, jak tomu často u věřících bývá.

Člověk se nemá modlit proto, aby byl vyslyšen, ale proto, aby dokázal vyslyšet Boha. V modlitbě se soustředíme na Boha a odhalujeme jeho úmysly, které se pak snažíme uvést do života: „Buď vůle tvá!“

„Při opravdové modlitbě to není tak, že Bůh naslouchá, oč ho žádáme, ale že člověk se modlí tak dlouho, dokud není schopen sám naslouchat tomu, co chce Bůh“ (S. Kierkegaard).

Kontempace nás neodvádí od života a jeho problémů, ale je výrazem dvojí věrnosti: věrnosti Bohu i člověku, Božímu království i dějinám.

„Kontemplativní modlitba spočívá v tom, že se člověk zaměří přímo na Boha a v něm hledá řešení všeho, co ho trápí. Problémy tím neztrácejí na své naléhavosti a nejsou o nic méně tíživé, avšak Boží světlo a Boží moudrost dávají člověku hluboký klid v duši. Tento postoj je něco úplně jiného než povrchní lenivost křesťanů, kteří hledají v modlitbě útěk od řešení problémů a výmluvu pro to, aby nemuseli nést zodpovědnost za běh dějin“ (A. Paoli).

Když se prorok svým kontemplativním pohledem zaměří na Boha, poznává jeho úmysly a pak je tlumočí lidem kolem sebe.

Ve světě, kde se tolik žvaní a tlachá, jedině prorok mluví jasně. Uprostřed zmateného davu dokáže ukázat správný směr. Netápe ve tmě jako ostatní, ale přináší světlo.

Bůh řídí dějiny skrze proroky.

Prorok se modlí takto: „Já spoléhám na tebe. Ty se můžeš spolehnout na mě.“

Tak k lidstvu přichází spása.

38 UMBERTO VIVARELLI, *Il Vangelo oggi*, La Locusta 1966.

Všichni jsme povoláni stát se proroky.

Každý z nás má hledat průsečíky, v nichž se náš svět stýká s Božím královstvím.

Prorok otřásá zavedenými pořádky a nedovolí církvi ustrnout a dostat se do vleku událostí.

Prorokování je tvrdá dřina.

Prorok musí čelit nedůvěře, nepřátelství a nepochopení. Lidem, kteří se rádi předvádějí na hlavních tribunách, prorok překáží.

Nemělo by nás udivovat, že proroky mnoho lidí nenávidí. Kristus nás na to přece upozornil předem.

Každého proroka občas přepadnou pochybnosti, zvláště ve chvílích, kdy na něj prší kameny ze všech stran. Tehdy si i on klade otázku, zda je jeho cesta správná.

Don Mazzolari, který byl opravdovým prorokem dnešní doby, nám zanechal pravidlo, které nám umožňuje ujistit se, že jsme ze správné cesty nesešli:

„Když nám naše práce přináší jen ústrky a když nasazujeme jen sami sebe, pak je naše cesta správná.“

KŘESŤAN V DĚJINÁCH

„Večer říkáte: ‘Bude pěkně, protože na nebi jsou červánky’ a zrána: ‘Dnes přijde bouře, protože nebe temně rudne’. Vzhled oblohy tedy umíte posoudit, a znamení časů ne?“ (Mt 16,2-3).

V 19. století musela církev řešit vztah vědy a víry, ve 20. století se řeší vztah křesťanství a dějin.

Pozornost vůči „znamení doby“, kterou tolik zdůrazňoval II. vatikánský koncil spočívá v tom, že křesťanství se znovu začíná zabývat během dějin, že opět bere vážně vtělení: *Bůh se totiž stal nejen tělem, ale také dějinami.*

Historické události a Boží království

Nejen lidstvo, ale i křesťanství putuje dějinami. Pozornost věnovaná dějinám je nedílnou součástí křesťanské dokonalosti.

Skrze historické události k nám přichází Boží království.

„Není tomu však tak, že by nám samotný běh dějin přinášel Boží milost a přibližoval Boží království. Žádný vztah příčiny a účinku mezi těmito dvěma skutečnostmi neexistuje. Odhalit Boží tajemství nedokáže ani příroda, ani dějiny. Boží slovo přichází ‘shůry’ a je výrazem velké Boží lásky, která se nám chce dát. Milost je milost a profánní dějiny nejsou zdrojem spásy. Evangelizace náleží do jiného řádu než civilizace. Zajistit, aby lidé měli co jíst, není totéž jako je spasit, přestože chci-li být spasen, musím se starat i o to, aby nikdo netrpěl hladem. Šířit kulturu není v žádném případě totéž jako obracet ke křesťanství.“

Přestože Bůh je transcendentní a transcendentní je i vše, co koná, Boží transcendence skutečné setkání Boha s člověkem otevřeným jeho lásce nevylučuje, ale naopak vytváří k němu v přírodě i v dějinách vhodné předpoklady. Boží iniciativa je totiž nesena láskou a Boží zjevení se člověku nabízí jako pokrm. Boží transcendence dává člověku efektivní, nikoli však *aktivní* schopnost pochopit Boží lásku a odpovědět na ni. Výdobytky lidské civilizace, ovládnutí přírody, rostoucí

sebevědomí národů, kultura lidského ducha, touha po míru či solidarita mezi národy, to nejsou ve vztahu k životu z Boží milosti, ať už o něj usilují jednotliví lidé či celá společenství, žádné podružnosti, kterým není třeba věnovat pozornost. Tyto profánní hodnoty jsou sice často ambivalentní, ale přes to jsou kameny, které čekají na své použití.³⁹

Historická událost je – jak jsme již zdůraznili v kapitole věnované prorokům – průsečík Boží milosti a lidských dějin.

Zkouška svatosti

Kdosi poznamenal, že někteří katolíci 20. století by úplně klidně mohli žít ve 14. století. Jejich víra vychází z odhmotněné spirituality, která se vůbec nezabývá tím, co se děje v okolním světě. Jejich mentalita se v čase vůbec nemění, o problémy své doby se nezajímají ani v nejmenším a taky vůbec netuší, proč by se měli zajímat o běh dějin. Jsou jako dezertéři, skrývají se hluboko v týlu.

Nepochopili minulost, otravují přítomnost a z budoucnosti mají příšerný strach. Tento strach z budoucnosti způsobuje, že se na nic nezmůžou ani dnes. Není-li budoucnost „otevřená“, vytrácí se ze života síla i láska a nastupuje bezmoc.

Když mají řešit nějakou konkrétní situaci, jen bezmocně rozhazují rukama a zodpovědnost za důležitá rozhodnutí přenechávají jiným. Zůstávají stranou a jen přihlížejí, co se kolem nich děje. O žádný pokrok nestojí a brání se mu ze všech sil, a když se lidstvo dá do pohybu, hned začnou chřestit zrezivělými štíty svých předsudků.

Křesťan, který chce zachovat věrnost Božímu vtělení, se snaží „rozumět tomu, co se kolem něho děje“ a „začlenit se do dějin“. Toto úsilí nemá se „změnami stylu“, „moderností“ a „pokrokovostí“, které mnozí křesťané tak rádi stavějí na odív, nic společného. Na oko se přizpůsobují dnešní době, ale ve skutečnosti se vůbec nesnaží, aby do světa skutečně vstoupili a proměnili ho. Světu neslouží, jen ho využívají

39 D. M. CHENU, *La Chiesa popolo messianico*, Gribaudi 1967.

k vlastním cílům. Jsou to podvodníci, kteří zneužívají Boží slovo a klamou lidi.

Ten, kdo si uvědomuje historický rozměr křesťanství, nevěří v jakousi mlhavou spásu shůry, ale dobře ví, že současná etapa světových dějin je zároveň *etapou dějin spásy*.

Dnešní křesťan se musí podrobit nesmírně náročné zkoušce: zkoušce dějinami.

Jeho svatost závisí mimo jiné i na tom, zda je schopen rozkrýt smysl právě probíhajících událostí, porozumět problémům dnešní doby a přispět k jejich řešení. Pokud to nedokáže, propadá. Nadále bude považován jen „za loutku, za pouhého mystifikátora, který si na svatého jen hraje, a přitom ani neví, co to je, být opravdu člověkem“. „Příští ďáblovi advokáti musejí být ještě přísnější než dnes. Musejí si mimo jiné klást i otázku, zda víra toho či onoho člověka, který nyní čeká na Poslední soud, byla opravdu tak hrdinská, že mu umožnila pochopit dobu a společnost, v níž žil, a ovlivnila jeho rozhodování v konkrétních situacích“ (A. Paoli).

V řepném poli

Stendhal v jednom svém románu přesně vystihl postoj mnoha dnešních křesťanů. Hrdina jménem Fabrizio je nucen strávit celý den v řepném poli, z něhož se neodvažuje vystrčit nos, protože kolem zuří krvavá bitva. Celých čtyřicet hodin se tiskne ke svému koni a vůbec netuší, co se kolem něj děje.

Teprve večer se dozví, že právě skončila bitva u Waterloo. Mnozí křesťané jsou na tom stejně.

Pod jejich okny krácejí dějiny, ale oni jen ze závětrí přihlížejí. Mají za to, že ve světě jsou jen na návštěvě.

Podepisují bianco šeky, aby za ně dějiny vytvářeli ti druzí.

Do běhu událostí zasahují jen málokdy a jediné jako zamračení soudci vynášející přísné rozsudky.

Když si jich nikdo nevnímá, začnou hrozit apokalypsou – ale ta jejich má k té z Písma svatého hodně daleko –, anebo na všechny a na všechno nadávají.

Proč jsou vůči dějinám tak nedůvěřiví? Proč se jich tolik bojí?

V křesťanském prostředí je hluboce zakořeněný předpoklad, že kdo se míchá do světských záležitostí, určitě se nějak ušpiní. Tento předpoklad je důsledkem nemístného oddělování ducha a hmoty, které byly dlouho chápány jako dva protiklady.

Pro křesťana „z dobré společnosti“ se nehodilo špinit si ruce „nízkou a špinavou hmotou“, a proto se i dnes mnoho křesťanů zdráhá přiložit ruku k dílu a podílet se na utváření dnešního i budoucího světa. Nepřipouštějí si moc napomenutí, které jim adresoval Teilhard de Chardin: „V budoucnosti bude víra v Krista zachována a předávána dál jedině tehdy, půjde-li ruku v ruce s vírou ve svět.“⁴⁰

A přehlížejí i výstižné přirovnání Charlese Péguého: „Duchovno vždy spočívá na polním lůžku časnosti.“

Další předpoklad spočívá v přesvědčení, že zájem o světské záležitosti odvádí pozornost křesťana od království Božího, na které by se měl soustředit především.

Ale to je jen pohodlné alibi pro vlastní lenost. Už mnohokrát se prokázalo, že právě když poleví eschatologické napětí, tedy touha po věčných hodnotách, poleví i pozornost, kterou křesťané věnují hodnotám pozemským. Naši přítomnost otravuje jed nesprávně chápané eschatologie.

Věrnost budoucnosti

Zásadní omyl spočívá právě v tomto překroucení eschatologie. Někteří věřící jsou přesvědčeni, že křesťané by se vůbec neměli zabývat přítomností a že by měli jen a jen vyhlížet Boží království. Myslí si, že musejí přehlížet dějiny, aby zachovali věrnost věčnosti. Vůbec jim nedochází, že věčnost je v dějinách neustále přítomná a působí v nich. Kdo zrazuje časnost, zrazuje i věčnost.

Domnívají se, že „onen svět“ nemá s naším světem vůbec nic společného, a neuvědomují si, jak úzce jsou obě tato království propojena.

Klamou sami sebe. „Spása a Boží království se nevznášejí nad světem jako mraky, které plují mezi nebem a zemí, ale jsou přímo ve světě, připravují se uvnitř něho“ (Y. Congar).

„Věčnost, to není jakýsi budoucí přídavek k životu nebo pouhé prodloužení naší pozemské existence do nekonečna. Věčnost je v lidském nitru přítomná už nyní, je to plod duchovního úsilí, které člověk vynakládá“ (K. Rahner).

M.-D. Chenu z toho, co bylo právě řečeno, vyvozuje tyto důsledky: „Všechny události, které se kolem nás každý den odehrávají, v sobě nesou eschatologický náboj. Křesťan by však na něj neměl reagovat útekem někam mimo čas, ale měl by tyto události neustále vztahovat k absolutní Události, jíž je Kristus, Bůh, vstoupivší do dějin.“

Přítomnost, dnešek, už v sobě obsahuje zárodek budoucnosti. Pro křesťana budoucnost začíná právě dnes.

Jeho dnešní věrnost plynule přechází ve věrnost budoucí. Křesťanům by mělo jít především o to, aby byli *věrní vlastní budoucnosti*.

• • •

„Přimět křesťany k tomu, aby se těšili z přítomnosti i z budoucnosti a ze všeho, co je obklopuje, zbavit je napětí a vnitřně je osvobodit je velmi těžké. Psychologické nasvícení toho, co se skrývá hluboko v nitru, a otevření se světu jsou v křesťanském prostředí zatím jen v počátcích, přestože k mnoha pozoruhodným a velmi důležitým pokusům v této oblasti už v nedávné době došlo. Jen otevřený člověk – člověk, který vidí dál než na špičku svého nosu – si uvědomuje, že dějiny jsou otevřené“ (F. Heer).

Kdosi prohlásil, že „budoucností člověka je člověk“.

My to nyní můžeme upřesnit: Budoucností člověka je křesťan věrný dějinám.

A křesťan věrný dějinám je také budoucností Krista.

⁴⁰ Rozuměj: hájení pozemských hodnot, pozn. překl.

I MY SVÍRÁME V RUKOU KAMENY

„Když vytrváte v mém slovu, budete opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí.“ Namítlí mu: „Jsme potomci Abrahámovi a nikdy jsme nikomu neotročili. Jak ty můžeš říci: ‘Stanete se svobodnými?’“ Ježíš jim odpověděl: „Amen, amen, pravím vám: Každý, kdo páchá hřích, je otrokem hříchů. Otroek nezůstává v domě navždy, syn zůstává navždy. Když vás Syn osvobodí, budete skutečně svobodní. Víím, že jste potomci Abrahámovi, ale ukládáte mi o život, protože mé slovo se u vás neuchytí. Já mluvím, co jsem viděl u svého Otce, a vy děláte, co jste slyšeli od vašeho otce.“ Řekli mu na to: „Náš otec je Abrahám.“ Ježíš jim řekl: „Kdybyste byli děti Abrahámovy, konali byste skutky jako Abrahám. Nyní však mě chcete zabít – toho, kdo vám mluvil pravdu, kterou slyšel od Boha. Tak Abrahám nejednal. Vy konáte skutky vašeho otce.“ Odpověděli mu: „My jsme se nenarodili ze smilstva, máme jednoho Otce, Boha.“ Ježíš jim řekl: „Kdyby byl vaším otcem Bůh, milovali byste mě, vždyť já jsem vyšel od Boha a od něho přicházím. Nepřišel jsem totiž sám od sebe, ale on mě poslal. Proč nerozumíte mé řeči? Proto, že nemůžete slyšet mé slovo. Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co váš otec žádá. On byl vrah od počátku a nedrží se pravdy, protože v něm pravda není. Když mluví lež, mluví z toho, co je mu vlastní, protože je lhář a otec lži. Já však mluvím pravdu, a proto mi nevěříte. Kdo z vás mě může usvědčit ze hříchů? Jestliže říkám pravdu, proč mi nevěříte? Kdo je z Boha, Boží slova slyší. Vy neslyšíte, protože z Boha nejste.“ Židé mu na to řekli: „Neříkáme správně, že ty jsi Samaritán a že jsi posedlý zlým duchem?“ Ježíš odpověděl: „Já nejsem posedlý, ale ctím svého Otce, kdežto vy mě cti zbavujete. Já nehledám svou slávu. Je kdosi, kdo ji pro mě vyžaduje a kdo soudí. Amen, amen, pravím vám: Kdo zachovává mé slovo, neuvidí smrt navěky!“ Židé mu řekli: „Teď už jsme si jisti, že jsi posedlý zlým duchem. Umřel Abrahám, stejně i proroci – a ty tvrdíš: ‘Kdo zachovává mé slovo, nezakusí smrt navěky!’ Jsi ty snad větší než náš otec Abrahám? On umřel, stejně i proroci umřeli. Co ze sebe děláš?“ Ježíš odpověděl: „Kdybych oslavoval sám sebe, moje slova by nic neznamenal. Je to můj Otec, který mě

oslavuje, o kterém vy říkáte: ‘Je to náš Bůh!’ Vy jste ho nepoznali, já však ho znám; a kdybych řekl, že ho neznám, byl bych lhář stejně jako vy. Ale znám ho a zachovávám jeho slovo. Váš otec Abrahám zajásal, že uvidí můj den. Uviděl ho a zaradoval se.“ Židé mu namítlí: „Není ti ještě ani padesát let – a viděl jsi Abraháma!“ Ježíš jim odpověděl: „Amen, amen, pravím vám: Dříve než byl Abrahám, já jsem.“ Tu popadli kameny, aby po něm hodili. Ježíš se však skryl a vyšel z chrámu (Jan 8,31-59).

Kristova pře s jeho nepřáteli se postupem času vyostřuje čím dál víc.

Nejdřív se debatuje o Zákonu a pak o původu a narození. Předmětem sporu se stává *legimitita*.

„Farizeové sehráli roli příšerné porodní báby, které se podařilo přesvědčit dům Izraele, že tento lidský a zároveň Boží syn do něj nepatří.“⁴¹

Diskutující zacházejí stále dál: od Mojžíše (tedy Zákona) k Abrahámovi (zaslíbení) a pak až k samotnému Bohu.

Všichni účastníci této rozvášněné debaty se musejí přidat na tu či onu stranu. Být vůči Kristu bez názoru není možné. To platilo v minulosti a platí to i dnes.

Kristus své protivníky nešetří a nakonec jen tak tak unikne rituálnímu ukamenování.

Stejně nebezpečí hrozí i všem jeho věrným.

V této vzrušené výměně názorů, kde nechybí ani urážky, Kristus a farizeové doopravdy zkrížili meče, nebo možná spíš hole.

Moc nechybělo a dopadlo to opravdu hodně špatně. Na volném prostranství před chrámem je kamenů dost a dost. Stačí se pro ně jen sehnout. „Tu popadli kameny, aby po něm hodili.“

Měli bychom se zamyslet nad tím, zda se pravdě nebráníme i my. Možná se i my nevědomky chápeme kamenů, abychom je hodili po Ježíšovi. V našem životě možná byly chvíle, kdy jsme se přidali na stranu farizeů, kteří chtěli Ježíše ukamenovat.

41 R.-L. BRUCKBERGER, *L'histoire de Jésus-Christ*, Grasset 1965.

Božímu slovu se lidé brání několika různými způsoby.

1. *Tím, že je nechtějí znát.* Víím, že se o tom mluví stále dokola, a tak už to leckoho může nudit. Některé věci je však nutné stále opakovat, i když už nelze dodat nic nového.

Omezím se na pár jednoduchých otázek. Známe evangelium dobře? Vracíme se k němu stále znovu? Snažíme se proniknout do jeho hlubin a vynést z nich bohatství, které se v nich skrývá?

Je pro nás, Ježíšovy učedníky, evangelium opravdu ústředním, jedinečným a ničím nenahraditelným textem? Nemáme snad po ruce i spoustu dalších knih, které nejsou ničím jiným než ubohými náhražkami? Dokázali bychom se měsíc či rok obejít bez jiných knih? Stačilo by nám evangelium?

Kolik výtisků evangelia jsme už v životě měli? Kolik jsme jich už museli odložit proto, že se stálým používáním úplně rozpadaly?

Můžeme o některých stránkách evangelia prohlásit, že jsou opravdu *naše*? Jsou v evangeliu stránky, ke kterým se stále vracíme, které bychom byli schopni na základě nabytých znalostí a zároveň s nepřehlédnutelným osobním zaujetím náležitě okomentovat? Které stránky evangelia nás vždy dojmou? Které nás vždy naplní radostí?

Kolik pochybné či naslédle zbožné duchovní literatury už prošlo našima rukama.⁴² Knih, které Kristova slova filtrují skrz opatrnost a zdravý rozum, je všude kolem nás víc než dost. Jsou to všechny ty knihy, které věřící jen matou, útočí pouze na city, nenutí k přemýšlení nebo intelektuálně mlží a předkládají spiritualitu, která je všechno jiné jen ne ryzí.

Vyhledáváme rafinované pokrmy, které nás nikdy nedokážou nasytit, a chléb odmítáme. Zvykli jsme si na sladkosti (v každém smyslu tohoto slova) a obyčejný chléb už nedokážeme strávit. Výchozí bod „aggiornamenta“ je pro všechny oblasti života církve stejný: přestat se bát evangelia.

2. *Tím, že přehlížejí problémy dnešního světa.* Evangelium není nic abstraktního a pouhý intelekt na jeho pochopení nestačí. Pokud si evangelium budu jen pročítat ve svém pohodlném křesle, nikdy mu doopravdy neporozumím.

Evangelium v sobě skrývá spoustu možností a v každé době promlouvá k lidem trochu jinak. Evangelium se vtěluje do času, každá doba si je vykládá podle svých potřeb.

Světlo vzdálených hvězd k nám putuje třeba i několik tisíc let a s Ježíšovými slovy je to podobné. Některé pravdy evangelia nově zazáří v konkrétní historické situaci a úplně nás oslní. Snad by se dokonce dalo říct, že každá doba evangelium přinutí, aby ji osvětlilo z nového, nečekaného úhlu.

Člověk, který se o problémy své doby nezajímá, který následkem špatně chápané spirituality nedbá o její problémy, úzkosti, obavy a požadavky a který událostem, jež ji utvářejí, nevěnuje žádnou pozornost, evangeliu nikdy plně neporozumí a jeho bohatství mu zůstane navždy skryto.

Měli bychom si brát příklad ze světců, kteří právě toto dokázali: svou dobu proměňovali na základě evangelia.

Evangelium vnáší v každé době světlo do problémů, které lidé právě řeší, ale platí to v jistém slova smyslu i naopak. Problémy, s nimiž se lidé v té či oné epoše dějin potýkají, rovněž mnoha různými způsoby osvětlují a zkoumají evangelium a nutí je zazářit novým světlem.

Kdo se odpoutává od života, odpoutává se i od evangelia.

3. *Tím, že je oddělují od života.* Pravdu ze všech lidí nejvíc zrazuje ten, kdo ji odděluje od života, kdo ji chápe jen jako něco abstraktního. I my sami jsme některé pravdy opatřili nápisem: „Nemožné“. Je to moc krásné, je to poezie, ale život je někde úplně jinde.

Mnohem lepší je proti nějaké pravdě otevřeně bojovat, než jí vykázat místo mezi veteši, která nemá s opravdovým životem nic společného.

Nejsou snad i v našem životě oblasti, které – možná nevědomky – nechceme Kristovým slovům za nic na světě vystavit? Které chceme mít jen pro sebe? Které jsme od evangelia oddělili?

⁴² Autor hovoří zejména o situaci v Itálii, pozn. red.

Možná některé pravdy nechceme slyšet právě proto, že nám připadají příliš náročné.

„Jestliže říkám pravdu, proč mi nevěříte?“ Tato Kristova výtku je určena i nám. Stačí si uvědomit, že „věřit“ neznamená jen něco si o něčem myslet, ale také vsadit celý svůj život.

Nevěříme až příliš často.

Znovu si musíme přiznat, jak to s námi doopravdy je: spousta náboženství, a málo víry.

• • •

V jedné věci bychom měli mít jasno. Kristova pravda není pravda, které se tleská, je to pravda ukřížovaná.

Není to pravda triumfující, ale pravda, po níž spousta lidí s velkou chutí hází kameny.

Není to pravda salonní a oslňující, ale pravda se stopami po hřebech.

Ten, kdo by chtěl tuto pravdu sejmut z kříže, nevydává svědectví pravdě, ale pouze si na svědka pravdy hraje.

Zárukou pravosti a platnosti našich slov jsou „jizvy po hřebech“.

Na Kristova slova lze reagovat pouze dvěma způsoby: buď obojmeme jeho ukřížovanou pravdu, nebo začneme sbírat kameny.

NÁROČNÝ CHIRURGICKÝ ZÁKROK

Ježíš zase k sobě přivolal zástup a řekl jim: „Slyšte mě, všichni, a pochopte! Člověka nemůže poskvřnit nic, co do něho vchází zvenčí, ale co vychází z člověka, to ho poskvřňuje.“

Když pak odešel od zástupu a vstoupil do domu, ptali se ho jeho učedníci na ten výrok. Řekl jim: „I vy jste tak nechápaví? Nerozumíte, že člověka nemůže poskvřnit nic, co do něho vchází zvenčí? Vždyť to mu přece nevchází do srdce, ale do žaludku a odchází do stoky.“ Tím Ježíš prohlásil za čisté všechny pokrmy. Dále řekl: „Co vychází z člověka, to ho poskvřňuje. Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky, smilství, krádeže, vraždy, cizoložství, lakota, zloba, lest, prostopášnost, závist, urážky, pýcha, nerozumnost. Všechno to zlé vychází z nitra a člověka poskvřňuje“ (Mk 7,14-23).

Když chce Kristus strhnout masku náboženskému formalismu, vyznačujícím se povrchností, strnulostí a přísným dodržováním litery Zákona, neváhá použít rýpavou ironií a jízlivý sarkasmus a rozhodně si nebere servítky.

Farizeové jsou pobouřeni: „Tu k němu přistoupili učedníci a řekli mu: ‘Víš, že se farizeové urazili, když slyšeli ta slova?’“ (Mt 15,12).

Farizeové byli totiž přesvědčeni, že k tomu, aby byl celý člověk nečistý, stačí, když nese jídlo do úst nečistýma rukama.

Továrna na třináct zmetků

Krátce a jednoduše by se dala Kristova slova shrnout takto: To, co do člověka vchází, ho neznečišťuje. Znečišťuje ho to, co z něj vychází. „Vchází potrava a vychází exkrement“ (R. Bernard).

To by však znamenalo, že Kristovu hlubokou myšlenku zredukujeme na pouhou otázku osobní hygieny.

Kristus nechce Zákon zrušit, ale osvobodit ho od přítěže přebujelých tradic, od „litery“, která ubíjí ducha. Přináší lidem vysvobození.

Tak jako už mnohokrát předtím odvádí Kristus pozornost svých posluchačů jinam: od debaty o tom, co předepisuje Zákon, přímo k člověku a k lidskému nitru. Nechce se zabývat čistými a nečistými pokrmy, ale člověkem a jeho srdcem.

Proniká lidem pod kůži a strhává závoj zahalující ono temné místo v lidském nitru, z něhož vycházejí skutky, které člověka doopravdy znečišťují. Nepoukazuje na hříšné činy a hříšné jednání, ale zdůrazňuje, že zdroj všech hříchů je třeba hledat v lidském srdci.

O dobře či špatně umytých rukou ani o vhodnosti či nevhodnosti určitého chování se bavit nechce, chce mluvit o čistotě srdce.

„Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky...“ A Ježíš vyjmenovává třináct zmetků, které továrna, již má každý z nás ve svém nitru, pouští do světa.

Amo ergo sum

My své bližní posuzujeme podle jejich vzezření, slov a skutků.

Kristus nikoli, Kristus hledí rovnou do srdce.

V našem pojetí je srdce centrem emocí a citového života, ale v biblickém slova smyslu je něčím mnohem důležitějším. V židovském pojetí člověk myslí, rozpomíná se a činí rozhodnutí právě srdcem. Srdce představovalo pro Židy lásku, rozum, ducha, paměť, poznání i svobodu zároveň.

Výraz „srdce“ shrnoval vše, co se odehrává v lidském nitru, a zastupoval lidskou osobu jako celek.

Do srdce druhého člověka nikdo z lidí nahlédnout nemůže.

„Bůh zkoumá hlubiny moře i lidské srdce a odkrývá jejich tajemství“ (Sir 42,18).

„Člověk soudí podle zdání, Hospodin však vidí do srdce“ (1 Sam 16,7).

Pouhá slova Hospodina neuspokojí: „Tento lid mě ctí jen svými rty, ale své srdce ode mě vzdaluje“ (Iz 29,13). Potřebují lidi, kteří se „odvážejí přiblížit ke mně, praví Hospodin“ (Jer 30,21).

„Mít zatvrzelé srdce“ je to nejhorší, co se člověku může stát.

Ve Starém zákoně si Bůh často stěžuje právě na tvrdé srdce vyvoleného národa. Jeho slova jsou přísná a zároveň velmi názorná. „Tento lid však má vzpurné, buřičské srdce“ (Jer 5,23), „neobřezané srdce“ (Lv 26,41) či „obojaké srdce“ (Oz 10,2).

Hebrejci se provinili tím, že „jednali podle svého zatvrzelého a zlého srdce“ (Jer 7,24).

Naděje mají jen tehdy, dokážou-li „roztrhnout svá srdce“ (Jl 2,13) a předstoupit před Boha se „zkroušeným a pokorným srdcem“ (Žl 51,19).

O lidském srdci v evangeliu často mluví i Ježíš. „... Ještě nerozumíte ani nechápete? Máte zatvrzelé srdce?“ (Mk 8,17). Božím slovu je třeba naslouchat „dobrým a upřímným srdcem“ (Lk 8,15).

Největší přikázání zní: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem“ (Mt 22,37), bratru je třeba odpustit „ze srdce“ (Mt 18,35) a Boha spatří jen lidé „čistého srdce“ (Mt 5,8).

Kristus navíc zdůrazňuje, že každý člověk je právě takový, jaké je jeho srdce: „Kde je váš poklad, tam bude i vaše srdce“ (Mt 6,21). Ukaž mi, co miluješ, a já ti řeknu, kdo jsi.

Místo Descartesova „cogito ergo sum“ tu máme „amo ergo sum“ (J. A. Baratynskij). Svätý Řehoř z Nyssy slavnostně prohlašuje: „Náš Stvořitel nám dal lásku, aby se zračila na naší tváři.“

To nejdůležitější v člověku je právě srdce.

Může to znít zvláště, ale Kristus se vtělil proto, že člověku záviděl jeho srdce a chtěl je získat.⁴³

Boží oltář

Boha vyhání z lidského srdce sebeláska. V „bohaprázdném“ srdci vládne *mikrochaos*, je to srdce *rozdělené*, slepenec „malých srdcí“, „malých, požívačných věčností“ (S. Kierkegaard).

Když však člověk řekne Bohu ano, vstoupí do něj Duch svätý a uchvátí jeho bytí přímo tam, odkud vyvěrá. „Přijde-

⁴³ Tuto myšlenku nádherně rozvedl teolog HANS URS VON BALTHASAR, *Il cuore del mondo*, Morcelliana 1964.

me k němu a učiníme si u něho příbytek“ (Jan 14,23). Jak krásně říká svatý Serafim, srdce člověka, jehož navštívil Bůh, se stává „Božím oltářem“.

Když se Bůh zmocní lidského srdce, neznamená to, že se v člověku rozhostí klid a mír a že ho čeká pohodlný život. Právě naopak! Boží přítomnost zasévá do nitra neklid, probouzí drásavé touhy, nutí člověka klást si „nemožné“ cíle, činit „bláznivá“ rozhodnutí a počínat si „naprosto nerozumně“.

„Člověk je tvor, který dostal rozkaz stát se Bohem“ (sv. Basil).
Člověk je nucen neustále překonávat sám sebe. „Jeho mo-
to nezní *sum* (jsem), ale *sursum* (vzhůru)“ (G. Marcel).

Autentická křesťanská antropologie se tak stává ontologií deifikace (P. Evdokimov).

Člověk se *proměňuje v Krista*. „Bláto získává královskou dů-
stojnost, (...) stává se z něj materiál, z něhož je tvořen sám král.“

• • •

„Očistím vás ... Dám vám nové srdce, vložím do vás nového ducha, odejmu z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa“ (Ez 36,25-26).

Tak náročný chirurgický zákrok spočívající ve vynětí srdce kamenného a jeho nahrazení srdcem z masa může provést jedině Bůh.

„Špatné myšlenky, smilství, krádeže, vraždy, cizoložství, lakota, zloba, lest, prostopášnost, závist, urážky, pýcha, nerozumnost“: to vše se rodí v kamenném srdci.

Bůh chce toto kamenné srdce z mého těla vyjmout a zahodit, protože neslouží ani jemu, ani mně, a nahradit je srdcem z masa.

Je to náročná a bolestivá operace. Kamenné srdce totiž vysílá vlasečnice do celého těla a ovládlo celou mou bytost.

Za tu námahu to však stojí.

Je to totiž operace, která zaručuje dokonalé uzdravení. Po ní nás čeká nový život s novým srdcem.

Díky ní dojde mezi mnou a Bohem k zásadní změně, která převrátí můj život naruby.

Lze ji vyjádřit několika prostými slovy:
budu milovat a budu milován.

ZÁŘÍCÍ HORA KRÁČÍ DO NÍŽIN

Po šesti dnech vzal Ježíš s sebou Petra, Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, aby byli sami. A byl před nimi proměněn: jeho tvář zazářila jako slunce a jeho oděv zbledl jako světlo. A hle - ukázal se jim Mojžíš a Eliáš, jak s ním rozmlouvají. Petr se ujal slova a řekl Ježíšovi: „Pane, je dobře, že jsme tady. Chceš-li, postavím tu tři stany: jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi.“ Když ještě mluvil, najednou je zastínil světlý oblak, a hle - z oblaku se ozval hlas: „To je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení; toho poslouvejte!“ Jak to učedníci uslyšeli, padli tvářmi k zemi a velmi se báli. Ježíš přistoupil, dotkl se jich a řekl: „Vstaňte, nebojte se!“ Pozdvihli oči a neviděli nikoho, jen samotného Ježíše. Když sestupovali z hory, přikázal jim Ježíš: „Nikomu o tom vidění neříkejte, dokud nebude Syn člověka vzkříšen z mrtvých“ (Mt 17,1-9).

Nepohodlné pro nás mohou být i ty nejkrásnější a nejvíce povznášející stránky celého evangelia.

Typickým příkladem je úryvek o proměnění Páně.
V tomto textu se skrývají hned dva bodavé ostny.

Já toho člověka znám

Ze všeho nejvíc mi leží v hlavě, že proměnění Páně spatřili stejní tři apoštolové, kteří pak zanedlouho doprovázeli Ježíše do Getsemanské zahrady.

Na hoře Tábor se jim zjevil Kristus zářící jako slunce a oni žasli a byli radostí celí bez sebe.

V Getsemanské zahradě, kde se Kristus, pln úzkosti, potil krví, se třásl strachem a celí vyděšení... usnuli.

Leží mi v hlavě, že tentýž Petr, který volal: „Je dobře, že jsme tady. Chceš-li, postavím tu tři stany...“, se zanedlouho zapřísahá: „Neznám toho člověka.“

Tvář proměněného Krista plní apoštolů nejen úžasem, ale zároveň i uspokojením. Tak nějak si to představovali, to je přesně to, po čem toužili.

Tvář poníženého a trpícího Krista korunovaného trním je děs a pohoršuje. Už ho nepoznávají. Doufali přece v něco úplně jiného!

Když se člověk setká s Kristem a rozhodne se, že ho bude následovat, čeká ho život plný dobrodružství, rizika, znepokojivých překvapení a nepředvídatelných událostí.

Ježíš nám nezaručuje, že prožijeme celý život na hoře Tábor. Možná nás s sebou vezme na vysokou horu, kde zapomeneme na tíži každodenního života, možná nás oslní svým světlem a daruje nám pár okamžiků bezbřehé radosti, ale pak nás také vyzve, abychom s ním vytrvali v dlouhých, temných nocích plných úzkosti a pochybností, kdy se všechno hroutlí, kdy nás zaplavuje beznadějí a kdy se nám zdá, že celý náš život a všechno, o co se snažíme, nemá žádný smysl. Všechny naděje pohasly, nikde žádné východisko, jsme na dně.

Náš křesťanský život se ocitl v *krizi*.

Teď jde o to nezradit, neutéct, vytrvat na kříži a nevzdat se Krista, přestože jeho tvář vůbec není přitažlivá, přestože máme pocit, že nás opustil.

„Já toho člověka znám,“ máme my, křesťané, říkat nejen na Táboře, ale i na Kalvárii.

Kristus je s námi i tehdy, když nám jeho přítomnost vůbec není milá, když nás nutí dělat to, do čeho se nám nechce, když vůbec neodpovídá našim oprávněným očekáváním. Záleží na nás, jestli jeho přítomnost dokážeme rozpoznat.

„Nikdy nezradil“: nic lepšího se o nás po smrti říkat nemůže, větší pochvala neexistuje.

„Ano, já toho člověka znám.“ A on zná mě a přizná se ke mně.

Drama na asfaltu

Když se začteme do evangelia jen o pár řádků dál, hned narazíme na další nepohodlný úryvek. Ježíš a apoštolové sestoupili z hory, a už je tu zase obyčejný, každodenní život se vším svou bídou, utrpením a bolestí.

„Když přišli zase k zástupu, přistoupil k Ježíšovi jeden člověk, padl před ním na kolena a prosil: 'Pane, slituj se nad mým synem! Je náměsíčník a hrozně trpí. Často padá do ohně a často do vody'“ (Mt 17,14-15).

Nastává drama v nížinách. Drama na asfaltu.

Kdo se po neschůdných pěšinkách vydrápal na vysokou horu a pak stál na vrcholu, měl výhled široko daleko a obdivoval se nádhernému panoramatu, které se kolem něj rozprostíralo, zažívá po návratu do rovin těžké chvíle. Všudypřítomný asfalt mu leze na nervy, má pocit, že se dusí.

Všechno mu v porovnání s tím, co prožil v horách, připadá malé, banální a nanicovaté. Těžko si zvyká na normální, všední život, těžko se smiřuje s tím, že dobrodružství v horách je už minulostí. Stále se vrací k fotografiím, které v horách pořídil, znovu a znovu si vybavuje své zážitky.

My jsme na tom podobně. Od kontemplace se musíme vrátit do každodenního života, kde nás nic úchvatného nečeká. Zase nás zavalí spousta úmorných povinností a běžných, únavných starostí.

Když byl člověk s Pánem Ježíšem na hoře Tábor, „dělá mu pak potíže vyjít s obyčejnými lidmi“ (G. Zarrì).

Skličuje ho prostředí, v němž musí žít, nepochopení, je muž je vystaven, úzkoprsost, malichernost a omezenost, které vidí všude kolem sebe.

Jak těžké je vyjít s lidmi! Jak těžké je snášet jejich chování!

V jedné knize klade anglický biskup mladému knězi své diecéze na srdce: „Kněží už dnes nejsou ani mučení, ani čtvrceni, ani popravováni, a tak jeden z mála prostředků, který nám zbyl, abychom dosáhli svatosti, je snášet druhé kněze. Je pravda, že to tolik nebolí, ale zase je to nadlouho.“⁴⁴ Totéž platí pro všechny křesťany.

Ideál, který nás tam nahoře tolik nadchl, se vtělil do přízemní reality, která nám přináší samé zklamání.

Ani církve, a hlavně ani lidé, s nimiž se v ní setkáváme, našim vysněným představám vůbec neodpovídají.

Nastává drama v nížinách. Drama na asfaltu.

⁴⁴ Bruce Marshall, *Satan and Cardinal Campbell*, Collins 1959.

Jsme v pokušení nechat všechno plavat, kapitulovat, přizpůsobit se svému okolí, být jako všichni ostatní.

Ten, kdo opravdu za něco stojí, však vytrvá. Člověk, který svůj ideál miluje, mu bude sloužit za všech okolností a vzdor odpudivému obalu, v němž je ideál někdy skryt. Kdo chce kráčet kupředu, se nenechá odradit ani tím, že většina lidí za ním beznadějně zaostává a že na něj prší rány ze všech stran.

Důležité je jedno jediné: nedopustit, aby světlo, které nás oslnilo na hoře Tábor, zhaslo v mlhách, do nichž jsou nížiny ponořeny.

Vystoupat na horu Tábor je samozřejmě nezbytné. Tomu, kdo z plných plic dýchal čistý horský vzduch, nemůže těžký, nezdravý vzduch nížin uškodit.

Důležité je vytrvat, stavět světlo proti tmám, velikost ducha proti průměrnosti, velkorysost proti malichernosti, odpuštění proti „ranám pod pás“, věrnost proti zradě, upřímnost proti pokrytectví, čisté úmysly proti „zákulisním machinacím“, lásku proti nenávisti, zájem proti lhostejnosti.

Čas od času budeme mít pocit, že náš boj je předem ztracený, že se už nedá nic dělat, že to vše, proti čemu se snažíme bojovat, nás vbrzku jednoduše převálcuje, že nepřítel má navrch.

K vítězství nám dopomůže jediné trpělivost, věrnost a vytrvalost. Najednou zjistíme, že stíny dokáže rozptýlit i docela slabé světlo, že ideály si i v bažině průměrnosti uchovaly pevnou půdu pod nohama, že hora Tábor se dala do pohybu a přesouvá se do nížin.

• • •

Ježíš nás ujišťuje, že „víra jako hořčičné zrnko“ (Mt 17,20) dokáže pohnout horou, a opravdu tomu tak je. Hora Tábor se může naším přičiněním přesunout o pár milimetrů blíž k vyasfaltovaným nížinám.

Pokud se nám to podaří, znamená to, že jsme nežili zbytečně.

CÍRKEV HŘÍŠNÍKŮ

Některým lidem, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl toto podobenství: „Dva lidé šli do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus a druhý celník. Farizeus se postavil a modlil se v duchu takto: 'Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé: lupiči, podvodníci, cizoložníci nebo i jako tamhleten celník. Postím se dvakrát za týden, odvádím desátky ze všech svých příjmů.' Celník však zůstal stát vzadu a neodvažoval se ani pozdvihnout oči k nebi, ale bil se v prsa a říkal: 'Bože, buď milostiv mně hříšnému!' Říkám vám: Celník se vrátil domů ospravedlněn, ne však farizeus. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížěn, a kdo se ponižuje, bude povýšen“ (Lk 18,9-14).

Jak rádi bychom toto podobenství obešli širokým obloukem! Poklidně proplouváme životem a najednou se na obzoru objeví toto nebezpečné úskalí, o něž se lodička naší jistoty a našeho bezpečí může tak snadno rozbít. Nejlepší bude zdaleka se mu vyhnout!

Toto řešení by nám vyhovovalo ze všeho nejvíc, ale Lukáš je nepřipustí. Předává nám toto podobenství jako dopis určený do vlastních rukou. Na obálce si můžeme přečíst svou přesnou adresu: „Těm, kdo se považovali za spravedlivé a pohrdali svými bližními.“

Hned běžíme za odborníky, aby nás ujistili, že se ten list netýká nás, ale farizeů, že popel na hlavu by si měli sypat pouze oni.

Pokud tvrdíme něco takového, je to od nás pěkná drzost. Jak si můžeme být jisti, že v našich žilách nekoluje ani kapka farizejské krve?

Nezbude nám nic jiného než k tomuto nebezpečnému skalisku konečně zamířit. Náš falešný pocit bezpečí se o ně sice roztříští, ale toho nemusíme vůbec litovat.

Tak do toho! Otevřme obálku a konečně se do dopisu, který je určen právě nám, pozorně začtěme.

Dva muži na scéně a hlavní postava v pozadí

„Dva lidé šli do chrámu, aby se modlili...“ Zdánlivě vystupují v tomto podobenství pouze dvě postavy, ale ve skutečnosti je tu ještě někdo třetí, kdo celou scénu pozoruje, snad odněkud zpoza sloupu. Jsou tu dva modlící se muži a Hospodin, který se na ně dívá.

Co jsou ti dva zač? Farizeus patří ke straně, která si říká „spravedliví“. Mojžíšův Zákon už přečetl tolikrát, že ho zná nazpaměť, a do nejmenších detailů dodržuje všechna jeho přikázání. Je zbožný, pravidelně se modlí a postí, rozdává almužny. Zákon je pro něj svatý a je přesvědčen, že ani to nejmenší z jeho přikázání nelze opomíjet. Nám je hned jasné, že v jeho osobě stojí před námi „svatoušek“, který dá víc na vnějšek než na vnitřek, pro něhož „vypadat“ znamená víc než „být“. Je to pokrytec až do morku kostí.

Celník vykonává povolání, které mu rozhodně nepřináší sympatie spoluobčanů. Je to výběrčí daní a pracuje ve službách Heroda nebo Římanů. Co se týče náboženství, není to věřící, který by šel ostatním příkladem. Pravidla, jimiž se tak poctivě řídí farizeové, nerespektuje. „Nečistý“ je skoro pořád, protože se určitě stokrát za den nemyje a často si neумыje ani zeleninu, kterou právě koupil na trhu. Za nevěřícího ho však určitě označit nemůžeme.

Nyní vidíme farizea a celníka v akci: při modlitbě.

Farizeus neohroženě kráčí kupředu a pak se zastaví, vypne hrud' a zahájí modlitbu. Spíše než modlitba je to však výzva adresovaná Bohu, který má vzít jeho dobré skutky ihned na vědomí. Když se to tak vezme, nemodlí se ani tolik k Bohu, jako sám k sobě. Vykládá, co všechno dokázal.

„Postím se dvakrát za týden, odvádím desátky ze všech svých příjmů.“

Aby Hospodin pochopil, jak je to všechno výjimečné, důležité a záslužné, uvádí ze všeho nejdřív podrobný výčet zlých skutků, jichž se dopouštějí ti druzí: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé: lupiči, podvodníci, cizoložníci...“

Tento přezbožný náfuka, jehož modlitba vyznívá spíš jako odporné rouhání, má oči na stopkách a nic mu neunikne.

Neušlo mu, že vzadu stojí celník, který se pravděpodobně ani neodvážil překročit chrámový práh a zůstal na vnějším nádvoří. Farizeus ho hned ve své „modlitbě“ použije: „Nejsem jako ostatní lidé; například jako tamhleten celník.“

Jaké místo hraje v náboženském životě tohoto ješitného nafoukance Bůh? Farizeus Boha nutně potřebuje, aby měl před kým vystavovat své zboží. „Věří, že Bůh existuje, protože jinak by s ním nemohl obchodovat. V skrytu duše si říká: ‘Ty, Bože, být prostě musíš, protože jinak by mi moje ctnosti nebyly k ničemu a těm druhým by nikdo po zásluze neodplatil’“ (E. Balducci).

Farizeova modlitba není tak výjimečná, jak by se mohlo zdát. Její předobraz najdeme v Talmudu. Zní takto: „Děkuji ti, Hospodine, můj Bože, za to, že mohu být ve společnosti těch, kdo usedají v domě ponaučení, a nikoli těch, kdo vyseďávají na rozích ulic. Putuji podobně jako oni, ale já kráčím za slovy Zákona, kdežto oni pospíchají vstříc marnostem. Pracuji podobně jako oni, já však budu za svou námahu odměněn, zatímco oni nikoli. Spěchám podobně jako oni, ale já spěchám k životu budoucího věku, a oni do jámy pekelné.“

Farizeus vůbec netuší, jak má správná modlitba vypadat. Je dokonale soběstačný a nemyslí na nikoho jiného než na sebe. V jeho ješitnosti není ani sebemenší skulinka, kudy by dovnitř mohla proniknout Boží milost.

Celník ví, že je hříšník, a také velmi dobře ví, co je to správná modlitba. „Zůstal stát vzadu a neodvažoval se ani pozdvihnout oči k nebi, ale bil se v prsa a říkal: ‘Bože, buď milostiv mně hříšnému!’“

Celník má před očima jen svou nedokonalost, zatímco farizeus jen své ctnosti.

Celník už ani nemusí vyjmenovávat své viny jednu po druhé, farizeus je Bohu předestřel místo něho. Ušetřil mu práci, a jemu teď zbývá už jen jedno jediné: svou modlitbu náležitě uzavřít. „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“

Farizeus jeho hříchy vyjmenoval, on se teď za ně bude kát. V tuto chvíli vstupuje na scénu hlavní postava.

Neušel jí jeden jediný pohyb, neuniklo jí ani jedno slůvko. Nyní slavnostně vyhlašuje svůj nále. „Říkám vám: Cel-

ník se vrátil domů ospravedlněn, ne však farizeus.“ Ptáte se proč? „Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“

Celníkovi se dostalo spásy, nicméně ani farizea Pán Ježíš výslovně neodsoudil. Pravděpodobně pozorně sledoval, jak se napařuje, a v duchu celou tu frašku, kterou měl před očima, ironicky komentoval. Kdyby měl na jeho modlitbu odpovědět, byla by jeho odpověď asi hodně kousavá. Na farizeovo: „Postím se dvakrát za týden“ by jen odušil: „Ale spousta lidí se postí ještě víc jen proto, aby zhubli...“ a na: „Odvádím desátky ze všech svých příjmů“ by poznamenal: „Ale spousta lidí desátky platit nemůže, protože vůbec žádné příjmy nemá, protože nemá peníze, které máš ty. (Po tom, jak jsi k nim přišel, raději pátrat nebudu.)“

Když se nad tím vším zamyslíme hlouběji, dojde nám, že si farizeus žádnou – dokonce ani ironickou – odpověď nezaslouží.

„Dva lidé šli do chrámu, aby se modlili.“ Modlil se však pouze jeden z nich. Počkejme si na ně, až budou z chrámu vycházet a pozorně si je prohlédneme. Neujde nám, že farizeus se zmenšil, a celník vyrostl.

Taková překvapení nám dokáže připravit modlitba.

Hrajeme si na boháče

Farizeus je nám určitě hrozně nesympatický, ale vůbec nám nedochází, že ho často do chrámu poslušně následujeme a jeho povýšené a samolibé chování úspěšně napodobujeme. Hrajeme si před Bohem na boháče. Předkládáme mu své „dobré skutky“ a čekáme, že je bude obdivovat. Do kostela bychom měli chodit proto, abychom Bohu naslouchali a dozvěděli se, co od nás požaduje. My ho však vůbec nepustíme ke slovu a z našeho povídání mu už jde určitě hlava kolem. Do kostela tak nechodíme proto, aby nás Bůh mohl obdarovat, ale abychom my obdarovávali jeho.

Jak se zdá, farizeus nemá ani tušení, že skutečná modlitba se odehrává mezi dvěma póly: Boží velikostí a lidskou

nicotností. I jeho modlitba je sice rozprostřena mezi dvěma póly, ale ty nemají s opravdovou modlitbou nic společného: jsou to jeho ctnosti na jedné a pohrdání druhými lidmi na druhé straně. Podobně se často modlíme i my.

Farizeus si staví pomník ze svých „dobrých skutků“ a odsudků těch druhých. „Vypočítávat hříchy druhých lidí je jeden z nejtragičtějších a nejhlupejších projevů lidské pýchy“ (N. Fabbretti).

Farizeus zmenšuje Boha, a proto si myslí, kdovíjak je sám velký. Pohrdá druhými, a proto je přesvědčen o svých výjimečných ctnostech.

Typický hřích všech farizeů spočívá v tom, že se považují za „něco víc“ než ostatní: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé...“

A jak jsme na tom my? Co o těch druhých soudíme? Za to, že to jde se světem od desíti k pěti, že v něm vládne taková nespravedlnost a sobectví a že je všude kolem nás tolik špinavostí, mohou vždycky a jedině ti druzí. My jsme v tom nevinně. Vůbec nás nenapadne, že nespravedlnost, sobectví a špína nemusí být jen kolem nás, ale i v nás. Vůbec nám nedochází, že za to, jaký svět je, neseme zodpovědnost i my.

Máme pocit, že nás se to netýká, a právě proto je na světě tolik zla.

Další hřích, další kolosální omyl nás, farizeů, spočívá v tom, že svůj vztah k Bohu chápeme jako účtování. Boha si představujeme jako šéfa, jemuž musíme jednou za čas předložit pracovní výkazy. V nich si odškrtaváme, kolika mší a prvních pátků v měsíci jsme se zúčastnili, kolikrát jsme šli ke svatému přijímání, kolikrát za den jsme se modlili. Máme pocit, že když máme všechno odškrtnuté, jsme si s Bohem kvit.

Nanejvýš připouštíme, že Bůh může své požadavky na nás zvýšit (s přibývajícím věkem, s rostoucími životními náklady, s inflací...). Pořád se ale pohybujeme v oblasti „má dáti - dal“. Ani nás nenapadne, že Bůh nemusí na naše kupecké počty přistoupit, že naše logika může být té jeho na hony vzdálená a že nám jednoho dne nemusí být naše pečlivě vedené účetnictví vůbec nic platné.

Je nutné poslat farizea k šípku a postavit se po bok celníkovi, který si je velmi dobře vědom, jak bídně na tom před Bohem je.

Celník ví, že pověřovací listiny, které je nutné Bohu předložit, naši bezúhonnost, počestnost a spořádanost stvrzovat nemusí a že žádnou „doložku o vzorném chování“ Bůh nevyžaduje. Hlavní je, aby obsahovaly uznání vlastní hříšnosti a dosvědčovaly naši zkroušenost.

Celník ví, že je před Bohem ničím, a proto z chrámu vychází jako velký muž.

Ví, že je chudý, a proto si odnáší velké bohatství.

• • •

Dokážeme se z lekce, kterou nám celník udělil, poučit? Máme dost pokory, aby nám opravdu k něčemu byla?

Přestaneme si konečně hrát před Bohem na boháče?

Uvědomujeme si, jak je pomník z dobrých skutků, který jsme sami sobě postavili, vratký a nebezpečný?

Je nám jasné, že před Boha můžeme předstoupit teprve tehdy, až budeme upřímně přesvědčeni, že nemáme v ruce nic, co bychom mu mohli předložit?

Jsmo pevně odhodláni skoncovat s chvástávkami, vychloubábnými modlitbami a místo nich se kajícím bít v prsa? Nic jiného na výběr nemáme: buď budeme i nadále mlít pantem, nebo se začneme kát.

Chápeme doopravdy, že svět bude lepší teprve tehdy, až se nebudeme cítit ani jiní než ti druzí, ani stejní jako oni, ale horší?

Podobenství o farizeovi a celníkovi vyžaduje - jako každý dopis určený do vlastních rukou - rychlou odpověď.

Jeho doručení musíme potvrdit vlastnoručním podpisem a pak se co nejdříve rozhodnout: buď se zařadíme mezi „spravedlivé“, nebo mezi hříšníky.

„Farizeus má mnoho následovníků, ale neméně jich má našťástí i celník. Právě díky nim se z církve hříšníků stává každý den znovu církev světců“ (N. Fabbretti).

DOKÁŽEME POCHOPIT BOŽÍ MILOSRDENSTVÍ?

„Jeden člověk měl dva syny. Mladší z nich řekl otci: ‘Otče, dej mi z majetku podíl, který na mě připadá.’ On tedy rozdělil majetek mezi ně. Netrvalo dlouho a mladší syn sebral všechno, odešel do daleké země a tam svůj majetek rozmařilým životem promarnil. Když všechno utratil, nastal v té zemi velký hlad a on začal mít nouzi. Šel a uchýtil se u jednoho hospodáře v té zemi. Ten ho poslal na pole pást vepře. Rád by utišil hlad lusky, které žrali vepři, ale nikdo mu je nedával. Tu šel do sebe a řekl: ‘Kolik nádeníků mého otce má nadbytek chleba, a já tady hynu hladem! Vstanu a půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti Bohu i proti tobě. Už si nezasloužím, abych se nazýval tvým synem. Vezmi mě jako jednoho ze svých nádeníků!’ Vstal a šel k svému otci.

Když byl ještě daleko, otec ho uviděl a pohnut soucitem přiběhl, objal ho a políbil. Syn mu řekl: ‘Otče, zhřešil jsem proti Bohu i proti tobě. Už si nezasloužím, abych se nazýval tvým synem.’ Ale otec nařídil svým služebníkům: ‘Honem přineste nejlepší šaty a oblečte ho, dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy! Přiveďte vykrmené tele a zabijte ho! A hodujme a veselme se, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zas nalezen!’ A začali se veselit.

Jeho starší syn byl právě na poli. Když se vracel a byl už blízko domu, uslyšel hudbu a tanec. Zavolal si jednoho ze služebníků a ptal se ho, co to znamená. On mu odpověděl: ‘Tvůj bratr se vrátil a tvůj otec dal zabít vykrmené tele, že se mu vrátil zdravý.’ Tu se starší syn rozložil a nechtěl jít dovnitř. Jeho otec vyšel a domlouval mu. Ale on otci odpověděl: ‘Hle, tolik let už ti sloužím a nikdy jsem žádný tvůj příkaz nepřestoupil. A mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. Když ale přišel tenhle tvůj syn, který prohýřil tvůj majetek s nevěstkami, dals pro něj zabít vykrmené tele!’ Otec mu odpověděl: ‘Dítě, ty jsi pořád se mnou a všechno, co je moje, je i tvoje. Ale máme proč se veselit a radovat, protože tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zase nalezen’“ (Lk 15,11-32).

Toto podobenství je vlastně velmi znepokojivý a zároveň naprosto zásadní *test*, z něhož se pozná, zda jsme doopravdy křesťany.

Testuje totiž naši víru.

Zkouškou víry nejsou ani poněkud záhadné formulace z Kréda, jimž se náš rozum musí podrobit, ani náročné morální zásady, jimiž by se mělo řídit naše chování.

Podobenství o marnotratném synu popisuje nezvyklé chování otce, jehož syn se vrátil domů poté, co „prohýřil svůj majetek s nevěstkami“. Jaké pocity v nás otcovo chování vyvolává? Odsuzujeme je? Schvalujeme je?

„Když byl ještě daleko, otec ho uviděl a pohnut soucitem přiběhl, objal ho a políbil.“ Co na to řekneme? Domníváme se, že takové chování, takový soucit, takové objímání a líbání jsou na místě? Nebo spíš máme dojem, že to otec přehání a že asi půjde o projev počínající senility? Zúčastnili bychom se slavnosti, kterou otec na oslavu synova návratu uspořádal? Radovali bychom se na ní upřímně? Neměli bychom pocit, že tentokrát to otec poněkud „přepískl“?

Naše křesťanství se měří podle reakce na otcovu otevřenou náruč. Obstojí v této zkoušce naše srdce? Dokáže se s otcovým bláznivým gestem ztotožnit?

Naše víra je hluboká úměrně tomu, jak široké je naše srdce. Toto podobenství nám názorně předvádí nesmírnou Boží lásku a zkoumá, zda nás její závrtnost pobouří, nebo nikoli.

Svatý Ambrož vyslovil větu, která mě nepřestává ohromovat. Na otázku *Cur homo?* – Proč Bůh stvořil člověka? – odpověděl takto: „Poděkujeme Bohu, že dokončil dílo, po němž si mohl odpočinout. Stvořil nebesa, ale nikde jsem nečetl, že by pak odpočíval. Stvořil slunce, měsíc a hvězdy, ale nečetl jsem, že by pak spočinul. Čtu však, že učinil člověka a *odpočinul si. Měl totiž konečně někoho, komu by mohl odpustit hříchy.*“⁴⁵

Lepšího průvodce než tato slova bychom si při výkladu podobenství o marnotratném synu ani nemohli přát. Vhodnější zadání testu, o němž jsme mluvili na začátku této kapitoly, nikde nenajdeme.

Člověku, který je přesvědčen o vlastní spravedlnosti a který patří mezi „spořádané občany“, nedělá potíže vyznávat, že Bůh je spravedlivý. Křesťanská víra však po nás požaduje, abychom přijali Boha, který je láska. „My, kteří jsme uvěřili, poznali jsme lásku, jakou má Bůh k nám“ (1 Jan 4,16).

Dokážeme Bohu jeho lásku „odpustit“?

Nebudeme se nad jeho bláznovstvím, slabostí a zacházením do krajnosti pohoršovat?

Zkrátka a jednoduše: Jsme schopni pochopit „strategii Božího milosrdenství“, přijmout ji a řídit se podle ní?

Smiřme se s tím, že tato strategie žádná tradiční pravidla nerespektuje. Jejím typickým projevem jsou bláznivá gesta a nepředvídatelné činy, „jde na ruku“ nepříteli a vítězí díky slabosti.

Podobenství v podání premianta...

Zadání: Vyprávěj podobenství o marnotratném synu. Často k vlastnímu údivu přemýšlím o tom, jak bychom se tohoto úkolu, kdyby ho před námi už nevypracoval svatý Lukáš, zhostili my.

Předjímat, jak by si s ním poradili lidé z mého okolí – jak by sis s ním poradil třeba ty –, by ode mě bylo pyšné a namyšlené, a proto se omezím na to, jak bych toto podobenství pojal já sám.

Příběh mladšího syna bych vylíčil podobně, jak je popsán v evangeliu, jen jeho „rozmařilý život“ bych podal trochu barvitěji. Lukášovi na to stačil jeden řádek: „... a tam svůj majetek rozmařilým životem promarnil.“ Ale s tím bych se já určitě nespokojil.

Staršího syna bych bezpochyby vykreslil v příznivějším světle. Jak by také ne! Věrný syn svůj rodný dům nikdy nepustil a celou tu dobu usilovně pracoval, zatímco ten mladší – nezvedenec! – ukázal otcovskému domu záda a „prohýřil majetek s nevěstkami“.

Od příběhu, který svým posluchačům vyprávěl Kristus, bych se nejvíce vzdálil při líčení, jak se po synově návratu

⁴⁵ In *Hexaemeron*, VI, 10 (PL 14, 272).

zachoval Otec. Tomu bych vložil do úst parádní kázání se spoustou působivých řečnických figur, ze kterého by se marnotratník dlouho nemohl vzpamatovat.

„Znectil jsi náš dům! Děláš naší rodině jen ostudu! Takhle jsem si klidně stáří nepředstavoval! Na to, co budou říkat lidé, jsi ani nepomyslel! Podívej se na bratra, jak je pracovitý, věrný a poslušný, zatímco ty... škoda slov! Teď, když nemáš ani vindru a když se k tobě tvoji kamarádíčky otočili zády, lezeš ke křížku. Ale svoje místo v našem domě si teď budeš muset znovu zasloužit. Potrvá hodně dlouho, než ti zase budu moci důvěřovat. Čeká tě perná práce. Nespustím tě z očí, protože jedno zkažené jablíčko může nakazit spoustu dalších.“

A pak by následovalo závěrečné ponaučení a zasloužený trest.

Na své slohové práci bych si dal hodně záležet a vůbec bych se nedivil, kdyby byla nejlepší z celé třídy. Bylo by z ní na první pohled patrné, že ji napsal rozumný, uvážlivý člověk. Žádné výstřednosti, žádné úlety. Bůh je dobrý, avšak spravedlivý. V mé práci by nebylo nic, co by mohlo být vykládáno jako nabádání k nepravostem.

Tak bych podobenství o marnotratném synu pojal já a určitě bych sklídl úspěch. Neslo by se v duchu „zdravého rozumu“ a nabízelo by jak ponaučení, tak i povzbuzení,

... který dostal pětku

Jenže Bůh mou krasopisně napsanou slohovou práci jen přečetl očima, popadl červené pero a celou ji přeškrtnl.

Dolů připsal: „Když byl ještě daleko, otec ho uviděl a pohnut soucitem přiběhl, objal ho a políbil. Syn mu řekl: ‘Otče, zhřešil jsem proti Bohu i proti tobě. Už si nezasloužím, abych se nazýval tvým synem.’ Ale otec nařídil svým služebníkům: ‘Honem přineste nejlepší šaty a oblečte ho, dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy! Přiveďte vykrmené tele a zabijte ho! A hodujme a veselme se, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, byl ztracen, a je zas nalezen!’ A začali se veselit.“

Teď už je mi jasné, že v Kristově škole si kompozice premianta nezaslouží lepší známku než pětku. Je celá špatně. Správné řešení je právě opačné. Nic jsem nepochopil.

Moje srdce se otcovu srdci v ničem nepodobá.

Otevřená náruč a nekonečné milosrdenství jsou pro mě nepřijatelné. Snažím se toto gesto nějak osekát, nějak zúžit, aby bylo pochopitelnější, aby tolik nepobuřovalo.

U zkoušky z křesťanství jsem propadl.

Nevěřím totiž v Boží lásku.

Nedokážu uvěřit tomu, že existuje srdce, pro něž je jedinou mírou nezměrnost a jehož rozumnost spočívá v tom, že je naprosto nerozumné.

Nedokážu otci jeho srdce „odpustit“.

Vypracoval jsem krásný příběh, ale hlavní postavu jsem popsal úplně špatně a konec jsem pokazil.

Je to propadák. Vsadil jsem všechno na staršího bratra, a ne na otcovo bláznovství.

Moje fotografie

Podstatu tohoto podobenství krásně vystihuje jeden Rembrandtův obraz. Je na něm starý, úctu vzbuzující otec, plášť má doširoka rozevřený a z jeho tváře září štěstí, přestože pro slzy skoro nevidí. Jeho ruce pevně svírají synova ramena, jako by se bál, že mu syn zase odejde. Marnotratný syn klečí s hlavou zabořenou do otcova klína zády k nám a dopadá na něj stín.

Staršího bratra vidíme z profilu. Stojí stranou, celý zamračený, jeho ústa vyjadřují znechucení a ruce si tiskne k tělu v gestu, které vyjadřuje rozhořčení a zlost. Celý jeho postoj svědčí o tom, že otcovo chování neschvaluje a že je otcovou slabostí a laskavostí pobouřen.

Když se na tento obraz dívám, nedokážu se ubránit hroznému podezření. Nejsem v postavě staršího bratra zobrazen já sám? Není tam náhodou moje fotka?

Od malířství přejděme k literatuře. Jean Anouilh v jednom ze svých děl popsal, jak si představuje Poslední soud. Spravedliví se, celí netrpěliví, tlačí u bran ráje. Jsou přesvědčeni,

že tam mají své místo jisté. Najednou rozčeří jejich řady vzrušený šepot: „Tak to vypadá, že odpouštějí i těm ostatním!“

Zaskočí je to natolik, že na chvíli úplně oněmí. Potom začnou utrápeně vzdychat, křičet a protestovat. Nemohou tomu uvěřit a dávají najevo své pobouření: „Kdybychom to byli věděli!“ „Tak takhle jsme si to nepředstavovali!“ Zlobí se tolik, až začnou Bohu spílat, a proto do nebe nikdy nevstoupí.

Soud je u konce: sami se odsoudili k vyhnání z ráje. Když se ukázala Boží láska, odmítli se k ní znát.⁴⁶

• • •

„Mnozí z jeho učedníků však, když to slyšeli, řekli: ‘To je tvrdá řeč! Kdopak to má poslouchat?’“ (Jan 6,60).

A my dodáváme: i toto otcovo jednání je tvrdé a jeho láska má k rozumnosti hodně daleko.

„Ježíš věděl sám od sebe, že jeho učedníci na to reptají, a proto jim řekl: ‘Nad tím se pohoršujete?’ (...) Proto mnoho z jeho učedníků odešlo a už s ním nechodili. Ježíš tedy řekl Dvanácti: ‘I vy chcete odejít?’“ (Jan 6,61.66-67).

Pokud nedokážeme přijmout strategii Božího milosrdenství a prominout Bohu jeho lásku, klidně nás nechá odejít.

Již jsme uvedli, že podobenství o marnotratném synu je rozhodující zkouškou našeho křesťanského smýšlení.

Je to zkouška velmi jednoduchá, a zároveň velmi náročná. Dokážeme přijmout otcovu rozevřenou náruč vyjadřující dokonalé a téměř nepředstavitelné odpuštění? Dokážeme odolávat pokušení tuto rozevřenou náruč alespoň trochu přivířit?

V otcově domě je místo pro všechny a nadšeně vítán je v něm i syn, který se celý zbědovaný konečně vrátil domů.

Není v něm místo jen pro ty, kdo nedokážou vystát otcovo milující srdce.

Celou zkoušku můžeme završit podobenstvím o dělnících na vinici (Mt 20,1-16). Základní otázka se však nezmění: Dokážeme se hlásit k Bohu, který miluje tak bláznivě? Dokážeme se ztotožnit s tím, jak miluje sama Láska?

Naše víra se měří podle toho, jak široké máme srdce.

VYZNÁVÁM SE MÍSTO STARŠÍHO SYNA

Starší syn z podobenství o marnotratném synu odříkává vyznání hříchů naruby: „Hle, tolik let už ti sloužím a nikdy jsem žádný tvůj příkaz nepřestoupil“ (Lk 15,29).

Klidně ho můžeme přiřadit ke známému farizeovi: „Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé: lupiči, podvodníci, cizoložníci (...). Postím se dvakrát za týden, odvádím desátky ze všech svých příjmů“ (Lk 18,11-12).

Jelikož starší syn se ze svých hříchů nevyznal, udělám to místo něj. Pokusím se identifikovat jeho hříchy. Ne proto, že by mne bavilo ho obviňovat. Spíše v něm velice snadno poznávám sám sebe. Je to tedy zároveň i moje vlastní vyznání vin.

Ničitel snů

Říká: „Tenhle tvůj syn, který prohrál tvůj majetek...“, ale neuvědomuje si, že tím, kdo něco promrhal jako první, byl právě on. Promarnil totiž všechny sny a odvážné ideály, odmítl riskovat. Svě nadšení příliš brzy pohřbil, od všech vysokých cílů ustoupil. Nemává vlajkou, ale kapesníkem. Svět kolem sebe přizpůsobil své malosti a průměrnosti. Nazul si bačkory, proměnil se ve „spořádaného občana“, předčasně zestárl.

Opravdu mladý možná dokonce vůbec nikdy nebyl. Svěžest, elán, nepokoj, naděje i ideály mládí odsunul stranou. Odvážné sny nechal zapadnout.

„Promrhal to nejposvátnější bohatství, jaké existuje: tajemství. Už jako mladík dosáhl moudrosti starců, totiž nedůvěry vůči všemu a všem. Ze svých propočtů vyloučil všechny proměnné a všechny neznámé. Vždycky se držel jen přesných čísel, dobře známých skutečností, volů, domu a důvěry svého otce“ (A. Romanò).

Příliš počestný

Úžasnou svobodu, kterou člověku přináší přiznání „zmýlil jsem se“, nezná. Jeho chyba spočívá v tom, že je až příliš

⁴⁶ Citováno z: LOUIS EVELY, *Sei tu, quest'uomo*, Marietti 1965.

počestný. A právě jeho chladná a tvrdá počestnost pravděpodobně vyhnala mladšího bratra z otcovského domu.

„Existuje šťastná vina, ale existuje také jalová a obtěžující počestnost. Příkladem této počestnosti, která se od druhých lidí jen *odtahuje a vymezuje se vůči nim*, je právě starší syn.

Lidé mezi sebe nastavili mnoho různých přehrad: přehrady rasové, národnostní, třídní, majetkové, profesní... Proč tedy nepostavit i přehradu jménem Dobro? Dobří nechtějí mít s těmi ostatními nic společného. Chtějí založit klub počestných občanů, kam budou mít přístup jenom oni.

Dobro samo o sobě však žádné přehrady nestaví a nikoho od sebe neodhání. To všechno dělají jen úzkoprsí dobrodinci.

Ten, kdo doopravdy miluje dobro, touží také po tom, aby všichni lidé – i ti nejopovrženější – byli bratry. Právě proto je láska k dobru protikladem jakéhokoliv vymezování se vůči druhým lidem. Dobro je jediný most, po němž lze překlenout propasti, které mezi námi vyhloubilo sobectví.

Dobro v podání staršího syna je však jen jakási stranická legitimace, slavnostní uniforma, na niž nemá nárok jen tak někdo, titul, jehož málokdo dosáhne“ (P. Mazzolari).⁴⁷

Marnotratný syn odešel z domova proto, že se k němu starší bratr choval povýšeně, *jako někdo, kdo je víc než on*.

Přehradu mezi nimi zbudovaly ctnosti staršího bratra, nebo spíše jeho pojetí ctnostného života.

Ctnostné jednání, pokud je chladné, tvrdé, zapšklé či malicherné, téměř nevyhnutelně vede k hříchu.

Koňská dávka moralinu

Můžeme si být jistí, že starší bratr svého nezvedeného sourozence často káral a zahrnoval ho „dobrymi radami“. Určitě mu v těch nejtemnějších barvách líčil, jak je hřích strašný a jak odporné jsou jeho následky.

A mladší bratr si asi začal říkat, že tak hrozné to s těmi hříchy nejspíš nebude... Vždyť i v Bibli se o prvním hříchu

říká: „Žena viděla, že ovoce stromu je *dobré* k jídlu, *vábné* na pohled, *lákavé* pro poznání moudrosti“ (Gn 3,6).

Nesmíme se spokojit s tím, že budeme pořád mluvit jen o tom, jak je hřích hrozný. Nikdo nehřeší jen proto, aby činil zlo. Lidé vidí v hříchu vždy také něco alespoň nepatrně dobrého a krásného.

Není nutné stále jen zdůrazňovat, jak je hřích odporný (ostatně tomu věří jen málokdo), mnohem spíše bychom měli vlastním životem dosvědčovat, jak krásná je Boží milost. Měli bychom svým jednáním a svými skutky dokazovat, že konat dobro a darovat druhým sám sebe přináší člověku větší radost než hřešit a žít sobecky, že ten, kdo následuje Kristova blahoslavenství, je šťastnější než ten, kdo se žene za požitky, které nabízí tento svět, že existují i vyšší a vznešenější hodnoty než peníze, slasti všeho druhu či závatná kariéra.

„Mít větší potěšení z toho, že nehřeším, než z toho, že hřeším, je velká Boží milost“ (L. Santucci). Starší bratr o tom bohužel neměl ani tušení, a tudíž to nebylo patrné ani z jeho chování a jednání.

Každou radost pohřbil, v domě vládla nálada jako na hřbitově. A tak se jeho bratr vydal „do daleké země“, aby tam našel radost, kterou doma postrádal.

Emmanuel Mounier říká, že starší bratr toho mladšího nutil možná polykat koňské dávky moralinu.

Byl přesvědčen, že patřit do rodiny a žít v otcovském domě může jen ten, kdo dodržuje určitá pravidla, nedělá nic, co není dovoleno, do puntíku plní své povinnosti.

Neustále mladšího bratra napomínal, *co má a nemá dělat*, ale nikdy mu neřekl, *kým je*. Mladší bratr viděl kolem sebe jen samé zákazy a omezení, a proto se rozhodl, že *půjde svou vlastní cestou*, aby konečně našel sám sebe.

„Pod jménem křesťanství si bohužel častěji, než by bylo zdrávo, lidé představí jen jakási pravidla slušného chování s náboženským nátěrem. Často to vypadá, že tato pravidla slouží jen k tomu, aby postavila všechny do latě, utlumila každé nadšení, vzala odvahu, vyprázdnila utrpení, proměnila Boží volání v neškodnou konverzaci a zmírnila úzkost, která náš život provází“ (E. Mounier).

⁴⁷ *La più bella avventura*, Gatti 1965.

Největší chyba určitého typu křesťanské výchovy spočívá v tom, že jsme lidi naučili, co mají dělat, ale zapomněli jsme jim říct, kým jsou.

Téměř výhradně jsme se zabývali cestou (naše pravidla silničního provozu zacházejí do nejmenších detailů), ale člověka, který po ní má kráčet, jsme úplně ztratili ze zřetele.

Zvolili jsme to nejpohodlnější řešení. Říkat: „Tohle dělej, ale tohle ne, běda ti, když se budeš takhle chovat“, je velmi snadné. Něco jiného je dovést člověka k tomu, aby pochopil, kým skutečně je, a odhalil vlastní svobodu, důstojnost a zodpovědnost.

„Řekni mi, kdo jsem a jaké místo mi v našem domě patří. Vyprávěj mi o tom, jak mě má otec rád,“ tak nějak možná dorážel mladší bratr na staršího.

Žádnou odpověď nedostal, jen obvyklé otřepané fráze, které už mu lezly krkem. A tak se rozhodl, že to vyřeší po svém. Odešel z domova a ani se neohlédl. Proč také? Střetl by se jen s bratrovým zamračeným pohledem, s tou nechutnou karikaturou otcovy laskavé tváře.

Největší nepřátelé křesťanství nejsou ti, kdo proti němu otevřeně bojují, ale sevřené šiky starších synů, kteří je překrucují a strhávají z výšin, kteří je předkládají světu v podobě zatrpklého, malicherného moralizování.

Otec není účetní

Starší syn si myslel, že své místo v otcovském domě si nejlépe zaslouží tím, že bude velice pečlivě dodržovat všechna pravidla: „Nikdy jsem žádný tvůj příkaz nepřestoupil.“

O „svých zásluhách“ měl naprosto dokonalý přehled. Byl přesvědčený, že otcí nic nedluží. V účetních knihách, do nichž pečlivě zapisoval každou maličkost, všechno sedělo.

Úplně všechno vlastně ne. Na straně „má dáti“ byla jedna nevyřízená pohledávka: „kůzle, abych se poveselil se svými přáteli“. Otec mu dluží kůzlátko. Účty budou vyrovnané, teprve až mu je dá. Snad na to ten stařík nezapomene! Jinak by mu to musel při nejbližší příležitosti důrazně připomenout.

Starší syn, tento neúnavný pracant, spořádaný občan a dobrý křesťan vidí v otcí bohužel jen účetního, který *svědomitě* zaznamenává všechny jeho dobré skutky a záslužné činy.

Je přesvědčen, že jinak tomu ani být nemůže, a proto ho všechny ty oslavy, které následují po návratu marnotratného syna, tolik vyvádějí z míry. Jeho propočty najednou nevycházejí. Otec mu nadělal v účetnictví pěkný zmatek.

Až dosud – pokud necháme stranou to nešťastné kůzle – šlo všechno jako na drátkách. Náhle však nic není jako dřív a starší syn se z toho nemůže vzpamatovat.

Nikdy neměl odvahu položit si otázku, kdo je vlastně od domova dál: zda jeho nezvedený bratr, který ho s takovým humbukem opustil, nebo on sám, který zůstal, ale chybí mu láska. Jeho zraněná pýcha mu nedovolí žádné pochybnosti, a proto ho ani nenapadne přemýšlet nad tím, zda „v daleké zemi“ nežije spíš on.

Po letech se na obzoru objevil „ten bídák“, a staršímu bratrovi se zhroutil celý svět. „Honem přineste nejlepší šaty a oblečte ho, dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy! Přiveďte vykrmené tele a zabijte ho! A hodujme a veselme se.“ Otec se zbláznil a do účetních knih zanesl zničehonic své srdce. Najednou žádný součet nesedí. Čísla si dělají, co chtějí. „Má dáti – dal“ neplatí. V účetnictví se teď už nikdo nevyzná. To všechno způsobilo srdce. Srdce a přesné účty: to prostě nejde dohromady.

A tak starší bratr pátrá, stěžuje si, zlobí se, nadává, protestuje. To není spravedlivé.

„Tady ti poslední pracovali jedinou hodinu, a dals jim zrovna tolik co nám, kteří jsme nesli tíhu dne i horko“ (Mt 20,12).

Takhle to přece nejde!

„Zachee, pojď rychle dolů: dnes musím zůstat v tvém domě“ (Lk 19,5).

Jen se podívejte, ke komu jde. A to je tady tolik řádných, poctivých lidí.

„V nebi bude větší radost nad jedním hříšníkem, který se obrátí, než nad devětadevadesáti spravedlivými, kteří obrácení nepotřebují“ (Lk 15,7).

V tom není žádná spravedlnost.

„Ani já tě neodsuzuji. Jdi a od nynějška už nehřeš!“ (Jan 8,11).

Tak to už je příliš! Kdo to kdy viděl, aby z toho hříšníci vyvázli takhle snadno!

„Muselo jí být odpuštěno mnoho hříchů, když mně nyní prokazuje tolik lásky“ (Lk 7,47).

Jak to jen dopadne, když se bude každému takhle rychle odpouštět?

„Přiveď sem žebráky a mrzáky, slepé a chromé!“ (Lk 14,21).

To se přece vůbec nehodí!

„Amen, pravím ti: Dnes budeš se mnou v ráji“ (Lk 23,43).

Hrůza! Do ráje v takovéhle společnosti?

Starší syn se pohoršuje nad evangeliem, protože jeho *účtnictví* vůbec nebere vážně. Protestuje: To není spravedlivé! To je příliš! Jak to jen dopadne?

S úžasem a opovržením zjišťuje, že středem otcovského domu nejsou pravidla a zákony, ale otcovo srdce.

S jeho nepředvídatelností, s výstřední otcovou láskou se nedokáže smířit.

Náboženská výchova zdůrazňující dodržování všech příkazů a pravidel vychovává „praktikující katolíky“, ale nikoliv syny, nikoliv lidi milující Boha, nikoliv křesťany.

Ten, kdo zůstává doma, a přitom nemiluje, není nic jiného než dezertér.

Provinil se tím, že zůstal

Co udělal starší bratr, aby mladšímu v útěku zabránil? Vůbec nic! Možná si dokonce oddechl. Teď, když je ten nezvedenec pryč, konečně v domě zavládne pořádek. Všechno zas bude na svém místě. Žádné scény, žádný rozruch, žádné strachování. Nejlepší je suché větve bez milosti odříznout.

Mladší bratr byl daleko a do „daleké země“ ho následovalo i otcovo srdce. Dům byl prázdný, protože otcovo srdce se v něm nezdržovalo (a možná se dokonce radovalo z toho, že mu marnotratný syn dovoluje tak nekonečně, bezmezně milovat...). Starší syn udělal chybu, když v tomto prázdném domě zůstal.

I on měl odejít a hledat bratra. Měl možnost najít ho a dovést zpátky domů. Zachraňujeme se navzájem. On však tuto příležitost promarnil.

„Copak jsem strážcem svého bratra?“ (Gn 4,9).

Jistá paní se jedním francouzským novinám nedávno svěřila se svými pocity: „Chápu kněze, kteří opouštějí věrnou ovečku a jdou hledat těch devětadevadesát ztracených. Ale když se pastýř vrátí, mohl by se snad na tu, která v ovčinci zůstala, usmát a dát jí tak najevo, že ji rád vidí, že ji má rád a že na ni nezapomíná. Ten úsměv by ovečku moc potěšil a pomohl by jí trpělivě snášet všechny strasti. Možná to není zřejmé na první pohled, ale i tato ovečka, která vypadá tak spokojeně, svého pastýře potřebuje a bez něj se cítí opuštěná. Nechce přece příliš. Za každou pozornost by mu byla vděčná.“

Rád bych se této paní, jíž osud věrné ovečky tolik leží na srdci, zeptal: Je tato ovečka doopravdy věrná? Devětadevadesát ovcí se (i naší vinou) toulá bůhví kde, pastýř si může nohy uběhat, aby je našel, a ona zůstává v ovčinci. Vypadá věrnost právě takto?

Pastýř se na ni, a o tom nemůže být pochyb, moc rád usměje, jakmile ji uvidí po svém boku, jak hledá ztracené ovce spolu s ním a riskuje stejně jako on. Ale proč by se na ni měl usmívat po návratu do vyhřátého, bezpečného ovčince, odkud se ani nehnula?

Filozofům ani teologům tohle všechno neříkejme, ti by hned chtěli, abychom jim přesně vysvětlili, jak to vlastně myslíme. Říkejme si to mezi sebou. A mějme na paměti, že pro každého hříšníka, který se obrátí, uspořádá náš Bůh v nebi velkou hostinu.

Nechme staršího syna, ať si bručí a rozčiluje se, a neříkejme to farizeům, protože s ničím takovým jejich suchopárné zákoníky nepočítají: Být křesťanem znamená dělat všechno pro to, aby na skvělé hostině, kterou nám Bůh přichystal, bylo narváno.

Zůstat v bezpečí je za určitých okolností hřích.

Komplex méněcennosti vůči hříchu

„Tehle tvůj syn, který prohýřil tvůj majetek s nevěstkami...“ Tato slova plná nevráživosti prozrazují, že starší syn trpí vůči hříchu komplexy méněcennosti.

V hloubi srdce je přesvědčen, že jeho bratr si alespoň užil a pořádně se pobavil, zatímco on... on jen do puntíku dodržoval všechna přikázání.

Nechápe, že marnotratníková slova: „Já tady hynu hladem,“ vyjadřují tragickou pravdu.

Nepřišel na to, že tvorové člověku opravdové štěstí nikdy dát nemohou. Nechápe, že pouhé věci lidskému srdci nepostačují, že potřebuje něco víc. Pozemská potrava jeho hlad neutiší, i nadále umírá hladu. Neví, že zlo si samo v sobě nese svůj trest. Není si tak docela jistý, zda činit dobro přináší člověku opravdu větší radost než nedělat zlo.

Kdyby žádný ráj neexistoval, kdyby tady nebyla ta nepěkná vyhlídka, že se budeme smažit v pekle... Komplexem méněcennosti vůči hříchu trpí i mnoho křesťanů. Nejsou si jistí, zda by jim opravdu stálo za to konat dobro i tehdy, kdyby na ně žádný ráj nečekal.

O nějakém úletu by klidně uvažoval i starší syn, jen kdyby se nebál, že promrhá svůj majetek, jen kdyby se nemusel tolik ohlížet na to, co řeknou lidé.

Starší syn se hříchu nevyhýbá proto, že nechce ranit jinou lidskou bytost, nebo že nechce pošpinit Boží obraz ve své duši, ale pouze proto, že se bojí mít zápis v nebeském trestním rejstříku. Vlastní dobré svědomí je pro něj důležitější než vztah k Bohu.

• • •

Starší syn teď mými ústy (za správnost kopie ručím) odříkal své vyznání hříchů a čeká ho pokání.

Tím pokáním není nic jiného než hostina, kvůli níž je celý dům vzhůru nohama. Starší syn vidí, že ho jeho marnotratný bratr předešel.

A nepředešel ho jen on. „Nevěstky vás předcházejí do Božího království“ (Mt 21,31).

Tak to je tedy vrchol! Nejen ten zhýralec, ale dokonce i ty nevěstky, s nimiž prohýřil otcův majetek.

Rád by zakřičel: „S náboženstvím je konec!“ Úplně totéž ostatně často opakuje i pár lidí z mého okolí.

Přesně tak. S náboženstvím je konec.

S náboženstvím bez lásky zcela určitě.

JAK MARNOTRATNÝ SYN VYVÁZL Z VELKÉHO NEBEZPEČÍ

„Vstanu a půjdu k svému otci...“ (Lk 15,18).

Když Kristus vypravoval toto podobenství, byl k nám opravdu laskavý a nadmíru ohleduplný. Nezmínil totiž jeden (pro nás) velmi nepřijemný detail.

Nechal na nás, jestli ho dokážeme namáhavě najít mezi řádky a pokorně mu porozumět na základě kontextu.

Měl marnotratný syn štěstí? Bezpochyby. Měl velké štěstí, že své dobrodružství zakončil v otcově náručí a že byl se všemi poctami znovu přijat v otcovském domě.

Jeho největším štěstím však bylo, že na zpáteční cestě nepotkal svého staršího bratra. Kdyby na něj totiž narazil, pravděpodobně by jeho příběh skončil úplně jinak a mnohem hůř.

Starší bratr našťástí vstoupil na scénu teprve ve chvíli, kdy už bylo po všem, kdy hostina začala nabírat obrátky, vykrmené tele bylo poraženo a otcovo milosrdenství slavilo na prostý úspěch. Zahořklý a ukřivděný bratr už na tom všem nemohl nic změnit.

Prostopášnost, kamarádi z mokré čtvrti, bída, vepři: marnotratný syn musel na své cestě čelit mnoha nástrahám.

Některé z nich mu však v konečném součtu spíš prospěly, než ublížily. Byly jako trny pronikající hluboko do těla a probouzející trýznivý stesk po domově. Marnotratný syn si nakonec uvědomil, že život, jaký po odchodu z otcova domu vedl, jeho vnitřní žízeň utišit nedokáže, a s úlevou si přiznal: „Já tady hynu hladem.“

Největší nebezpečí, které mu hrozilo, spočívalo v tom, že na zpáteční cestě potká svého staršího bratra, neúnavného dřívce a dobrého křesťana. I otcí musela při té představě naskakovat husí kůže.

Člověk, který ví, co to znamená být na dně, může následně stoupat k výšinám, k nebesům, ke svatosti.

Člověk, který se nikdy na dně neocitl, který se stále pohybuje v mezích průměru, tuto možnost nemá. Hříšník se k ži-

votu z Boží milosti ještě nenarodil, a proto se může narodit znova (tak to alespoň říká Georges Bernanos v *Rozhovorech karmelitánek*). Průměrný člověk nikoliv. Ten už se k životu z milosti Boží zrodil, ale porod se nepovedl. Byl to potrat.

Pro hříšníka je cesta ke svatosti stále otevřena, zatímco průměrný člověk ze své nabubřelé bezvýznamnosti nikdy nevybředne (a ani z ní vybřednout nechce).

Hříšník má na to, aby se z něj stal světec, avšak průměrný člověk nikdy nevyroste. Stráví celý život tím, že bude obdivovat sám sebe a samolibě se ujišťovat o tom, že to s ním nevypadá vůbec špatně.

Marnotratný syn se na zpáteční cestě musí mít na pozoru především před „špatnou společností“. O tu „špatnou společnost“, která nám přijde na mysl jako první, se však nejedná.

„Špatná společnost“ je jen a jen společnost průměrného člověka, staršího bratra. Jenom jemu se může podařit, že marnotratného syna touha po otcovském domě zase rychle přejde.

Marnotratný syn dorazí domů jen tehdy, „jestliže nenarazí na špatnou společnost, jestliže za ním nezapadnou brány zatuchlého a úzkoprsého křesťanského ghetta. I mezi křesťany se však najde dobrá společnost, k níž se může každý člověk připojit a stát se rovněž upřímným a opravdovým Božím přítelem: je to společnost svatých“ (F. Heer).

Proč se marnotratný syn vrátil domů

Marnotratný syn z vlastní zkušenosti poznal, co je zlo.

Na otázku, co je to zlo, se snažili odpovědět ti nejvýznamnější filozofové. Já se však nemohu zbavit dojmu, že místo aby problém zla přesvědčivě vyřešili, spíše ho zatemnili a zkomplikovali.

Zlo definovali jako pouhý nedostatek dobra a dokonalosti.

Bible má naštěstí k filozofování daleko. Mluví k nám prostě a jasně. Zjevuje nám Boha a pojmenovává také jeho odpůrce: ďábla.

„Zlo se projevuje mnoha různými způsoby, ale tři z nich jsou pro ně typické: parazitování, podvádění a parodování“ (P. Evdokimov).

Všechno začíná podvodem („budete jako Bůh“) a končí hroznou parodií na Stvořitele. Podle mého názoru je však nejvýraznějším projevem zla jeho parazitismus.

Zlý duch napadne člověka, stvořeného k Božímu obrazu a k podobnosti s Bohem, a žije na jeho úkor jako parazit, „jako obrovitá bradavice, jako příšerný nádor“.

Zlý duch se chová jako upír. Přisaje se k člověku a drží se ho, dokud ho úplně nevyprázdní.

„Bůh svým *fiat* tvoří bytosti sobě podobné a naplňuje všechno ve všech. Zlý duch svým *ne*, svým *antifiat*, všechno vyprazdňuje a tvoří *nepodobnost a rozdílnost*“ (P. Evdokimov).

Světki jsou lidé, kteří se Bohu *nejvíc podobají*.

Zlý duch má i mnoho spojenců, kteří mu více či méně vědomě pomáhají lidi vysávat. I oni slouží lži, i oni se účastní hrozné parodie na Stvořitele.

Zlý duch roste a mohutní, zatímco člověk, jehož tento parazit napadl, se stále víc vytrácí, až nakonec ztratí sám sebe.

Boží obraz v něm vyhasne a zároveň s ním vyhasne i jeho lidství. A tak s námi v tomto nelidském světě žijí nelidští lidé a neustále přibývá „posedlých“. Když člověku chybí Bůh, zabývá se jen sám sebou a stává se „posedlým sám sebou“, sám sobě modlou (sv. Ondřej Krétský).

Marnotratný syn najednou zjišťuje, že ho zevnitř užírá nelítostný parazit, který z něj vysál mnohem víc než jen jeho dědický podíl. Má pocit, že přestává být sám sebou. Vidí, že je nejchudší z chudých.

„Já tady hynu hladem!“

Právě ve chvíli, kdy sám sobě přiznal, jak hrozný hlad ho stravuje a jaký se z něj stal chudák (především co se týče existenciální chudoby), začíná jeho cesta zpátky domů.

Don Mazzolari řekl: „Stačí být člověkem, aby byl člověk i chudákem.“ Tato slova výborně vystihují i situaci marnotratného syna.

Budoucí křesťanská antropologie (po níž už dnes tolik pahneme) bude bezpochyby z této prosté a výstižné definice vycházet.

Marnotratný syn si sáhnul na svou bídu a má odvahu si ji přiznat.

Odhaluje a pojmenovává rozpor, který v sobě nosí: rozpor mezi tím, kým je, a kým by měl být; rozpor mezi svým hladem a žaludy, které tu jsou jen pro vepře; rozpor mezi svým postavením hlídače vepřů a syna; mezi svou touhou po štěstí a pozemskými radovánkami, které ji nemohou utišit. Uvědomil si, „že byl stvořen k něčemu většímu“, a došlo mu, že svět ho zradil. V tu chvíli také znovu našel svou důstojnost a rozpoznal Boží pečeť, kterou na svém těle stále nosil.

Marnotratný syn si uvědomil, že je chudý proto, že postrádá otce, svobodu, důstojnost a lásku. Uvědomil si, že propastnou prázdnotu, kterou ve svém nitru pociťuje, musí konečně zaplnit.

Před očima mu vyvstal otcovský dům.

V „daleké zemi“, „na místě nepodobnosti a rozdílnosti“ začal postrádat otcův dům a otcovo srdce.

Don Mazzolari poznamenal, že člověk má takovou cenu, jakou má to, co postrádá.

Marnotratný syn se vrací domů a zpívá si píseň o svobodě. V té písni není ani jeden falešný tón.

Připravil si dokonce i kající doznání, ale otec o ně nestojí. Všechno pochopil, žádná slova navíc nepotřebuje.

„Nejlepší šaty“, „prsten na ruku“ a „obuv na nohy“ jsou symbolem nového člověka.

Zlý duch na něm dlouho parazitoval, vysával ho a ničil. Nyní se mu otec vrhá kolem krku (a to je něco úplně jiného než přisátí na kůži, vlastní parazitům), kráší ho, halí ho do nádherného oděvu a proměňuje ho od hlavy až k patě.

Nezapomínejme však, že k ničemu takovému by nedošlo, kdyby si marnotratný syn nepřiznal svou naprostou chudobu.

„Člověk se stává člověkem teprve tehdy, když přijme svou chudobu“ (U. Vivarelli).

Co kdybych ho potkal já?

Co by se bývalo stalo, kdyby starší bratr spatřil marnotratného syna dříve než otec?

A jak bych se v takové situaci zachoval já?

1. *Pravděpodobně bych se mu vyhnul obloukem.* Hned by mi bylo jasné, kdo se to ke mně blíží. Věděl bych, že je to známý prostopášík, a tak bych udělal všechno pro to, abych se s ním vůbec nesetkal.

Jakmile člověka zařadíme do nějaké škatulky, přestane to pro nás být člověk z masa a kostí. A o škatulky určitě nemáme nouzi! Materialista, ateista, liberál, komunista, progresista, revolucionář, reakcionář, anarchista. Tyto nálepky nám brání vidět za nimi živého člověka, kterého můžeme oslovit jako bratra.

Nevěřící? Často o nich mluvíme a smutně nad nimi pokyvujeme hlavou. Když ale stojí takový nevěřící přímo před námi, začneme zbaběle hledat nouzový východ.

A co dialog? Mluvit o dialogu je přece tak povznášející! Opravdu ho vést, to je však něco úplně jiného.

„Vést dialog znamená stát druhému člověku tváří v tvář, klást mu otázky a sám být dotazován“ (F. Heer). A to většinou nebývá nic příjemného.

Ve skutečnosti máme z dialogu strach. Obáváme se, že „jasné světlo střízlivého úsudku smete jak pozůstatky naší dětské víry, tak i hradby, které jsme kolem své víry my křesťané nastavili“.

2. *Možná bych se mu směle postavil a vychrlil na něj hromadu výčitek:*

„Že se nestydíš! Zachoval ses jako hulvát! Celou rodinu jsi vystavil posměchu! Uvědomuješ si, že tátovi skoro puklo srdce žalem?“

Ve skutečnosti otcovu srdci hrozí jen to, že se rozskočí samou radostí...

Není vyloučeno, že bych mu taky trochu dětinsky pohrozil: „Jen se těš! Až dorazíš domů, tak to od táty pořádně schytáš!“

A zatím: „Honem přineste nejlepší šaty a oblečte ho, dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy! Přiveďte vykrmené tele a zabijte ho! A hodujme a veselme se!“

3. *Není vyloučeno, že bych se ho snažil obrátit.* Kdy se konečně osvobodíme od „komplexu neustále obracet na víru“ (ty druhé)? Kdy konečně přestaneme šířit víru hlava nehlava?

Kdy přestaneme vnučovat naše „povinné cviky“ všem okolo? Kdy si přestaneme hrát na Lékaře, Mistra a Spasitele a uznáme, že Lékař, Mistr a Spasitel je jen jeden a že my jsme pouze „služebníci neužiteční“, kteří mu často spíš překážejí, než aby mu pomáhali?

Kdy se vydáme na cestu společně s lidmi mimo církve a budeme je při jejich hledání pokorně doprovázet?

Kdy přestaneme Boha do lidských duší vtoukat násilím? Co když v nich už je, co když do nich už tiše a s úctou vstoupil bočním vchodem, aniž si od nás vyžádal povolení, aniž nám o tom podal hlášení, aniž zanechal vně jakoukoli viditelnou stopu?

Někteří lidé jsou přesvědčeni, že „konají dobro“, a přitom dokážou napáchat velké škody. Počínají si totiž pyšně, namyšleně a bezohledně. Jejich dobročinnost nemá s tím, co nás učil Kristus, nic společného.

Myslí si, že prokazovat druhému člověku dobro znamená být mu neustále v patách a zahrnovat ho radami, pobídkami, výčitkami a hrozbami. Neuvědomují si, že takové *pronásledování* musí každého znechutit a že k žádoucím výsledkům určitě nepovede.

Stále platí, že každý z nás je strážcem svého bratra, ale to v žádném případě neznamená, že je třeba být svému bratru policajtem, který sleduje každý jeho pohyb, analyzuje všechna jeho gesta a interpretuje (téměř vždy špatně) jeho úmysly.

Myslíme si, že k tomu, abychom někoho přivedli na správnou cestu, stačí nedat mu ani tu nejmenší příležitost hřešit, *omezit jeho svobodu na minimum*, mít ho stále pod kontrolou.

My však máme být svědci, nikoli policajti, průvodci, a ne soudci, přátelé, nikoli špehové.

Marnotratný syn se vrací domů. Každá snaha obrátit ho by teď přinesla víc škody než užitku. Otce si už totiž nese ve svém srdci.

4. *Nechal bych ho složit přijímací zkoušku.* Na setkání s otcem bych ho pečlivě připravil a ujistil bych se, že ví, co ho čeká.

„Jsi ochoten dodržovat pravidla, která v našem domě vládnou? Už jednou ses proti nim vzbouřil a já bych nechtěl, aby se to znovu opakovalo...“

A taky nezapomínej, že odpuštění si musíš zasloužit a že si svoje místo v našem domě musíš znova vydobýt. Budeš na tom muset tvrdě pracovat. Jsi připraven odčinit to, co jsi napáchal?

Ať tě ani nenapadne předstoupit před otce v takovémhle stavu! Copak nemáš zrcadlo? Jsi celý špinavý, šaty máš roztrhané, a kdoví kdy ses naposledy holil!

Dokud se pořádně nevydrbeš, tak práh našeho domu nepřekročíš! Vykoupej se, zašij si šaty a nezapomeň si spravit i ty dřevé boty.“

Co na tom, že otec čeká, aby mohl svého syna co nejdřív obejmout!

Proč se starat o roztrhané šaty a dřevé boty, když doma už jsou připraveny „nejlepší šaty“ a nová obuv?

Správný postup je přesně opačný: *nejdřív ze všeho* se vrhnout otci do náručí, důvěřovat jeho lásce a skálopevně věřit, že nám odpustí. Na morální očistu je dost času potom, v otcovském domě s ní nikdo nebude chtít otálet.

„Člověka dokáže osvobodit od hříchu jedině poznání, že Bůh na něj opravdu pohlíží jako na svého syna, ať už zhřešil jakkoli. Pokud člověk má tuto synovskou víru, pramen zla jednoduše vyschne“ (J. Tiger).

Když marnotratný syn padl otci do náručí, byl už uzdraven.

Já, jeho starší bratr, jsem se vždy považoval za boháče, ale teď musím uznat, že on je bohatší než já. Je bohatší o srdce prohloubené utrpením a o svou drsnou životní zkušenost. Je z něj boháč, protože v otcově odpuštění našel pravou lásku.

• • •

Pastýř, který konečně našel zatoulanou ovci, „až přijde domů, svolá své přátele i sousedy a řekne jim: ‘Radujte se se mnou...’“ (Lk 15,6).

Žena, která našla ztracenou minci, „svolá své přítelkyně i sousedky a řekne jim: ‘Radujte se se mnou...’“ (Lk 15,9).

Otec z podobnosti jde ještě dál: „Máme proč se veselit a radovat.“

Máme proč... Takhle to má být, takhle je to správně.

Já to však ne a ne pochopit. Stáhnou se do ústraní a potichu nadávám. Snad mi za nějaký čas dojde, že patřit mezi „devětadevadesát spravedlivých, kteří obrácení nepotřebují“, je vlastně hrozně smutné. Spravedliví, kteří obrácení nepotřebují, jsou jako fosilie, jako prvohorní zkameněliny.

Necítit potřebu pokání je děsivé. Znamená to, že člověk odmítá uznat, že je Božím tvorem. Znamená to, že nikdy nepozná, jak nesmírné je Boží milosrdenství.

Snad se i mně začne stýskat po otcově objetí, snad se i já rozběhnu za otcem a vrhnu se mu kolem krku.

– Odpušť mi, že jsem ti byl věrný bez lásky.

DŮM A STARÁ TETIČKA

Teď, když se marnotratný syn vrátil domů, si konečně mohu položit otázku, která mi už dlouho nedává spát: Proč vlastně z domova odešel?

Vysvětlit, proč se domů vrátil, je určitě mnohem snadnější, ale moc rád bych se dozvěděl, proč vlastně rodný dům opustil.

Kdybch se na to zeptal přímo jeho, odpověděl by mi asi podobně jako voják z románu Bruce Marshalla, kterému otec Campbell položil při zpovědi otázku: „Co bylo za tím?“ Odpověď byla velice jednoduchá: „Právě že nic!“

Přesně tak. Marnotratný syn v otcově domě něco postrádal. Postrádal něco, co tam mou vinou chybělo.

Jeden z nejpovolanějších vykladačů tohoto podobenství, Don Mazzolari, vložil marnotratnému synu do úst slova, která jeho vzpouru vystihují velice přesně:

– Já se tady dusím!

A proto z domova odešel. Někdo mu tam otravoval vzduch natolik, že to už nemohl vydržet.

Pole, dobytek ani krásný dům mu nestačí. Malost a ubohost těch, kdo v domě žijí – a tedy i moje vlastní malost a ubohost – ho ubíjejí.

Co vidí, když se rozhlédne kolem sebe? „Shrbené postavy se sklopenýma očima, které se plouží životem, co noha nohu mine, vyschlé, rozpukané duše, spekulanty se ctností, lhostejné oběti sunoucí se v neděli ke kostelu, ustrašené pobožníkůtkáře, skleslé hrdiny, nerozumné děti, bledé staré panny, suchopárné kazatele, přemoudřelé mravokárce, prostě stíny stínů...“ (E. Mounier). Tak nějak by mohl vypadat (neúplný) seznam „živých kamenů“, které tvoří naši církve.

Když člověk hledá lidi oddané vysokým ideálům a místo nich najde jen takové ubožáky, není divu, že je hluboce zklamán a že se chce z takového prostředí dostat co nejrychleji na čerstvý vzduch. Proto při nejbližší vhodné příležitosti pře-leze zeď a vydá se do světa.

Z domu utekl hlavně kvůli mně.

Místo pastýřských listů na téma „jak oslovit ty, kdo stojí mimo církve“, bychom spíš nutně potřebovali listy s návodem „jak si lidi, co stojí mimo církve, hromadně nevyrábět“.

Stará tetička

Jak si otcův dům představujeme? Jak bychom ho popsali? V našich představách se nejspíš podobá krásnému šlechtickému sídlu.

Vnitřek je nádherný: umělecký nábytek, perské koberce, čínský porcelán, vzácné obrazy starých mistrů, mnoho (snad až přespříliš) starobylých portrétů, spousta starožitností, medaile po předcích. Těžko si představit, že v něm opravdu někdo bydlí, je to totiž spíš muzeum či archiv, kde se pečlivě střeží pozůstatky zašlé slávy.

Do některých místností je vstup přísně zakázán a do jiných se zase nesmí kvůli tomu, že je tam čerstvě navoskovaná podlaha.

Okna i okenice jsou zavřené, aby sluneční svit nepoškodil vzácné závěsy.

V domě je cítit plíseň a zatuchlina a určitě se tam už hodně dlouho nevětralo. Uvnitř je k zalknutí, hrozně špatně se tam dýchá.

Kam oko dohlédne, všude jsou výstražné nápisy: nedotýkat se, nevstupovat, zákaz toho či onoho, před vstupem si řádně očistěte obuv.

V tomto domě se nesmí zvyšovat hlas a zakázán je také hlasitý zpěv. Bydlí v něm totiž stará, svárlivá a vrtošivá tetička, kterou všechno hned vyvede z míry. Zbožňuje Bacha a nesnáší moderní hudbu.

V nudných monologiích přemílá pořád to samé, co všichni slyšeli už nejmíň stokrát. Vzpomíná na zašlou slávu a nařká nad současným stavem světa:

„Kam ten svět spěje? To za mých mladých let...“

Všemi, kdo do domu nepatří, kdo nejsou tak vysoce postavení jako my, kdo naše privilegia a náš erb nesdílejí a jimž

nekoluje v žilách stejná krev, pohrdá a je přesvědčená, že je něco víc než oni. Ti nám nesahají ani po kotníky!

Že by sem mohly chodit děti ze sousedství? Hrůza pomyslet! Jen by sem nanosily bláto a obrátily by to tady vzhůru nohama.

Nemáme sklony vidět otcovský dům právě takto?

Jako dům těch vyvolených, jako muzeum či archiv, kde vládne přísný řád a kde se s ničím nemůže hýbat? Hlavně žádné novinky! Takhle je to odedávna a tak to taky zůstane! Všude jen tisíce zákazů a příkazů.

Všechno je předem dané, všechny starobylé rituály se musejí přesně dodržovat. Vyloučeno, aby se našel někdo, kdo by tady chtěl s námi žít!

Dům našeho otce by měl ale být dům, který má dveře i okna stále dokořán. Tento dům nestřeží žádné zachmuřené strážce, každý se v něm cítí volně, nikdo se nemusí ničeho bát.

Je to dům, v němž se lidé smějí, žertují a dovádějí.

Přimalovávat knír na portrét vznešeného předka, který bojoval v bitvě u Lepanta, samozřejmě nebudeme, ale nikdo nám nebude vyčítat, když na stěny rozvěsíme i nové portréty, zobrazující naše současníky.

V tomto domě se staré krámy, které už k ničemu neslouží, průběžně a samozřejmě odklizejí na půdu.

V tomto domě píšeme dějiny i my.

Stará, svárlivá a vrtošivá tetička, kterou všechno hned vyvede z míry a která by byla nejraději, aby všechno zůstalo při starém, v tomto domě nevládne a nemá jeho obyvatele pod palcem.

Všichni ji samozřejmě máme moc rádi, a když je třeba, pečujeme o ni a staráme se, aby jí nic nechybělo. Ale žít a pracovat budeme po svém! Radost ze života si od ní vzít nenecháme! Nás dusit nebude! A když začne hubovat, tak ji prostě necháme, ať se zlobí, jak dlouho chce.

Připínáčky na její oblíbené křeslo jistě dávat nebudeme a nezaložíme jí modlitební knížku fotografií popové zpěvačky, jejím mrzoutstvím se však nakazit nenecháme!

Až bude lamentovat: „Kam ten svět spěje?“, odpovíme jí pěkně nahlas: „Kupředu!“

Otcův dům není vrcholné dílo nějakého světoznámého architekta, ale vrcholné dílo otcových dětí.

Má to být rodinný domek, „kde je vždycky tak trochu nepořádek, kde židlím občas chybí jedna noha, kde každý stůl má kaňky od inkoustu a kde ze sklenic ve spíži mizí marmeláda sama od sebe“ (G. Bernanos).

Středem tohoto domu je otcovo srdce a my jsme cihly, z nichž je zbudován, „živé kameny“, které ho tvoří.

Právě proto neseme zodpovědnost i za ovzduší, které v něm vládne. Je na nás, zda to bude vrcholné umělecké dílo, nebo peklo.

• • •

Při proměnění Páně apoštol Petr zvolal: „Je dobře, že jsme tady!“

Totéž by měl říkat i každý bratr, který vstoupí do otcova domu: „Je dobře, že jsem tady! Je tady krásně!“

V tomto domě se připravujeme na pobyt v ráji, ne na pobyt v očištění nebo dokonce na pobyt v pekle!

Tento dům je „generální zkouškou“ na věčný život v nebi.

Jednou povstal jeden znalec Zákona, aby ho přivedl do úzkých, a zeptal se ho: „Mistře, co mám dělat, abych dostal věčný život?“ Ježíš mu řekl: „Co je psáno v Zákoně? Jak tam čteš?“ On odpověděl: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou silou i celou svou myslí, a svého bližního jako sám sebe!“ Řekl mu: „Správně jsi odpověděl. To dělej a budeš žít.“ Ale on se chtěl ospravedlnit, a proto se Ježíše zeptal: „A kdo je můj bližní?“

Ježíš se ujal slova a řekl: „Jeden člověk sestupoval z Jeruzaléma do Jericha a octl se mezi lupiči. Ti ho o všechno obrali, zbili, nechali napolo mrtvého a odešli. Náhodou šel tou cestou nějaký kněz; viděl ho, ale vyhnul se mu. Stejně i jeden levita přišel k tomu místu; viděl ho, ale vyhnul se mu. Ale jeden Samaritán přišel na své cestě k němu, viděl ho a bylo mu ho líto. Přistoupil k němu, nalil mu do ran oleje a vína, obvázal je, vysadil ho na svého soumara, dopravil do hostince a staral se o něho. Druhého dne vytáhl dva denáry a dal je hostinskému se slovy: ‘Starej se o něho, a co vynaložíš navíc, já ti doplatím, až se budu vracet.’ Co myslíš, kdo z těch tří se zachoval jako bližní k tomu, který se octl mezi lupiči?“ On odpověděl: „Ten, kdo mu prokázal milosrdenství.“ A Ježíš mu řekl: „Jdi a stejně jednej i ty!“ (Lk 10,25-37).

Toto podobenství patří určitě mezi nejkomentovanější úryvky celého evangelia. Zabývali se jím ti nejslavnější znalci Písma a nejvýznamnější spisovatelé. Výklady našťstí nezůstaly jen v knihách, ale v tichosti se přesunuly do každodenního života. Snad by se dokonce dalo říci, že dobrý Samaritán, který inspiroval milióny lidí a vstoupil tak nejen do dějin, ale i do televizních zpráv, v jistém smyslu vysvobodil dobrého Samaritána ze zajetí knih.

Nám postačí, když si dobrého Samaritána představíme jako další postavu našich provokujících evangelií. Mnoho kazatelů totiž tento příběh předkládá svým posluchačům pouze jako banální výchovnou lekci, v níž hraje hlavní roli almužna a dobročinnost, a nikoliv opravdová láska. Samaritán si za svůj čin určitě zaslouží něco lepšího...

„Jednou povstal jeden znalec Zákona, aby ho přivedl do úzkých, a zeptal se ho...“

Ústy tohoto znalce promluvilo staré náboženství.

Staré náboženství chce znovu a znovu diskutovat o doktrinních otázkách.

Ježíš se však do akademické debaty zatáhnout nenechá. Učené dohadování a sáhodlouhé diskuse o každém sebemenším detailu ho nezajímají. On si se slovíčky nikdy nehraje.

Celý problém představí jako problém z každodenního života.

Svému posluchači nepředloží žádnou poučku, ale konkrétní příběh, a donutí ho tak, aby nevymýšlel nějakou novou teorii, ale zamyslel se nad tím, jak by se v takové situaci zachoval on sám.

Nakonec se ho neptá, zda podobenství dobře pochopil, ani mu neklade na srdce, aby si tuto lekci dobře zapamatoval, ale tvrdě mu přikazuje:

„Jdi a stejně jednej i ty!“

Znalec Zákona si s ním přišel nezávazně podebatovat a odchází s přesně zadaným úkolem, který má od nynějška plnit.

Staré náboženství si libovalo v dlouhých debatách, ale Kristus mu nasadil roubík a donutil je, aby přestalo mlít pantem a místo toho rozhýbalo nohy a zapojilo do hry také srdce.

V novém náboženství není znalcem ten, kdo hodně ví, ale ten, kdo správně jedná.

Správný čin

„A kdo je můj bližní?“

Znalec Zákona by chtěl od Ježíše jakýsi návod, podrobný seznam osob, které může považovat za své bližní. Počítá s tím, že v popředí budou figurovat chudí a rodiny, které potřebují materiální pomoc. Potřebuje se ubezpečit, komu může otevřít srdce, aniž by příliš riskoval.

Ježíš jeho otázku změnil v opačnou: „Co myslíš, kdo z těch tří se zachoval jako bližní k tomu, který se octl mezi lupiči?“

Otázku, kdo je můj bližní, nechce řešit z pozice pasivní, ale jediné z pozice aktivní.

Znalec Zákona vystoupil do popředí, shromáždil kolem sebe napjaté posluchače a položil jim řečnickou otázku: „A kdo je můj bližní?“ Ježíš s tímto uspořádáním nesouhlasil.

Středem zájmu nemám být já, ale každý člověk, s nímž se na své cestě setkám a který potřebuje mou pomoc, pochopení a lásku.

Vědět, kdo je můj bližní, znát kategorie osob, jimž mám prokazovat dobrodiní, to není pro křesťana to hlavní. Hlavní je „stát se bližním“, nezajímat se tolik o sebe, ale zajímat se především o lidi, kteří jsou kolem mě.

Samaritán to dokázal a celou situaci vyřešil velice dobře.

Není důležité vědět, koho mám milovat, důležité je uvědomit si, že všichni mají právo na mou lásku. „Bližním“ mám být každému, a především těm, kdo jsou ode mě daleko. Jediné když půjdu za nimi a dostanu se až do jejich těsné blízkosti, uslyším i jejich nářek, poznám, co je trápí, a dojde mi, že i oni volají po lásce.

Udržovat si od lidí odstup je velmi snadné a dobře odvoditelné. Vždyť většina z nich je tak nesympatická, otravná, hloupá a dotěrná.

A tak je míváme bez povšimnutí a máme za to, že jejich problémy a úzkosti se nás netýkají.

Když si budu bližní vybírat, jen zvětším vzdálenost, která mě od nich dělí. Spoustu lidí tak ze své lásky vyloučím.

Místo toho bych se měl zachovat jako Samaritán. Otázka „Kdo je můj bližní?“ mi pak nebude dávat žádný smysl. Odpovím na ni tím, že se bližním stanu já sám.

Sedmadvacet kilometrů, které rozdělují

„Jeden člověk sestupoval z Jeruzaléma do Jericha...“

Jericho je od Jeruzaléma vzdáleno dvacet sedm kilometrů a cesta vede stále z kopce. Z výšky přes tisíce metrů nad

mořem sestupuje poutník serpentínami vedoucími Judskou pouští. Je to úžasná krajina, která však zároveň člověku nahání strach.

Na poušti není nouze o nepříjemná překvapení a občas dojde k setkání, o které poutník vůbec nestojí.

Je to nebezpečná cesta a často na ní teče krev.

Sedmadvacet kilometrů z Jeruzaléma do Jericha dělí poutníky do dvou skupin.

Jedni pochodují pořád kupředu, a druzí se zastaví.

Jedni „jdou vlastní cestou“, a druzí se starají o své bližní.

Jedni se vykazují osvědčením, že „jich se to netýká“, a druzí cítí zodpovědnost za každého člověka.

Jedni se nechtějí ničím zatěžovat, a druzí se snaží zmírnit utrpení, jak jen to jde.

Jedni nikomu neubližují, a druzí se sklánějí ke všem potřebným.

Jedni se zabývají „neodkladnými záležitostmi“, a druzí trápením svých bližních.

Nad těmito sedmadvaceti kilometry bdí sám Bůh. Podobství o milosrdném Samaritánovi se tím přibližuje podobství o farizeovi a celníkovi.

I v něm byli dva muži, kteří se modlili, a Bůh, který je sledoval.

Zde leží u cesty, která se klikatí pouští, polomrtvý muž a k němu se z dálky blíží několik postav. Bůh všechno dění bedlivě sleduje.

Možná si v duchu říkám, že když se zraněnému vyhnu obloukem, nikdo mě neuvidí. Ten chudák, z něhož pomalu uniká život, už nemá sílu ani na to, aby otevřel oči.

Žádný svědek, který by mohl dosvědčit, jak jsem zbabělý, není v dohledu.

Ale to je omyl! Někdo mě přece jen sleduje!

Bůh se na mě dívá, nejen když jsem v kostele, ale také když jsem na cestách.

Pro Boha je cesta stejně důležitá jako kostel. Obojí je místem *setkávání*.

Na těchto sedmadvaceti kilometrech se rozhoduje o tom, zda budu spasen, či zavržen.

Možná je ta vzdálenost mnohem menší. Třeba je to jen krátká chodba nebo malá kancelář. Podstatné je, že uvnitř je člověk, který mě potřebuje. Pak se chodba nebo kancelář promění v cestu z Jeruzaléma do Jericha.

Když na této cestě ztratím pár hodin, získám celou věčnost. Abych byl zachráněn, musím sám zachraňovat.

Moje role

„Jeden člověk sestupoval z Jeruzaléma do Jericha a octl se mezi lupiči. Ti ho o všechno obrali, zbili, nechali napolo mrtvého a odešli.“

Rádi bychom se z toho nějak vykroutili, a proto říkáme, že je to jen podobenství, jen vymyšlený příběh. Tentokrát si však Pán Ježíš nic vymýšlet nemusel. Stačilo nahlédnout do tehdejší či současné černé kroniky, a podobenství popisující události, kterým není proč nevěřit, a postavy, které nám přijdou důvěrně známé, bylo na světě.

Na světě totiž není jen jeden polomrtvý člověk a jediná banda lupičů. I kněží, levitů a naštěstí i milosrdných samaritanů je určitě mnohem víc.

V tomto podobenství vystupují tisíce lupičů, tisíce kněží a – jak pevně doufáme – i tisíce Samaritanů.

Na jevišti jménem život hraje každý z nich svou roli.

Jedni páchají ničemností, a druzí jsou jejich obětí. Jedni projdou kolem zraněného bez povšimnutí, a druzí za všechny zaplatí.

Kristus zná přesně jména jednotlivých herců a ví, jak se kdo zachoval.

Jaká je moje role v tomto dramatu? Žádný režisér mi ji nepřidělí, musím si ji zvolit já sám. Ježíš jen popsal, co na cestě do Jericha viděl, „ztělesnit“ podobenství je na mně. Když Ježíš říká „lupiči“, „kněz“, „levita“ a „Samaritan“, volá mě jménem. V evangeliu je vepsáno i moje jméno a jsou v něm zachyceny mé vlastní skutky.

Dobré důvody jsou špatné důvody

„Náhodou šel tou cestou nějaký kněz; viděl ho, ale vyhnul se mu. Stejně i jeden levita přišel k tomu místu; viděl ho, ale vyhnul se mu.“

Všechny cesty mají naštěstí dvě krajnice. Když se nechceme dívat na něco, co je nám nepříjemné, a zároveň nechceme mít výčitky svědomí, můžeme vždycky přejít na druhou stranu.

My křesťané bychom si však měli položit otázku, zda ta druhá strana je opravdu ta pravá. Možná je pro nás nejpohodlnější, ale to neznamená, že je také správná.

Kněz i levita zvolili „druhou stranu“, raněnému se vyhnuli a šli dál.

Kdybychom mohli, určitě bychom se rozběhli za nimi, zatahali je za plášť a zeptali se:

– Proč jste se nezastavili? Copak jste toho nešťastníka neviděli?

Ale ano, viděli ho. Měli však spoustu dobrých důvodů, proč se nezastavit a jít dál.

Musejí přece do cíle dorazit včas, mají své příkazy. Mají na starosti spoustu důležitých věcí, a proto pospíchají a nemohou ztrácet čas. Kvůli zdržení by se nemohli ve stanovenou dobu pomodlit. Možná dokonce míří na úřad, pod nějž tato cesta spadá, a chtějí tam „důrazně protestovat“ proti tomu, že se nikdo nestará o její lepší zabezpečení.

Zraněný muž umírá.

Máme vždy po ruce spoustu dobrých důvodů, proč nároky, které na nás klade láska, odsunout stranou.

Jen bych se zašpinil od krve.

Nechci mít žádné opletačky s úřady.

Já s touhle ošemetnou záležitostí nemám nic společného!

Ze všeho nejdřív se musím postarat sám o sebe.

Vždyť ani nevím, co je to za člověka!

To je věc úřadů.

Tisíc „dobrých důvodů“ jsou v Božích očích samé špatné důvody.

V Božích očích *má dobrý důvod jen ten, kdo se zastaví*. Důvody všech těch, kdo jdou dál, neplatí.

Cesta zůstává stále stejně nebezpečná. Ne však proto, že na ní řádí lupiči, ale proto, že na ní chybí láska, proto, že kněz i levita umlčeli svá srdce „dobrymi důvody“ a raněným se vyhýbají. Cesta není riskantní kvůli lupičům, ale kvůli lhostejnosti „dobrych lidí“.

Evangelium v luxusním vydání

„Ale jeden Samaritán přišel na své cestě k němu, viděl ho a bylo mu ho líto. Přistoupil k němu, nalil mu do ran oleje a vína, obvázal je, vysadil ho na svého soumara, dopravil do hostince a staral se o něho.“

Pouze Samaritán, bludař a odpadlík, se bez okolků zachoval tak, jak se zachovat měl.

Uviděl raněného a přešel na správnou stranu cesty.

Že ho vůbec neznal? O to, co je to za člověka, se nestaral. Hlavní pro něj bylo, že je to prostě a jednoduše člověk. Právě proto se zastavil, přistoupil k němu, věnoval mu svůj čas a vyprázdnil kvůli němu svou peněženku.

Nechal mluvit srdce, a to mu poradilo, jak se má zachovat.

Kněz a levita bezpochyby vykonávali v chrámu všechny obřady přesně tak, jak bylo předepsáno. Jestli přitom potkali Boha, však není vůbec jisté.

Opovrhovaný a přehlížený Samaritán se s Bohem setkal za jedním zákrutem cesty a na tuto veledůležitou schůzku dorazil připraven.

Jsem přesvědčen, že Pán Bůh má v nebi evangelium v luxusním vydání a s nádhernými ilustracemi. Je to kniha, kterou žárlivě stráží a každou chvíli ji doplňuje a aktualizuje.

Jsou v ní jak jeho slova a učení, tak i mnoho ilustrací. O obrazy velkých mistrů, které by z evangelia udělaly bibliofilii pro snobské knihovny, se však nejedná.

Toto evangelium ilustrují den co den lidé, kteří nikdy nedrželi štětec v ruce, ale kteří zato berou učení v něm obsaže-

né vážně. Evangelium ilustrované světcí – především milióny svatých, kteří nikdy nebyli kanonizováni – roste den ode dne.

Na jedné straně jsou Kristova slova, a na druhé lidské skutky. Na jedné straně Kristovo učení, a na druhé jeho převedení do praxe.

Je to obrovská a těžká kniha (i přesto, že v ní nenajdeme žádné výkladové poznámky). Bůh si ji prohlíží velmi často a vždy s velkým zalíbením. Toto evangelium, komentované a ilustrované lidskými skutky, mu dokazuje, že jeho pobyt na zemi nebyl marný.

I já si teď musím dodat odvahy a položit si otázku, jak jsem do tohoto ilustrovaného (a vpravdě ekumenického) vydání evangelia sám přispěl. Jaké skutky jsem za svůj dosavadní život do nebeského evangelia dodal?

Tak například u podobenství o milosrdném Samaritánovi bychom našli tisíce nádherných ilustrací, všechny naprosto originální. Jedna jako druhá jsou vrcholným uměleckým dílem. Nečeká však Kristus i na můj příspěvek?

Toto luxusní vydání se neustále aktualizuje. Zůstane však neúplné, dokud do něj své ilustrace nedodám i já.

I já potkávám na svých cestách lidi, kteří čekají na mou pomoc. I já potkávám Boha, který na mě čeká s rozevřeným evangeliem.

Můj očistec

„A Ježíš mu řekl: ‘Jdi a stejně jednej i ty!’“

Často se přistihnu, že myslím na to, jak bude vypadat můj očistec.

Následující představa mě děsí ze všeho nejvíc: srovnání dvou cest, z nichž obě měří sedmadvacet kilometrů a vedou z Jeruzaléma do Jericha.

Vidím před sebou tuto cestu, *jaká je ve skutečnosti*: bezútešná, spalovaná sobectvím a dlážděná lhostejností. Stovky lidí na ní umírají proto, že se nenašel nikdo, kdo by se k nim zachoval jako opravdový přítel. Po této cestě kráčím i já, ale nikdy nejdu po správné straně.

Jsem roztržitý, v hlavě mám samé „důležitější věci“ a jsem přesvědčen, že „mně do toho nic není“. Proto se všem nepřijemnostem pečlivě vyhýbám.

A vidím také tuto cestu, jaká by měla být. Vidím, jak by se změnila, kdybych byl méně roztržitý, kdybych se dokázal zastavit, kdybych nepromarnil příležitost k dobrému skutku.

Jaká by byla moje cesta a jak by se asi změnil celý svět, kdybych dokázal rozdávat lásku tak jako Samaritán a kdybych se řídil Kristovým příkazem: „Jdi a stejně jednej i ty!“

Vždyť kolik úsměvů kvůli mně pohaslo, kolik vrásek přibylo v tvářích mých bratří, kolik očekávání jsem zklamal, kolik nadějí pohřbil, kolik zoufalství přiživil svou netečností a lhostejností!

Vidím před sebou svou cestu, jaká skutečně je a jaká by měla být. Jejich srovnáváním se budu zabývat určitě pěkných pár miliónů let.

Tak bude totiž vypadat můj očistec.

• • •

Můj Pane, na člověka na jeho cestě životem číhá spousta nebezpečí.

Čas od času narazí na lupiče, kteří ho připraví o důstojnost, naději a svobodu a kteří zpochybní i jeho touhu po míru a po spravedlnosti.

Dej, ó Pane, ať tento člověk, jemuž všechno vzali, potká na své cestě i lásku.

Lásku, která se k němu skloní, věnuje mu svůj čas, dá mu všechno, co má.

Pane, nauč mě prosím chodit po správné straně!

FÍKOVNÍK, KTERÝ SE PROVINIL TÍM, ŽE RESPEKTOVAL ROČNÍ OBDOBÍ

Když druhý den vyšli z Betánie, dostal hlad. Zdálo se, že by na něm něco našel. Když k němu přišel, nenalezl nic jiného než listí; nebyl totiž čas fíků. Řekl mu: „Ať z tebe již navěky nikdo nejí ovoce!“ Jeho učedníci to slyšeli.

(...) Když ráno šli okolo toho fíkovníku, uviděli, že je uschlý až do samých kořenů. Petr si vzpomněl a řekl: „Mistře, podívej se! Ten fíkovník, který jsi proklel, je uschlý!“ Ježíš jim na to řekl: „Mějte víru v Boha. Amen, pravím vám: Kdo řekne této hoře: ‘Zdvihni se a vrhni do moře!’, a nebude ve svém srdci pochybovat, ale věřit, že se stane, co říká, bude to mít“ (Mk 11,12-14.20-23).

Přiznávám se, že už víckrát jsem byl v pokušení příběh o uschlém fíkovníku nijak nerozebírat (fotbalisté by řekli „proklíčkovat kolem něj“). Měl jsem s ním totiž velké potíže.

Ježíšovo očekávání, že najde na stromě zralé fíky, přestože ještě není jejich čas, mi připadalo naivní a absurdní.

Raději se od tohoto textu držet dál. Raději ho do provokujících evangelií vůbec nezařazovat. Provokativnost a směšnost jsou přece dvě různé věci.

Voltaire se mu jízlivě vysmál. Teologové se k němu chovali přece jen uctivěji a rozebírali ho ze všech stran, ale k žádným uspokojivým výsledkům nedospěli. Někteří vykladači dokonce vyslovili názor, že tradice, z níž pochází, vůbec není autentická.

Nakonec však odborníci dospěli k závěru, že pro jeho pravost svědčí právě jeho iracionálnost.

Musíme se tedy vypořádat i s tímto fíkovníkem, jehož jedinou chybou je, že respektuje roční období. Je to strom, který se provinil tím, že přesně dodržoval přírodní zákony.

Škoda, že to není jen obyčejné podobenství! Určitě bychom je dokázali vyložit tak, aby nás tolik nedráždilo!

Máme smůlu, je to příběh, který se doopravdy stal a který se teprve později změnil v podobenství. V podobenství, které nám názorně ukazuje, jaké absurdní nároky na nás Bůh klade.

Abych toto podobenství pochopil, abych se nad ním přestal pohoršovat, musím odložit stranou jak logiku, tak i zdravý selský rozum.

Kristovy požadavky se lidé často snaží vykládat „rozumně“. Spousta „zbožných duší“ ujišťuje sebe i své okolí, že „Bůh od člověka přece nemůže tolik žádat...“

Tito „uklidňovači z povolání“ budou příběh o zlořečení fíkovníku vykládat zcela jistě jako pouhé banální nedopatření, jako omyl týkající se jen a jen ročních období.

Kristus od nás opravdu nechce příliš. Nechce od nás ani přespříliš. Chce od nás prostě a jednoduše nemožné. Očekává od nás zázraky. Skoro jako by říkal, že láska musí dokázat zázraky.

Studenti často naříkají: „Máme hrozně přísného profesora, je to pes.“ Bůh je však ještě horší. Když k němu jdeš na zkoušku z angličtiny, začne tě úplně klidně zkoušet z matematiky.

„Můj šéf ničemu nerozumí,“ stěžuje si dělník. „Teď montujeme pět set dílů za den, a on od nás chce šest set. Vůbec neví, jaká je to dřina...“ Bůh je však ještě horší. Očekává, že budeš montovat díly i na dovolené.

„... Ježíš dostal hlad. Zdálo se, že zdálky uviděl fíkovník, který měl listí. Šel tedy, zdali by na něm něco nalezl.“

Vidím ho, jak se ke mně blíží. Má hlad. Upřeně se na mě dívá a zkoumavě si mě prohlíží, protože „něco“ hledá. Mezi listím hledá třeba jen jeden jediný plod. Pozorně prohlíží moje „zboží“, zda by nenašel něco, co by ho zajímalo.

Doufal jsem, že se o mě nebude zajímat, že se u mě nezastaví, že mě mine bez povšimnutí. Vždyť jsem jen jeden z mnoha stromů podél cesty. Proč upřel pozornost právě na mě? Proč se na mě dívá tak přísně a neoblomně?

Má hlad, a já jsem ovocný strom. Žádná okrasná rostlina.

„Když k němu přišel, nenalezl nic jiného než listí.“

Moje jméno je zapsáno v křestní matrice, každou neděli chodím do kostela, v peněženke nosím svatý obrázek a u volantu mám medailku se svatým Kryštofem. Jeden můj strýček je monsignor. Umím zbožně tlachat, zúčastnil jsem se pouti

do Assisi, rád si poslechnu dobré kázání, mám předplacené katolické noviny, pravidelně čtu diecézní i farní zpravodaj. Na pornografii se nedívám, nikomu neublížuju.

„... nic jiného než listí.“ To je celé tvoje křesťanství? Ale já chci plody, ne listí. Mám hlad, a tvůj stín mi žaludek nenaplní.

„Nebyl totiž čas fíků.“

Pane, buď rozumný. Teď není na fíky ta pravá doba. Neměl jsem čas. Proč na mě tolik spěcháš? Měj pochopení, já přece nejsem žádný světec. Vždyť i můj duchovní rádce mi řekl, že můžu být klidný, že přece není nutné...

Měl jsem se ozvat? Měl jsem jasně vyjádřit svůj názor? Ale to by se asi nehodilo. Musím být opatrný, nic se nesmí uspěchat, jinak se všechno jen pokazí. A pak, stejně bych tím asi ničeho nedosáhl.

Pane, teď není čas fíků, klidně si to ověř v kalendáři. Asi došlo k omylu. Smaďme si kalendáře podle toho mého a pak mě nech na pokoji.

„Řekl mu: ‘Ať z tebe již navěky nikdo nejí ovoce!’ Jeho učedníci to slyšeli.“

Slyšeli to. Pochopili však také, že víra pro nás musí být přednější než takzvané neodkladné záležitosti? Že povinností lásky je konat zázraky?

Na svém kancelářském stole mám diář. Každý den si do něj zapisuji všechny domluvené schůzky a mám v něm poznamenány i všechny termíny, dokdy je třeba to či ono udělat.

Některé stránky jsou zaplněné úkoly, které je třeba splnit bezodkladně. Když se na ně dívám, říkám si, že mám opravdu „práce až nad hlavu“. Vždyť někdy se celý den nezastavím a spím jen pár hodin, abych všechno stihl. Musím přece dostát svým povinnostem.

Mám za to, že na sebe kladu opravdu velké nároky.

Co by se stalo, kdybych ten diář na chvíli půjčil svému Pánu? Zcela jistě by do něj vepsal naprosto šílené požadavky, nesmyslné úkoly, nemožné termíny a nadsazená čísla.

Až bych ty absurdní požadavky četl, jen bych valil oči a měl bych pocit, že jsem se asi zbláznil.

Místo toho bych však měl šílet radostí. Bůh mi přece dává jasně najevo své přesvědčení, že dokážu nemožné. Hledá na stromě fíky i v době, kdy ještě není jejich čas, protože má tento strom rád a cení si ho natolik, že od něj očekává zázraky.

Kdo nemiluje, požaduje jen maličkosti.

Lidé žádají od druhých lidí směšně málo. Trochu času, tělo, krásu, pár chvil potěšení, nějaké to uznání, peníze, applaus, pár komplimentů.

Lidé druhé lidi nemilují a neváží si jich. Proto se spokojí s tím, že od nich chtějí jen drobnosti.

Bůh mě miluje a nesmírně si mě váží, a právě proto ode mě žádá všechno. Žádá po mně nemožné.

Kristus nezemřel na kříži proto, abych „nikomu neublížoval“, ale proto, abych dokázal zázraky.

OTRÁVENÁ KREV

Ježíš mluvil k zástupům i ke svým učedníkům: „Na Mojžíšův stolec zasedli učitelé Zákona a farizeové. Dělejte a zachovávejte všechno, co vám řeknou, ale podle jejich skutků nejednejte, neboť mluví, ale nejednají. Svazují těžká a neúnosná břemena a vkládají je lidem na ramena, ale sami se jich nechtějí dotknout ani prstem. Všechny své skutky dělají jen proto, aby se ukázali před lidmi. Dávají si zhotovovat zvlášť široké modlitební řemínky a zvlášť velké střapce na šatech, mají rádi čestná místa na hostinách a přední sedadla v synagogách, mají rádi pozdravy na ulicích, a když jim lidé říkají ‘mistře’. Vy však si nedávejte říkat ‘mistr’, jenom jeden je váš Mistr, a vy všichni jste bratři. A nikomu na zemi nedávejte jméno ‘otec’, jenom jeden je váš Otec, a ten je v nebi. Ani si nedávejte říkat ‘učitel’, jenom jeden je váš Učitel – Kristus. Kdo je mezi vámi největší, ať je vašim služebníkem. Kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen.

Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Zavíráte před lidmi nebeské království. Sami do něho nevstupujete, a těm, kdo chtějí vstoupit, v tom zabraňujete.

Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Obcházíte moře i zemi, abyste získali jednoho nového věřícího, a když se jím někdo stane, děláte z něho syna pekla, dvakrát horšího, nežli jste sami.

Běda vám, slepí vůdcové! Říkáte: ‘Kdo by přísahal při chrámu, není vázán, kdo však by přísahal při chrámovém zlatě, je vázán.’ Pošetilci a slepci! Co je víc: zlato, či chrám, který to zlato posvětil? Dále říkáte: ‘Kdo by přísahal při oltáři, není vázán, ten však, kdo by přísahal při daru, který na něm leží, je vázán.’ Slepci! Co je víc: dar, či oltář, který ten dar posvěcuje? Kdo tedy přísahá při oltáři, přísahá při něm i při všem, co na něm leží; a kdo přísahá při chrámu, přísahá při něm i při tom, kdo v něm přebývá; a kdo přísahá při nebi, přísahá při Božím trůnu i při tom, kdo na něm sedí.

Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Odvádíte desátky z máty, z kopru a z kmínu, ale zanedbáváte, co je v Zákoně daleko důležitější: spravedlnost, milosrdenství a věrnost. Tohle

jste měli dělat, a tamto nezanedbávat. Slepí vůdcové! Cedíte komára, ale velblouda polykáte.

Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Očišťujete vnějšek číše a mísy, ale uvnitř jsou plné loupeže a nezřízenosti. Slepý farizeji! Napřed vyčisti vnitřek číše, pak bude čistý i vnějšek. Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Podobáte se obilným hrobům: zvenčí se zdají pěkné, ale uvnitř jsou samé kosti z mrtvých a všelijaká nečistota. Tak i vy se navenek lidem zdáte spravedliví, ale uvnitř jste samé pokrytectví a špatnost.

Běda vám, učitelé Zákona a farizeové, pokrytci! Stavíte náhrobky prorokům a zdobíte pomníky spravedlivých a říkáte: 'Kdybychom my žili v době našich předků, neprovinili bychom se s nimi proléváním krve proroků.' Tak svědčíte sami proti sobě, že jste potomci těch, kdo proroky vraždili. Dověšte tedy míru svých předků! Hadi, zmijí plemeno! Jak budete moci uniknout před odsouzením do pekla?' (Mt 23,1-33).

Historici nás zpravují o tom,⁴⁸ že v roce 70, tedy v roce zkázy Jeruzaléma, působilo v tomto městě zhruba čtyřicet různých náboženských a politických sekt. Dřív než město padlo, všichni sektáři z něj uprchli. Eséni, sikariové, saduceové, zelóti a mnozí další si chtěli zachránit holý život a v době celonárodní tragédie zmizeli ze scény. Když byla válka na spadnutí, odešli z Jeruzaléma i Židé, kteří přijali křesťanství, a uchýlili se na druhý břeh Jordánu, do města jménem Pella.

V Jeruzalémě zůstali pouze farizeové a vytkli si za cíl obnovit duchovní život svého národa.

Ze čtyřiceti sekt neopustila Jeruzalém jedna jediná. Právě ta, která se se vši rozhodností stavěla proti Ježíši Kristu.

Tolik historikové.

Je silně pravděpodobné, že tato sekta přežila až do dnešních dnů a zapustila kořeny i v naší církvi.

Bernanos se nás bez jakýchkoli okolků ptá: Kdo o sobě může říci, že nemá v žilách opravdu ani kapku krve těchto zmijí?

Domnívat se, že označení „křesťan“ představuje účinnou vakcínu proti jejich jedu, je směšné a naprosto neopodstatněné.

48 Srov. ISIDORE EPSTEIN, *Judaïsme*, Payot 1962.

Obžaloba

Je to zvláštní. Kristus přece prohlásil, že nepřišel proto, aby svět soudil, ale aby ho spasil (Jan 3,17; Lk 19,10).

Nicméně dříve než byl on sám postaven před soud a odsouzen, zahájil velkolepý soudní proces proti farizeům.

Byl přesvědčen, že jeho náboženství má jen jediného nepřítele, jehož je třeba se bát: farizejství. Proto přistoupil k exkomunikaci v plném smyslu tohoto slova.

Konflikt mezi „plodnou legitimitou a neplodným legalismem“ (R.-L. Bruckberger) ho nakonec donutil farizeje veřejně obžalovat.

Zde jsou hlavní body jeho obžaloby:⁴⁹

- mluví, ale nejednájí;
- svazují těžká břemena a vkládají je lidem na ramena, ale sami se jich nechtějí dotknout ani prstem;
- všechny své skutky dělají jen proto, aby se ukázali před lidmi;
- mají rádi čestná místa a pozdravy na ulicích;
- rádi se nechávají oslovovat „mistře“;
- nevstupují do Božího království a druhým ve vstupu brání;
- cedí komára, a polykají velblouda.

Přátelé, kdo z nás může s jistotou prohlásit, že se ho tato obžalovací řeč ani v nejmenším netýká?

Tuto otázku by si přirozeně měli klást především ti, kdo mají v církvi určitou autoritu. Pro ně by tato stránka z evangelia měla být něco jako hrst připínáček rozsypaná na jejich ředitelském křesle.

Týká se ale nás všech. Obžalovat pouze autority by bylo farizejské.

Milí přátelé, nemylme se. Ježíš se ve své řeči, kde každá věta je jak šlehnutí bičem, obrací ke každému z nás.

Farizeové nejsou určitá skupina lidí, je to spíš označení pro jistý stav ducha a vnitřní postoj. Farizejství je bacil, který může kdykoliv napadnout i náš duchovní život.

49 Použili jsme schéma, které sestavil R.-L. BRUCKBERGER, *L'histoire de Jésus-Christ*, s. 288.

Nejspolehlivějším prostředkem, který nám ho umožní co nejrychleji odhalit, je právě 23. kapitola Matoušova evangelia.

I my jsme farizejové, jestliže:

- své *podání* stavíme nad slovo Boží (Mt 15,6);
- se spokojíme s pouhým dodržováním zákonů;
- redukuje náboženství na rituální úkony;
- na své cestě k Bohu „přeskakujeme“ bližního;
- náš proselytismus vyrábí sektáře;
- nám jde víc o to, jak se druhým *jevíme*, než o to, jací *jsme* doopravdy;
- chceme druhé lidi ovládat;
- se považujeme za lepší než ti druzí;
- se staráme na prvním místě o zákon (o literu zákona), a ne o člověka.

Všechny tyto páchnoucí exkrementy mají jedno společné: pokrytectví.

I v běžné řeči je přece farizejství synonymem pro pokrytectví.

„Pokrytectví dokonale rozkládá nejen ctnosti, ale i neřesti, z nichž se pak stávají neřesti jiné neřesti“ (R.-L. Bruckberger).

Když čteme Kristovy výpady proti farizeům, které následují hned za jeho zdrcující obžalobou (výpady tak drsné a nemilosrdné, že kdyby nebyly zapsány přímo v evangeliu, nikdy bychom se neodvážili vložit je Ježíšovi do úst), začínáme chápat, že jediný hřích, který v našem Pánu budil opravdovou hrůzu, je pokrytectví.

Pokrytci mají „dvojitou tvář“. Ta, kterou nastavují Bohu, je odporná a hnusná.

Oko je stvořeno pro světlo

Horlivost, s níž farizeové dbají o zachování Zákona, Ježíš obdivuje a chválí. Vytýká jim však, že nechtějí *zajít dál*.

„Největší omyly lidstva, omyly, které v sobě mají jakousi temnou přitažlivost a které vedou k těm nejhorším katastrofám, jsou omyly, které se na cestu pravdy vydávají jistým, odhodlaným krokem, ale které se zastaví v půli cesty. Ježíš a fa-

rizoové ušli polovinu cesty společně: společně ctili Mojžíšův Zákon jako zákon, který dal Mojžíšovi sám Bůh. Farizeové se zde zastavili, zatímco Ježíš pokračoval po cestě pravdy dál“ (R.-L. Bruckberger).

Pro Krista se Zákon nikdy nestal modlou. Vždy ho chápal jako pomůcku, jako prostředek. Zákon nesmí člověka znehybnit a uzavřít mezi své čtyři stěny, jeho posláním je člověka na jeho cestě postrčit vždy o kus dál.

Zákon má člověka dovést ke světlu a k lásce.

Raymond Bruckberger se nám to snaží vysvětlit na základě jednoho přílehlavého přirovnání:

„Komplikovaný anatomický mechanismus lidského oka je bezpochyby stejně fascinující jako spletitá ustanovení Mojžíšova Zákona. Oko, jakkoli je samo o sobě dokonalé, však nestačí. I když je otevřené a rozhlíží se, nevidí nic, dokud do něj nedopadne světlo. Je stvořeno pro světlo, je jeho plodem, jeho radostí, jeho osvobozením. Světlem pro ono obrovské otevřené oko, pro Mojžíšův Zákon, byl Ježíš. Farizeové nám úžasnou anatomii oka pečlivě popsali, vysvětlili a předvedli. Tuto zásluhu jim nikdo nemůže upřít. My však tvrdíme, že oko je stvořeno pro světlo.“

Člověk není předurčen k tomu, aby se stal zajatcem zákona. Je předurčen ke světlu.

Lidské srdce není stvořeno pro zákon, ale pro lásku.

Zákon, který odmítá být pouhým „nástrojem“ a z něhož se postupem času stala modla, je zcela jistě zákon farizejský.

Separatismus

Náboženství, které nevede k lásce, si nezasluhuje nic jiného, než abychom je nazvali pokrytectvím.

Modlářské dodržování zákonů, které je cílem samo o sobě, se mění v legalismus.

Kromě pokrytectví a legalismu je však pro farizea typické také to, že se odtahuje od druhých lidí.

Farizeové se považují za lidi zvláštní kategorie.

To platí i o mnoha dnešních křesťanech. Jak se tento separatismus dnes projevuje? Tím, že dnešní farizeové v našich řadách se odmítají solidarizovat s ostatními lidmi ať už v dobrem, nebo ve zlém, v nebezpečí i ve zcela konkrétních záležitostech, co se týče zásluh i vin, rozhodnutí i zodpovědnosti.

K tomuto vydělování je vede více či méně vědomý pocit nadřazenosti a pocit jistoty. Nepochybují o tom, že patří k instituci, které jim zajistí spásu jen za to, že jsou jejími členy.

Zdá se, že společenství svatých chápou jednosměrně, jako by se jednalo jen o jednu z mnoha jejich výsad. Společenství svatých však neznamena jen „sdílení zásluh“, ale také sdílení toho zlého. Zahrnuje i tu smutnou možnost, že právě my zamořujeme vzduch, který ti druzí musejí dýchat.

Tváří v tvář zlu, které ve světě panuje, tváří v tvář nespravedlnosti, bídě, nenávisti, rasové nesnášenlivosti, násilí, masakrům, korupci či válkám si křesťan přece nemůže říct: „S tím já nemám vůbec nic společného. Za to nesou zodpovědnost ti druzí.“

Ten, kdo se bídou, v níž lidstvo žije, odmítá zabývat, je farizeus naší doby.

Farizejský separatismus má ještě jednu stránku, která může být příčinou, ale i důsledkem té, o níž jsme právě mluvili. Farizeové vnímají dobro a zlo „geograficky“: na této straně hranice je dobro, ctnost a spása, a na té opačné zlo, neřest a zatracení. My se – přirozeně – nacházíme na té správné straně.

Farizeům schází odvaha učinit jeden nepohodlný objev. Nejsou si ochotni přiznat, že hraniční linie mezi dobrem a zlem, mezi tím, co je správné a co je špatné, vede nepřehledným terénem lidského srdce.

Dalším projevem farizejské odtažitosti je zvláštní, nicméně pro nás velmi pohodlné rozdělování rolí.

Na jevišti jménem svět jsme sami sebe obsadili do role nápopědy. Herci jsou ti ostatní. To oni hrají naživo a musejí se svých rolí zhostit, jak umějí nejlépe. Stává se, že občas něco popletou, a někdy hrají vyloženě mizerně. Ale to je přece jejich chyba! My s tím nemáme nic společného, my jsme napovídali správně!

Lidstvo se potýká s ohromnými problémy a řeší nejrůznější kritické situace, které vyžadují rozhodnost a odhodlání. Další náročné úkoly se už rýsují na obzoru. My však stále jen čekáme, že se jich ujmou ti druzí. Jsme přesvědčení, že svůj úkol jsme už splnili, protože jsme přece vydali „oficiální prohlášení“.

Chováme se tak, jako bychom řídili chod světa z nějakého vysokého piedestalu. Role, kterou jsme si přiřkli, spočívá ve vyhlašování toho, co mají udělat ti druzí.

Naštěstí „většina lidí ztratila o naše oficiální prohlášení zájem. To určitě není žádná tragédie. Naopak, je to pro nás vysvobození. Už se nemusíme brát tak smrtelně vážně jako ‘Křesťané’ s velkým K, na něž se upírají pohledy ze všech stran, už se nemusíme tolik zabývat tím, jak se asi budeme jevit světu. Měli bychom toho využít a do hloubky se zamyslet nad tím, k čemu nás jako křesťany Bůh doopravdy volá.

Prožíváme-li dnes *kairos* – a my ho prožíváme –, pak to není ‘ten pravý čas’, v němž opět přesvědčíme svět, že my máme pravdu, ale spíš čas, v němž nás krize člověka donutí dobrat se závažných pravd o našem poslání a našem místě ve světě, místě, které napříště nebude ani významné, ani vyvýšené, ani vlivné.

Nyní si začínáme uvědomovat, že jsme jako ostatní lidé, že nejsme žádné zvláštní, privilegované bytosti a že naše víra nás nezbavuje nutnosti potýkat se s tajemnými skutečnostmi tohoto světa. Narážíme přitom na stejná úskalí jako všichni ostatní a můžeme se mýlit úplně stejně jako oni.

To, že jsme křesťané, neznamena, že jsme něco víc než druzí lidé. Naše křesťanské povolání nám nedává právo všechny ostatní soudit a o všem rozhodovat. Na problémy, které musí současná společnost řešit, odpověď po ruce nemáme a rovněž se nemůžeme domnívat, že všechny konflikty jsou už předem rozhodnuty v náš prospěch.

Náš úkol spočívá v tom, abychom spolupracovali s druhými lidmi a hledali řešení obtížných problémů spolu s nimi. Úspěch není vůbec zaručený. Snažíme se totiž řešit problémy, které jsou naprosto nové a s nimiž nikdo z nás nemá žádné zkušenosti⁵⁰.

50 THOMAS MERTON, *Fede e violenza*, Morcelliana 1965.

Farizeus si myslí, že mu ti druzí nesahají ani po kolena, a proto se nad ně cítí povznesen. Má za to, že ti ostatní jsou „mimo“.

Ve skutečnosti stojí mimo právě on.

Lidé ho znovu přijmou mezi sebe jedině tehdy, když začne pokorně sloužit světu.

K začlenění vede jedině služba.

• • •

Jsem si opravdu jistý, že v mé krvi žádné bacily farizejství nekolují?

Je to nebezpečná nákaza, protože vede přímo k ztracení.

Způsobuje totiž, že jsem ztracen pro milosrdenství Boží. Vždyť náš Pán má pro farizeje jen slova odsouzení.

K uzdravení vede jediná cesta: uvědomit si, že i mě tato nákaza postihla.

Když mě neúprosná Kristova obžaloba tne do živého a způsobí mi bolest, když si přiznám, že má zbožnost je infikována pokrytectvím, a když vyznám, že jsem farizeus, znamená to, že se už přede mnou otvírá cesta ke spáse.

Jakmile se zbavím své „dvojí tváře“, Kristus mě hned zase pozná.

Uvidí před sebou hříšníka, ale budu to aspoň opravdu já.

Můj Pán už si se mnou určitě bude vědět rady.

KDO SI S NÁMI BUDE HRÁT?

„Ke komu přirovnám toto pokolení? Je jako děti, které sedí na tržišti a volají na své druhy:

‘Hráli jsme vám, a vy jste netancovali, naříkali jsme, a vy jste neplakali.’

Přišel Jan, nejedl a nepil, a říkají: ‘Je blázen.’ Přišel Syn člověka, jí a pije, a říkají: ‘Je to žrout a pijan, přítel celníků a hříšníků.’ Ale přece moudrost se ospravedlní svými skutky“ (Mt 11,16-19).

K tomuto podobenství inspirovala Krista dětská hra. Dokážeme si ji docela snadno představit. Chlapci si chtějí hrát na svatbu a dívky zase na pohřeb. Zazní flétna, ale nikdo se do hry nezapojí, nikdo se nedá do tance. Na druhý pokus se ozve nářek a bědování, ale ani ten žádný zájem nevyvolá.

Prostě náladové, hádavé, trucovité děti.

Je jasné, že Ježíš míří tímto podobenstvím na učitele Zákona a farizeje, kteří odmítli přistoupit na „Boží hru“ a teď se mračí někde v koutě. Boží poselství nepřijali a od spásy se odřízli. V Kristových slovech zaznívá velký smutek nad tímto rozkolem.

Byli bychom však na omylu, kdybychom si mysleli, že my jsme z toho tentokrát vyvázli lacino, že nás se toto podobenství vůbec netýká.

I my totiž často odmítáme přistoupit na „Boží hru“. I my nad Kristovým poselstvím kroutíme hlavou a ohrnujeme nad ním nos. Nechceme přijmout jeho hru jako celek, vybíráme si z ní jen určité části.

Plesnivé brambory

„Přišel Jan, nejedl a nepil, a říkají: ‘Je blázen.’“

Janovy drsné výzvy k pokání Židé nebrali vážně, protože měli za to, že Jan je blázen, což je v orientální mentalitě totéž jako posedlý ďáblem.

V dnešní době mě velmi znepokojuje, že se stydíme za plesnivé brambory faráře z Arsu.

Ne, to není žádný paradox. Plesnivé brambory, jediné jídlo tohoto kněze, jsou mnoha „duchovním měšťákům“ trnem v oku. Někteří z nich k tomu jen shovívavě poznamenají:

- To jsou tedy věci! Ale člověk je nesmí brát moc vážně, každý z nás má přece nějaké mouchy.

Jiní pro ně takové pochopení nemají a chtěli by tyto stránky z dějin spirituality (a možná i z dějin církve) odstranit jako výraz úpadku a pozůstatek z „temných časů“. Prý není možné takové počínání obhajovat. Tak jak to tedy je? Má se farář z Arsu, kterému jednou na faře našli „předmět doličný“, totiž hrnec s plesnivými bramborami, hájit a hledat si alibi, anebo bychom spíš my měli vysvětlit, proč z našeho slovníku úplně zmizelo slovo „umrtvování“?

*Bledý intelektuál s kolárkem*⁵¹ pokrčí nad obsahem onoho nešťastného hrnce nos. Plesnivé brambory přece nemají na stránkách jeho veleučených knih co pohledávat! (Že by se velice dobře vyjímal na stránkách evangelia, to ho vůbec nenapadne.) A tak hrnec svou dokonale vyleštěnou polobotkou odkopne stranou, aby nepřekážel.

Od té doby, co si přečetl jedno vědecké pojednání (možná z oboru soudního lékařství) o masochismu, je mu umrtvování, které praktikovali světci všech dob, krajně podezřelé. Má za to, že by se tomu věda měla pořádně podívat na zoubek. Ve všem spatřuje projev masochismu.

Bledý intelektuál s kolárkem zpochybňuje všechno. Všechno, kromě namyšlených povídaček svých oblíbenců, které si naopak pečlivě ukládá do paměti.

Kristus nás napomíná, abychom „nedělali ztrápený obličej“, když se postíme. O tom, že by zrušil půst, ani slovo.

„A když se postíte, nedělejte ztrápený obličej jako pokrytci. Ti totiž dělají svůj obličej nevzhledným, aby lidem ukázali, že se postí. Amen, pravím vám: Ti už svou odměnu dostali. Když se však postíš ty, pomaž si hlavu a umyj si tvář, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který je ve skrytosti; a tvůj Otec, který vidí i to, co je skryté, ti odplatí“ (Mt 6,16-18).

⁵¹ Tato přílehlavá definice pochází od ARTURA PAOLIOHO, „*Testimonianze*“, č. 72, březen 1965.

Někteří křesťané by tato Kristova slova rádi interpretovali v tom smyslu, že „sebezápor je vlastně výstřednost“. Ale to půjde jen těžko. Stejně tak jen obtížně někdo dokáže, že „úzká brána“ vlastně měří na šířku dvacet metrů.

Souhlasím s tím, že je třeba mít se na pozoru před jistým „křesťanským fakírstvím“ a že výčet „kajících skutků“, o nichž se občas v životopisech světců dočítáme (a které bych klidně označil za „dryáčnické“), je třeba brát s rezervou.

Souhlasím s tím, že podstatou svatosti není spaní na pryčně, posty a bičování. Svatost znamená vzepnout svou duši i srdce ke hvězdám.⁵²

Souhlasím také s tím, že tělesné umrtvování není to nejdůležitější. O tom nás krásně poučuje jeden příběh ze *Životů pouštních otců*:

„Kyperský biskup Epifanios poslal jednou abba Hilariónovi tento vzkaz: ‘Přijď ke mně, abychom se poznali dřív, než opustíme svá těla.’ Když pak spolu seděli u stolu, přinesli jim maso různých ptáků a biskup je předložil Hilariónovi. Stařec hned prohlásil: ‘Odpusť, otče; od té doby, co jsem oblékl mnišský šat, neodvážil jsem se pozřít maso zabitých zvířat.’ Biskup mu na to odpověděl: ‘Já jsem zas, od té doby, co nosím znamení biskupského úřadu, nedopustil, aby kdokoliv uléhal se záští vůči mně, a nikdy jsem neusnul, aniž jsem se předtím neusmířil se svým odpůrcem.’ Tu stařec řekl: ‘Odpusť mi, otče, na cestě života jsi pokročil mnohem dál než já.’“⁵³

Souhlasím i se starým aforismem, který říká, že ďábel je obdivuhodný asketa: nejí, nepije a nežení se, ale to neznamená, že by přestal být ďáblem.

S tím vším naprosto souhlasím.

Pravdou však zůstává, že umrtvování nemůže z křesťanského života jen tak vymizet. Bez něj se totiž z nás křesťanů stanou nesnesitelní měšťáci.

Snad nebude na škodu objasnit si na tomto místě význam a pojetí askeze u prvních mnichů.

⁵² Tento krásný výraz použil JEAN MONTAURIER, *Come attraverso il fuoco*, SEI 1962, s. 86.

⁵³ Citováno z: G. M. VANNUCCI, *Le parole dei Padri del deserto*, Edizione La Corsia dei Servi 1958.

Následující úryvky pocházejí z pronikavé analýzy počátků mnišského života, jejímž autorem je jeden vynikající specialista:

„Byl by neodpustitelný omyl pohlížet na první mnichy v poušti jako na jakýsi 'mnišský odpad', považovat je za nevzdělané muže žijící v nelidských podmínkách. Pokud nepochopíme, co je k tomu vedlo, přehlédneme i jejich jedinečnost, která měla pro osud křesťanství zcela zásadní význam. Askeze pouštních otců představuje v křesťanské spiritualitě nevyhnutelný dialektický protipól.

Asketi udrželi křesťanský ideál v jeho původní výši ne nástroji kultury, ale holýma rukama. A to je opravdový zázrak.

Askeze zmírňuje důsledky prvního hříchu a zjevuje moc ducha. V příbězích z pouště vystupují nejrůznější zvířata, která se s mnichy spřátelila. I šelmy totiž rozpoznaly, že světci kolem sebe šíří *vůni ráje*, a polidštily se, jejich klidné, inteligentní oči náhle odrážely lidskou tvář. Poustevníci znovu ztělesnili pradávnoú výsadu člověka, jehož Bůh stvořil jako kosmické slovo a krále vesmíru.

V maximalismu těchto asketů našel svět svou pravou míru a pravé měřítko a pochopil, jak nebezpečné zplanění s sebou nesé duchovní domýšlivost a samolibost. Oproti rozumnému 'Bůh si tolik nežádá', staví askeze strašlivou Boží žárlivost. Bůh nám dal úplně všechno a úplně všechno také od člověka žádá. Pouštní otcové tento bezvýhradný dar dokonale ztělesnili. Jejich 'výstřednosti' nenechají člověka chladným a nutí ho klást si otázku, co je v jeho vlastních silách a možnostech.

Askeze 'očisťuje zemi od těla'. Sportovec trénuje své tělo, asketa své maso. Ikony nám představují světce, jejichž tělo nic neváží. Zemská přitažlivost nad nimi nemá žádnou moc, protože žijí v jiné dimenzi. Jsou nehmotní a netělesní, ale to neznamená, že by byli *neskuteční*. Povznesli se nad sebe samé, a proto jsou tak skuteční, jak jen člověk může být.

Terapie 'v poušti', terapie v hlubinách lidského ducha má obecnou platnost. Je to jakési kolektivní zvracení, je to zkonkrétnění a zviditelnění všech nečistot, které se v člověku nahromadily od té doby, co spáchal dědičný hřích.

Askeze vyčistila duši a nyní plní úlohu bdělých stráží.

Asketi opustili společnost, a připravili tak návrat nového člověka do dějin. Mnišství ve svých počátcích z dějin vystoupilo, a díky tomu se stalo silou, která se do dějin zapsala o to výrazněji.⁵⁴

Dnes samozřejmě nejde o to vrátit se k *formám* prvotní mnišské askeze, ale o to vrátit se k jejímu *duchu*.

V současnosti žijí mnozí z nás jak ve zrychleném filmu, přeskakují z jedné věci na druhou, stále nestíhají. P. Evdokimov k tomu poznamenává, že křesťanská askeze musí na tuto situaci reagovat, že musí nabýt nových podob.

Askeze je pouze metoda, která má sloužit životu, a proto se musí přizpůsobit novým potřebám.

Hrdinská Thébais vyžadovala dlouhé a tvrdé posty. Dnes se boj vede jinými prostředky. Působit si bolest by člověku nijak neprospělo: žíněná košile a dűtky by ho jen bezúčelně zlomily. Kdo se dnes chce umrtvovat, udělá nejlépe, když nechá za sebou okolní shon a ruch, když se vzdá alkoholu a všech dalších povzbuzujících prostředků.

Asketou je dnes ten, kdo si dokáže dopřát náležitý odpočinek, kdo se umí uprostřed každodenního shonu zastavit, kdo se pravidelně v klidu a tichu věnuje modlitbě a kontemplaci, a především ten, kdo si všímá druhých lidí a jejich potřeb.

Půst se dnes už nebude podobat dávnému trýznění těla. Kdo se chce postit, měl by se mnohem spíš zřící všech zbytečností, dělit se o svůj chléb s chudými, usilovat o vnitřní vyrovnanost, přistupovat ke každému s úsměvem.

Nové podoby askeze se těm starým příliš nepodobají, ale přesto s nimi mají mnoho společného. Pramenem, z něhož vyvěrají, je totiž „niterné mnišství“.

Vést boj jinými prostředky však neznamená vyhýbat se mu. Cpát se kaviárem a cpát se plesnivými bramborami jako farář z Arsu určitě není jedno a totéž.

Ve svém životě bychom měli první mnichy napodobovat.

Pohanský svět křesťanství pronásledoval a snažil se je vymýtit. Pouštní otcové se mu pomstili tím, že přešli do protiútoky a snažili se vymýtit svět ze sebe. Vyměnily se role

54 PAUL EVDOKIMOV, *Les âges de la vie spirituelle*, Desclée de Brouwer 1965, s. 108n.

a změnila se i scéna (poušť místo arény). Poustevníci si se světem vyřídili účty, a umožnili tak křesťanům vrátit se opět do světa. Nás čeká totéž. I my se jako křesťané musíme se světem nejprve rozejít a svést s ním boj.

Teprve až si s vlastním tělem vyřídíme účty i my (podobným způsobem jako si vyřizují účty staří kamarádi, kteří si občas dají do zubů) a ono nás začne bez odmlouvání poslouchat, budeme je moci vyslat společně s duší „ke hvězdám“, aniž z toho dostane závrať.

Teprve až si vyřídíme účty se světem, budeme se do něj moci smířlivě vrátit. Hrdinská askeze ustoupí do pozadí a její místo zaujme láska.

Smích je vážná věc

„Přišel Syn člověka, jí a pije, a říkájí: ‘Je to žrout a pijan, přítel celníků a hříšníků.’“

Jídlo a pití jsou něco víc než jen chemický a fyziologický proces. Každý den dodávají potřebnou sílu našemu tělu, aby mohlo pracovat tak, jak má, ale týkají se zároveň *celé lidské bytosti*.⁵⁵

„Neexistuje nic tajemnějšího než jídlo: proměna mrtvé hmoty v živou, přetvoření něčeho mimo nás v nás samotné, začlenění látky, která si uchovává všechna svá specifika, do mnohem vyšší a složitější skutečnosti.

Pokaždé, když jíme, měla by to být malá slavnost. Jídlo je náš každodenní svátek, protože předjímá jednotu, v níž všechno a všichni touží nalézt útočiště, v níž se všichni cítí dobře a v níž nikdo není sám. V našem každodenním životě tak o sobě nenápadně a zároveň dostatečně důrazně dává vědět hostina, která nás čeká na věčnosti“ (K. Rahner).

Kristova slova, která jsme citovali v úvodu, se však netýkají jen jídla a pití, ale poukazují na další aspekt „Boží hry“: na smích. Smích a askeze totiž vůbec nejsou v rozporu.

Priznejme si, že mnoho křesťanů se cítí lépe na pohřbu než na svatební hostině. Ptáte se proč?

Jsou mezi námi zbožné duše, které katolická výchova („katolická převýchova“ by asi bylo přesnější) poznamenala velmi neblaze. Jejich vystupování, chůze, ohnutá záda a úsměv připomínající zblízka spíše škleb nejsou ničím jiným než urážkou vmetenou do tváře Kristu, který přece prohlásil: „Ale zase vás uvidím a vaše srdce se bude radovat, a vaši radost vám nikdo nevezme“ (Jan 16,22).

Někteří kněží, řeholníci i bojovní laici zase ze všeho nejspíš připomínají roboty usmívající se na povel. Každému, koho potkají, darují (nepřirozený) úsměv, protože to je přece jeden z osvědčených „prostředků apoštolátu“. Neznám nic pokrytečtějšího a nechutnějšího než tyto neupřímné zbožné úsměvy. Ne, smích nelze sehrát. Není to žádný dárek, kterým máme za vhodných okolností podarovat lidi kolem sebe. Musíme se naučit smát se doopravdy. Zvlášť pro křesťana je totiž smích velmi vážná věc.

Nemáme samozřejmě na mysli smích hlupáků a hříšníků, který Písmo svaté tvrdě odsuzuje:

„Blázen se při smíchu hlasitě chechtá“ (Sir 21,20).

„Mluvení hlupáků je ošklivé, jejich smích je hříšná nevázanost“ (Sir 27,13).

A přirozeně nebudeme obhajovat ani smích, který odsuzuje sám Kristus:

„Běda vám, kdo se nyní smějete, neboť budete naříkat a plakat“ (Lk 6,25).

Ne, tento smích, pro nějž má Boží slovo jen pohrdání, určitě nebude ten pravý.

Opravdový smích je smích, který pramení v prostém, čistém srdci, v srdci dítěte (a takové by měl přece mít každý křesťan).

Upřímně se směje jen člověk, který vidí věci takové, jaké jsou doopravdy, který nic nezveličuje a který nepovažuje sám sebe za pupek světa.

Smích hraje v našich životech velmi důležitou a nezastupitelnou roli. Nedovolí nám totiž brát se příliš vážně a zabývat se věcmi, které jsou ve své podstatě jen a jen směšné. Osvobodivý smích je pro nás nutný i jako součást každodenní hygieny.

⁵⁵ První nástin teologie jídla najdeme v „teologii každodennosti“ KARLA RAHNERA, *Im Heute glauben a Alltägliche Dinge*, Benziger 1965 a 1968.

„Ubíjející každodennost“ totiž postupně nanáší na náš život vrstvu prachu a pavučin, která nám brání vidět slunce. Podlost a bezcharakternost lidí, kteří nás obklopují, nás tak ničí, že se proti ní musíme obrnit neprostopupným krunýřem.

Upřímný smích rozhrnuje pavučiny, vymetá prach, rozrušuje krunýř. Umožňuje nám vidět opět jasné nebe a slunce nad hlavou, vrací nám radost ze života.

Jedna „zbožná duše“ mi kdysi namítla:

„Ale nikde v evangeliu se přece nepíše, že se Kristus smál!“

Opravdu? Copak ho zvali ke stolu, aby se celou dobu tvářil jako kakabus a každou zábavu spolehlivě pokazil?

A co děti? Už jste někdy viděli houf dětí, jak se žene k člověku, který se mračí, až z něj jde strach?

Ježíš se jistojistě usmíval i při pohledu na namyšleného farizea, který se před oltářem nemodlil, nýbrž předváděl, a bezpochyby se musí smát i grimasám, které dělají mnozí věřící považující se za jeho následovníky.

Ti se určitě velmi pohorší, když v Písmu svatém narazí na tvrzení, že se směje i Bůh na nebi.

„Směje se klidně, jistě a vesele a jeho smích se vznáší nad temnými zákruty našich pošetilých, drsných, krutých a krvavých dějin“ (K. Rahner).

Křesťan by se měl smát podobně jako Bůh. Pokud jeho smích nad pošetilostí tohoto světa vyvěrá z čistého srdce, je odleskem smíchu Božího. „Je to jakýsi otisk smíchu Boha jakožto vítězného vládce nad dějinami i nad věčností. Boží smích stvrzuje, že všechno je ve své podstatě dobré“ (K. Rahner).

Kdosi poznamenal, že II. vatikánský koncil měl ještě vypracovat konstituci věnovanou humoru. Tuto mezeru však přece můžeme (v očekávání dalšího koncilu) docela dobře vyplnit my sami. Humor úzce souvisí s inteligencí. Nezapomínejme, že být inteligentní je (alespoň prozatím) povinnost každého křesťana.

Humor každému napoví, že se odmítáme brát příliš vážně. Jestliže se dokážeme sami sobě zasmát a dělat si ze sebe legraci, alespoň to za nás nemusejí dělat ti druzí.

Podle přítomnosti či nepřítomnosti humoru se pozná, zda se ten či onen křesťan už osvobodil od komplexu z „našeho nebeského Otce“ (jímž bohužel mnozí z nás dosud trpí).

Dnes, po koncilu, se zdá, že z katolického prostředí humor úplně vymizel. Na všech setkáních, seminářích a kolo-kviích potkáváme samé vážné, zamračené, nevlídné tváře. Ze všech stran se ozývají výrazy jako „pneumatologie“, „instan-ce“, „dialektika“ či „kérygma“, výrazy, z nichž jde člověku skoro mráz po zádech.

Hodně lidí se tam bere hrozně vážně a snad ani netuší, že nějaký humor existuje. Úplně zapomněli, že největším vtipálkem je sám Bůh. Jak jinak se dá vysvětlit, že si za své spolupracovníky vybral právě nás?

• • •

Bůh neví, co si se všemi těmi zabeđenými haranty, kteří teď trucuji někde v koutě, počít.

Nevzdává se však, na naše vrtochy se neohlíží a svou hru hraje dál.

Jak se zachováme? Zapojíme se do ní, nebo budeme dál dělat drahoty? Necháme se odradit tím, jak je složitá, nebo se na to nebudeme ohlížet?

Do Boží hry patří půst i plné stoly, slzy i smích, veselé melodie i zádušivé nápěvy, kříž i dokonalá radost, umrtvování i slast, rozchod se světem i láska ke světu.

Ten, kdo se do této hry zapojí jen zčásti, je z ní automaticky vyloučen.

Chcete-li se seznámit s člověkem, který se do Boží hry zapojil celou svou bytostí, stačí si přečíst životopis svatého Františka z Assisi.

Přestaňme se chovat jako přemoudřelí učenci, kteří si pěstují své předsudky v šeru studoven, ale nedělejme ze sebe ani malé děti, s kterými není rozumná řeč.

Boží hru stejně nepřekazíme.

Boží hra pokračuje, protože Bůh má stále kolem sebe plno učenlivých a zvědavých dětí, opravdových synů Moudrosti, kteří pochopili jeho úmysly a jsou ochotni kdykoliv se do jeho hry zapojit.

Tak se moudrost ospravedlní skrze své syny.

JEDNIČKA Z CHOVÁNÍ

„Co soudíte o tomto případě: Jeden člověk měl dva syny. Přistoupil k prvnímu a řekl mu: 'Synu, jdi dnes pracovat na vinici.' On odpověděl: 'Mně se nechce', ale potom toho litoval, a přece šel. Přistoupil k druhému a řekl totéž. Ten odpověděl: 'Ano, pane', ale nešel. Který z těch dvou vykonal otcovu vůli? Odpověděli mu: 'Ten první.'“ Ježíš jim řekl: „Amen, pravím vám: Celníci a nevěstky vás předcházejí do Božího království. Přišel k vám Jan, aby vám ukázal správnou cestu, ale neuvěřili jste mu. Celníci však a nevěstky mu uvěřili. Vy jste to viděli, a přece ani potom jste se nezměnili a neuvěřili jste mu“ (Mt 21,28-32).

Máme před sebou dva mladé muže.

Tomu druhému nelze nic vytknout, s uctivitostí to skoro až přehání a chová se přesně tak, jak se od něj očekává.

S tím prvním je to horší: je to tak trochu podivín a rebel, člověk nikdy neví, co od něj může čekat.

Ten druhý říká ano, ale ve skutečnosti je to ne.

Ten první zdánlivě říká ne, ale je to vlastně ano.

Zdálky to vypadá, že ten druhý se vůbec nezastaví, ale při pohledu zblízka je jasné, že je líný až běda.

Tomu prvnímu trochu „hrabe“, ale má srdce ze zlata.

Závěr se přímo nabízí: otec, tedy Bůh, si moc dobře rozmyslí, zda bude tomu druhému ještě důvěřovat.

Dobré mravy jako hřích

„Dnešní křesťanství doplácí na dobrou výchovu. Stará se jen o to, aby se nikde neušpinilo a do ničeho se nenamočilo. Jadrné, otevřené vyjadřování se mu přičí. Pedantství a průměrnost mají zelenou. Všechno měkne a bledne – z posvátného oleje se stal sladký sirup (už jen z pouhého slova 'pomazání' se člověku zvedá žaludek). Všichni jen zbožně tisknou rty a čekají, až jim Pán konečně dá jedničku z chování.

Při každé zmínce o zakázaných slastech se červenáme jako nevinné panny. 'Co to povídáte? Já přece nejsem jako ty ostatní! Vy jste snad úplně ztratili rozum!'

Kristovu církev si dnešní křesťané často pletou s penzionátem pro dívky z lepších rodin. Všechno živé a vábívé pro sebe uchvátí neřest – a ctnosti, jíž se úplně vykouřilo z hlavy, jak se Bible dokáže rozohnit, nezbyvá než vzdychat a ronit slzy. Křesťanství by však mělo být odvážné a nazývat věci pravým jménem. Nastal čas rozloučit se s buclatými andílkami a místo nich přivítat anděly, kteří svou silou a mocí hravě předčí i to nejmodernější letadlo. Tyto 'tryskáče' nebudou dnešní svět napodobovat, ale překonají ho.

Možná hrozí, že upadneme do hereze, ale i ta je dnes méně nebezpečná než pomalé usychání od kořenů.“

Tato slova neproslavil žádný církevní otec, ale současný ruský spisovatel A. D. Siňavskij.⁵⁶ Ať tak či onak, platí a jsou pravdivá.

Závěr podobenství nás varuje před „hříchem dobrých mravů“. Ze všeho nejvíc záleží Otci na tom, aby jeho vinice byla obdělána. Neupřímné ano druhého syna vyjadřuje sice „povinnou úctu“ a odpovídá tomu, co se sluší a patří, ale pro vinici znamená postupnou zkázu.

Dnes se v církvi stále zřetelněji rýsují dvě protichůdné tendence a střetává se dvojí pojetí apoštolátu: to první je založené na instituci a to druhé na životě, který znamená pohyb.

1. První pojetí vyzvedává řád a pořádek, a to i na úkor spravedlnosti. Dává přednost autoritě před *spoluzodpovědností*. Chce hájit čest Boží a nároky pravdy. Jeho ideálem je církev vážená, církev, která vzbuzuje respekt. Prostředky k dosažení tohoto cíle jsou především její ochrana a všestranná podpora (stát, zákony, mocenské prostředky). A důsledky? Uzavřenost a mentalita křesťanského ghetta. Křesťané se mají družít jen mezi sebou (proto máme tolik různých spolků, které mají v názvu slovo „křesťanský“), a se „zkaženým okolním světem“ se mají stýkat co nejméně. Tak docílíme

⁵⁶ A. D. Siňavskij žil v letech 1925–1997, pozn. red.

toho, že všichni dojdou spásy, že všichni společně dorazí do otcovského domu, pěkně seřazeni pod transparentem s nápisem „to jsou naši“.

Na výstavbě masivních pevností, kterou toto pojetí předpokládá, pracuje s větším či menším nasazením mnoho dobrovolníků, kteří v potu tváře přikládají k dílu své baculaté ručky. Boha si představují jako „ochranku“, která se má postarat o to, aby je nikdo nepřipravil o jejich výsadní postavení. Tvrdí, že hájí práva církve, ale jde jim především o jejich vlastní „práva“.

2. Zastánci druhého pojetí, zdůrazňujícího život, který znamená pohyb, tvrdí, že privilegia a tituly nejsou to hlavní, jde tu o něco mnohem důležitějšího.

Podle nich je nutné udělat si jasno v tom, co je a co není podstatné, a přestat se zabývat jen tím, abychom dobře vypadali navenek.

Staletý prach, který se usadil všude kolem nás a na nějž se z lenosti či z ustrašenosti bojíme sáhnout, je potřeba rázně vymést.

Autoritu nezpochybňují, ale autoritářství ano.

Neodmítají poslušnost, ale trnem v oku je jim slepá poslušnost, která neumožňuje plodnou spolupráci.

Jsou přesvědčeni, že nepotřebujeme ani tak křesťanské zákony jako spíš opravdové křesťany.

Zdůrazňují, že *vyzbroit se k boji se zlem* je důležitější než *vyhnout se mu* (mezi těmito dvěma přístupy je podstatný rozdíl).

Nestačí, že křesťané vědí, *kam by neměli chodit*, musejí se dozvědět, *kam by naopak chodit měli*.

Je nutné, aby se církev přestala uzavírat do sebe a aby se apoštolové nebáli vyjít do světa a ušpinit si tam ruce. Kvas se přece musí zapracovat do těsta; když se do něj nedostane, nebude nikomu nic platný.

Vyčkávání je v rozporu s duchem evangelia. Dovedete si představit, že by apoštolové vyvěsili na dveře večeřadla plakát s nápisem: „Zde se hovoří o Ježíši Kristu. Ti, kdo si přejí vzdělat se v křesťanském náboženství, nechť se dostaví v do-

bě od – do“? Ne, apoštolové vyrazili do ulic, kázali na náměstích, šli mezi lidi.

Hájit pravdu neznamena umístit ji do skleněné vitríny a kolem ní postavit pár ochránců pravověří se samopaly, kteří ji budou dnem i nocí bedlivě střežit. Pravdu je potřeba vyvést na světlo a propojit ji s každodenní realitou.

Pravda nechce být jen respektována, chce být milována.

Má jen jeden jediný nárok: chce se šířit, chce, aby se o ní všichni dozvěděli.

Kdo má pravdu?

Řešení pravděpodobně nalezneme teprve tehdy, až se dokážeme nad oba tyto přístupy povznést, až je dokážeme vidět z odstupu (nepřátelství, které mezi nimi vládne, totiž většinou znemožňuje objektivní pohled).

Když však podobenství o dvou synech doplníme ještě dalšími texty z evangelia, možná nalezneme klíč, který nás dovede ke správné odpovědi.

Pojďme ho hledat.

Malá vsuvka

Nyní mi, prosím, dovolte malou vsuvku. Trápí mě pochybnosti, zda církevní představení o tomto podobenství dostatečně rozjímají a zda z něj vyvozují patřičné důsledky. Pokud mu nevěnují náležitou pozornost, těžko dokážou rozpoznat, kdo z jejich synů je poslušný doopravdy a kdo si na poslušnost jen hraje.

Lichotník není totéž co spolupracovník, pochlebovat neznamena milovat a říkat ano a doopravdy něco dělat jsou dvě různé věci.

Horlivost těch, kdo se do práce hrnou jako první, téměř vždy pomine, jakmile nadřícený zmizí z dohledu.

Oč je přitakání snadnější, tím těžší se jeví úkol, který je třeba splnit.

Podlézavý úsměv bývá nevyhnutelně doprovázen reptáním. Mistry poklon, jimž nikdy nedělá problém ohnout trup do pravého úhlu, rozbolí záda pokaždé, když mají vzít do ruky krumpáč a začít doopravdy pracovat.

Ti, kdo při oficiálních oslavách obsazují první řady, tráví často všední dny hluboko v týlu (v křesle u kamen).

„Rebelům“ většinou opravdu o něco jde a velmi často je čeká zklamání. Není vyloučeno, že začali rebelovat proto, že jim někdo ublížil. „A co když se vzbouřili proto, že chtějí zůstat věrní hodnotám, na něž ti druzí dávno zapomněli?“ (J. Sullivan).

Ti, o nichž se říká, že mají „horkou hlavu“, možná jen neumějí používat slova jako kouřovou clonu. Každý rozumný představený ví, že *je na ně spolehnoutí*, že ho nikdy nenechají na holičkách. Snad jim občas uklouzne nějaké to nevhodné slůvko, ale jejich skutkům se nedá nic vytknout.

Ukončuji vsuvku a pokračuji tam, kde jsem před chvílí přestal.

Hlavní je „dělat“

„Co soudíte o tomto případě?“

„Který z těch dvou vykonal otcovu vůli?“

Nejdůležitější tedy je *vykonat Otcovu vůli*. Otec si přeje, aby vinice byla obdělána (obdělána, nikoliv bráněna zuby nehty!).

Když si to uvědomíme, dokážeme napříště snadno rozlišit, kdo je opravdu na svém místě, a kdo ne.

Dnes se hodně diskutuje o tom, kde má církev hranice, kdo do ní patří a kdo do ní nepatří.

Přesně stanovit hranice církve je velmi těžké a také velmi nebezpečné. Toto podobenství nám pomáhá lépe se v těchto komplikovaných záležitostech vyznat. Některé pohodlné klasifikace jednoznačně vyvrací, výsady, které jsou považovány za nedotknutelné, odhaluje jako naprosto neopodstatněné a zdůrazňuje, že mnoho lidí vylučujeme z církve nepravdivě a neprávem.

V evangeliu je vždy – i tam, kde to vůbec nečekáme – kladen důraz na *konkrétní skutky*.

„Kdo jedná podle pravdy, jde ke světlu“ (Jan 3,21).

Upřímně si přiznejme, že mnohem pohodlnější by pro nás bylo: „Kdo *rozjímá* o pravdě“, „Kdo *střeží* pravdu“ nebo „Kdo *hájí* pravdu“. Ježíš však říká: „Kdo jedná podle pravdy...“ Ke světlu jdou jen dělníci pravdy, nikoli věční přítakávači.

Pravdu nemáme v osobním vlastnictví, nepatří nám. Přichází k nám od našeho Otce a my se jí zmocňujeme tím, že ji uvádíme do života konkrétními skutky, že ji vnášíme do světa kolem sebe. Skutky vytvářejí mezi námi a pravdou velmi úzký, téměř „pokrevní“ vztah.

Nedělejme si iluze! Když dorazíme do otcovského domu „vyzbrojení“ jen pravdou, jeho brány před námi zůstanou uzavřeny.

„Střežil jsem pravdu, Pane.“ Kdyby křesťanství spočívalo jen v tom, mohl si Hospodin ušetřit práci a pořídit si rovnou nedobytný trezor.

K otcovu domu máme dorazit nikoli s pravdou pod paží, ale s pravdou přetavenou ve skutky. Jedině tak nás Bůh *uzná* za své syny.

„Ne každý, kdo mi říká: ‘Pane, Pane!’, vejde do nebeského království, ale ten, kdo plní vůli mého nebeského Otce. Mnoho z nich mi řekne v ten den: ‘Pane, Pane, copak jsme v tvém jménu neprorokovali? A nevyháněli jsme tvým jménem zlé duchy? A nedělali jsme tvým jménem mnoho divů?’ Ale tehdy jim prohlásím: Nikdy jsem vás neznal. Pryč ode mě, kdo děláte nepravosti!“ (Mt 7,21-23).

Nemůže být pochyb o tom, že Otec *uzná* za své syny jen ty, kdo konají jeho vůli. Ti, kdo to jen tvrdí, vyjdou naprázdno.

Když poslouchám, jak věřící v kostele odříkávají *Otce náš*, zmocňují se mě silné pochybnosti.

Jak to Bůh přijímá? Uznává nás všechny opravdu za své syny? Nevkládá svou důvěru spíš v milióny jiných lidí, kteří možná Otce náš odříkat neumějí, ale za to konají jeho vůli, neboť se snaží, aby mezi lidmi vládla spravedlnost, svoboda, mír a rovnost?

„Buď vůle tvá...“ (Mt 6,10).

Hospodin ví, že v našich ústech tato věta znamená spíš: „Buď vůle naše.“

Opravdu ze všech sil usilujeme o to, abychom poznali, co je tady a teď Boží vůle?

Jen si připomeňme, kolik schůzek s historií jsme už promeškali, kolikrát už jsme evangelium umlčeli a odsunuli stranou!

Otec má naštěstí k dispozici i jiné syny. Ti mu sice stále nepřítakávají, ale když opravdu o něco jde, vyhrnou si rukávy a udělají, co je třeba. My – na rozdíl od nich – na všechno kývneme, abychom měli klid, a pak uděláme jen to, na co máme zrovna chuť.

Georges Bernanos jednou poznamenal, že křesťanům sice náleží zvěst přinášející lidem svobodu, ale v dějinách ji lidem přinášel většinou někdo jiný.

Totéž platí i pro spravedlnost a mír.

Naši „protivníci“ nám často nastavují zrcadlo. Díky nim si můžeme uvědomit, v čem jsme zradili pravdu a kdy jsme odmítli vykonat to, co jsme vykonat měli.

Kdo je opravdovým Božím synem? Ten, kdo nebere panující společenský řád jako hotovou věc, ale zasazuje se ze všech sil o spravedlnost; ten kdo požaduje svobodu i pro své protivníky; ten, pro něhož je láska víc než moc, pravda víc než lež a nezištnost víc než sobectví; ten, kdo trpělivě neсе svůj kříž a nesnaží se svalit své břemeno na někoho jiného. Tak jedná člověk, který patří k novému stvoření, člověk, s nímž je Bůh.

• • •

My bychom od Boha rádi získali svatozář, aniž bychom se o ni jakkoli přičinili.

Úplně automaticky počítáme s tím, že nám dá jedničku z chování, a vůbec si neklademe otázku, zda jsme si ji opravdu zasloužili.

Říkáme sice Otci ano, ano, ale on se tak snadno oklamat nedá. Zajde se podívat, jak vypadá vinice, a hned má jasno.

POKAŽENÁ SLAVNOST

Když se přiblížili k Jeruzalému a přišli k Betfage u Olivové hory, poslal Ježíš dva učedníky napřed a řekl jim: „Jděte do té vesnice, která je před vámi, a hned naleznete přivázanou oslici a s ní oslátko. Odvažte je a přiveďte ke mně. A kdyby vám někdo něco namítal, řekněte: ‘Pán je potřejuje, a hned je pošle nazpátek.’“ (...) Učedníci šli a udělali, jak jim to Ježíš nařídil. Přivedli oslici a oslátko, prostřeli na oslátko své pláště a on se na pláště posadil. Veliké množství lidu pak prostřelo své pláště na cestu, jiní sekali ze stromů ratolesti a stlali je na cestu (Mt 21,1-3.6-8).

Když se už blížil ke svahu Olivové hory, začal celý zástup učedníků radostně a hlasitě chválit Boha za všechny zázraky, které viděli na vlastní oči, a provolávali:

„Požehnaný, který přichází jako král ve jménu Páně!

Na nebi pokoj a sláva na výsostech!“

Někteří farizeové ze zástupu na něj volali: „Mistře, zakaž to svým učedníkům!“ Odpověděl: „Říkám vám: Budou-li oni mlčet, bude křičet kamení.“

Když se přiblížil k Jeruzalému a uviděl město, zaplakal nad ním a řekl: „Kéž bys v tento den poznalo i ty, co je pro tebe k pokoji! Nyní však je to tvým očím skryté. Neboť přijdou na tebe dny, kdy tě tvoji nepřátelé obklíčí náspem, oblehnou tě a sevrou ze všech stran, srovnají tě se zemí, vyhladí tvé děti a nenechají v tobě kámen na kameni, protože jsi nepoznalo čas, kdy ti Bůh nabídl svou přízeň“ (Lk 19,37-44).

Vypadá to, že Ježíš chce konečně slavit triumf. Vše nasvědčuje tomu, že se jeho přátelům za podpory lidu podařilo svést ho z jeho původní cesty, jejímž výchozím bodem je stáj a konečným kříž a na níž se to jen hemží ubožáky v roztrhaných hadrech, malomocnými a hříšnými, a přivést ho na cestu slávy, kde ho čeká nadšené volání a potlesk davu.

Konečně se jim podařilo zorganizovat pořádnou oslavu, jak se sluší a patří.

Ježíš se blíží k městu na oslátku, „na kterém ještě neseděl žádný člověk“. (Přísní kritici Matouše nařkli, že oslici si do

příběhu dodal sám, aby mohl své vyprávění vztáhnout k dáv-
nému proroctví. Všechno ale asi bude mnohem jednodušší
a Matouš je v tom nevinně. Vzhledem k tomu, že se jednalo
o mládě, bylo mnohem snazší přivést je k Ježíšovi i s mat-
kou. To dá přece rozum!)

Příběh, který se odehrává před našima očima, je venkov-
sky prostý, ale zároveň nepostrádá vznešenost a velkolepost.

Průvod stoupá po úbočí hory, lidé prostírají na cestu ra-
tolesti i vlastní pláště. Poslední obavy z toho, jak se Mistr
tváří v tvář jásajícímu davu zachová, se rozplývají. Je to jasné
vítězství! Se skupinkou farizeů, kteří se na to nadšení dívají
skrz prsty, se vůbec nepáře: „Říkám vám: Budou-li oni mlčet,
bude křičet kamení.“

Všechno probíhá podle plánu. Průvod sestupuje z Olivové
hory a blíží se k Jeruzalému. Scénář oslav teď počítá s jednou
„peckou“. Před Ježíšem se otvírá úchvatný pohled na Svaté
město, který nemůže nikoho nechat lhostejným. V popředí
se tyčí chrám, jehož rekonstrukce skončila teprve před ne-
dávnem. Vidíme rozlehlé chrámové prostranství, sloupoví,
několik nádvoří, vysoké a silné obvodové zdi a zlatou střechu
svatyně. Kolem chrámu se rozkládá město sevřené pevnými,
mohutnými hradbami, město se spoustou paláců i chatrčí.

Nadšení davu, jak zaznamenal Lukáš, stále stoupá. Ježíš
hledí na město a – z pečlivě připraveného scénáře je náh-
le jen cár papíru: „Uviděl město a zaplakal nad ním.“ Celou
slavnost pokazil.

Při pohledu na plačícího muže je lidem okolo vždy úzko.
Zde vidíme plačícího Boha, a to je přímo děsivé.

Scénář počítal s tím, že pohled na město Ježíše nadchne,
že bude toto úchvatné panorama obdivovat. Ale Ježíš se mís-
to toho rozplakal.

Po chvíli vyslovil své otřesné proroctví: „Přijdou na tebe
dny, kdy tě tvoji nepřátelé obklíčí náspem, oblehnou tě a se-
vřou ze všech stran, srovnají tě se zemí, vyhladí tvé děti a ne-
nechají v tobě kámen na kameni.“

„Jsem přesvědčen, že v onen den vyrazil na kamenech
Jeruzaléma studený pot. Vápno přestalo tmelit, oblouky vy-
cítily svou labilitu, základy se třásly. V den, kdy Ježíš nad

Jeruzalémem plakal, se města dotkla smrt. V ten den město
zemřelo...“ (D. M. Turollo).

Z dějin víme, že se Ježíšovo proroctví splnilo. Ale ještě
předtím, než Jeruzalém srovnalo se zemí římské vojsko,
otřásl jím Ježíšův pláč. Jeho slzy základy města narušily na-
tolik, že už je nic nemohlo zachránit.

Proč jen nám Bůh každou oslavu pokazí? Proč nerespek-
tuje naše obřady? Proč se při slavnostním procesí nedrží sta-
noveného programu?

Kameny města to pochopily a vystoupil na nich studený
pot. Lidé nepochopili vůbec nic. Ježíšův pláč jim byl na obtíž.

Co po nás ještě Bůh chce? Pláště rozprostřené po zemi
a nadšený jásos davu mu nestačí?

Co je to za způsoby, mluvit o katastrofách hrozících mě-
stu, které ho tak triumfálně přijalo?

Co ho to popadlo, že se zničehonic rozplakal?

Divný král. Ze všech slavností udělá drama.

Proč Ježíš plakal

Proč se Ježíš rozplakal? Nevíme, co si s jeho slzami počít,
a proto se mnoho komentátorů spokojilo s vysvětlením, že Je-
žíš plakal „jakožto Žid“ nad tím, že jeho vlast čeká zkáza. Vy-
bruslili z toho elegantně, ale otázkou zůstává, jestli je jejich vý-
klad postačující. Tihle všeznánci si totiž vůbec neuvědomují, že
Kristův pláč svým vlasteneckým výkladem snižují a znevažují.

Tak proč tedy Ježíš plakal? Z jednoho prostého důvodu:
protože nepláče me my. Plakal místo nás.

Prokletí: „Běda vám, uspokojeným!“ zaznívá v této sou-
vislosti obzvlášť příkře a drsně. My, kteří jsme sami se sebou
spokojení, nevnímáme, co se kolem nás děje, podobně jako
obyvatelé Jeruzaléma.

Domníváme se, že rozhodně máme Ježíšovi co nabídnout:
naše krásné svátky, slavnostně nasvícené kostely, bouřlivé
ovace, zápisy v křestních matrikách, malebná procesí, dlou-
hé seznamy osob přispívajících na dobročinné účely, a do-
konce i „křesťanské zákony“.

Náš Pán však vidí i to, co se skrývá pod povrchem. Nahlíží do našeho nitra a zkoumá, nakolik se naše srdce podobá jeho srdci a zda naše vůle odpovídá jeho vůli. Je to smutný pohled, a proto pláče nad naším triumfalistickým, do sebe zahleděným křesťanstvím, kterému záleží víc na věcech než na lidech, kde se víc tlachá, než žije, a kde je zvyk důležitější než víra, kde je „rozumnost“ víc než bláznovství pro evangelium a almužna víc než křesťanská láska. Pláče nad naším křesťanstvím, které má tak blízko k „duchovnímu měššáctví“ a které úplně zapomělo, že člověk také může „ztratit vlastní duši“.

Co by nám asi tak Ježíš řekl, kdyby u nás po dvou tisíciletích vykonal „kanonickou vizitaci“?

Jak bychom ho přivítali? Co všechno bychom mu ukázali?

Slavnostně osvětlené město a rozžaté svíce? On chce přece vidět především zapálené křesťany, kteří jsou světlem světa.

Křestní matriky? A nebude chtít nahlédnout spíše do našeho svědomí?

Oficiální oslavy, kde budou první řady vyhrazeny pro biskupy, kardinály a nejvyšší státní představitele? Nebude raději hledat chudé? Křesťanské politické strany? A nezáleží mu víc na křesťanských srdcích?

Krásné náboženské oslavy, tyto „velkolepé svátky víry“ (o nichž se zeširoka rozepisuje všechen katolický tisk)? On však oficiálním tiskovinám příliš nedůvěřuje a všechno si raději ověřuje na místě. Najde tam opravdu víru, která hory přenáší?

Církev chudých? Ta mu nestačí, on požaduje chudou církev. Katolické země? Jak dopadnou, když začne zkoumat, jak se v nich daří svobodě a spravedlnosti?

Seznamy přispěvatelů na dobročinné účely? Nezajímají ho spíš hříšníci?

Nádherné chrámy? Nezajde náhodou ze všeho nejdřív do slumů, chudinských čtvrtí a uprchlických táborů?

Supermoderní výstavné budovy katolických institucí, kde je všechno, od kina až po bar, tělocvičnu a sál na katechismus, a které nás dokonce „nepřišly ani tak draho“? Nezeptá se však, zda jsme budovali i něco jiného než domy? Zda jsme například formovali také nové křesťany?

Velikonoční svaté přijímání, počet návštěvníků nedělních mší, poutě, „příkladně křesťanské“ umírání? O něco víc ho asi přece jenom zajímají ti, kdo se jako křesťané snaží žít.

Koncil „aggiornamento“, díla progresivních teologů? On by však především rád věděl, jak je uvádíme do života, jak horlivě je uskutečňujeme.

To by snad stačilo. Ježíšova „kanonická vizitace“ by pravděpodobně skončila úplně stejně jako ta před dvěma tisíci lety, když na oslátku vjížděl do Jeruzaléma a zástupy mu jásaly vstříc a kladly na cestu pláště a ratolesti.

Velice pravděpodobně by se rozplakal i dnes, protože ani dnes by pro něj ve „svatém městě“ nebylo místo.

V triumfalistickém křesťanství totiž chybí místo pro Ježíše.

V triumfalistickém křesťanství je místo pro všechny a pro všechno: pro naši domýšlivost a mocichtivost, pro náfučky, diplomaty a kariéristy i pro nepřetržitě dýmající kadidelnice. Pro Ježíše v něm však místo není.

Najít místo se mu nikdy nepodařilo. Byl ještě v mateřském lůně, a už pro něj „v zájezdním útulku nebylo místo“ (Lk 2,7). A tak to pokračovalo pořád dál. „Do vlastního přišel, ale vlastní ho nepřijali“ (Jan 1,11).

I dnes ve svém vlastním domě, v ohromných palácích, které nesou jeho jméno, i uprostřed jásajícího davu s hořkostí konstatuje, že pro něj nikde není místo.

Co od nás Ježíš chce

Žerty stranou. Ježíš pláče. Pláče kvůli mně a pláče také kvůli tobě. Plačící muž nás vždycky uvádí do rozpaků. A tady před námi pláče Bůh. Ty slzy nesmějí být prolity nadarmo. Musejí nás pohnout k činu.

Ale co tedy máme dělat?

Ze všeho nejdřív zhasněme ty tisíce světel a odklidíme praporce, slavobrány a všechnu ostatní veteš. Neprostřejme své pláště na cestu, ale darujme je chudákům, které máme na dosah ruky.

A hlavně přestaňme oslavovat. Nastal čas pustit se konečně do práce. Pokud se chceme i nadále nazývat křesťany, čeká nás tvrdá dřina.

• • •

Kéž by Ježíšovy slzy otřáslы naší spokojeností, nahlodaly naše jistoty, zpochybnily naši sebestřednost, odhalily temná místa v našem „čistém svědomí“.

Proč Kristus pláče? O co mu jde?

Především o to, aby nám překazil naše oslavy.

OPERACE CHRÁMOVÁ ČISTKA

Ježíš vešel do chrámu a vyhnal všechny, kteří v chrámě kupovali a prodávali, zpřevracel stoly směnárníkům a lavice prodavačům holubů a řekl jim: „Je psáno: ‘Můj dům ať je domem modlitby’, ale vy z něho děláte lupičské doupě.“ V chrámě přistoupili k němu slepí a chromí a on je uzdravil (Mt 21,12-14).

V chrámě zastihl prodavače býčků, ovcí a holubů i směnárníky, jak tam sedí. Tu si udělal z provazů důtky a vyhnal všechny z chrámu i s ovcemi a býčky, směnárníkům rozházел peníze a stoly jim zpřevracel a prodavačům holubů řekl: „Jděte s tím odtud! Nedělejte z domu mého Otce tržnici!“ Jeho učedníci si vzpomněli, že je psáno: „Horlivost pro tvůj dům mě stravuje“ (Jan 2,14-17).

Exegeté se dohadují, zda Jan popisuje totéž vyčištění chrámu jako ostatní evangelisté, nebo zda se jednalo o dvě různé události. První z nich by pak proběhla během prvních Veliikonoc, které Ježíš trávil v Jeruzalémě, a ta druhá během těch posledních. Odborné diskuse nechme stranou a soustředme se raději na to, co se v chrámu odehrálo. Ježíš z něj vypráskal kupčičky a zpřevracel stoly směnárníků. Jeho slova jsou jako šlehnutí bičem.

Důtkami na rouhavou bohoslužbu

Ježíš se rozhodl, že chrám vyčistí. Nastalo pozdvižení, v němž do švihání důtek zaznívala neméně ostrá slova.

V tom, kdo jsou nepřátelé chrámu, se nemýlil. Šel na jisto. Marek nás se svou obvyklou důkladností informuje o tom, že den předtím „vešel do Jeruzaléma, do chrámu. Rozhlédl se po všem, a protože už bylo pozdě večer, odešel s Dvanácti do Betánie. Když druhý den (...) vešel do chrámu, začal vyhánět všechny, kdo v chrámě kupovali a prodávali, zpřevracel stoly směnárníkům a lavice prodavačům holubů“ (Mk 11,11-15). Večer obhlédl situaci a ráno se pustil do boje.

Kupce, kteří obchodovali přímo na chrámových nádvořích, rozprášíl a jejich nekalé čachry překazil. Vyčistil dům svého Otce od peněz, kněží a všech, kdo tam neměli co pohledávat. Na nic se neohlížel, námitka, že trh slouží potřebám chrámu, a tudíž i ke „slávě Boha Otce“, by u něj neměla nadějí na úspěch. Bylo by mu jasné, že je to jen vytáčka. Jeho řádění mělo jen jeden jediný cíl: překazit rouhavé rituály, které se v chrámu odehrávaly.

Když skončilo, musela jeho tvář zářit spokojeností jako tvář hospodyně, která po generálním úklidu odkládá koště a s uspokojením obhlíží hromadu smetí, kterou z domu vymetla.

Opravdoví nepřátelé

V takzvaných přátelích chrámu odhalil Kristus jeho nejnebezpečnější nepřátele.

To je pro nás velmi nepřijemné. Musíme si totiž přiznat, že nejhorší nepřátele křesťanství bychom neměli hledat vně, ale uvnitř. A není vyloučeno, že k nim patříme i my sami.

Nepřátele křesťanství, kteří do církve nepatří, dokážeme odhalit velmi snadno. Jsme k tomu dobře vycvičení a jdeme po nich jako ohaři. Vystopujeme je, identifikujeme a dáme jim odpovídající nálepku. Hodíme na ně všechny viny (od odkřesťanštění mas až po „znepokojivou krizi v oblasti duchovních povolání“) a vyhlásíme jim válku. Bojujeme hned na několika frontách. Vůbec nám nedochází, že jsme své křesťanství zredukovali na boj proti vnějším nepřítelům.

A taky jsme nezpozorovali, že je nejvyšší čas, abychom začali bojovat i sami se sebou.

Největší nebezpečí pro církev nepřichází zvenku, ale zevnitř, od nás samotných. Tím si můžeme být jisti na sto procent.

Vnější nepřátelé prokazují církvi velkou službu: udržují ji v bdělosti, posilují její soudržnost, zocelují ji, zahánějí ji do katakomb, kde se cítí jako ryba ve vodě a odkud její světlo září ještě jasněji, přivádějí k ní nové přívržence („krev mučedníků...“). A navíc může církev počítat s tím, že když na ni

vnější nepřátelé zaútočí, dostane se jí pomoci shůry („brány pekelné ji nepřemohou“).

Proti vnitřním nepřítelům je však církev téměř bezbranná. Neví, co si s nimi počít, protože jejími úhlavními nepřáteli jsou často právě lidé, kteří o sobě tvrdí, že ji chtějí „nehrozně hájit“.

Nad vnitřními nepřáteli církve dokážou zvítězit pouze světci. S pomocí Kristových důtek.

Podstatu věci dobře vystihl jeden cizinec, který přicestoval do Evropy z druhého konce světa: „Křesťanství by bylo úžasné, kdyby tu jen nebyli ti křesťané.“

A katolík Bruce Marshall hořce poznamenal: „Naše náboženství je tak pravdivé! My je však bohužel praktikujeme tak, že všem okolo připadá hrozně falešné.“

Tak to skutečně je. Přebývám na posvátné půdě, uvelebil jsem se ve stínu chrámu, a přesto je docela dobře možné, že jsem jeho nepřítel a znesvětitel. Jaké jsou mé neúčinnější zbraně? Má prostřednost, moje pojmání křesťanství „v rozumných mezích“ daných mým strachem a zbabělostí, moje přízemnost, mé skutky, které činí jednotlivé články Kréda nevěrohodnými, moje váhavost a nerozhodnost, můj nezájem o eschatologické vyústění dějin, moje nechut zabývat se tímto světem, moje chápání náboženství jako pojistky pro posmrtný život, moje soudy a odsudky, moje alergie na Kristův kříž, moje neschopnost žít *evangelium v dnešním světě*.

Kůže, na niž dopadly důtky

Kristus vyhání kupčičky z chrámu a každé šlehnutí jeho důtek je jako záblesk, který zraňuje a ozařuje i mě. V jeho světle najednou vidím a chápu, že viník jsem já, a ne ti druzí. To já jsem jeho nepřítel.

Skláním se a čekám, kdy rány dopadnou i na má záda.

Na vlastní kůži pocítím Kristův hněv. Uznávám však, že tak je to mnohem lepší než mít pod hábitem, který mě k ně-

čemu zavazuje, kůži bez poskvrnky, a k tomu duši, která za nic nestojí, a srdce zrádce.

Čistka měla úspěch. Kristus vymetl z chrámu všechny jeho nepřátele, kteří se vydávali za jeho nejhorlivější přívržence. Odpad je pryč, uvnitř se dýchá mnohem lépe.

Důtky svištěly i nade mnou a já jsem díky výprasku spoustu věcí pochopil. Teď se lépe dýchá i mně.

Teď už vím, že se sebou musím začít něco dělat. První krok bude, že se prohlásím za nepřitele sebe sama.

TRŽIŠTĚ ZMIZELO, POJĎTE DÁL

„Je psáno: 'Můj dům má být domem modlitby', ale vy jste z něho udělali lupičské doupě“ (Lk 19,46).

Kristův hněv musel být strašný a tato slova si s ním v ničem nezadají. Rádi bychom jejich význam alespoň poněkud oslabili, a proto je přehazujeme v rukou jako horký brambor. Ne-ní nám to však nic platné, vždycky z nich vyšlehne plamen, který nás popálí.

Kristův čin (šlehající důtky a povalené stoly směnárníků) je výmluvný dost a dost. Přesto k němu dodejme ještě pár slov, která rozptýlí i poslední pochybnosti.

Čistka v chrámu měla za cíl vypudit z něj jakékoliv obchodování a kupčení, tedy i to, které se týkalo předmětů potřebných k chrámovým obřadům. V „domě modlitby“ nemá mamon co pohledávat. Z každé bohoslužby, která je - ať vědomě či nevědomě - propojena se světem peněz, se stává rouhání.

Hermelínový plášť je přežitek

Dnes si už církev naštěstí začíná uvědomovat, že Kristus mluvil svá slova i své skutky opravdu vážně.

Jsou mezi námi odvážní průkopníci, kteří vzdor všeobecné podezřavosti a obviňováním z demagogie bojují za to, aby od oltářů nezaznívalo cinkání peněz.

Mnoho farářů prožívá stejnou bolest a úzkost jako mladý kněz, který před nedávnem zaslal šéfredaktorovi jednoho časopisu tento list:

„Chci chudou církev, bez zlata a stříbra, bez horentních sum na bankovních kontech, bez přepychu, okázalosti a pompy. Chci církev, která všechno, co dostane, zase rozdává.

Nepovažuji se za výstředního člověka a nejsem ani žádný levičák. Jsem mladý služebník našeho Pána, který touží po Boží blízkosti a po tom, aby ji pociťovali i všichni chudáci, co jich jen na světě je, a všichni ubožáci, které trápí nejen bída, ale i malomyslnost, nedůvěra, samota a smutek.

Kolik srdcí by se obrátilo k Bohu, kdyby lidé měli před očima církev bez prostředků, církev doopravdy chudou! Mši je přece možné sloužit i bez zlata a stříbra. Slouží zlato a stříbro k Boží slávě? Myslím, že mnohem víc by k ní přispěla naše naprostá, dokonalá chudoba.

Už čtyři roky sloužím ve farnosti, ale jako duchovní pas-týř si vůbec nepřipadám. Spíš mám pocit, že jsem jen úřed-ník, pouhé kolečko v dobře promazaném soukolí. Vedu ma-triky a kartotéky, 'organizuji' svatby, probírám se snoubenci květinovou výzdobu a kolik to všechno bude stát.

Nejsem žádný rebel. Jsem ubohý, bázlivý kněz, který ve-čer často pláče jako malý kluk, protože má pocit, že všechno kolem je pomýlené a falešné. Když o tom všem mluvím se svými kolegy, říkají mi, buď se smutkem, nebo s ironií, že já lidi nezměním a svět nepředělám.“

V tomto bodě se však svět a lidé přece jen pomalu, ale jistě mění.

„Orgie nespravedlnosti zahalené dýmem kadidla a mas-kované zlatem vyšívanými ornáty“ (D. M. Turoldo) se dnes už ve stínu chrámu neodehrávají.

Sazebníky, třídní přehrady a nejrůznější privilegia už z mnoha chrámů vymizely. Odvážných průkopníků je stále víc a víc. Po koncilu se čistka v chrámech rozběhla naplno.

Liturgická reforma probíhá v duchu chudoby, střídmosti a prostoty. Okázalost a pompa musí z chrámů pryč.

Čeká nás však ještě spousta práce. „Za dvacet století se kolem Krista nahromadila spousta zbytečného harampádí s odůvodněním, že je to k jeho větší slávě. Tato veteš zaplavila i chrámy a oltáře a zdeformovala pro nás jeho slova i jeho tvář“ (P. Mazzolari).

Dnes si už uvědomujeme, že přepych a okázalost jsou opravdovému dialogu s lidem Božím na překážku. „Vliv, kte-rý církev uplatňuje, používané tituly a pojmy, určitá stroje-nost, specifický životní styl a zvláštní oblékání, abstraktní a afektovaný slovník, to vše církev izoluje od okolního světa“ (Y. Congar).

„Hermelínový plášť“, do něhož se církev po dlouhá staletí halila (Pavel VI.), je dnes už přežitkem. Lidé si uvědomují,

jak je nevhodný a nepřipadný a že jeho původ je přinejmen-ším podezřelý. „Když dělníci a vůbec všichni nevěřící sledují v televizi církevní obřady, je jim všechno tohle pozlátka jen pro smích. Seriózní historický výzkum prokázal, že tyto cet-ky původně žádnou náboženskou hodnotu neměly. Církev je přejala z prostředí, které ji obklopovalo, a čímsi posvátným se staly až v průběhu následujících staletí“ (D. Gauthier).

Jeden odvážný biskup, Mons. Franjo Franić, otevřeně pro-hlásil: „Musíme žít z darů našeho lidu jako svatý Petr a z prá-ce vlastních rukou jako svatý Pavel.“ Podobně se vyjádřily i čtyři tisícovky španělských kněží v listu adresovaném cír-kevní hierarchii: „Pokud jde o naši obživu, jsme přesvědčeni, že nemá pocházet odjinud než z naší práce a z dobrovolných příspěvků věřících.“

Ježíšův příkaz: „Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10,8) je konečně brán vážně.

Stále víc křesťanů je přesvědčeno o tom, že bohatství, kte-ré jí bylo svěřeno, může kolem sebe rozdávat jedině církev, která je doopravdy chudá. Ruce, které se dotýkají „posvá-tných skutečností“, nesmějí být pošpiněny penězi.

Všechno samozřejmě není jen růžové. Úsilí změnit zaseté zvyklosti naráží místy na tvrdý odpor. V některých kostelích se spojení se světem, na nějž si Kristus upletl důtky, dosud nepřerušilo a vskrytu, za použití nejmodernější techniky po-kračuje dál. Na pomoc jsou bohužel často přivoláváni i svatí, kteří se proti tomu nemohou nijak bránit.

Přesto však můžeme doufat, že čistka v chrámu učí-ní panování mamonu přítrž a že se zhroutlí i poslední bašty, v nichž se opevnil. Chrám je buď domem modlitby (a vý-hradně domem modlitby), nebo „lupičským doupětem“.

Pryč musejí i kupčíci s věčností

Když se blíží devátá neděle po Svatodušních svátcích,⁵⁷ ptá se mě vždycky jeden můj přítel, jaké evangelium se bude číst,

⁵⁷ Označení neděle odpovídá předkoncilnímu liturgickému kalendáři, dnes se evangelium, které dříve připadalo na ni, čte např. o 3. neděli postní, pozn. red.

a pak s netajenou škodolibostí poznamená: „Tak to jsem zvědav, jak si vy, kněží, s tímhle evangeliem poradíte. Není tak trochu i o vás?“

Evangelium o vyhnání kupců z chrámů se však netýká jen kněží, ale celého Božího lidu.

V chrámu je kupců mnohem víc, než se obvykle soudí. Díky nedávné čistce se teď cinkot mincí nenese až k oltářům, ale opravdu úspěšná bude teprve tehdy, až se podaří vymýt z chrámů i kupeckou mentalitu.

Řekněme to jasně a naplno: v chrámu se nesmějí uzavírat obchody žádného druhu – tudíž ani obchody s věčností.

Hned to vysvětlím. Mnoho lidí chodí do kostela hlavně proto, aby si pojistili věčný život. Je to výměnný obchod podle všech pravidel: „Ty mi dáš věčný život v ráji (pokud opravdu existuje...), a já ti za to zaplatím nedělní mší a navíc přidám i nějakou tu modlitbičku. Platí? Pláceme si?“ Takové kupčení s Bohem si nezaslouží nic jiného než pořádný výprask.

Má však i mnoho dalších podob. Někteří křesťané se na Boha obrací jen tehdy, když jim teče do bot. Pak volají o pomoc a představují si, že Bůh hned zasáhne a všechny potíže odstraní. Co na tom, že předtím – když jim nic nechybělo – na Boha nedbali a jeho požadavky přehlíželi? Teď, když jsou v nesnázích, od něj očekávají rychlou a účinnou pomoc. Běda mu, kdyby s ní otálel!

Chceme, aby nám Bůh hned přispěchal na pomoc, ale nedochází nám, že i my bychom mu měli být k dispozici. Překrucujeme modlitbu a překrucujeme i celé křesťanství.

Ještě patrnější je to v našem vztahu ke světcům. Abychom si zjednodušili život, přisoudili jsme každému z nich určité pole působnosti. Díky tomu vždycky víme, na koho se v konkrétní situaci obrátit, kdo je v dané oblasti expertem.

Je nám jasné, že to nebude zadarmo, ale my přece za to, že si je dovolujeme obtěžovat, rádi zaplatíme: zapálíme svíčku, vykonáme třídní pobožnost, a když se zdá, že dotyčný je poněkud nahluchlý, pomodlíme se i příslušnou nověnu, necháme vyrobit pozlacený děkovný nápis, do peněženky si dáme příslušný svatý obrázek. Tak takhle dnes vypadá svatokupectví.

Světce, kteří by nám měli neustále připomínat křesťanský ideál, od něhož jsme se odchýlili, jsme si (alespoň v našich představách) ochočili a domníváme se, že nám teď musejí sloužit. I oni jsou tu od toho, aby nám byli kdykoli k dispozici.

Čistka v chrámu bude u konce teprve tehdy, až z něj kupeckou mentalitu jednou provždy vyženeme, až vykořeníme utilitaristicky požímané náboženství, které z nás dělá hanebné a hamižné kupčičky nabízející své podezřelé zboží přímo před chrámem. Nikdy bychom neměli zapomínat, jak kupce v chrámu nazývá sám Ježíš. Jsou to „lupiči“.

Kdo má právo pobývat v chrámu

Poté, co Ježíš vypráskal z chrámu kupce, „přistoupili k němu v chrámě slepí a chromí a on je uzdravil“ (Mt 21,14).

Zdá se, že to je jen nepodstatný detail, který evangelista uvedl jen tak mimochodem, ale ve skutečnosti jsou to mimořádně důležitá slova, v nichž se skrývá hluboký význam.

Vetřelci jsou pryč, a teď do chrámu míří ti, kdo v něm mají „domovské právo“. Kupčičky byli bez milosti vypuzeni, a v chrámu jsou se všemi poctami vítáni lidé, jimž náleží.

Znesvěcený chrám nemocní a chudí nově posvětili.

Chudí mají v evangeliu i v Božím království vždy přednost, a proto mají i v kostele právo na místa v předních lavicích.

Když se chudí cítí v chrámu volně a svobodně, když jsou tam „jako doma“, můžeme si být jisti, že jsme opravdu v chrámu, a ne v „lupičském doupěti“.

Když jsou v chrámu chudí, určitě tam už nebude tržnice.

A co my? Nedělejme si iluze: můžeme být rádi, že je nám dovoleno být v kostele spolu s nimi. Teď však žerty stranou. Kdo má vlastně právo vstoupit do chrámu spolu s chudými?

Paradoxně (ale ne zas až tolik) platí, že *v kostele mohou pobývat jen ti, kdo dokážou žít jako křesťané i mimo něj*, ti, kdo víru berou vážně a řídí se jí i v každodenním životě.

Přestoupit chrámový práh může jen ten, kdo nese Boha i mimo chrám. Dietrich Bonhoeffer k tomu kousavě podotýká: „Zpívat gregoriánský chorál může jen ten, kdo se zastá-

vá pronásledovaných Židů.“ A my nyní můžeme jeho slova doplnit: Právo modlit se náleží jen tomu, kdo se i „venku“ s odvahou zasazuje o svobodu, spravedlnost a o (kteréhokoli) člověka, jehož důstojnost a lidská práva jsou pošlapávány. Právo rozmlouvat s Bohem má jen ten, kdo mluví (a jedná) ve prospěch člověka.

O tom, zda budeme moci přebývat v chrámu, se rozhoduje mimo chrám. Právo vstoupit do chrámu si musíme vydobýt mimo chrámové zdi.

• • •

Možná se to nezdá, ale vstoupit do chrámu a přebývat v něm vůbec není snadné. Kristova slova i činy jsou pro nás výstrahou. Upozorňují nás na to, že nejprve je třeba splnit jisté podmínky, které nelze beztrestně obcházet.

Je snadné být v chrámu vetřelcem a znesvětitel, je snadné vnést tam kupeckou, „lupičskou“ mentalitu.

Prosme Pána, aby nás vždy, když na to zapomeneme, začala v kostele pálit půda pod nohama.

ZRADA NA JIDÁŠOVI

Když nastal večer, zaujal místo u stolu s Dvanácti. Při jídle jim řekl: „Amen, pravím vám: Jeden z vás mě zradí.“ Velmi se zamoučili a začali mu říkat jeden přes druhého: „Jsem to snad já, Pane?“ Odpověděl: „Kdo si se mnou namáčí rukou v míse, ten mě zradí. Syn člověka sice odchází, jak je o něm psáno, ale běda tomu člověku, který Syna člověka zradí. Pro toho člověka by bylo lépe, kdyby se nebyl narodil.“ Také Jidáš, který ho chtěl zradit, se zeptal: „Jsem to snad já, Mistr?“ Odpověděl mu: „Tys to řekl“ (Mt 26,20-25).

Ježíš se v duchu zachvěl a s důrazem prohlásil: „Amen, amen, pravím vám: Jeden z vás mě zradí.“ Učedníci pohlíželi jeden na druhého v rozpacích, o kom to říká. Jeden z jeho učedníků ležel na Ježíšových prsou, ten, kterého Ježíš miloval. Šimon Petr na něj kývl a vyběhl ho: „Zeptej se, kdo to je, o kom to říká.“ On se naklonil k Ježíšovým prsům a zeptal se ho: „Pane, kdo je to?“ Ježíš odpověděl: „Ten je to, komu podám omočené sousto.“ A vzal sousto, omočil ho a podal Jidášovi, synu Šimona Iškariotského. Po tom soustu vstoupil do něho satan. Ježíš mu pak řekl: „Co chceš udělat, udělej rychle.“ Z ostatních, kteří byli u stolu, nikdo nerozuměl, proč mu to řekl. Poněvadž Jidáš spravoval pokladnu, mysleli někteří, že mu Ježíš nařídil: „Nakup, čeho potřebujeme na svátky“, nebo aby dal něco chudým. On pak vzal sousto a hned odešel. Byla noc (Jan 13,21-30).

Když se někde objeví Jidášovo jméno, všichni hned zatínají pěsti a chápou se pera.

Kdyby se všechny texty, které lepší i horší autoři z celého světa věnovali Ježíšovu zrádci, shromáždily do jednoho svazku, zjistili bychom, že tak obsáhlý „soudní spis“ žádný jiný zločinec nikdy neměl. V žádném jazyce neexistuje hanlivý přívlastek, jehož by se Jidášovi ještě nedostalo.

François Mauriac se s Jidášem ani v nejmenším nepáral: „Byl milován dost na to, aby jeho zrada byla neodpustitelná.“

Definice, s níž přišel A. Romanò, je poněkud diskutabilní: „Patří k jinému druhu. Je to jediný člověk, jehož pláč si ne-

zaslouží soucit, jediný člověk, který se zrodil proto, aby byl z lidského společenství vyloučen.“

Nejohleduplnější vůči Jidášovi je asi Giovanni Papini, který má dost vkusu na to, aby „záhadu jménem Jidáš“ dál nerozpítával.

Popravdě řečeno mě to, co o Jidášovi napsali slavní spisovatelé, ani moc nezajímá. Když mě jejich knihy, v nichž je Jidáš obviňován ze všech stran, znechutí natolik, že je odložím, mohu si přece místo nich kdykoli otevřít evangelium.

V něm se dočítám, že ve chvíli, kdy Jidáš svou zradu jedním z nejupřímnějších projevů lásky – polibkem – dovršoval, našel pro něj Ježíš ve slovníku svého srdce jediné jméno: „Příteli!“

A to mi stačí. Hanlivé přívlastky pocházející z pera velkých spisovatelů mě tím pádem nezajímají.

Pro toho, kdo čte evangelium, je přijatelná jen jedna jediná definice Jidáše Iškariotského: byl to Kristův přítel.

Satan je nečistý, i když se umyje

Ne, já se nad tím, že Ježíš oslovil svého zrádce „Příteli!“, nepohoršuji. Naopak, mám z toho velkou radost, protože se něčeho takového mohu nadít i já. I já jsem přece Ježíše tisíckrát zradil.

Když Ježíš při Poslední večeři pronesl zneklidňující slova: „Amen, pravím vám: Jeden z vás mě zradí“ (Mt 26,20), určitě každého z apoštolů zamrazilo, že je řeč právě o něm.

Zavládlo mezi nimi nesnesitelné napětí, „důvěra padá k zemi jako uschlý list a každý z nich je náhle sám jako ostrov uprostřed moře, bičovaný větrem a spalovaný slunečními paprsky, které pronikají i do těch nejdlehlých končin. Jejich paměť teď připomíná hnízdo plné hadů, které ranní slunce probouzí z nečinnosti. Jsou v ní skryty nikdy nevyslovené úvahy, nepřiznané hříchy, příliš pozdě ovládnuté pudy, potlačené myšlenky, nesprávná rozhodnutí a hanebné úmysly. Je jako neprozkoumaný prales někde ve vnitrozemí, kde se prohánějí krvežíznivé šelmy a kde se provozují odporné

rituály; je jako jeskyně, kam duše odkládá své temné představy a kde se v utajení zklidňuje vzedmutá krev. Všichni čekají, co bude dál, a satan si toto napjaté očekávání vychutnává. Každý z Dvanácti si teď uvědomuje, kolikrát už selhal a že by byl schopen zradit ne jednou, ale třeba stokrát. Není hřích, jehož by se nedopustili: pýcha, nestoudnost, nedostatek víry, smutek, nedůvěra, krutost...“ (A. Romanò).

„Jsem to snad já, Pane?“

Ano, jsem to já. Mé srdce zradilo už mnohokrát.

Třicet stříbrných do Jidášova měšce nedodali jen velekněží, jsou mezi nimi i mince ode mě. Jidášovi jsem za to, že zradí Krista, zaplatil i já.

Jidáš je promítací plátno pro všechny moje zrady.

Kdybych neznal oslovení, které zrádcovský polibek vstřebalo a zneškodnilo, zoufal bych si. To oslovení zní: „Příteli!“

Zrazený zrádce

François Mauriac napsal, že když Jidáš z večeřadla odešel, apoštolům „se tam hned začalo lépe dýchat“.

Já si to ale nemyslím.

Mám za to, že v srdci každého z nich zůstala bolestná výčitka, která je nikdy nepřestala trápit: Jidáš zradil, protože ho předtím zradili oni.

Jejich druh byl nejen zrádce, ale i člověk, který sám zradu zažil. Jan napsal hrozná slova: „Do Jidáše vstoupil satan.“ Došlo k tomu proto, že v Jidášově srdci našel prázdné místo.

Měli bychom si však položit otázku, zda nezůstalo prázdné kvůli tomu, že je Jidášovi druhové nedokázali zaplnit svou láskou.

Zmocnil by se ho satan i tehdy, kdyby nad ním ostatní apoštolové vytrvale a láskyplně bděli?

Ďábel pronikne jen tam, odkud láska vyprchala.

První svatokrádež rodící se církve

Apoštolové právě požíli nadpřirozený pokrm, který pro ně Ježíš přichystal, ale za Jidášem se nerozběhli. Zůstali sedět na svých místech.

Kristus určitě očekával, že je jeho tělo, které právě přijali, vyburcuje k činu, že se klidně i zesměšní, jen když Jidáše přivedou zpátky.

Místo toho zklamaně přihlížel druhé zradě. Jeho přátelé právě zradili zrádce.

Na tuto skutečnost jako první poukázal Fabrizio Fabbrini. „Jidáš byl ve večeřadle se svými přáteli.

Užívali si tepla, dobrého jídla a dobrého vína. Už měli trochu v hlavě, a tak si na lehátkách udělali pohodlí, spokojeně zažívali a naslouchali Ježíšovým slovům. Jeden z nich dokonce spočíval na jeho prsou.

Najedení, spokojení lidé většinou nemyslí na ty, kdo nemají nic.

Apoštolové však nejedli obyčejné jídlo, a proto by to v jejich případě platit nemělo. Jejich večeře byla naprosto ojedinelá. Nejedli jehněčí s hořkými bylinami a nekvašenými chleby a nepili přírodní víno, ale požíli zvláštní jídlo a zvláštní víno: pokrm Života.

Tento pokrm a tento nápoj je měly naplnit láskou, ale ve skutečnosti je naplnily sobectvím. Opravdu zůstala jejich srdce vůči Ježíšovi, který do nich vešel a mluvil k nim o Jidášovi, hluchá? Nechce se mi věřit, že mu nerozuměli, jeho lásku určitě chápali. Nechtěli však následovat hlas srdce. Vždyť měli plná břicha a lenošky byly tak pohodlné!

První svaté přijímání rodící se církve, při němž se rozdávala láska, která chce zvítězit nad naším sobectvím, bylo zároveň i její první svatokrádeží. První církve zradila Ježíše ještě dřív, než ho stačil zradit Jidáš. Začaly se psát dějiny lásky a zrady, dějiny církve, která zas a znovu zrazuje Krista, který v ní přebývá.

Apoštolové zradili lásku. Provinili se víc než Jidáš, protože nepochopili, jaký pokrm jim Ježíš nabízí. Stejně nechápaví budou i v Getsemanské zahradě, kde usnou, místo aby

s Ježíšem bděli a modlili se. Ježíšův dar, chléb života, přijali nadarmo, do tajemství lásky nepronikli.

Jak by se Ježíš radoval, kdyby se Jan rozběhl za Jidášem! Nejmladšího z apoštolů by přece Jidáš určitě vyslechl.

Jistě by Jidáše bez problémů dohonil. Pak by ho celý udýchaný zatahal za rukáv a řekl by mu: 'Příteli, vrať se zpátky, Mistr tě očekává. Posílá mě, abych tě poprosil o odpuštění za všechna příkoří, kterým jsi byl vystaven. Mám ti vyřídit, že tě má rád a že ti znovu svěruje svou rodící se církve, vznešenější nad anděly.'

Jestliže nebyl Jan tohoto skutku lásky schopen, co pohledával na Ježíšových prsou? Hledal u Ježíše duchovní útěchu, zatímco jeden z jeho bratří Mistra právě zrazoval?

Proč se apoštolové na chvíli nevzdali pobytu v příjemně vyhřátém večeřadle a nenaslouchali svému srdci? Proč nevyběhli za Jidášem? Kdyby se zvedl alespoň jeden, Ježíš by určitě zavelel k útoku a za Jidášem by se rozběhli všichni najednou. Bylo jich dvanáct proti jednomu, a tak by ho určitě brzy dostihli. Láska dvanácti mužů by stála proti nenávisti jednoho člověka. Co zmůže nenávist proti dvanáctinásobné lásce? Jidáš by padl do sítě, utkané z přátelských objetí, a důvěra zračící se ve tvářích jeho přátel by odplavila jeho nenávist a přemohla strach a stud. Jidáš by se objímal s přáteli a z jeho měšce by přitom padal jeden stříbrný za druhým, až by na dlažbě zazvonil a odkutálel se pryč i ten třicátý. Ten zvuk by uším apoštolů zněl jako rajská hudba.

(...) Kdyby ani to nepomohlo, kdyby Jidášovo srdce zůstalo neoblomné, museli by apoštolové zvolit jiné řešení. Vydali by se nocí k veleknězovu domu a zabušili na jeho dveře. Přišli by jim otevřít ozbrojenci s pochodněmi, kteří tam čekali na Jidáše. Ten však zůstal daleko vzadu a Ježíše by strážím vydali sami apoštolové: "Toto je ten Ježíš, kterého hledáte, abyste ho odsoudili k smrti. Předáváme vám ho my, jeho přátelé, a zítra se necháme ukřižovat spolu s ním. Připravte na Kalvárii dvanáct křížů. Naše láska je tak velká, že jeden kříž je jí málo."⁵⁸

58 FABRIZIO FABBRINI, *Giuda il prediletto*, La Locusta 1965.

Jestliže nás eucharistie nepřiměje opustit večeřadlo, kde se oddáváme poklidným pobožnostem, v nichž hledáme útěchu, jestliže nás nedonutí chovat se jako blázni a dělat věci, které by nás nikdy předtím nenapadly, pak jsme nebeský pokrm přijali nadarmo.

Kdo zrazuje bratry, zrazuje i chléb života.

Právem nás děsí přísné napomenutí svatého Pavla týkající se těch, kdo přijímají eucharistii *nehodně*. Přistupovat k eucharistickému stolu „špinaví“ je na pováženu. To, že eucharistie *nejme hodni*, se však může ukázat i následně, až poté, co jsme ji přijali, a není to o nic méně závažné.

Zůstaneme-li v teple, v klidu a v bezpečí, zatímco Jidáš bloudí nocí, zrazuje Ježíše a pak neví, co si počít s penězi, které ho náhle začaly pálit v rukou, podílíme se na jeho zradě i my.

Zrada, podlost a zbabělost útočí na lidstvo ze všech stran, dokud nenajdou slabé místo, kudy proniknou dovnitř. Dokud nenajdou někoho, jako byl Jidáš.

Můžeme si být opravdu jistí, že se v tomto zlořečeném jménu neskrývá i naše jméno?

Kristus bude trpět smrtelnou úzkostí až do konce věků.

Kristus bude až do konce věků znovu a znovu zrazován.

Z třiceti stříbrných je najednou suma se spoustou nul a „pole krve“ se rozkládá do nedohledna.

A Kristus čeká, až se alespoň jeden z jeho učedníků zvedne a vyběhne do noci za Jidášem.

Přišli k venkovskému dvorci zvanému Getsemany. Ježíš řekl učedníkům: „Poseďte tady, až se pomodlím.“ A vzal s sebou Petra, Jakuba a Jana. Pak se ho zmocnila hrůza a úzkost. Řekl jim: „Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte!“ Trochu poodešel, padl na zem a modlil se, aby ho, jestliže je to možné, minula ta hodina. Řekl: „Abba, Otče, tobě je všechno možné; odejmi ode mě tento kalich! Avšak ne co já chci, ale co ty chceš.“

Potom se vrátil a našel je, jak spí. Řekl Petrovi: „Šimone, spíš? To jsi nemohl ani jednu hodinu bdít? Bděte a modlete se, abyste nepřišli do pokušení. Duch je sice ochotný, ale tělo je slabé.“ A zas odešel a modlil se stejnými slovy. Znovu se vrátil a našel je, jak spí, protože se jim únavou zavíraly oči, takže nevěděli, co by mu odpověděli. Přišel potřetí a řekl jim: „Ještě spíte a odpovídáte? – Už dost! Přišla ta hodina...“ (Mk 14,32-41).

Je to zvláštní, ale nikdy jsem neslyšel kázání věnované spánku. To je určitě velká chyba. Kvůli ní nemohu své vzdělání považovat za ukončené.

Pane, nech mě spát. Já se přece musím vyspat, a tak mě nebud'. Je to jen dobře, když spím.

Moje spása souvisí se spánkem.

„Učitelé duchovního života“ by mi to asi neschválili, ale ty přece jejich traktáty pročítat nemusíš, a tak mě jistě chápeš. Pevně doufám, že mou prosbu vyslyšíš.

Říká se, že tvoje cesty jsou nevyzpytatelné. Proč by se jedna z nich, ta moje, nemohla jmenovat „cesta spánku“? Pane, nauč mě spát. Nečekej ode mě, že se budu modlit, vždyť dobře víš, že ode mě se žádné pořádné modlitby nedočkáš. Já jen pořád něco melu, abych ti zacpal pusy a nepustil tě ke slovu. Ty pak musíš na svoje plány rezignovat, protože já o nich nechci nic slyšet. Mám totiž strach.

Nemáš jinou možnost: nech mě, prosím, spát.

V dějepisu jsme se učili o městech, která nepřítel musel nejprve dlouhým obléháním vyhladovět, a teprve pak je mohl dobýt.

Chceš-li se mě, Pane, zmocnit, musíš mě nejdřív uspat.

Ve dne se mám na pozoru a dokážu se ti ubránit. Dobře vím, jaké zbraně použít, aby se mi tvé evangelium, a hlavně jeho provokující stránky, nedostaly pod kůži. Tvé paradoxy nejlépe neutralizuje rozvážnost a zdravý rozum. Když mě přece jen někdy zasáhneš, umím si poradit: tvůj zásah začlením do kartotéky založené právě k tomuto účelu, kde má všechno své vyhrazené místo, kde vládne dokonalý pořádek a kde mě nic neznepokojuje.

V noci však dostává má obrana trhliny a bašty „racionality“ se hroutí.

To je ta pravá chvíle pro tebe, Pane, a tak neváhej a využij ji! Převezmi ode mě otěže, které – já pošetilec! – ve dne tak pevně svírám v rukou.

Napověz mi, co je správné.

Řekni mi, co mám dělat.

Obnov mě ve spánku.

Jsem jako stroj, který nutně potřebuje generální opravu. Postarej se o ni, prosím, aby všechno – moje uši, jazyk, mozek, oči a hlavně srdce – zase fungovaly tak, jak mají.

Využij toho, že spím, a dej mě do pořádku, protože jinak budu i nadále dělat jednu botu za druhou.

Až se ráno probudím, zjistím, že jsem v noci dostal nádherný dárek: že jsem teď někdo jiný, že jsem úplně převychovaný a mnohem lepší.

Kdosi napsal: „Bůh využívá spánek k tomu, aby člověku podal pomocnou ruku, kterou mu v bdělém stavu podat nemůže.“ Doufám, že tvůj noční úskok bude účinnější než moje každodenní pošetilost.

Když bdím, bráním notýsek, kam jsem zaznamenal všechnu svou „moudrost“, zuby nehty. Nachází se v něm můj žebříček hodnot, moje zašmodrchané „problémy“ i – třikrát běda! – moje předsevzetí na cestě ke svatosti.

Když spím, padá mi můj notýsek z rukou. Zvedni ho, prosím, a nesměj se tomu, co se v něm dočteš. Měj se mnou sliťování. Oprav chyby, vyškrti hlouposti, vygumuj nesmysly a vepiš do něj, co v něm chceš mít ty sám.

Třetinu života – osm hodin denně – prospím. To je ta pravá chvíle, abys mě poučil, jak mám žít ve zbývajících dvou třetinách.

Za války zůstávala jedna Angličanka klidně v posteli i během nejhoršího bombardování a prohlašovala: „Bůh přece nespí, a tak není žádný důvod, abychom byli vzhůru oba dva.“ Co se mě týče, měl bych spíš říkat: „Běda, kdybychom byli vzhůru oba dva.“ Jen bych ti v tvé práci překážel. V noci bych se dopouštěl úplně stejných chyb jako ve dne.

Jedno hloupé přísloví (které jsem začal nenávidět za pobytu v semináři, kde budíček zvonil každý den v půl šesté) říká: „Ten kdo spí, žádnou rybu nechytí.“ Ale já se přece na ryby nechystám! A když spím, můžeš ty, Pane, ulovit mě! Zdůrazňuji, že jinou možnost nemáš, a tak ji, snažně prosím, využij.

• • •

V Písmu svatém čtu:

*Marné je časně vstávat,
dlouho vasedávat u práce, jíst chléb námahy;
neboť svým miláčkům dává ho ve spánku (Žl 127,2).*

*Máš-li mě rád, Pane, daruj mi spánek.
Nech mě spát.
Nauč mě spát.
A ty se zatím v klidu věnuj své práci.*

MÍSTO V KALENDÁŘI PRO PRVNÍHO KŘESŤANSKÉHO SVĚTCE

Když došli na místo, které se nazývá Lebka, ukřižovali jeho i ty zločince, jednoho po pravici a druhého po levici. Ježíš řekl: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“

Jeho šaty si rozdělili losem. Lid stál a díval se. Členové velerady se mu vysmívali: „Jiným pomohl, ať pomůže sám sobě, je-li Mesiáš, Boží Vyvolený!“ Posmívali se mu i vojáci, přistupovali, podávali mu ocet a říkali: „Když jsi židovský král, zachraň sám sebe!“ Nad ním byl totiž nápis: „To je židovský král.“

Jeden z těch zločinců, kteří viseli na kříži, se mu rouhal: „Copak ty nejsi Mesiáš? Zachraň sebe i nás!“ Druhý ho však okřikl: „Ani ty se nebojíš Boha? Vždyť jsi odsouzen k stejnému trestu! My ovšem spravedlivě: dostáváme přece jen, jak si zasloužíme za to, co jsme spáchali, ale on neudělal nic zlého.“ A dodal: „Ježíši, pamatuj na mě, až přijdeš do svého království.“ Odpověděl mu: „Amen, pravím ti: Dnes budeš se mnou v ráji“ (Lk 23,33-43).

Prolistoval jsem celý kalendář tam i zpátky. Během liturgického roku si připomínáme celé zástupy světců, ale na něj se zapomnělo.

Všichni, kdo byli v onen den na Kalvárii, mají v liturgickém cyklu své pevné místo a svůj vlastní svátek. To platí samozřejmě o Panně Marii, Janovi i Marii Magdalské, přestože se exegeté pořád nemohou shodnout, jak to s ní vlastně bylo.

Místo v kalendáři mají dokonce i ti, kdo na Kalvárii chyběli. Svůj svátek má první papež, který tehdy kdesi v koutku oplakával své zapření, i ostatní apoštolové, kteří kamsi zalezli a neodvažovali se vystrčit nos.

Lotr po pravici, první křesťanský svátec, se do kalendáře nevešel. Evangelisté se ani neobtěžovali s představováním. Jeho jméno neznáme, a tudíž je žádné dítě při křtu nemůže dostat. Jeho svátek by se měl slavit na Velký pátek, ale chápu, že to prostě nejde. S trochou dobré vůle by se však určitě našlo jiné řešení.

Problém je v tom, že na něj lze těžko složit nějakou chvalořeč. Co si počít se světcem, který je tak málo povznášející?

Copak lze farníkům klást za vzor takové podezřelé individuum, které se „k nám“ přidalo pouze na posledních pět minut své pochybné existence a do ráje proklouzlo – a na to bychom neměli zapomínat – zadními vrátky, která Kristus otevřel – vzhledem k okolnostem to snad lze pochopit –, když měl *hodně slabou chvíli*?

I po smrti je ten chlápek jen na obtíž, a proto žádný svátek nebude!

Je jisté, že lotra po pravici toto nezdrovořilé liturgické opominutí vůbec netrápí. Vždyť je to jediný světec, kterého kanonizoval sám Kristus: „Amen, pravím ti: Dnes budeš se mnou v ráji.“⁵⁹

To mu úplně stačí. Nic víc ho nezajímá.

Je to zvláštní. Evangelia se nikde nezmiňují o tom, že by Ježíš kdy narazil na zločince, zato v posledních hodinách svého života měl co do činění hned se třemi. Nejdřív to byl Barabáš, zločinec, jehož propustili na svobodu místo něj, a pak dva odsouzenci ukřižovaní spolu s ním.

Odedávna se mu se shovívavou vlídností říká „hodný lotr“ a tvrdí se o něm, že se do ráje vlastně propašoval. On však nikoho o nic nepřipravil. Pokud ho sám Ježíš ujistil, že má v ráji své místo, znamená to, že se pro nebe už *zrodil*.

Jeho narození, celý jeho život i jeho zločiny směřovaly k jedinému bodu: měl být při popravě společníkem samotného Boha.

Jeho ubohý život se na Kalvárii během několika minut od základů proměnil. Rozhodlo se o něm v pár vteřinách. Že je to příliš pohodlné? Nezapomínejme, že „hodný lotr“ dokázal ten kratičký čas využít naplno. Kalendář, s jehož pomocí hodnotí lidskou věrnost Bůh, nemá s tím našim nic společného. Jak bychom asi odpověděli na otázku, kolik dní jsme my sami prožili doopravdy?

Když Kristus umíral na kříži, neklaněli se mu ani první papež, ani první biskupové, ale nenapravitelný zločinec.

⁵⁹ K těmto úvahám mě podnítila skvělá kniha R.-L. BRUCKBERGERA, *L'histoire de Jésus-Christ*, s. 490-496.

„Ježíši, pamatuj na mě, až přijdeš do svého království.“ Vznešenost a velkolepost tohoto úkonu víry nelze nikdy vyjádřit beze zbytku. Lotr vyznává svou víru ve chvíli, kdy je Ježíš zničen a poražen, kdy z jeho slávy nezbylo vůbec nic a on se stal terčem posměchu „místní honorace“, která se pod křížem shromáždila.

„Hodný lotr“ prohlašuje, že Ježíš je král, v okamžiku, kdy tomu vůbec nic nenasvědčuje. Musíme uznat, že za těchto okolností se zločincovo vyznání víry stává proroctvím a on sám jedním z proroků.

Řekl i udělal to podstatné. Vyznal své viny, uznal, že si trest smrti zasloužil. Prohlásil, že Ježíš je nevinný, a umlčel svého zpupného kumpána. Potvrdil, že všemi opuštěný a poškozený Ježíš je král, a nepotřeboval k tomu ani žádný zázrak. Prohlásil, že věří v Boží království, které není z tohoto světa, a vyznal svou víru, že smrt představuje vstupní bránu do tohoto království.

Díky tomu, že sdílel Kristova muka, pochopil a vyznal základní křesťanské pravdy.

Proto se mu dostalo dvojího křtu: křtu krve i křtu touhy.

Proto si zasloužil doprovodit Krista do ráje.

Zrovna on! Psanec, který ve slušné společnosti (a ani v liturgickém kalendáři) nemá co pohledávat!

• • •

Jedna matka Ježíše trochu naivně žádala: „Poruč, aby tito dva moji synové zasedli jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici v tvém království“ (Mt 20,21).

Chudák netušila, že to není možné. Na místo po pravici už byla rezervace.

Dosedne na ně zločinec.

HORA ZŮSTALA TAM, KDE BYLA

„Amen, pravím vám: Budete-li mít víru jako hořčičné zrnko, můžete říci této hoře: ‘Přesuň se odtud tam!’, a přesune se; a nic vám nebude nemožné“ (Mt 17,20).

Tvé evangelium, Pane, je zvláštní kniha. Od jiných knih se pronikavě liší. Čtenáři chystá mnoho nepřijemných překvapení. Čím lépe ji člověk zná, tím větší neklid pociťuje.

Když student poctivě nastuduje požadovanou látku, může si být jistý, že u zkoušky uspěje (vrtochy pánů profesorů nechme stranou).

Oproti tomu člověk, který dobře zná evangelium, všechnu jistotu ztrácí. Sebejistě vystupují jen ti, kdo je znají pramálo.

Studium odborných knih přináší úspěch u zkoušek, studium evangelia vede k tomu, že student propadne.

Každá stránka rozbíjí naše jistoty na prdř.

Dnes jsem si například uvědomil, že *věřím, že věřím*. Jedna z jistot mého křesťanského života se rozplynula jako pára nad hrncem.

„Amen, pravím vám: Budete-li mít víru jako hořčičné zrnko, můžete říci této hoře: ‘Přesuň se odtud tam!’, a přesune se; a nic vám nebude nemožné.“

Pane, žádnou horu, ba dokonce ani kopec z mého krásného Monferratu, jsem nikdy nepřesunul. Jsem si jistý, že se mi to nikdy nepodaří.

Ve škole jsem se naučil, jak má vypadat správný sylogismus.⁶⁰ Teď přišla ta pravá chvíle, abych své znalosti uplatnil v praxi.

Ty jsi řekl: „Budete-li mít víru, budete přenášet hory.“

Já jsem nikdy žádnou horu nepřenesl.

Tudíž nemám víru.

Sylogismus je to dokonalý, ale žádnou radost z něj nemám. Nemám víru. Vyznání víry jsem odříkal nesčetněkrát

⁶⁰ Určitý druh deduktivního úsudku, pozn. red.

(a dokonce jsem schopen podat obširný výklad o problematice *Filioque*),⁶¹ ale víru nemám.

Studoval jsem svatého Tomáše Akvinského, vyznám se i v současné, „avantgardní“ teologii, avšak víru nemám.

Dokážu se bez obtíží vyrovnat s hlavními námitkami proti víře, ale víru nemám.

Nikdy jsem žádnou horu nepřenesl a nikdy jsem se o to ani nepokusil. Báł jsem se, že to bude fiasko. Pochyboval jsem ve svém srdci (Mk 11,23), tudíž nemám víru.

Zázraky očekávám od tebe, Pane, a moc po nich toužím. Zapomínám, že zázraky jsi konal tehdy, když jsi viděl, že lidé kolem tebe už víru mají. Tvou všemohoucnost uváděla do pohybu právě víra, nikdy naopak.

Víra je spolehlivá cesta k zázraku. Já však čekám na zázrak, který by mě teprve na cestu víry nasměroval.

Právě proto se nikdy nepotkáme. Já jdu opačným směrem než ty a jeden druhému se stále víc vzdalujeme.

Moje nevěra má hroznou moc: dokáže totiž spoutat i tvou všemohoucnost. „A pro jejich nevěru tam neudělal mnoho zázraků“ (Mt 13,58).

„... Ježíš se mu *podivil*, obrátil se k zástupu, který ho následoval, a prohlásil: ‘Říkám vám: Ani v izraelském národě jsem nenašel takovou víru!’“ (Lk 7,9).

„Prohlédni! Tvá víra tě uzdravila“ (Lk 18,42).

„Když Ježíš viděl jejich víru, řekl ochrnutému...“ (Mt 9,2).

„Dcero, tvá víra tě zachránila“ (Mk 5,34).

„Ale můžeš-li něco, měj s námi slitování a pomoz nám!“ Ježíš mu odpověděl: ‘Můžeš-li!? Všechno je možné tomu, kdo věří!’ Otec toho chlapce hned zvolal: ‘Věřím! Pomoz mé slabé víře!’“ (Mk 9,22-24).

„Jdi, tvá víra tě zachránila!“ (Mk 10,52).

61 Latinský výraz, znamenající doslovně „i Syna“. Latinská církev ho zavedla v Nicejsko-cařihradském vyznání víry, byl příčinou teologických rozprav mezi západní a východní církví: pro západní církev Duch svatý vychází „z Otce i Syna“ (*Filioque*), pro východní církev vychází „z Otce přes Syna“ (per Filium). Vzniklo tak rozdílné chápání tajemství Nejsvětější Trojice v západní a východní církvi, pozn. red.

„On však řekl ženě: ‘Tvá víra tě spasila. Jdi v pokoji!’“ (Lk 7,50).

Celé evangelium dosvědčuje, že pro víru máš prostě „slabost“. Tak třeba z příběhu o setníkovi je patrné, že si svůj údiv a radost nad vírou člověka, kterého máš před sebou, nedokážeš nechat jen pro sebe.

Já jsem ti, Pane, takovou radost neposkytl, protože víru nemám. Na seznam hříchů, z nichž se každý týden svému zpovědníkovi vyznávám, bych měl doplnit ještě jeden: „Provinil jsem se tím, že jsem svou slabou vírou neposkytl svému Pánu ani trochu radosti.“

Víru, která by ke mně přitáhla tvou pozornost, jsem ti nikdy nabídnout nedokázal. Vyčítáš mi to oprávněně. Zklamal jsem tě:

„Kdepak je vaše víra?“ (Lk 8,25).

„Proč se bojíte, malověrní?“ (Mt 8,26).

„Malověrný, proč jsi pochyboval?“ (Mt 14,31).

„Konečně se zjevil i jedenácti apoštolům, když byli právě u stolu, a káral je pro jejich nevěru a tvrdost srdce“ (Mk 16,14).

„Jak jste nechápaví a váhaví uvěřit tomu všemu!“ (Lk 24,25).

Dnes dokážeme vyrobit mimořádně odolné materiály bez jakékoli příměsi, které jsou tak „čisté“, že je nic nemůže rozrušit.

Stejně čistou víru žádáš, Pane, ode mě. Má víra je však bohužel kontaminovaná až běda: znečišťuje ji má sebeláska, bezzásadová přizpůsobivost, pýcha, pohodlnost, intelektuálská namyšlenost, překomplikovanost, falešná jistota. To znamená, že žádnou víru nemám. Myslel jsem si, že věřím, protože jsem zaměřoval „pravdu víry“ a víru. Zaměřil jsem se na to, *v co věřím*, zatímco ty i všichni lidé, s nimiž se setkávám, mne budete soudit podle toho, čím jsem se díky víře stal.

Svou víru (spíš bych měl říci „svou malověrnost“, ale ten výraz mi nahání strach) dokládám články Kréda a stránkami z nejlepších teologických pojednání: dokládám ji slovy. Opravdová víra se však prokazuje úplně jinak: skutky.

Žádný křesťan *nejsem*, na křesťana si jen *hraju*. A mezi tím je propastný rozdíl.

„... můžete říci této hoře: 'Přesuň se odtud tam!'“

Víra vítězí nad nutností.

Víra nikdy nenechá nic v klidu. Buď přenáší hory, nebo proměňuje lidi. Jeden zázrak větší než druhý.

Já nepotřebuji přenášet hory (turisté by to asi moc neoce-
nili a mohlo by to způsobit i mezinárodní komplikace), ale
musím pohnout horou své prostřednosti. *Musím* změnit sám
sebe.

• • •

„Budete-li mít víru jako hořčičné zrnko...“ Potřeboval
bych se zeptat nějakého botanika, zda existuje nějaké o hod-
ně menší zrnko, než je zrnko hořčice. Teprve pak bych si
dokázal živě představit svou vlastní víru.

Můj Pane, existuje víra, která hory přenáší, a existuje i ví-
ra, která nepřenese nikdy nic. Ta moje.

Dnes jsem na to konečně přišel. Moc mě to mrzí, a když ti
to říkám, jsem rudý jako rak.

Tvá slova mi připravila velmi nepříjemné překvapení. Při-
padám si, jako kdybych s veselou písničkou na rtech vešel do
pokoje, a tam objevil mrtvolu.

Můj nářek je zároveň úpěnlivou prosbou. Postačí k tomu,
abys mi daroval spásu?

Ty sám jsi přece řekl: „Nic vám nebude nemožné.“ Pevně
doufám, že to platí i pro tebe.

Pevně doufám, že dokážeš rozpoznat i víru ještě menší,
než je hořčičné zrnko.

DOSLOV

Opožděná zповěď

... a tak má tato kniha zatím posledního čtenáře. Tím čte-
nářem jsem já. Po čtyřiceti letech jsem se rozhodl, že si ji
konečně přečtu. Jistě, napsal jsem ji a mohu dokonce přesně
říci kde: pod širým nebem na hrubě opracované lavici s krás-
ným výhledem na Monti Serottini.

Při přednáškách a různých debatách jsem byl občas nucen
přečíst si z ní pár stránek nebo si připomenout, když na to zrov-
na přišla řeč, nějaký úryvek, na který jsem už pozapomněl. Dě-
lal jsem to nerad a nikdy jindy jsem se ke své knize nevracel.

Když mi vydavatel navrhl, že znovu vydá původní text, by-
lo mi jasné, že si budu muset celou knihu v klidu znovu projít,
jako by to bylo poprvé. A vlastně tomu tak doopravdy bylo.
Poprvé jsem ji četl jako každý jiný čtenář. Četl jsem ji hlavně
proto, abych se ujistil, že se za stránky, které jsem napsal,
nemusím zas tolik stydět, a abych opravil chyby (s tím mi
pomáhali tři skvělí spolupracovníci: dvě dámy a jeden kněz).

Jak jsem se při tom cítil? Vlastně ani nevím, a i kdybych se
to pokoušel vyjádřit, čtenáře by to nejspíš stejně nezajímalo.
Kniha svému autorovi nepatří. Hlavní je, co v ní najdou ti
druzí. Jakmile slovo „osvobodíte“, jde si svou vlastní cestou.
Putuje do neprobádaných oblastí, zažívá nečekaná setkání,
rozdmýchává plamínek tam, kde by to nikdo nečekal. Autor
už nad ním nemá žádnou moc.

Přiznávám, že jsem svou knihu četl s rozporuplnými po-
city. Uspokojení i kajícnost však mezi nimi chyběly. A teď už
obraťme list.

Mluví k vám amatér

Netajím se tím, že jsem tehdy, v roce 1967, četl evangelium
jako nezkušený, nevzdělaný laik. V semináři v Casale Mon-
ferrato, kde jsem studoval, se biblistice příliš velká pozor-

nost nevěnovala. Svou nekompetentnost v této oblasti nemohu dávat za vinu ani vyučujícím, a dokonce ani vlastní lenosti. V padesátých letech jsme prostě neměli při studiu Bible k dispozici nástroje, které jsou běžné dnes.

S nejdůležitějšími exegetickými díly jsem se seznámil až později a nebylo to vůbec snadné čtení. Dnes mám v knihovně stovky odborných knih zabývajících se výkladem Písma svatého (a leckteré z nich udělaly v mé peněženke pěkný průvan; honorář, který jsem za svou knížku dostal, se v ní moc dlouho neohřál).

S chutí a občas i s nechutí jsem pročetl tisíce stran z děl předních znalců, ale přesto si nemyslím, že by můj původní, tak trochu zbrklý přístup k evangeliu byl chybou. Stále jsem přesvědčen, že nejlepším klíčem k evangeliu je jistá naivita a bezelstnost.

Možná někoho pohorším, možná, že experti nade mnou ohrnou nos, ale přesto trvám na tom, že chceme-li říci něco osobitého, nového a vzrušujícího, co by zasáhlo nejen mozek, ale i srdce, a co by probudilo nejen údiv, ale i city, nepotřebujeme k tomu učené knihy. Pokud je někdo poctivě pročetl, měl by na ně zase zapomenout, odložit je stranou a znovu najít svou původní bezelstnost, přirozenost, spontánnost, prostotu a „nevinnost“. Měl by si ve slovníku najít význam slova „oprostit se“, slova, na něž mnozí profesionální vykladači Bible prostě nemají žaludek.

Nejsem si vůbec jistý, zda jsou znalci a specialisté s to probudit v lidech lásku k evangeliu. Možná to dokážou spíš nadšenci, amatéři, samozvanci, vetřelci či prosťáčci, kteří ještě neztratili schopnost žasnout. Prostě a jednoduše laici, z nichž mnohé lze označit za odvážlivce, nebo dokonce přímo za ztřeštěnce. Ten, kdo chce kráčet obtížnou a místy i nepředvídatelnou cestou evangelia, musí být bezpochyby tak trochu blázen.

Jsem pouhý amatér, chybí mi odborné vzdělání, ale troublečnost nikoliv – a do evangelia jsem se zamiloval. Ničím jiným se prokázat nemohu, ale mým čtenářům to – jak se zdá – nevadilo. Pověřovací listiny a náležitá razítka na diplomech expertů a „odborníků na komunikaci“ (pár jich znám a mám

za to, že jejich pravým povoláním je nudit až k smrti) patrně nejsou to hlavní.

Abych se alespoň trochu ospravedlnil, podotýkám, že jsem se mnohokrát nechal evangeliem překvapit a zaskočit. Nestavěl jsem mu do cesty obecně sdílené představy o jeho obsahu a nezkoumal jsem je ani jako odborník: na to ostatně nemám příslušné vzdělání. Bez okolků přiznávám, že se za to ani moc nestydím, protože mi popravdě řečeno nijak zvlášť nechybí. Stát za katedrou mě neláká, raději se uklidím někam do koutku a pokukuji po těch, kdo „zlobí“ a stojí tak trochu mimo jako já.

Za všechno může moje babička

Teď už mi nezbývá nic jiného než konečně splatit starý dluh babičce Giuseppině.

Leckomu to možná bude připadat divné, ale popud k sepsání *Provokujících evangelií* vzešel v roce 1967 od mé babičky, která měla jen dvě třídy obecné školy a která byla v té době už několik let po smrti. Její hrob se nachází na jednom malém hřbitůvku na březích Pádu.

Ne, nezjevila se mi ve snu, ani ke mně nevyslala někteřého z mnoha světců, k nimž se za svého života s důvěrou utíkala. Šla na to od lesa a žádná mystika v tom nebyla. Ze všeho nejdřív bych ji však rád alespoň trochu představil.

Když jsem studoval v semináři, často jsem ji navštěvoval. Byla nedílnou součástí mého kněžského vzdělání. Říkávala mi: „Ty studuješ, ale já jsem hloupá, skoro si ani nevzpomínám, jestli jsem vůbec chodila do školy. Číst jsem se naučila z modlitební knížky. Ale modlit se umím a Pán Bůh mi rozumí, i když říkám hlouposti. On se mi nesměje tak jako ty...“

A pak mi potřásla před očima velkým růžencem, jehož zrnka byla celá ohlazená stálým používáním: „Vždycky za tebe, to si pamatuji...“ Modlívávala se i deset růženců denně.

Říkávala to přísně, nabádavě a snad i trochu výhrůžně: Hleď, abys mou modlitbu nezradil, aby nebyla nadarmo! Nezpronevěř se jí. Nashromáždila jsem pro tebe ohromný kapi-

tál, a běda ti, jestli tohle bohatství z modliteb, nevýslovných obětí, slz a vzdechů promrháš!

Z obličejů posetého hlubokými vráskami zářily dvě modré oči s odstínem do zelena (viděli jste už někdy moře u Argentiery na Sardinii?). Byla drobná a působila zároveň křečce i silně. Její spíše hlubší, příjemný, zpěvavý hlas byl jako sluneční paprsek.

Celý život tvrdě pracovala a prožila spoustu trápení, ale stále se rozdávala druhým. Od ní jsem se naučil, co to znamená „nepatřit sám sobě“. Mnoho lidí se kvůli nepříteli osudu zatvrdí a uzavře do sebe, ale babička Giuseppina nikoliv. Ty největší rány jí učinily tvárnou, poddajnou, mírnou a přívětivou. Její prostota byla dojemná zvláště ve chvílích, kdy se podívovala nad vším, co přesahovalo hranice jejího malého světa. Laskavá byla i její přísnost: ani když dávala najevo svůj nesouhlas s chováním, které bylo v rozporu s jejím žebříčkem hodnot, nebyla o nic méně vlídná než kdykoliv jindy.

Byla lehká jak papíří a od rána do večera stále na nohou. Nosila černé šaty a tmavý šátek uvázaný pod bradou. Krátce a výstižně: ztělesněná dobrotá. Vzácná, křehká váza z alabastru.

Ještě v devadesáti letech spravovala hromady punčoch (na to viděla vždycky), jen aby nebyla rodině na obtíž.

Několikrát za život putovala pěšky do svatyně v Caravaggiu, vzdálené sto třicet kilometrů. Když jsem jí vyprávěl, jak jsem navštívil opatství Montserrat v Katalánsku a ukazoval obrázek černé madony, který jsem jí přivezl, zeptala se:

„A to je dál než Caravaggio?“

„O něco málo... Ale nespál jsem každou noc na seníku jako ty.“

„No to je mi tě líto, ty můj chudáčku!“

Svatyně v Caravaggiu pro ni byla středem světa a měřítkem všech vzdáleností.

Každé ráno chodila na mši. Ke konci života už nemohla vstát z postele, ale vždy, když zaslechla kostelní zvon, začala sebou hrozně škubat a často ji našli dokonce na podlaze. Celá dlouhá desetiletí byla totiž zvyklá vyskočit z postele, hned jak začali zvonit na mši. Ve všední dny často „utěšovala“ kněze svou přítomností pouze ona.

Stále stejný příběh

Nyní se už konečně dostáváme k jádru věci. Pojdme na to:

V mé vesnici žili staří lidé – tehdy ještě nikdo neměl o nějakém „třetím věku“ ani ponětí –, kteří nikdy v životě neviděli moře. Ale jednu neděli v roce, vždy na počátku léta, o něm slýchali v kostele a představovali si je (v těch časech ještě nebyla televize) jako ohromnou vanu plnou azurově modré vody (tehdy to ještě platilo, dnes přišla do módy spíš asfaltově černá), lemovanou pískem, v níž si spokojeně hrají děti.

V mé vesničce v Monferratu žili lidé, kteří nikdy nechodili do školy (povinná školní docházka tehdy ještě neexistovala, a tak se člověk mohl stát ignorantem klidně i mimo školní zdi). Jednou za rok při kázání však na ně pan farář vytáhl aritmetiku a geometrii a poučoval je o trojúhelníku a jedné zvláštní rovnici (jedna rovná se třem).

V mé vesnici žili sedláci, kteří rozuměli kravám a polnostem, a často diskutovali o léčivých bylinách nebo o úhoru. Jednou do roka spokojeně naslouchali panu faráři, který mluvil o tom, co jim bylo důvěrně známé. Zvláštní pozornost věnoval vždy trojlístku, který popisoval naprosto dokonale a který je prý na nebeských pastvinách velmi oblíben.

Bylo to samozřejmě o slavnosti Nejsvětější Trojice, o neděli, kdy se křesťanům připomíná ono „nevýslovné“ tajemství. Při té příležitosti přicházel kromě únavného trojúhelníku, trojlístku a podivných rovnic vždy na přetřes i chlapec, tak drahý svatému Augustinovi, který vytrvale hloubil jámu v písku, aby do ní přelil celé moře.

Vzpomínám si, že babička, která tento příběh musela slyšet už nejméně po osmdesáté, se jednou vrátila z nedělní mše, která začínala už o půl sedmé ráno, tedy v hodinu, která jí dovolovala trochu si oproti všedním dnům přispat, a dala průchod svým pocitům:

„Copak si ten kluk nikdy nepřestane hrát? Teď už by měl být přece velký a měl by pořádně pracovat, a on si pořád jen na břehu hraje s vodou a hlínou! (Babička opravdu použila slovo 'hlína', protože písek jí ani v nejmenším nezajímal.) Jak je to možné, že mu ještě nikdo nedal do ruky motyku?“

Moje babička byla příliš zbožná na to, aby řekla naplno, že ji pan farář ruku v ruce se svatým Augustinem touhle historikou o chlapečkovi, který hloubí jámu, a o moři, které se do ní ne a ne vejít, už pěkně nudí. Měla sice andělskou trpělivost, ale tohle už bylo příliš i na ni...

Kázání v předpremiéře

Panu faráři by se babička se svou nespokojeností nikdy nevsvěřila, ale my jsme dobře věděli, že její výtka byla určena právě jemu. Slavnost Nejsvětější Trojice ostatně nebyla žádnou výjimkou. Každou neděli a na každý zasvěcený svátek byla babička Giuseppina s to nikoliv zopakovat, ale předem - dnes bychom řekli „v předpremiéře“ - odříkat kázání, které si pan farář pro danou příležitost přichystal. Všechny ty výklady, příklady a závěry slyšela už nejmíň stokrát, aniž se na nich za celá ta dlouhá léta cokoliv změnilo.

Ať už šlo o Ježíšova podobenství, zázraky či kázání nebo o jiné biblické příběhy, scénář byl neměnný a předem daný a jeho dodržování bylo považováno téměř za povinnost. Kdyby panu faráři na kazatelně - tenkrát se kázalo jediné z ní - náhodou vypadla část připraveného kázání z hlavy, kdyby se zadrhl a nevěděl, jak dál, babička by mu zcela jistě dokázala napovědět, aby tu nit notně opotřebovanou stálým užíváním rychle navázal.

Vzpomínka na babičku mi nedávala klidně spát. Nabyt jsem přesvědčení, že k evangeliu lze přistupovat i jinak, že je možné - ba dokonce nutné! - přestat omílat pořád to samé a nudit posluchače k smrti. Uvědomil jsem si, že je třeba přeskochit to, co je všeobecně známé, zajeté a očekávané, a začít se do evangelia znovu, jako bychom ony příběhy četli poprvé.

Proto jsem si předsevzal přečíst evangelium nově: ze zorného úhlu jeho provokativnosti. Chtěl jsem přerušit koloběh stokrát omílaných komentářů a interpretací, jimž sice nelze nic vytknout, ale které také nikoho nezasáhnou. Chtěl jsem zachytit jeho neporušenou originalitu, nevýstižné bohatství,

svěžest a mnohovýznamovost (vždyť rabíni tvrdí, že každé slovo Tóry má sedmdesát významů).

Bez domýšlivosti mohu - alespoň sám za sebe - říci, že se mi můj záměr podařil...

ALESSANDRO PRONZATO

25. dubna 2007, na svátek svatého Marka, evangelisty

OBSAH

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ	7	KŘESŤAN V DĚJINÁCH	167
PŘEDMLUVA K 30. ITALSKÉMU VYDÁNÍ	8	I MY SVÍRÁME V RUKOU KAMENY	172
CO JE TO VÁNOČNÍ SMUTEK	13	NÁROČNÝ CHIRURGICKÝ ZÁKROK	177
POROUCHANÉ JESLIČKY	18	ZÁŘÍCÍ HORA KRÁČÍ DO NÍŽIN	181
CESTA PLNÁ PŘEKVAPENÍ	24	CÍRKEV HŘÍŠNÍKŮ	185
DÍTĚ CHCE VOLNĚ DÝCHAT	29	DOKÁŽEME POCOPIT BOŽÍ MILOSRDENSTVÍ?	191
JE ČLOVĚK GORILA S PUŠKOU?	33	VYZNÁVÁM SE MÍSTO STARŠÍHO SYNA	197
ODPUŠŤ NÁM NAŠE ŠEDINY	45	JAK MARNOTRATNÝ SYN VYVÁZL Z VELKÉHO NEBEZPEČÍ	206
ZNALI HO, A PROTO HO NEPOZNALI	51	DŮM A STARÁ TETIČKA	214
ŽÁDNÉ SLEVY NA VSTUPNÉM SE NEPOSKYTUJÍ	56	CHODIT PO SPRÁVNÉ STRANĚ	218
BŮH MÁ VOLNO, KŘESŤAN PRACUJE	65	FÍKOVNÍK, KTERÝ SE PROVINIL TÍM, ŽE RESPEKTOVAL ROČNÍ OBDOBÍ	227
CHLĚB	70	OTRÁVENÁ KREV	231
DVA TISÍCE VEPŘŮ NA VÁHÁCH	78	KDO SI S NÁMI BUDE HRÁT?	239
ZÁVIDÍŠ?	84	JEDNIČKA Z CHOVÁNÍ	248
NA STVOŘITELOVO SLOVO ROZKVETE I POUŠŤ	91	POKAŽENÁ SLAVNOST	255
BOHÁČI JSOU HLUPÁCI	95	OPERACE CHRÁMOVÁ ČISTKA	261
BOHÁČI JSOU SMOLAŘI	100	TRŽIŠTĚ ZMIZELO, POJĎTE DÁL	265
ŘEMESLO, KTERÉ NEUSTÁLE PROSPERUJE	107	ZRADA NA JIDÁŠOVI	271
POSVĚCENÍ U STUDNY	115	PANE, NAUČ MĚ SPÁT	277
„LEHKÁ“ ŽENA	128	MÍSTO V KALENDÁŘI PRO PRVNÍHO KŘESŤANSKÉHO SVĚTCE	280
LUMP ZA KATEDROU	135	HORA ZŮSTALA TAM, KDE BYLA	283
CO SCHOVÁVÁME NA PŮDĚ	139	DOSLOV	287
VÝČITKY Z FÍKOVNÍKU	145		
TO, „CO ZAHYNULO“, ZAHYNULO KVŮLI NÁM	154		
JE ZAKÁZÁNO TLESKAT PROROKŮM	160		

ALESSANDRO PRONZATO

Provokující evangelia

Z italského originálu *Vangeli scomodi*,
vydaného nakladatelstvím Gribaudo
v Miláně v roce 2007, přeložila Markéta Štěpánková
Vydalo Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří
v roce 2012 jako svou 1522. publikaci
Odpovědná redaktorka Lucie Mašátová
Fotografie na obálce Katatonia82/imagio.cz
Obálka Olga Hrdinová
Grafická úprava a sazba Anna Kubů
Výroba ERMAT Praha, s. r. o.
Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Doporučujeme:

Georgette Blaquièreová
Evangelium podle Marie
Obj. č.: 101575

Raniero Cantalamessa
Tvé slovo mi dává život
Obj. č.: 101468

Józef Augustyn
Jeruzalémské meditace
Svědectví poutníka
Obj. č.: 101465

Petr Karas
Boží slovo na každý den
Obj. č.: 101458

www.ikarmel.cz

Alessandro Pronzato

PROVOKUJÍCÍ EVANGELIA

Od roku 1967, kdy vyšla poprvé, se kniha dočkala v Itálii už třiceti vydání a přitom neztratila nic na své aktuálnosti.

Co jsme to jen s evangeliem udělali? „Světlo se ztlumilo, aby příliš nehořelo, sůl pozbyla chuti, protože tak to vyžaduje zdravý rozum, stín prachu navlhl, Slovo bylo zneškodněno a paradoxy z evangelia ztratily svou výbušnost.“ Alessandro Pronzato stírá z evangelijních příběhů nánosy prachu a zvykovosti, s níž je většinou vnímáme, takže se nám otevírají v úplně novém světle a průraznosti. Nenechávají nás v klidu. V podání autora jsou pro nás evangelijní příběhy znovu nepohodlně otřásají našimi stereotypy, provokují nás k reakci a ke změně smyslu. A jestliže nás tato kniha vyburcuje k přemýšlení a touze po opravdové životě podle evangelia, pak splnila svůj účel.

Alessandro Pronzato (* 1932) je italský kněz a publicista. Teologicky studoval v Casale Monferrato, na kněze byl vysvěcen v r. 1956. Masarykem a později i sám Pavel VI. objevili jeho literární nadání a povzbudili ho, aby se věnoval také službě pera. Napsal desítky závažných i humorných knih, které jsou překládány do všech světových jazyků.

KARMEITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDRÍ

www.kna.cz

Alessandro Pronzato

PROVOKUJÍCÍ EVANGELIA

